

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

جمهوری اسلامی ایران
سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور

فرهنگ واژگان نظام فنی و اجرایی کشور

به همراه لوح فشرده چند رسانه‌ای

معاونت امور فنی

دفتر امور فنی، تدوین معیارها و کاهش خطرپذیری ناشی از زلزله
<http://NezamFanni.ir>

۱۳۸۳

تابستان

انتشارات سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور .. ۸۳/۰۰/۰۰

فهرست برگه

بسمه تعالی

مقدمه

نظام فنی و اجرایی، مجموعه اصول، روشها، مقررات و ضوابط فنی، حقوقی و مالی حاکم بر تهیه، اجرا، ارزشیابی و بهره‌برداری طرحهای عمرانی کشور و چگونگی انتخاب و به‌کارگیری عوامل دست‌اندرکار مربوط به آن و نیز تعیین مشخصات عوامل یاد شده و نحوه ارتباط بین آنهاست که به صورت آیین‌نامه، دستورالعمل یا راهنما در حد وسیعی منتشر و در سطح کشور مورد استفاده قرار می‌گیرد. یکی از عوامل اصلی در کاربرد صحیح و سهل ضوابط یاد شده، تعریف دقیق واژه‌های کلیدی به کار رفته در آنهاست و برای این منظور، فرهنگ حاضر با گردآوری واژه‌های کلیدی به کار رفته در ضوابط نظام فنی و اجرایی و مقررات مربوط به آنها به همراه تعاریف مربوط تهیه شده است. واژه‌هایی که در ضوابط مربوط تعریفی برای آنها موجود نبوده، در این فرهنگ، تعریف آنها نیز تدوین شده است. علاوه بر واژه‌های نظام فنی و اجرایی، سایر واژه‌هایی که مستقیماً به نظام فنی و اجرایی مربوط نیست ولی مورد نیاز دست‌اندرکاران طرحهای عمرانی است، از مقررات عمومی استخراج و در این فرهنگ درج شده است.

این فرهنگ برای هدفهایی از جمله هدفهای زیر تهیه شده است:

- کمک به برنامه‌ریزان، مجریان طرحها، مشاوران، پیمانکاران، کارشناسان و سایر عوامل دست‌اندرکار تهیه و اجرای طرحهای عمرانی در کاربرد ضوابط مربوط.
- کمک به تدوین کنندگان آیین‌نامه‌ها و دستورالعملهای اجرایی طرحهای عمرانی برای تدوین ضوابط جدید یا اصلاح ضوابط موجود.
- کمک به تدوین کنندگان مقررات عمومی برای تدوین مقررات جدید یا اصلاح مقررات موجود.

- فراهم نمودن امکان مقایسه تعاریف واژه‌های یکسان ولی با کاربردهای متفاوت در ضوابط مختلف، و نشان دادن تفاوت آنها و کاربردهای خاص هر یک به منظور کمک به کاربران ضوابط.

- نشان دادن نواقص و ناهماهنگی‌های موجود در تعاریف واژه‌ها در مراجع مختلف به منظور تکمیل و اصلاح آنها در موقع تجدید نظر هر یک.

این فرهنگ شامل ۱۴۴۰ واژه است که از ۸۰ مرجع فارسی و ۲۲ مرجع خارجی گردآوری شده است. فهرست اسامی مراجع واژه‌ها در قسمت آخر فرهنگ آورده شده است و شماره مرجع مربوط به هر واژه در سمت چپ واژه در داخل کروشه درج گردیده است. اگر واژه‌هایی از چند مرجع با تعاریف مختلف آمده باشد، شماره مراجع در کروشه به ترتیب منعکس گردیده و تعاریف مربوط به هر یک به ترتیب با علامت (-) از هم تفکیک شده است. اگر واژه‌ای با دو تعریف از یک مرجع آورده شده باشد، تعاریف مربوط، با حروف الف، ب تفکیک شده است.

بعضی از تعاریف که از منابع مختلف آمده، نیاز به کلمات توضیحی داشته که این کلمات در داخل پراکنش آمده است.

معادل انگلیسی واژه‌ها به استثنای واژه‌هایی که از قوانین استخراج شده است، در سمت چپ واژه‌ها درج گردیده است.

مجموعه واژه‌ها با توجه به دامنه کاربرد آنها، طبق نمودار پیوست، به نه گروه و چند زیرگروه طبقه‌بندی و تفکیک شده است. بر اساس این طبقه‌بندی، شناسه (کد) واژه‌ها از شش رقم تشکیل شده است. گروه‌های ۵ و ۶ و زیرگروه‌هایی که بدون عنوان آورده شده است، برای توسعه آینده واژه‌ها در نظر گرفته شده است. برای سهولت دسترسی به واژه‌ها، فهرست الفبایی فارسی و انگلیسی آنها به صورت جداگانه همراه با شماره واژه در انتهای فرهنگ آمده است.

به منظور کاربردی‌تر نمودن و استفاده سریع و آسان از مطالب کتاب، نسخه الکترونیکی این مجموعه در قالب لوح فشرده دارای قابلیت‌های ویژه‌ای در جستجوی واژه، نمایش مناسب مطالب، امکان ارسال آن به چاپگر و ... همزمان تهیه گردیده است.

این فرهنگ جنبه راهنما دارد و برای استفاده از هر واژه باید به مقررات و ضوابط مربوط مراجعه شود.

بدین وسیله از گروه پژوهشی آقایان مهندس شفیعی‌فر، مهندس عراقی و مهندس اشعری (تهیه کنندگان)، آقای دکتر حسین عرب‌علی‌بیک و آقای سعید جلالی که طراحی و اجرای نسخه الکترونیکی و آماده‌سازی نسخه کاغذی را برای چاپ به عهده داشته‌اند، مهندسان مشاور آوند طرح (مدیریت طرح) و دفاتر معاونت امور فنی (دفاتر مسئول) که در شکل‌گیری، تدوین و انتشار فرهنگ واژگان نظام فنی و اجرایی کشور نقش بسزایی داشته‌اند، تشکر و قدردانی می‌شود.

لازم به یادآوری است با توجه به این که این فرهنگ برای اولین بار تهیه شده است، نقص و کمبودهایی دارد. از تمامی صاحب نظران و متخصصان درخواست می‌شود که با پیشنهادهای اصلاحی و تکمیلی به غنی‌تر شدن این فرهنگ کمک نمایند.

معاونت امور فنی

تابستان ۱۳۸۳

فهرست

صفحه	عنوان
۱	۱۰۰۰۰۰ - واژه‌های مدیریت پروژه
۳	۱۱۰۰۰۰ - مدیریت
۲۶	۱۲۰۰۰۰ - سیستم‌های مدیریت پروژه
۳۹	۱۳۰۰۰۰ - روش‌های اجرا
۴۷	۲۰۰۰۰۰ - واژه‌های معیارهای فنی
۴۹	۲۱۰۰۰۰ - مبانی مطالعات و طراحی
۵۲	۲۲۰۰۰۰ - ضوابط طراحی
۵۷	۲۴۰۰۰۰ - مشخصات فنی و اجرایی
۵۸	۲۵۰۰۰۰ - ضوابط کنترل کیفی
۶۱	۲۶۰۰۰۰ - ضوابط بهره‌برداری و نگهداری
۶۲	۲۸۰۰۰۰ - رشته‌های کاری
۶۲.....	۲۸۰۱۰۰ - توسعه و عمران
۶۸.....	۲۸۰۲۰۰ - ساختمان
۷۱.....	۲۸۰۳۰۰ - راه و ترابری
۷۷.....	۲۸۰۴۰۰ - مهندسی آب
۸۶.....	۲۸۰۵۰۰ - کشاورزی
۸۹.....	۲۸۰۶۰۰ - صنعت و معدن
۹۵.....	۲۸۰۷۰۰ - نفت، گاز و پتروشیمی
۹۸.....	۲۸۰۸۰۰ - برق و الکترونیک
۱۰۰.....	۲۸۰۹۰۰ - خدمات جنبی
۱۰۵.....	۲۸۱۰۰۰ - اطلاعات
۱۰۸.....	۲۸۱۱۰۰ - محیط زیست
۱۱۳.....	۲۸۱۲۰۰ - مهندسی ارزش

۱۱۷	۳۰۰۰۰۰ - واژه‌های قراردادهای و شرح خدمات
۱۱۹	۳۱۰۰۰۰ - قراردادهای مشاوران
۱۲۴	۳۲۰۰۰۰ - قراردادهای پژوهشی
۱۲۷	۳۳۰۰۰۰ - قراردادهای پیمانکاران
۱۴۸	۳۴۰۰۰۰ - شرح خدمات
۱۴۸	۳۴۰۱۰۰ - طبقه‌بندی خدمات
۱۵۰	۳۴۰۲۰۰ - مطالعات و طراحی
۱۶۰	۳۴۰۳۰۰ - نظارت
۱۶۲	۳۴۰۴۰۰ - بهره‌برداری و نگهداری
۱۶۵	۳۹۰۰۰۰ - سایر
۱۷۱	۴۰۰۰۰۰ - واژه‌های قیمت‌ها و تعرفه‌ها
۱۷۳	۴۱۰۰۰۰ - حق الزحمه
۱۷۵	۴۴۰۰۰۰ - فهرست‌های پایه
۱۷۸	۴۷۰۰۰۰ - تعدیل قیمت‌ها
۱۸۰	۴۸۰۰۰۰ - برآورد
۱۸۳	۵۰۰۰۰۰ -
۱۸۵	۶۰۰۰۰۰ -
۱۸۷	۷۰۰۰۰۰ - واژه‌های تشخیص صلاحیت، ارجاع کار و ارزشیابی
۱۸۹	۷۱۰۰۰۰ - تشخیص صلاحیت
۱۸۹	۷۱۰۱۰۰ - تشخیص صلاحیت مشاوران
۱۹۶	۷۱۰۲۰۰ - تشخیص صلاحیت پیمانکاران
۲۰۲	۷۲۰۰۰۰ - ارجاع کار
۲۰۴	۷۳۰۰۰۰ - مناقصه
۲۰۸	۷۴۰۰۰۰ - ارزشیابی تأمین‌کنندگان

۲۱۱	۸۰۰۰۰۰ - واژه‌های نظارت و ارزیابی طرح‌ها
۲۱۳	۸۱۰۰۰۰ - نظارت طرح‌ها
۲۱۸	۸۲۰۰۰۰ - ارزیابی طرح‌ها
۲۲۱	۹۰۰۰۰۰ - واژه‌های عمومی
۲۲۳	۹۱۰۰۰۰ - برنامه و بودجه
۲۲۳	۹۱۰۱۰۰ - برنامه
۲۳۵	۹۱۰۲۰۰ - بودجه
۲۴۳	۹۱۰۳۰۰ - طرح
۲۴۷	۹۲۰۰۰۰ - اقتصادی
۲۵۹	۹۳۰۰۰۰ - حقوقی
۲۵۹	۹۳۰۱۰۰ - قانون تجارت
۲۶۴	۹۳۰۲۰۰ - قانون کار
۲۷۱	۹۳۰۳۰۰ - قانون تأمین اجتماعی
۲۷۴	۹۳۰۴۰۰ - قانون مدنی
۲۷۷	۹۴۰۰۰۰ - مالی
۲۹۳	۹۵۰۰۰۰ - بیمه
۳۰۳	۹۸۰۰۰۰ - سازمانها و مراجع رسمی
۳۰۹	۹۹۰۰۰۰ - سایر
۳۱۷	پیوستها
۳۱۹	پیوست یک - فهرست الفبایی فارسی واژه‌ها
۳۴۷	پیوست دو - فهرست الفبایی انگلیسی واژه‌ها
۳۷۳	پیوست سه - فهرست منابع و مأخذ واژه‌ها

1

واژه‌های

مدیریت پروژه

(کد 100000)

۱۱۰۰۰۰ - مدیریت

Management

۱۱۰۱۰۱ - مدیریت [۱۰۷ و ۱۲۵]

- فعالیتهای هماهنگ شده جهت هدایت و کنترل یک سازمان.
 یادآوری - اصطلاح مدیریت گاهی اشاره به افراد دارد. یعنی یک شخص یا گروهی از اشخاص که برای هدایت و کنترل یک سازمان دارای اختیارات و مسئولیتهایی هستند. هنگامی که مدیریت به این معنا به کار برده می‌شود بایستی همواره با یک توصیف‌گر (صفت و یا مضاف‌الیه) به کار رود تا از در هم آمیختن آن با مفهوم مدیریت که در بالا ذکر شده است اجتناب شود. برای مثال «مدیریت باید ...» مقبول نیست، در حالی که «مدیریت رده بالا باید ...» مقبول است.
 - مدیریت فرایندی است که از طریق آن تلاشهای انسانی در راستای نیل به اهداف سازمانی یا سایر منافع موجود سازمان هماهنگ و تلفیق می‌شوند.

Manager

۱۱۰۱۰۲ - مدیر [۱۴۰ و ۱۲۵]

شخصی که مسئول اداره سازمانی است و دارای اقتدار استفاده از منابع سازمان نظیر پول، نیروی کار، یا وسایل در جهت پیشبرد اهداف سازمان می‌باشد.
 - شخصی که وظایف وی شامل برنامه‌ریزی، سازماندهی، کنترل و تصمیم‌گیری در راستای نیل به اهداف سازمانی است.

Management service

۱۱۰۱۰۳ - خدمات مدیریت [۱۴۰]

هر خدمتی که در یاری رساندن به عملکرد بهتر مدیریت مؤثر باشد. نظیر سیستم اطلاعات مدیریتی و غیره.

Management science

۱۱۰۱۰۴ - علم مدیریت [۱۴۰]

الف- به کارگیری روشهای علمی، به ویژه روش کمی در اجرای مدیریت.
 ب- به کارگیری نقطه نظرات علوم رفتاری یا علم اجتماعی در مطالعه مدیریت.

Management review ۱۱۰۱۰۵- بازنگری مدیریت [۱۰۶]

ارزیابی رسمی توسط مدیریت رده بالا از وضعیت سیستم کیفیت و کافی بودن آن در رابطه با خطامشی کیفیت و اهداف آن.

یادآوری ۱- بازنگری مدیریت ممکن است شامل بازنگری خطامشی کیفیت نیز باشد.

یادآوری ۲- نتایج ممیزی کیفیت می‌تواند یکی از منابع اطلاعاتی برای بازنگری مدیریت باشد.

یادآوری ۳- «مدیریت رده بالا» عبارت است از مدیریت سازمانی که سیستم کیفیت آن تحت بازنگری قرار دارد.

Mechanism ۱۱۰۲۰۱- ساز و کار [۱۷۷]

الف- فرایند یا فنی برای رسیدن به یک نتیجه که گاهی اوقات به وسیله عمل یا تلاش حاصل می‌شود، ترکیب فرایندهای فکری که نتیجه‌ای از آنها به دست آید.

ب- عملیات ذهنی و فکری که از اثر آن نتیجه‌ای به دست آید.

Organization ۱۱۰۲۰۲- سازمان [۱۰۷]

گروهی از افراد و تسهیلات همراه با ترتیب مربوط به مسئولیتها، اختیارات و روابط آنها.

مثال: شرکت، مجتمع «صنعتی، تجاری، خدماتی و غیره»، اداره، بنگاه، مؤسسه، بنگاه خیریه، انجمن، تجارتخانه یا بخش یا ترکیبی از آنها.

یادآوری ۱- ترتیب عموماً دارای نظم است.

یادآوری ۲- سازمان می‌تواند عمومی یا خصوصی باشد.

یادآوری ۳- این تعریف در مورد استانداردهای سیستم مدیریت کیفیت معتبر است.

Organizational structure ۱۱۰۲۰۳- ساختار سازمانی [۱۰۶ و ۱۱۴ و ۱۰۷]

- مسئولیتها، اختیارات و روابطی که به صورت طرحی خاص تنظیم شده و یک سازمان از طریق آن وظایف خود را انجام می‌دهد.

- مجموعه مسئولیتها، اختیارات و روابط تعیین شده در سازمان، که از طریق آن وظایف و فعالیت‌های خود را انجام می‌دهد.

- ترتیب مربوط به مسئولیتها، اختیارات و روابط بین افراد.
 یادآوری ۱- ترتیب عموماً دارای نظم است.
 یادآوری ۲- ساختار سازمانی به صورت رسمی غالباً در نظامنامه کیفیت یا طرح کیفیت مربوط به یک پروژه ارائه می‌گردد.
 یادآوری ۳- دامنه شمول ساختار سازمانی می‌تواند فصل مشترکهای مرتبط با سازمانهای بیرونی را دربر گیرد.

Project executive manager [۲۰] ۱۱۰۳۰۱- مجری طرح

شخصی است حقیقی که به نمایندگی از سوی دستگاه اجرایی و به استناد تبصره یک ماده (۵۳) قانون محاسبات عمومی کشور مسئولیت تهیه و اجرای طرحهای عمرانی را در چارچوب قوانین و مقررات عهده‌دار می‌شود.

Executive manager duties [۲۰] ۱۱۰۳۰۲- وظایف مجری

وظایف مجری عبارت است از تمام یا بخشی از اختیارات و مسئولیت‌های تشخیص، انجام تعهد، تسجیل، حواله و اعمال نظارت بر اجرای طرحهای عمرانی.

Assignable duties [۱۷۷] ۱۱۰۳۰۳- وظایف قابل واگذاری

وظایفی است که جزو وظایف سیاستگزاری دستگاه اجرایی نبوده و می‌تواند آن را به اشخاص حقوقی یا حقیقی دیگر واگذار کند.

Unassignable duties [۱۷۷] ۱۱۰۳۰۴- وظایف غیر قابل واگذاری

وظایف سیاستگزاری است که لازم است مستقیماً توسط دستگاه اجرایی و با مسئولیت وی انجام شود و یا طبق قانون محاسبات عمومی به عهده کارفرما می‌باشد.

Infrastructure [۱۰۷] ۱۱۰۳۰۵- زیر ساخت

<سازمان> سیستم تسهیلات، تجهیزات و خدمات مورد نیاز برای انجام فعالیتهای یک سازمان.

۱۱۰۴۰۱ - ساختار تفکیک فعالیت‌های طرح [۵۸] Work breakdown structure (WBS)

تقسیم‌بندی، طبقه‌بندی و تفکیک فعالیت‌های طرح بر حسب نوع فعالیت‌ها، مسئولیت انجام آنها، منابع و عوامل انجام آنها، محل انجام آنها و بالاخره علت انجام آنها، ساختار تفکیک فعالیت‌های طرح نامیده می‌شود. در این ساختار سلسله مراتب فعالیت‌ها از سطوح کلی‌تر به سطوح تفصیلی‌تر است و مبنای مؤثری برای سازماندهی، کنترل و نظارت فعالیت‌های طرح می‌باشد.

۱۱۰۴۰۲ - ساختار کارهای پروژه [۷۰] Work breakdown structure (WBS)

سندی است که نحوه و چگونگی تقسیم و تجزیه شدن پروژه را به عناصر و اجزای تشکیل دهنده آن نشان می‌دهد.

ساختار کارهای پروژه، شامل سطوح متعددی می‌باشد. در بالاترین سطح، خود پروژه قرار دارد. عناصر هر سطح (به استثنای سطح اول)، اجزای مربوط و تشکیل دهنده عنصر سطح بالاتر را نشان می‌دهد. آن عناصری از ساختار کارهای پروژه را که به اجزا و قطعات دیگری تفکیک نشده‌اند، اصطلاحاً فعالیت می‌نامند. عموماً پروژه متشکل از ساختارهای زیر است.

ساختار عملیاتی - ساختار کنترلی - ساختار مسئولیتی

سطوح مختلف کارهای پروژه با اسامی خاص مانند، پروژه‌های فرعی، مناطق واحد یا جزیره، بسته کاری، عملیات اصلی، وظایف و فعالیت‌ها نامگذاری می‌شود.

۱۱۰۴۰۳ - سازمان پروژه [۷۰] Project organization

سازمان پروژه، مجموعه‌ای از عوامل سهیم در اجرای پروژه است که هر یک از آنها، انجام تمام یا بخشی از یک یا چند عملیات پروژه را، در چارچوب شرح خدمات پیش‌بینی شده و یا مندرج در قرارداد، و برای تحقق هدف‌های تعیین شده بر عهده دارند و زیر نظر مدیر پروژه، به طور مستقیم یا غیر مستقیم، فعالیت می‌کنند. سازمان پروژه، چگونگی ارائه خدمات نیروی انسانی و سایر امکانات مورد نیاز مدیر پروژه و اختیارات او را نشان می‌دهد.

Project elements

۱۱۰۴۰۴ - عناصر پروژه [۷۰]

پروژه از عناصری تشکیل شده است که با یکدیگر ارتباط متقابل دارند. هدفها و نتایج، دامنه کار، هزینه، زمان، کیفیت و سازمان پروژه، عناصر پروژه را تشکیل می‌دهند.

Operations – Performances

۱۱۰۴۰۵ - عملیات [۷۰]

هر یک از عملیات کلی پروژه، به دسته‌های عمده از کارهای مشابه و همگن تفکیک و تقسیم می‌شوند که آنها را عملیات می‌نامند. این عناصر، در سطح سوم ساختار عملیاتی پروژه قرار دارند. مهمترین عملیات در پروژه‌هایی مانند احداث نیروگاهها، پالایشگاهها، سدها، فرودگاهها، مجتمعهای کشت و صنعت و پروژه‌های احداث کارخانهها، که پس از مرحله تعریف پروژه انجام می‌شوند، عبارتند از:

- طراحی مفهومی
- طراحی پایه
- طراحی تفصیلی
- انتقال دانش فنی
- تهیه اسناد مناقصه و قراردادهای انتخاب مشاوران و پیمانکاران و انعقاد قرارداد
- سفارش و خرید کالا
- ساخت کالا
- حمل کالا
- ایینه و ساختمان
- نوسازی و تعمیر کالای دست دوم (در پروژه‌هایی که از تجهیزات دست دوم استفاده می‌کنند)
- نصب
- آزمایش و راه‌اندازی
- تجهیز و آماده سازی کارگاه
- سیستمهای اطلاعاتی دوران ساخت و بهره‌برداری
- آموزش و استخدام نیروی انسانی.

Main activity

۱۱۰۴۰۶- فعالیت اصلی [۷۰]

هر یک از عملیات، به مجموعه کارهای مشابه و همگنی تفکیک می‌شود که آنها را فعالیت اصلی می‌نامیم. فهرست فعالیت‌های اصلی هر یک از عملیات اصلی، شامل تمام یا بخشی از شرح خدمات مندرج در قراردادها می‌باشد. فعالیت‌های اصلی، در سطح چهارم ساختار عملیاتی پروژه قرار دارند.

Activity

۱۱۰۴۰۷- فعالیت [۷۰]

هر یک از فعالیت‌های اصلی به کارهای مشخص و معین قابل کنترلی تقسیم می‌شود که آنها را فعالیت می‌نامند. هر یک از عوامل و ارکان پروژه، در ساختار عملیاتی پروژه خود (سطح پنجم) بنابر ضرورت‌های کاری، فعالیت‌ها را ایجاد و تعریف خواهند کرد. فعالیت، آن عنصری در ساختار تقسیم کار می‌باشد که به اجزای دیگری تفکیک نشده باشد.

Weight factor

۱۱۰۴۰۸- ارزش نسبی [۷۰]

ارزش نسبی یا درصد وزنی نشان دهنده اهمیت و ارزش نسبی مقدار کار پیش‌بینی و برآورد شده، یک جزء از ساختار کارهای پروژه در هر سطح به مقدار کار پیش‌بینی و برآورد شده عنصر سطح بالاتر وابسته به آن می‌باشد.

ارزش نسبی عنصر سطح اول در ساختار کار پروژه برابر ۱۰۰ است. مجموع ارزش نسبی عناصر در هر سطح از این ساختار به عنصر بالاتر از آنها بایستی برابر ۱۰۰ باشد. در هر حال، مجموع ارزش نسبی یا درصد وزنی فعالیت‌های پروژه بایستی برابر ۱۰۰ باشد.

System

۱۱۰۵۰۱- نظام یا سامانه (سیستم) [۱۲۲]

مجموعه‌ای از اجزای به هم وابسته که به علت این وابستگی، کلیت جدیدی را به دست می‌آورد و از نظم و سازمان مخصوصی پیروی و در جهت تحقق هدف خاصی فعالیت می‌کند. مجموعه‌ای از روش‌ها، رویه‌ها و شیوه‌ها که با یکدیگر در تعاملند و یک کل متشکل را به وجود می‌آورند.

۱۱۰۵۰۲ - نظام جامع برنامه‌ریزی و کنترل پروژه [۷۰]

Planning and project control total system

مجموعه‌ای است از فرایندها، روشها و دستورالعملها که مسئولیتها، وظایف کلی و شرح خدمات عوامل دست‌اندرکار پروژه را برای انجام فعالیتهایی به شرح زیر تعریف و تبیین می‌کند:

- شناخت اهداف، محیط و دامنه کار پروژه.

- برنامه‌ریزی پایه و راهبردی پروژه.

- برنامه‌ریزی کلان، تفصیلی و عملیاتی پروژه.

- کنترل کلان، تفصیلی و عملیاتی پروژه.

Control

۱۱۰۶۰۱ - کنترل [۱۲۴]

روش یا وسیله‌ای برای هدایت و تنظیم یک فرایند یا سلسله‌ای از رویدادها.

Project control

۱۱۰۶۰۲ - کنترل پروژه [۱۷۷]

کنترل پروژه عبارت است از بررسی تاریخهای واقعی شروع و یا خاتمه فعالیتها و روابط بین آنها، بررسی موارد مهم و بحرانی و تنگناها و مشکلات پروژه، کنترل پیشرفت پروژه و مقایسه آن با برنامه، تحلیل وضعیت مالی پروژه، تهیه و بررسی شاخص پیشرفت و عملکرد پروژه یا کنترل منابع اجرای پروژه.

Steering controls

۱۱۰۶۰۳ - کنترل‌های هدایت، کنترل‌های فرمان [۱۲۲]

کنترل‌هایی که طی آن نتیجه کار پیش‌بینی می‌شود و در حین اجرای عملیات، اصلاحات لازم در فرایند کار، انجام می‌شود.

Cost limit

۱۱۰۶۰۴ - سقف هزینه [۱۰۵]

مبلغی است که کارفرما می‌خواهد پروژه یا بخشی از پروژه در آن محدوده اجرا شود.

Cost control

۱۱۰۶۰۵ - کنترل هزینه [۱۰۵]

عبارت است از نظارت هزینه‌ها برای مقایسه با بودجه پروژه و اتخاذ تصمیم‌های کنترلی.

Direct project cost ۱۱۰۶۰۶ - هزینه مستقیم پروژه [۷۰]

مجموع هزینه‌های نیروی انسانی، ماشین‌آلات و تجهیزات و مواد و مصالح مستقیمی را که مورد استفاده فعالیت‌های پروژه قرار می‌گیرد، هزینه مستقیم پروژه می‌گویند. کلیه هزینه‌هایی را که کارفرما به مشاوران و پیمانکاران پروژه برای انجام فعالیت‌های منظور شده در برنامه زمانی پرداخت می‌کند، هزینه مستقیم پروژه می‌باشد.

Indirect project cost ۱۱۰۶۰۷ - هزینه غیر مستقیم پروژه [۷۰]

مجموع هزینه‌هایی که برای فراهم آوردن شرایط لازم جهت اجرای پروژه صرف می‌شود مانند: هزینه‌های حقوق و دستمزد مدیر پروژه، حقوق و دستمزد ناظران، هزینه‌های امور اداری و دفتری، هزینه اجاره محل، هزینه رفت و آمد و اقامت کارشناسان مقیم در کارگاه، هزینه‌های کسورات قانونی و مانند اینها را اقلام هزینه غیر مستقیم پروژه می‌گویند.

Activity chart ۱۱۰۷۰۱ - نمودار فعالیت [۱۲۴]

نمایش جدول‌وار یک رشته عملیات در یک فرایند که برحسب زمان ترسیم شود.

Flow chart ۱۱۰۷۰۲ - نمودار گردش [۱۱۹]

بیان تصویری توالی عملیات (یک طرح یا فعالیت) با استفاده از نشانه‌هایی برای نشان دادن عملیات مختلف مثل محاسبه، جابه‌جایی، مقایسه‌ای، پرش کردن (انتقال)، کپی کردن، خواندن و نوشتن و ...

Bar chart ۱۱۰۷۰۳ - نمودار میله‌ای یا نمودار ستونی [۱۱۹]

نمایش گرافیکی فراوانی‌ها یا مقادیر به وسیله میله‌هایی است که طول آنها متناسب با آن فراوانی‌ها یا مقادیر می‌باشد. مقیاس فراوانی، تعبیر دیگری جز تعداد و محل وقوع ندارد. قطر و مساحت میله‌ها در نمودار میله‌ای معنای خاص ندارد.

Critical path method(CPM) ۱۱۰۸۰۱ - روش مسیر بحرانی [۱۵۱ و ۱۵۰]

- فنی که زمان اجرای پروژه را به وسیله تحلیل توالی فعالیت‌ها با کمترین انعطاف پذیری پیش‌بینی می‌کند. زودترین تاریخ‌های اجرا با حرکت به جلو با تاریخ مشخصی برای شروع، و دیرترین تاریخ‌ها با حرکت به عقب از تاریخ تکمیل تعیین می‌شوند.

- یک روش تحلیل شبکه‌ای که مدت اجرا را برای هر فعالیت پروژه برآورد می‌کند. این روش کوتاه‌ترین زمان تکمیل کار را با توجه به صرفه‌جویی در زمان توالی فعالیتها از شروع تا پایان شبکه به دست می‌دهد.

Critical activity ۱۱۰۸۰۲- فعالیت بحرانی [۷۰ و ۱۲۳]

- فعالیتی است که آزادی عمل جمعی آن، برابر تفاضل زودترین و دیرترین تاریخهای شروع (یا خاتمه) پروژه باشد. معمولاً دیرترین تاریخ خاتمه پروژه را برابر زودترین تاریخ خاتمه آن قرار می‌دهند. از این رو، فعالیت بحرانی، فعالیتی است که آزادی عمل جمعی آن صفر است.

- فعالیتی است که خاتمه برنامه‌ای پروژه مبتنی بر انجام آن مطابق برنامه است و تأخیر آن عیناً در خاتمه پروژه مؤثر می‌باشد. تعداد فعالیتهای بحرانی در یک زمانبندی نرمالیزه شده حدود ۱۰ درصد است.

Critical path analysis (CPA) ۱۱۰۸۰۳- تحلیل مسیر بحرانی [۱۲۲]

روشی در برنامه‌ریزی که طی آن فعالیتهای مختلف اجرایی یک پروژه مشخص و توالی فعالیتهای مهم و بحرانی لازم برای پیشرفت آن پروژه، به صورت شبکه رسم می‌شود.

Fast tracking ۱۱۰۸۰۴- تسریع در اجرا [۱۵۱]

فرایند کاستن تعداد فعالیتهای متوالی و دسته‌بندی و جایگزینی آنها به فعالیتهای موازی برای صرفه‌جویی در زمان اجرا می‌باشد.

Monte carlo analysis ۱۱۰۸۰۵- تحلیل مونت کارلو [۱۲۳]

روش تجزیه و تحلیل زمان بهینه اجرا، در این روش با توزیع نتایج محتمل بین هر یک از فعالیتها، توزیع نتایج محتمل برای کل پروژه به دست می‌آید.

Quality ۱۱۰۹۰۱- کیفیت [۱۰۷ و ۱۲۲]

میزانی که مجموعه‌ای از ویژگی‌های ماهیتی الزامات و یا خواسته‌ها را برآورده می‌کند. یادآوری ۱- اصطلاح «کیفیت» ممکن است همراه با یک صفت از قبیل ضعیف، خوب یا عالی به کار برده شود.

یادآوری ۲- «ماهیتی»، در مقابل تخصیص یافته، یعنی موجود در چیزی به صورت یک ویژگی دائمی.

- مزیتی در کالا که موجب رضایت مشتری یا مصرف کننده می‌شود. وقتی یک کالا یا خدمت با مشخصاتی که برایش تعیین شده است، مطابقت داشته باشد.

Quality system ۱۱۰۹۰۲- نظام کیفیت [۱۱۴]

ساختار سازمانی مسئولیتها، دستورالعملها، فرایندها و منابع مورد نیاز برای اجرای مدیریت کیفیت را نظام کیفیت می‌گویند.

- ۱- نظام کیفیت به حدی باید گسترده و فراگیر باشد که جوابگوی اهداف کیفیتی مورد نیاز باشد.
- ۲- نظام کیفیت یک سازمان در وهله نخست به منظور تأمین نیازهای مدیریتی آن سازمان طراحی می‌گردد. این وسیع‌تر از خواسته‌های یک مشتری خاص است که فقط بخشی از نظام کیفیت را مورد بررسی قرار می‌دهد.
- ۳- برای مقاصد قراردادی یا ارزیابی‌های اجباری کیفی ممکن است لازم باشد که اجرای اجزای معینی از نظام کیفیت مورد اثبات واقع گردد.

Quality manual ۱۱۰۹۰۳- نظامنامه کیفیت [۱۰۷]

مدرک مشخص کننده سیستم مدیریت کیفیت یک سازمان.
یادآوری- نظامنامه‌های کیفیت می‌توانند از نظر شرح جزئیات و شکل با هم فرق داشته باشند تا با بزرگی و کوچکی و پیچیدگی یک سازمان معین متناسب گردد.

Quality objective ۱۱۰۹۰۴- هدف کیفیت [۱۰۷]

چیزی که در رابطه با کیفیت جستجو یا مقصود باشد (مجموعه مقاصد و عملیاتی که برای تحقق کیفیت مورد نظر است).

- یادآوری ۱- اهداف کیفیت عموماً مبتنی بر خطامشی کیفیت سازمان است.
- یادآوری ۲- اهداف کیفیت عموماً برای انواع کارها و سطوح ذی‌ربط در سازمان مشخص می‌گردد.

Quality plan ۱۱۰۹۰۵- برنامه کیفیت [۱۱۴]

مدرکی است که در آن روشهای کیفیتی خاص، منابع و مراحل فعالیتهای مربوط به یک فرآورده، پروژه و یا قرارداد معین شده است. برنامه کیفیت معمولاً به بخشهایی از نظامنامه کیفیت اشاره دارد.

Quality planning ۱۱۰۹۰۶- برنامه‌ریزی کیفیت [۱۱۴]

فعالیهایی که برای پایه‌گذاری اهداف و خواسته‌های کیفیتی و به کار گرفتن اجزای نظام کیفیت تدوین می‌گردد. برنامه‌ریزی کیفیت شامل موارد زیر است.

الف- برنامه‌ریزی فرآوری شامل شناسایی، طبقه‌بندی و سنجش خصوصیات کیفیتی و همچنین تعیین اهداف، خواسته‌های کیفیت و الزامات آن.

ب- برنامه‌ریزی مدیریتی و عملیاتی شامل آماده به کار نمودن نظام کیفیت شامل سازماندهی و زمان‌بندی.

ج- آماده نمودن برنامه‌های کیفیتی و فراهم ساختن بهبودهای کیفی.

Quality plan of project ۱۱۰۹۰۷- برنامه کیفیت طرح [۱۴۰]

سندی است که رویه‌های مکتوب، دستورالعملها، مشخصات نیروی انسانی به لحاظ تخصص و تجربه، مشخصات فنی و شرح شغل‌های مربوط به یک طرح در آن معین شده باشد.

Quality loop ۱۱۰۹۰۸- چرخه کیفیت [۱۰۶]

الگویی ذهنی از فعالیتهای متقابل مؤثر بر کیفیت در مراحل مختلف از شناسایی نیازها گرفته تا ارزیابی اینکه آیا نیازها برآورده شده‌اند یا نه؟

یادآوری- ماریج کیفیت مفهومی مشابه دارد.

Quality plan ۱۱۰۹۰۹- طرح کیفیت [۱۰۷]

مدرکی که مشخص می‌کند کدام روش اجرایی و منابع مرتبط با آن به وسیله چه شخصی و در چه هنگام در مورد یک پروژه، محصول، فرایند یا قرارداد خاصی باید به کار رود.

یادآوری ۱- این روشهای اجرایی عموماً شامل روشهای اجرایی مربوط به فرایندهای مدیریت کیفیت و فرایندهای پدید آوری محصول می‌باشند.

یادآوری ۲- در یک طرح کیفیت غالباً به بخشهایی از نظامنامه کیفیت یا مدرک روشهای اجرایی ارجاع داده می‌شود.

یادآوری ۳- طرح کیفیت عموماً یکی از نتایج حاصل از طرحریزی کیفیت می‌باشد.

۱۱۰۹۱۰- طرحریزی کیفیت [۱۰۷] Quality planning

بخشی از مدیریت کیفیت که بر تعیین اهداف کیفیت و مشخص کردن فرایندهای اجرایی لازم و منابع مربوطه جهت برآورده کردن اهداف کیفیت تمرکز دارد.

یادآوری- ایجاد طرحهای کیفیت می‌تواند بخشی از طرحریزی کیفیت باشد.

۱۱۰۹۱۱- سیستم کیفیت [۱۰۶] Quality system

ساختار سازمانی، روشهای اجرا، فرایندها و منابع مورد نیاز برای به اجرا در آوردن مدیریت کیفیت. یادآوری ۱- سیستم کیفیت بایستی فقط تا آن حد گسترده و مشروح باشد که برای برآورده کردن اهداف کیفیت لازم است.

یادآوری ۲- سیستم کیفیت یک سازمان اساساً به منظور برآورده کردن نیازهای مدیریتی درونی سازمان، طراحی می‌شود و دامنه آن وسیع‌تر از نیازمندی‌های یک مشتری خاص است که تنها قسمت مربوط به خود را از سیستم کیفیت ارزیابی می‌کند.

یادآوری ۳- در مواردی که ارزیابی کیفیت مبتنی بر قرارداد است و یا انجام آن اجباری است، ممکن است اثبات به اجرا درآمدن اجزای تعیین شده‌ای از سیستم کیفیت، الزامی باشد.

۱۱۰۹۱۲- خطمشی کیفیت [۱۰۷] Quality policy

مقاصد و جهت‌گیری کلی یک سازمان در رابطه با کیفیت که رسماً به وسیله مدیریت رده بالا اعلام شده باشد.

یادآوری ۱- خطمشی کیفیت عموماً با خطمشی کلی سازمان سازگار است و چارچوبی را برای تعیین اهداف کیفیت فراهم می‌آورد.

یادآوری ۲- اصول مدیریت کیفیت می‌تواند مبنایی برای تعیین خطمشی کیفیت باشد.

Quality control ۱۱۱۰۰۱- کنترل کیفیت [۱۵۰ و ۱۰۸]

- بخشی از مدیریت کیفیت که بر برآورده کردن الزامات و یا خواسته‌های مربوط به کیفیت تمرکز دارد.

- فعالیتهایی که به منظور اطمینان و تأیید کیفیت مشخصی برای محصول یا خدمت انجام می‌شود.

Quality surveillance ۱۱۱۰۰۲- نظارت کیفیت [۱۱۴]

رسیدگی و تحت نظر قرار دادن وضعیت یک جوهره و تحلیل سوابق برای کسب اطمینان از اینکه الزامات معینی تأمین گردیده است.

نظارت کیفیت ممکن است توسط مشتری و یا از طرف او به منظور کسب اطمینان از رعایت شدن الزامات قراردادی انجام پذیرد.

Total quality control (TQC) ۱۱۱۰۰۳- کنترل کیفیت جامع [۱۲۲]

فلسفه آگاهی از جنبه‌های گوناگون کیفیت کالا یا خدمت، کنترل کیفیت فراگیر بر جزئیات عملیات، خودنظمی در تأمین کیفیت در کلیه مرحله‌ها و تشویق همه اعضای سازمان برای رسیدن به هدف بهبود کیفیت تأکید دارد. این فلسفه که در دوران بعد از جنگ توسط دمینگ Deming در ژاپن ابداع شد و در عملیات تولیدی و ساخت و ارائه خدمات، به کار می‌رود.

Quality surveillance ۱۱۱۰۰۴- بازبینی کیفیت [۱۰۶]

زیر نظر گرفتن مداوم و تصدیق وضعیت یک مقوله و تجزیه و تحلیل سوابق برای حصول اطمینان از اینکه نیازمندی‌های مشخص شده برآورده می‌شوند.

یادآوری ۱- بازبینی کیفیت ممکن است به وسیله مشتری یا از جانب او انجام گیرد.

یادآوری ۲- بازبینی کیفیت ممکن است شامل کنترل‌هایی از طریق مشاهده و نظارت باشد که بتواند از

خرابی یا تنزل درجه یک مقوله (مثلاً یک فرایند) در طول زمان جلوگیری کند.

یادآوری ۳- واژه «مداوم» هم می‌تواند به معنای «پیوسته» و هم به معنای «مکرر» باشد.

Quality improvement ۱۱۱۰۰۵- بهسازی کیفیت [۱۱۴]

اقداماتی که در سازمان، برای افزایش اثربخشی و راندمان فعالیتها و فرایندها به منظور افزودن منافع سازمان و مشتریان انجام می‌شود.

Quality improvement ۱۱۱۰۰۶- بهبود کیفیت [۱۰۷]

بخشی از مدیریت کیفیت که بر افزایش توانایی جهت برآورده کردن الزامات و یا خواسته‌های مربوط به کیفیت تمرکز دارد.

یادآوری- الزامات و یا خواسته‌ها می‌تواند بر هر جنبه‌ای از قبیل اثربخشی، کارایی یا قابلیت ردیابی مرتبط باشد.

Continual improvement ۱۱۱۰۰۷- بهبود مستمر [۱۰۷]

فعالیتی که به منظور افزایش توانایی برآورده کردن الزامات و یا خواسته‌ها به صورت پی‌درپی انجام می‌گیرد.

یادآوری- فرایند تعیین اهداف و یافتن فرصتهایی برای بهبود، فرایند مستمری است که از طریق استفاده از یافته‌های ممیزی، نتایج ممیزی، تحلیل داده‌ها، بازنگری‌های مدیریت یا سایر طرق انجام می‌گیرد و معمولاً منجر به اقدام اصلاحی یا اقدام پیشگیرانه می‌گردد.

Characteristic ۱۱۱۱۰۱- ویژگی [۱۰۷]

خصوصیت متمایز کننده.

یادآوری ۱- یک ویژگی می‌تواند ماهیتی باشد یا نسبت داده شود.

یادآوری ۲- یک ویژگی می‌تواند کیفی یا کمی باشد.

یادآوری ۳- ویژگی دارای انواع مختلفی است، مانند:

- فیزیکی (مانند ویژگی‌های مکانیکی، الکتریکی، شیمیایی، و یا زیست شناختی)

- حسی (مانند ویژگی‌های مربوط به بویایی، لامسه، چشایی، بینایی و شنوایی)

- رفتاری (مانند ادب، درستکاری و صداقت)

- زمانی (مانند وقت‌شناسی، قابلیت اطمینان و قابلیت در دسترس بودن)

- مهندسی عوامل انسانی (مانند ویژگی فیزیولوژیکی یا مربوط به ایمنی انسانی)
- کارکردی (مانند حداکثر سرعت یک هواپیما).

Quality characteristic ۱۱۱۱۰۲- ویژگی کیفیت [۱۰۷]

ویژگی ماهیتی یک محصول، فرایند یا سیستم مربوط به یک الزام و یا خواسته. یادآوری ۱- «ماهیتی» به معنای موجود در چیزی است، به ویژه به صورت یک ویژگی دائمی. یادآوری ۲- ویژگی نسبت داده شده به یک محصول، فرایند یا سیستم (برای مثال قیمت یک محصول، مالک یک محصول) ویژگی کیفیت آن محصول، فرایند یا سیستم به حساب نمی‌آید.

Acceptable quality level ۱۱۱۱۰۳- سطح کیفیت قابل قبول [۱۲۴]

حداکثر درصد عیوب قابل تحمل، به منزله میانگین عیوب فرایندی در یک طرح نمونه‌گیری در حین بازرسی یا آزمون فرآورده‌ای، از لحاظ شرایط کارکردی و اقتصادی.

Quality assurance(QA) ۱۱۱۱۰۴- تضمین کیفیت [۱۰۷]

بخشی از مدیریت کیفیت که بر ایجاد اطمینان از برآورده شدن الزامات و یا خواسته‌های مربوط به کیفیت تمرکز دارد.

Model for quality assurance ۱۱۱۱۰۵- الگوی تضمین کیفیت [۱۰۶]

مجموعه‌ای از نیازمندی‌های استاندارد شده یا انتخاب شده مربوط به سیستم کیفیت که به منظور برآوردن نیازهای تضمین کیفیت برای وضعیتی معین تلفیق شده‌اند.

Requirements for quality ۱۱۱۱۰۶- نیازمندی‌های کیفیت [۱۰۶]

بیان نیازها یا تعبیری از آنها که به صورت مجموعه‌ای از نیازمندی‌های کمی یا کیفی اعلام می‌شود تا تحقق و بررسی ویژگی‌های یک مقوله را ممکن سازد. یادآوری ۱- بسیار ضروری است که نیازمندی‌های کیفیت، نیازهای تصریح شده یا تلویحاً مفهوم شده مشتری را به طور کامل منعکس نماید.

یادآوری ۲- اصطلاح «نیازمندی‌ها» شامل نیازمندیهای مبتنی بر بازار یا قرارداد و نیز نیازمندیهای درونی یک سازمان می‌باشد. این نیازمندیها ممکن است در مراحل مختلف برنامه‌ریزی، توسعه و تفصیل یابند و به روز شوند.

یادآوری ۳- نیازمندیهایی که برای ویژگی‌ها به طور کمی اعلام شده باشند، شامل مواردی از قبیل مقادیر اسمی، مقادیر تخصیصی، حدود و انحرافات و رواداری‌ها می‌گردد.

یادآوری ۴- نیازمندیهای کیفیت بایستی به صورت کارکردی بیان شوند و مدون گردند.

Audit

۱۱۱۲۰۱- ممیزی [۱۰۷]

فرایندی نظام یافته، مستقل و مدون به منظور به دست آوردن شواهد ممیزی و ارزیابی آنها به صورت عینی جهت تعیین میزانی که معیارهای ممیزی برآورده می‌شوند.

یادآوری- ممیزی‌های داخلی که گاهی (ممیزی شخص اول) نامیده می‌شود، توسط خود سازمان یا از جانب آن برای مقاصد داخلی انجام می‌گیرد و می‌تواند مبنایی برای خود اظهاری سازمان در مورد انطباق باشد. ممیزی‌های بیرونی آنچه را که عموماً ممیزی «شخص دوم» یا «شخص ثالث» می‌نامند، دربر می‌گیرد. ممیزی‌های «شخص دوم» توسط طرفهایی که در مورد سازمان ذی‌نفع هستند، از قبیل مشتریان یا از جانب آنها توسط سایر اشخاص انجام می‌گیرد.

ممیزی‌های «شخص ثالث» توسط سازمانهای مستقل بیرونی انجام می‌شود. این سازمانها انطباق یا الزاماتی از قبیل الزامات استاندارد ایران - ایزو ۹۰۰۱ و ایران - ایزو ۱۴۰۰۱ را گواهی یا ثبت می‌کنند.

هنگامی که سیستمهای مدیریت کیفیت و زیست‌محیطی با هم مورد ممیزی قرار می‌گیرند، آن را «ممیزی تلفیقی» می‌نامند.

هنگامی که دو یا چند سازمان ممیزی کننده در انجام مشترک ممیزی یک ممیزی شونده همکاری می‌کنند، آن را «ممیزی مشترک» می‌نامند.

Audit criteria

۱۱۱۲۰۲- معیارهای ممیزی [۱۰۷]

مجموعه‌ای از خطمشی‌ها، روشهای اجرایی یا الزامها و یا خواسته‌هایی که به عنوان مرجع مورد استفاده واقع می‌شود.

Audit programme ۱۱۱۲۰۳- برنامه ممیزی [۱۰۷]

مجموعه‌ای از یک یا چند ممیزی برنامه‌ریزی شده برای محدوده زمانی مشخص و برای دستیابی به هدف خاص.

Quality audit ۱۱۱۲۰۴- ممیزی کیفیت [۱۰۶]

بررسی مستقل و نظام یافته برای تعیین اینکه فعالیت‌های مرتبط به کیفیت و نتایج مربوط با ترتیبات برنامه‌ریزی شده مطابقت دارد و اینکه این ترتیبات به طور مؤثر اجرا می‌شوند و برای دست یافتن به اهداف مناسب هستند.

یادآوری ۱- ممیزی کیفیت نوعاً در مورد یک سیستم کیفیت یا اجزایی از آن و یا در مورد فرایندها، محصولات یا خدمات به کار می‌رود، ولی به اینها محدود نمی‌گردد. این ممیزی‌ها را غالباً ممیزی سیستم کیفیت، ممیزی کیفیت فرایند، ممیزی کیفیت محصول و ممیزی کیفیت خدمات می‌نامند.

یادآوری ۲- ممیزی‌های کیفیت به وسیله کارکنانی انجام می‌گیرد که مسئولیت مستقیمی در حوزه‌های مورد ممیزی ندارد ولی ترجیحاً با کارکنان مربوطه همکاری دارند.

یادآوری ۳- یکی از مقاصد ممیزی کیفیت آن است که نیاز برای بهبود و یا اقدام اصلاحی را ارزیابی می‌کند. ممیزی را نباید با فعالیت‌های بازبینی کیفیت یا بازرسی که به منظور کنترل فرایند و یا پذیرش محصول انجام می‌گیرد، اشتباه کرد.

یادآوری ۴- ممیزی کیفیت را می‌توان برای مقاصد درون سازمانی یا برون سازمانی انجام داد.

Audit findings ۱۱۱۲۰۵- یافته‌های ممیزی [۱۰۷]

نتایج حاصل از ارزیابی شواهد ممیزی، گردآوری شده در مقایسه با معیارهای ممیزی. یادآوری - یافته‌های ممیزی می‌تواند انطباق یا عدم انطباق با معیارهای ممیزی یا فرصت‌های بهبود را مشخص کند.

Operational research (OR) ۱۱۱۳۰۱- تحقیق عملیاتی [۱۲۲]

یکی از رشته‌های علم مدیریت است که از نظریه‌های ریاضی در حل مسائل سازمانی بهره می‌گیرد.

Preventive action ۱۱۱۳۰۲- اقدام پیشگیرانه [۱۰۷]

اقدامی که برای از بین بردن علت یک عدم انطباق بالقوه یا سایر شرایط نامطلوب بالقوه انجام گیرد. یادآوری ۱- ممکن است برای یک عدم انطباق بالقوه بیش از یک علت وجود داشته باشد. یادآوری ۲- اقدام پیشگیرانه به منظور پیشگیری از وقوع انجام می‌گیرد. در صورتی که اقدام اصلاحی به منظور پیشگیری از وقوع مجدد انجام می‌گیرد.

Compatibility ۱۱۱۳۰۳- سازگاری [۱۰۶]

قابلیت مقوله‌ها برای با هم به کار رفتن، در شرایط ویژه، به طوری که نیازمندی‌های مربوطه را برآورده نمایند. یادآوری- این تعریف برای استانداردهای کیفیت معتبر است.

Release ۱۱۱۳۰۴- ترخیص [۱۰۷]

اجازه پیش رفتن به مرحله بعدی در یک فرایند. یادآوری- در زبان انگلیسی در زمینه نرم‌افزار رایانه اصطلاح «ترخیص» غالباً جهت ارجاع به یک نسخه از خود نرم‌افزار، به کار می‌رود.

Qualification process ۱۱۱۳۰۵- فرایند اثبات شرایط [۱۰۷]

قابلیت برآورده کردن الزامات و یا خواسته‌های مشخص شده. یادآوری ۱- اصطلاح «واجد شرایط»، برای مشخص کردن وضعیت مربوط به کار می‌رود. یادآوری ۲- اثبات شرایط می‌تواند مرتبط به اشخاص، محصولات، فرایندها و یا سیستمها باشد. مثال: فرایند اثبات شرایط ممیز، فرایند اثبات شرایط مواد.

Qualified ۱۱۱۳۰۶- واجد شرایط [۱۰۶]

حالتی از یک مقوله هنگامی که قابلیت برآورده کردن نیازمندی‌های مشخص شده برای آن اثبات شده باشد.

Validation ۱۱۱۳۰۷ - صحه‌گذاری [۱۰۶ و ۱۰۷]

- تأیید از طریق فراهم آوردن شواهد عینی در مورد اینکه الزامات و یا خواسته‌ها برای استفاده مورد نظر یا کاربرد خاص برآورد شده‌اند.

یادآوری ۱- اصطلاح «صحه‌گذاری شده» به منظور مشخص کردن وضعیت مربوط (پس از صحه‌گذاری) به کار می‌رود.

یادآوری ۲- شرایط استفاده می‌تواند واقعی یا شبیه‌سازی شده باشد.

- در طراحی و توسعه، صحه‌گذاری به فرایند بررسی یک محصول به منظور تعیین انطباق با نیازهای استفاده کننده مربوط می‌باشد.

Competence ۱۱۱۳۰۸ - شایستگی [۱۰۷]

توانی به اثبات رسیده در به‌کارگیری دانش و مهارت.

Capability ۱۱۱۳۰۹ - توانمندی [۱۰۷]

توانایی یک سازمان، سیستم یا فرایند برای پدید آوری یک محصول به نحوی که الزامات و یا خواسته‌های مربوط به آن محصول را برآورده سازد.

Grade ۱۱۱۳۱۰ - درجه [۱۰۷]

رده یا رتبه تخصیص یافته به انواع الزامات و یا خواسته‌های مربوط به کیفیت در مورد محصولات فرایندها یا سیستمها که دارای استفاده عملی یکسان باشند.

یادآوری- هنگام تعیین الزام و یا خواسته مربوط به کیفیت عموماً درجه مشخص می‌شود.

Effectiveness ۱۱۱۳۱۱ - اثربخشی [۱۰۷]

میزانی که فعالیتهای برنامه‌ریزی شده تحقق یافته و نتایج برنامه‌ریزی شده به دست آمده است.

Record ۱۱۱۳۱۲ - سابقه [۱۰۷]

مدرکی که در آن نتایج به دست آمده ذکر می‌شود یا شواهدی را دال بر انجام فعالیتها فراهم می‌آورد.

یادآوری ۱- سوابق را می‌توان مثلاً برای مدون کردن قابلیت ردیابی و فراهم کردن شواهد مربوط به

تصدیق اقدام پیشگیرانه و اقدام اصلاحی به کار برد.

یادآوری ۲- عموماً سوابق نیاز ندارد که از نظر تجدید نظر تحت کنترل باشد.

Duty ۱۱۱۴۰۱- وظیفه [۱۴۰]

اقداماتی که یک جایگاه سازمانی حسب ضرورت ملزم به انجام آن است.

Authority ۱۱۱۴۰۲- اختیار [۱۴۰]

اقداماتی که یک جایگاه سازمانی برای تحقق وظیفه مجاز به انجام آن است.

Verification ۱۱۱۴۰۳- تصدیق [۱۰۷]

تأیید از طریق فراهم آوردن شواهد عینی در مورد اینکه الزامات و یا خواسته‌های مشخص شده برآورده شده‌اند.

یادآوری ۱- اصطلاح تصدیق شده به منظور مشخص کردن وضعیت مربوطه «پس از تصدیق» به کار می‌رود.

یادآوری ۲- تأیید می‌تواند شامل فعالیت‌هایی باشد از قبیل:

انجام محاسبات به روش‌های دیگر.

مقایسه مشخصات یک طراحی جدید با مشخصات طراحی‌های مشابه که درستی آنها به اثبات رسیده است. انجام آزمون‌ها و اثبات از طریق نشان دادن. بازنگری مدارک پیش از صدور.

Correction ۱۱۱۴۰۴- اصلاح [۱۰۷]

اقدامی که برای از بین بردن یک عدم انطباق تشخیص داده شده انجام می‌گیرد.

یادآوری ۱- اصلاح ممکن است همراه با یک اقدام اصلاحی انجام گیرد.

یادآوری ۲- اصلاح می‌تواند بازکاری یا درجه‌بندی مجدد باشد.

Feed back ۱۱۱۴۰۵- بازخور [۱۲۲ و ۱۴۰]

- اصلی در وظیفه نظارت که در مدیریت و رفتار سازمانی کاربرد دارد. بر اساس این اصل اطلاعات مربوط به بازده یک نظام، به مدیریت برگشت داده می‌شود و مدیر می‌تواند نتایج به دست آمده را با

هدفهای تعیین شده مقایسه کند و در صورت مشاهده تفاوت بین آن دو، اقدامهای اصلاحی به عمل آورد.

- یکی از عوامل اصلی در فرایند کنترل که اطلاعاتی را در جهت تصمیم‌گیری‌ها در سازمان فراهم می‌نماید. بازگشت اطلاعات خروجی هر سیستم به عنوان اطلاعات ورودی به منظور اصلاح سیستم.

Corrective action [۱۰۷]

اقدامی که برای از بین بردن علت یک عدم انطباق یا سایر شرایط نامطلوب تشخیص داده شده انجام می‌گیرد.

یادآوری ۱- ممکن است برای یک عدم انطباق بیش از یک علت وجود داشته باشد.

یادآوری ۲- اقدام اصلاحی به منظور پیشگیری از وقوع مجدد انجام می‌گیرد. در صورتی که اقدام پیشگیرانه به منظور پیشگیری از وقوع انجام می‌گیرد.

یادآوری ۳- میان اصلاح و اقدام اصلاحی تفاوت وجود دارد.

Customer [۱۰۶]

دریافت‌کننده محصولی که توسط عرضه‌کننده فراهم می‌گردد. در موارد مبتنی بر قرارداد، مشتری را خریدار می‌نامند. مشتری ممکن است مثلاً مصرف‌کننده نهایی، استفاده‌کننده، ذی‌نفع یا خریدار باشد. مشتری می‌تواند درون سازمانی یا برون سازمانی باشد.

Customer satisfaction [۱۰۷]

تلقی مشتری از میزانی که خواسته‌های وی برآورده شده است.

یادآوری ۱- شکایتهای مشتری یکی از شاخصهای متداول در مورد پایین بودن سطح رضایت مشتری است، اما نبودن آن نیز ضرورتاً دلالت بر بالا بودن سطح رضایت مشتری ندارد.

یادآوری ۲- حتی وقتی که خواسته‌های مشتری با وی مورد توافق قرار گرفته و برآورده شده باشد.

این امر الزاماً بالا بودن سطح رضایت مشتری را تضمین نمی‌کند.

Supplier ۱۱۱۵۰۳- تأمین کننده [۱۱۴]

سازمانی است که فرآورده‌ای را برای مشتری تهیه می‌کند. در شرایط قراردادی تأمین کننده را می‌توان پیمانکار نیز نامید. تأمین کننده برای نمونه می‌تواند تولید کننده، پخش کننده، وارد کننده، مونتاژ کننده و یا سازمان خدماتی باشد. به علاوه تأمین کننده می‌تواند داخل یا خارج از سازمان باشد.

Requirement ۱۱۱۶۰۱- الزام و یا خواسته [۱۰۷]

نیاز یا انتظاری که تصریح می‌شود. عموماً تلویحی می‌باشد یا اجباری است. یادآوری ۱- «عموماً تلویحی می‌باشد» یعنی در عرف یا رویه‌ی عمومی یک سازمان، مشتریانش و سایر طرفهای ذی‌نفع نیاز یا انتظار مورد نظر، تلویحی است. یادآوری ۲- برای نشان دادن نوع خاصی از الزام و یا خواسته می‌توان قیدی را به کار برد. برای مثال الزام و یا خواسته مربوط به محصول، الزام مدیریت کیفیت و خواسته مشتری. یادآوری ۳- الزام و یا خواسته مشخص شده آن است که تصریح شده باشد مثلاً در یک مدرک. یادآوری ۴- الزام و یا خواسته، ممکن است توسط طرفهای ذی‌نفع مختلفی ایجاد شود. (نیاز یا انتظار مشتری تا هنگامی که توسط سازمان مورد پذیرش قرار نگرفته است، خواسته، پس از آن الزام می‌نامند).

Conformity ۱۱۱۶۰۲- انطباق [۱۰۷]

برآورده شدن یک الزام و یا خواسته. یادآوری- اصطلاحات «مطابقت» و «تطابق» نیز به این معنا به کار می‌روند ولی بهتر است استفاده نشوند.

Nonconformity ۱۱۱۶۰۳- عدم انطباق [۱۰۷]

برآورده نشدن یک الزام و یا خواسته.

Document ۱۱۱۷۰۱- مدرک [۱۰۷]

اطلاعات و رسانه آن.

مثال: سابقه، مشخصات، مدرک روش اجرایی، نقشه، گزارش، استاندارد.

یادآوری ۱- رسانه ممکن است کاغذ، دیسک مغناطیسی، الکترونیکی یا نوری برای رایانه‌ها، عکس یا نمونه مرجع یا ترکیبی از آنها باشد.

یادآوری ۲- مجموعه‌ای از مدارک از قبیل مشخصات و سوابق را غالباً «مستندات» می‌نامند.

یادآوری ۳- برخی الزامات و یا خواسته‌ها (مانند الزام و یا خواسته مربوط به خوانا بودن) به تمام انواع مدارک مربوط می‌شود ولی ممکن است الزامات و یا خواسته‌های مختلفی برای مشخصات (مانند الزام و یا خواسته مربوط به تحت کنترل بودن تجدید نظرها) و سوابق (مانند الزام و یا خواسته مربوط به قابل دستیابی بودن) وجود داشته باشد.

Valid evidence

۱۱۱۷۰۲- ادله معتبر [۱۱۴]

اطلاعاتی که بتوان درستی و صحت آن را بر اساس واقعیات به دست آمده از طریق مشاهده، اندازه‌گیری، آزمون و یا دیگر وسایل ثابت نمود.

Objective evidence

۱۱۱۷۰۳- شواهد عینی [۱۰۷]

داده‌هایی که وجود یا واقعیت چیزی را تأیید می‌کند.

یادآوری- شواهد عینی را می‌توان از طریق مشاهده، اندازه‌گیری، آزمون یا طرق دیگر به دست آورد.

Audit evidence

۱۱۱۷۰۴- شواهد ممیزی [۱۰۷]

سوابق، شرح مآقع یا سایر اطلاعات، که به معیارهای ممیزی مربوط و قابل تصدیق باشند.

یادآوری- شواهد ممیزی می‌تواند کیفی یا کمی باشد.

Technical expert

۱۱۱۷۰۵- کارشناس فنی ممیزی [۱۰۷]

<ممیزی> شخصی که دانش یا تخصص معینی را در زمینه مورد ممیزی ارائه می‌نماید.

۱۲۰۰۰۰ - سیستم‌های مدیریت پروژه

Project strategy ۱۲۰۱۰۱ - استراتژی پروژه [۱۴۰]

استراتژی پروژه فرایندی است که چارچوب و روش اجرای پروژه را مشخص می‌کند. این فرایند در ابتدا با توجه به هدف، اعتبارات، زمان، شرایط، محدودیتها و الزامات پروژه، به وسیله کارفرما مشخص می‌شود. همچنین این فرایند شامل اجراء نوع پیمان، مسئولیتها، نحوه طراحی، نحوه تدارک و ساخت می‌باشد و مشخص می‌کند که پروژه به چه نحو اجرا شود، امانی (در صورتی که کارفرما نیروی لازم را داشته باشد) یا پیمانی، طراحی به وسیله مهندسین کارفرما یا مهندس مشاور و اجرای طرح به روش اجرای سریع یا عادی انجام می‌شود. میزان مخاطره برای طرفین قرارداد نیز مشخص می‌شود. تمام روشها و احتمالات در این فرایند بررسی شده و بهترین روش برای اجرای پروژه مشخص می‌شود.

Program director ۱۲۰۲۰۱ - مدیر برنامه [۱۴۵]

مدیر ارشد با مسئولیت برای حصول موفقیت کلی برنامه به منظور رسیدن به هدفهای مدیریتی برنامه.

Program management ۱۲۰۲۰۲ - مدیریت برنامه [۱۴۴]

مدیریت برنامه، یک نظام اجرایی طرح (مجموعه‌ای از فرایندها) است که بر مبنای موافقتنامه به وسیله واحد ساخت، خدمات نمایندگی فراگیر را به کارفرما ارائه می‌دهد و از مرحله برنامه‌ریزی تا مرحله راه‌اندازی و بهره‌برداری طرح ادامه دارد. مدیریت برنامه معمولاً به عنوان قائم‌مقام کارفرما است و تمام تدارکات را انجام می‌دهد و همچنین هماهنگی در طراحی و ساخت را تا اتمام و تحویل کار به عهده دارد ولی مسئولیت انجام طراحی و ساخت به عهده وی نمی‌باشد.

Management plan ۱۲۰۲۰۳ - برنامه مدیریت [۱۲۱]

طرح مکتوبی که مؤثرترین و اقتصادی‌ترین راه انجام کار یا امور بنگاه یا واحد را با استفاده از ابزارها و اصول سازماندهی و مدیریت نشان می‌دهد.

Project manager (PM) ۱۲۰۳۰۱- مدیر طرح [۲۲ و ۱۷۷]

- شخصیتی حقوقی است که تمام یا بخشی از اختیارات قابل واگذاری کارفرما، با عنوان مدیریت طرح، به وی واگذار می‌شود.

- مدیر طرح شخصی است حقوقی که به منظور اجرای صحیح طرح از طرف کارفرما تعیین شده و هدایت، کنترل و نظارت بر کار تمام عوامل انجام دهنده طرح را در مراحل مختلف به عهده دارد و مسئولیت دارد که طرح طبق برنامه پیش‌بینی شده و با کیفیت استاندارد و مشخصات فنی انجام دهد.

Project manager ۱۲۰۳۰۲- مدیر پروژه [۱۰۵]

شخصی است که از طرف کارفرما برای مدیریت طراحی و ساخت ساختمان و پروژه‌های مهندسی عمران به کار گمارده می‌شود.

Project management ۱۲۰۴۰۱- مدیریت پروژه [۱۳۲ و ۱۲۳ و ۷۰]

- مدیریت پروژه عبارتست از به‌کارگیری دانش، مهارتها، ابزارها و فنون برای طرح‌ریزی و انجام فعالیتها، مطابق با نیازها و انتظارات کارفرمای پروژه.

- به‌کارگیری دانش، ابزار، مهارتها و تکنیکها در فعالیتهای پروژه، به منظور حصول به نیازها و انتظارات متولیان از (اجرای) پروژه است. مدیریت پروژه اعمال مدیریت بر تغییرات است. مدیریت پروژه با انجام سریع فعالیتها از طریق کسر سطوح مدیریتی و نظارتی، مدیریت پروژه تلفیق مدیریت و برنامه‌ریزی است.

- مدیریت پروژه فرایندی است که جریان و بستر اجرای پروژه را (از طریق) ممکن‌ترین راه و یا ممکن‌ترین نتیجه مطلوب، برای تحقق و دستیابی به هدفهای مورد نظر، برنامه‌ریزی، سازماندهی، هدایت و کنترل می‌کند.

Modern project management ۱۲۰۴۰۲- مدیریت پروژه مدرن [۱۵۱]

اصطلاحی است که برای تمایز بین مدیریت پروژه با دامنه کار گسترده به کار می‌رود و شامل توجه بیشتر به دامنه کار، هزینه، زمان، کیفیت و خسارت‌پذیری نسبت به روش سنتی مدیریت پروژه می‌باشد.

Multi-project management ۱۲۰۴۰۳- مدیریت چند پروژه مرتبط [۱۴۵]

هنر و علمی که مدیریت چند پروژه مرتبط را با هم اداره می‌کند. مدیریت چند پروژه نامیده می‌شود و این ارتباط می‌تواند ارتباطات منطقی یا مشترک بودن منابع مورد استفاده پروژه باشد.

Project scope management ۱۲۰۴۰۴- مدیریت محدوده پروژه [۱۵۱]

یک زیرمجموعه از مدیریت پروژه شامل آشنایی با پروژه، برنامه‌ریزی محدوده پروژه، تعریف محدوده، تأیید محدوده و کنترل تغییرات آن و تلاش برای اطمینان از اینکه تمام کارهای مورد نیاز برای تکمیل پروژه در نظر گرفته شده‌اند.

Project construction management ۱۲۰۴۰۵- مدیریت عملیات اجرایی پروژه [۱۳۲]

هدف از مدیریت عملیات اجرایی پروژه، تکمیل مرحله (فاز) اجرایی پروژه در چارچوب بودجه، زمان‌بندی و کیفیت برنامه‌ریزی شده و نیز انتقال به موقع پروژه از مرحله اجرایی به مرحله راه‌اندازی می‌باشد. به طور معمول شرایط و پیش‌نیازهای لازم برای انجام یک کار در مرحله اجرایی پروژه را می‌توان به صورت زیر برشمرد:

- انجام دهنده کار، آماده و مهیا باشد.

- مواد و تجهیزات لازم کار فراهم باشد.

- اطلاعات فنی و نقشه‌های اجرایی موجود باشد.

برآورده ساختن سه مورد فوق، علی‌رغم سادگی ظاهری دارای ابعاد گسترده‌ای است که مدیریت عملیات اجرایی یک پروژه به طور مستقل و بدون هماهنگی و همکاری بخشهای تدارک و مهندسی پروژه، قادر به انجام این کارها نمی‌باشد.

Project engineering management ۱۲۰۴۰۶- مدیریت مهندسی پروژه [۱۳۲]

هدف از مدیریت مهندسی پروژه، تکمیل مرحله (فاز) مهندسی پروژه در چارچوب بودجه، زمان‌بندی و کیفیت برنامه‌ریزی شده و انتقال به موقع از مرحله مهندسی به مراحل تدارکاتی و اجرایی پروژه می‌باشد. این کار از طریق مدیریت و هماهنگی گروههای مهندسی با بخشهای تدارکاتی و اجرایی پروژه انجام می‌پذیرد. مدیریت مهندسی یک پروژه، به طور کلی شامل تعریف محدوده و بسته‌های کار مهندسی،

طراحی ساختار، تجزیه کار مهندسی، کنترل تغییرات در محدوده کار، برنامه‌ریزی و کنترل پیشرفت کار، مدیریت طراحی مفهومی، پایه‌ای و تفصیلی، هماهنگی بین گروه‌های تخصصی مهندسی و کنترل فصول مشترک فنی مابین آنها، مدیریت کیفیت و استانداردهای مهندسی و بالاخره مدیریت ثبت و گردش اطلاعات و مستندات فنی پروژه می‌باشد.

Project human resource management [۱۳۲] ۱۲۰۴۰۷- مدیریت منابع انسانی پروژه

هدف از مدیریت منابع انسانی در پروژه، اطمینان یافتن از استفاده صحیح و کارآمد و برنامه‌ریزی شده از نیروهای انسانی در پروژه است که شامل برنامه‌ریزی منابع انسانی و سازماندهی، جذب و به کار گماردن نیروهای انسانی، کنترل عملکرد و راندمان نیروی انسانی و توسعه تیم و فرهنگ کار تیمی می‌گردد.

Human resources [۱۴۰] ۱۲۰۴۰۸- منابع انسانی

نیروهای انسانی که به نحوی درگیر در یکی از مراحل طرح عمرانی هستند منابع انسانی نامیده می‌شوند.

۱۲۰۴۰۹- مدیریت ارتباطات پروژه [۱۳۲ و ۱۵۱]

Project communication management

- هدف از مدیریت ارتباطات در پروژه، ایجاد زمینه و بستر مناسب برای تولید، جمع‌آوری، ذخیره‌سازی و تبادل صحیح اطلاعات در سطح پروژه است. این مهم از طریق برنامه‌ریزی برای ارتباطات متقابل سازمان و افراد، ایجاد و راه‌اندازی بانکهای اطلاعاتی، برقراری رویه‌های گزارش دهی و دستورالعملهای لازم برای تبادل اطلاعات، انجام می‌شود.

- یک زیرمجموعه از مدیریت پروژه است که شامل برنامه‌ریزی ارتباطات، برنامه‌ریزی اطلاعات و توزیع اطلاعات، گزارش اجرا و گزارش خاتمه کار و تلاش برای انتشار صحیح اطلاعات پروژه می‌باشد.

۱۲۰۴۱۰- مدیریت تدارکات پروژه [۱۵۱] Project procurement management

یک زیرمجموعه از مدیریت پروژه است، شامل برنامه‌ریزی تدارکات، درخواست تأمین کالا و تجهیزات پروژه، برنامه‌ریزی تقاضا، انتخاب منابع، مدیریت قرارداد و تلاش برای دریافت کار خوب و خدماتی که از بیرون گرفته می‌شود.

۱۲۰۴۱۱- مدیریت زمان پروژه [۱۵۱] Project time management

یک زیرمجموعه از مدیریت پروژه است شامل: تعریف فعالیتها، توالی فعالیتها، برآورد زمان فعالیتها و توسعه برنامه‌ریزی و کنترل برنامه زمانی برای تکمیل به موقع پروژه.

۱۲۰۴۱۲- مدیریت هزینه پروژه [۱۵۱] Project cost management

یک زیرمجموعه از مدیریت پروژه که شامل برنامه‌ریزی تأمین منابع مالی طرح، برآورد هزینه، کنترل هزینه و بودجه طرح و تلاش در جهت تکمیل پروژه با بودجه مصوب می‌باشد.

۱۲۰۴۱۳- مدیریت یکپارچگی پروژه [۱۲۳] Project integration management

مجموعه فرایندهای لازم برای کسب اطمینان از هماهنگی کافی بین ارکان اجرایی پروژه می‌باشد.

۱۲۰۴۱۴- مدیریت محیط زیست پروژه [۱۵۱] Project environment

مدیریت محیط زیست پروژه زمینه‌ای که برای فرموله شدن، تشخیص و تعیین بررسی آثار طرح بر محیط زیست و پیامدهای آن و به حداقل رساندن آثار سوء طرح بر محیط زیست و شامل تمام عوامل خارج از طرح که بر طرح اثر مؤثر دارند می‌باشد.

۱۲۰۵۰۱- مدیر ساخت [۱۴۰] Construction manager (CM)

مدیر ساخت، یک پیمانکار عمومی با تجربه است که خدمات مدیریت را طبق پیمان به کارفرما ارائه می‌دهد و از شروع طراحی تا انتهای ساخت، کارها را هدایت می‌کند. مدیر ساخت بنا به درخواست کارفرما خدمات مختلفی را ارائه می‌دهد. ممکن است فقط برای بررسی و قضاوت در مورد پروژه باشد یا به طور کامل کارها را در طول برنامه‌ریزی، طراحی و ساخت، مدیریت و هدایت کند و حتی ممکن است در مرحله ساخت به عنوان پیمانکار عمومی مسئولیت اجرای طرح را به عهده بگیرد.

Construction management (CM) ۱۲۰۵۰۲ - مدیریت ساخت [۱۴۴]

- مدیریت ساخت، فرایندی است اجرایی با مبانی مشخص، در قالب موافقتنامه‌ای که با کارفرما دارد، به ارائه یک سری خدمات به کارفرما مانند: تجدید نظر در طراحی، تهیه برنامه کلی، کنترل قیمت، مهندسی ارزش، روشهای اجرا و تهیه اسناد مناقصه و هماهنگی در اجرای طرح. در این روش معمولاً طراحی و خدمات ساخت به طور همزمان انجام می‌شود. ولی معمولاً مسئولیت خطرپذیری مالی طرح به عهده مدیریت ساخت نیست. البته در صورتی که لازم باشد می‌توان مسئولیت خطرپذیری مالی طرح را نیز به عهده مدیریت ساخت گذاشت که در این حالت باید از شرکتهای بزرگ ساختمانی استفاده کرد.

Risk ۱۲۰۶۰۱ - مخاطره - خطرپذیری [۱۴۳ و ۱۲۴ و ۱۷۷]

- میزان ناتوانی یا عدم موفقیت در رسیدن به اهداف یک برنامه با هزینه معین، و محدودیتهای آن را خسارت پذیری گویند. در این مورد دو نقطه نظر مطرح است. یکی احتمال عدم حصول به یک نتیجه معین، و دیگر عدم حصول به نتیجه.

- تحقق بالقوه پیامدهای ناگوار ناشی از خطرات رویدادی ممکن.

- احتمال وقوع یک رویداد غیر منتظره و آثار وقوع آن.

Risk reduction ۱۲۰۶۰۲ - کاهش خطرپذیری [۱۴۵]

عملی که برای به حداقل رساندن خطرپذیری و یا کاستن احتمال وقوع آن انجام می‌شود.

Accepted risks ۱۲۰۶۰۳ - مخاطرات پذیرفته شده [۱۴۸ و ۱۰۵]

مخاطراتی هستند که در طول اجرای پیمان پیش می‌آید و به عهده کارفرما می‌باشد تا پیمانکار، به‌طور مثال مسائلی که پیش‌بینی نشده‌اند و مربوط به سازه ساختمانی مرتبط با قرارداد هستند، یا مسائلی که در طول اجرا از طریق صاحبان اطراف محل اجرای کار پیش می‌آید. این مسائل بیشتر مربوط به ساختمانهای موجود و مسائل مربوط به کارهای محافظتی می‌شود.

- ریسک (مخاطره) پذیرفته شده، ریسک مشخص شده در پیمان است که کارفرما مسئولیت آن را

می‌پذیرد.

Construction manager at risk ۱۲۰۷۰۱- مدیر ساخت خطرپذیر [۱۴۰]

مانند مدیر ساخت است به اضافه اینکه مسئولیتهای مدیریتی و مالی نیز به عهده وی می‌باشد.

Risk management ۱۲۰۷۰۲- مدیریت خطرپذیری [۱۴۳]

عمل و روش کنترل خطرپذیری، فرایند شناسایی و تشخیص آن، تحلیل و محدود کردن قسمتهایی از کار که در معرض خطر می‌باشند همچنین سازماندهی فنی برای تکمیل اهداف یک شرکت که با خطر مواجه می‌باشد با به حداقل رساندن زیانهای مالی است.

Project risk Management ۱۲۰۷۰۳- مدیریت ریسک (خطرپذیری) پروژه [۱۲۳]

مجموعه فرایندهای مورد نیاز برای شناسایی، تجزیه و تحلیل و واکنش در مقابل ریسک (مخاطره) پروژه و به حداقل رساندن پیامدهای نامطلوب می‌باشد.

Management development ۱۲۰۷۰۴- توسعه مدیریت [۱۴۵]

توسعه مدیریت شامل همه جنبه‌های برنامه‌ریزی برای کارکنان، آموزش، ارتقای کارایی و ارزیابی آنها می‌باشد، و همچنین توجه به خواسته‌های کارکنان مانند مدیریت حقوق، درصد سود به عنوان پاداش را نیز شامل می‌شود.

Management by crisis ۱۲۰۷۰۵- مدیریت بحران [۱۲۲]

به شیوه‌ای از مدیریت گفته می‌شود که بر حل و فصل مشکلات و موارد بحرانی تأکید دارد و در صورت نیاز منابع بیشتری را برای رفع مشکلات بسیج می‌کند. این شیوه مدیریت دارای نارسایی‌هایی است از جمله به جای پرداختن به هدفهای درازمدت به مسائل کوتاه‌مدت و فوری می‌پردازد و ممکن است منابع را از زمینه‌هایی که به آن نیاز است، دور سازد و دشواری‌هایی جدید به وجود آورد.

System management ۱۲۰۷۰۶- مدیریت سیستم [۱۵۱]

مدیریتی که شامل فعالیتهای مهم تحلیل سیستمها، طراحی سیستمها و مهندسی و توسعه سیستمها می‌باشد.

Quality management ۱۲۰۸۰۱- مدیریت کیفیت [۱۰۷]

فعالیت‌های هماهنگ شده جهت هدایت و کنترل یک سازمان از نظر کیفیت.

یادآوری- هدایت و کنترل از نظر کیفیت عموماً شامل برقراری خطمشی کیفیت و اهداف کیفیت، طرح‌ریزی کیفیت، کنترل کیفیت، تضمین کیفیت و بهبود کیفیت می‌باشد.

۱۲۰۸۰۲- مدیریت کیفیت پروژه [۱۵۱] Project quality management

یک زیرمجموعه از مدیریت پروژه شامل برنامه‌ریزی کیفیت، اطمینان از کیفیت، و کنترل کیفیت و تلاش برای تحقق اهداف و نیازهای پروژه می‌باشد.

۱۲۰۸۰۳- مدیریت کیفیت فراگیر (جامع) [۱۰۶] Total quality management (TQM)

روش مدیریت یک سازمان که اساس آن محور بودن کیفیت (بهبود مستمر کیفیت) با مشارکت همه اعضای سازمان می‌باشد و هدف آن نیل به موفقیت در درازمدت از طریق جلب رضایت مشتری و تأمین منافع همه اعضای سازمان و جامعه است.

یادآوری ۱- منظور از «همه اعضای سازمان» کارکنان در همه بخشها و در کلیه سطوح ساختار سازمانی می‌باشد.

یادآوری ۲- برای موفقیت این روش مدیریت، رهبری قوی و پایدار مدیریت رده بالا و تعلیم و آموزش همه اعضای سازمان، ضرورت اساسی دارد.

یادآوری ۳- در مدیریت کیفیت فراگیر، مفهوم کیفیت با دستیابی به همه اهداف مدیریتی مرتبط است.

یادآوری ۴- (تأمین منافع جامعه) در صورت لزوم به معنی برآورده کردن نیازمندیهای جامعه نیز هست.

یادآوری ۵- گاهی مدیریت کیفیت فراگیر TQM یا بخشهایی از آن را به نام کیفیت فراگیر، کنترل کیفیت سراسری شرکت CWQC، کنترل کیفیت فراگیر TQC و نظایر آن نیز می‌نامند.

۱۲۰۸۰۴- مدیریت کیفیت محصول [۱۵۰] Product quality management (PQM)

مدیریت کیفیت محصول، فرایندی برای تأمین الزامات کالا و خدمات است، مدیریت کیفیت محصول، تمام ملاحظات و تعهدات فرایند تدارک و تهیه کالا و خدمات را که برای تأیید کیفیت لازم است در نظر می‌گیرد. و ذاتاً مدیریت کیفیت محصول، عملی است که الزامات درست و مشخص و عاقلانه و کاربردی

را برای ارزیابی تهیه کننده مورد توجه قرار داده و شامل کیفیت درست مطابق با خواسته و شرایط قرارداد است.

Ecosystem management ۱۲۰۸۰۵- مدیریت اکوسیستم [۱۷۷]

مدیریت متعادل یک اکوسیستم توسط انسان، تعادل رابطه بین سازمان یا طرح و محیط آن و مطلوب کردن آن.

۱۲۰۸۰۶- مدیریت اکوسیستم سودمند [۱۱۹ و ۱۷۷]

Beneficial ecosystem management

- مدیریت متعادل یک اکوسیستم توسط انسان.

- نگهداری و مدیریت یک اکوسیستم توسط انسان به منظور دستیابی به حداکثر بهره‌دهی.

۱۲۰۸۰۷- مدیریت کنترل و نظارت بر اجرای طرح [۱]

Management, supervision and control of project

شامل فعالیتهایی است که برای مدیریت و کنترل کمی و کیفی اجرای طرحها، از طریق انجام هماهنگی لازم و اعمال کنترلهای فنی و نظارت عالی یا مستقیم بر کار، بر اساس مشخصات فنی، استانداردها و معیارها در چارچوب برنامه زمانبندی مربوط صورت می‌گیرد.

Benefit management ۱۲۰۸۰۸- مدیریت سود [۱۴۵ و ۱۵۱]

- مدیریت سود در ترکیب با مدیریت برنامه است. مدیریت سود فرایندی است برای برنامه‌ریزی، اداره کردن، نظام اجرایی و بررسی برنامه‌ریزی برای سود آوری.

- یک فرایند رسمی با مدیریت برنامه‌ریزی برای طراحی، مدیریت، نظام اجرایی و محاسبه سودهایی که برنامه خواسته است.

Solid waste management ۱۲۰۸۰۹- مدیریت دفع مواد زاید [۱۱۹]

کنترل سیستماتیک و هدفدار در مورد نحوه ایجاد، جمع‌آوری، انبار کردن، حمل و نقل، جداسازی، عمل‌آوری، بازیافت و دفع مواد زاید جامد می‌باشد.

Configuration management ۱۲۰۸۱۰- مدیریت پیکربندی [۱۴۵ و ۱۵۱]

فرایند تعریف اقلام پیکربندی در یک سیستم، کنترل، آزادی عمل و تغییرات این اقلام در طول عمر پروژه، ضبط و گزارش وضعیت اقلام پیکربندی و گزارش تغییرات و تأیید کامل بودن و صحت اقلام پیکربندی می‌باشد.

Conflict management ۱۲۰۸۱۱- مدیریت تعارضی [۱۴۵]

از آنجا که برای اجرای طرح نهادهای مختلفی درگیر هستند و با هم کار می‌کنند و شناخت کاملی نسبت به هم ندارند و فشار کار هم بر آنها وارد می‌شود و در نتیجه در تعارض قرار می‌گیرند. هنر مدیریت تعارضی این است که اینها را در مسیری هدایت کند تا این تعارض به جای اثر تخریبی نتیجه مثبت داشته باشند.

Top management ۱۲۰۸۱۲- مدیریت رده بالا [۱۰۷]

شخص یا گروهی از افراد که یک سازمان را در بالاترین سطح، هدایت و کنترل می‌کنند.

Management system ۱۲۰۸۱۳- سیستم مدیریت [۱۰۷]

سیستمی جهت تعیین خطامشی و اهداف و دستیابی به آن اهداف. یادآوری- سیستم مدیریت یک سازمان می‌تواند شامل سیستم‌های مدیریت مختلفی از قبیل سیستم مدیریت کیفیت، سیستم مدیریت مالی یا سیستم مدیریت زیست‌محیطی باشد.

Project management system ۱۲۰۸۱۴- سیستم مدیریت پروژه [۱۳۲]

سیستم مدیریت پروژه، سیستمی است گسترده و پویا که با آن، ورودی‌هایی همچون نیروی انسانی، سرمایه‌ها، دانش فنی، طرحها و برنامه‌ها و ... به گونه‌ای هماهنگ و هدفمند از طریق مجموعه‌ای از فرایندهای عملیاتی و مدیریتی به خدمات، محصولات، اطلاعات و هر خروجی یا نتیجه مورد نظر دیگر تبدیل می‌گردد.

Quality management system ۱۲۰۸۱۵- سیستم مدیریت کیفیت [۱۰۷]

سیستم مدیریت کیفیت به منظور هدایت و کنترل یک سازمان از نظر کیفیت به کار می‌رود.

Management information system (MIS) [۱۷۷] - ۱۲۰۹۰۱ - نظام اطلاعات مدیریت

الف- نظامی است کامپیوتری که کارکرد آن جمع‌آوری، تولید، پردازش و تحلیل داده‌ها و تهیه گزارشی است که مورد نیاز مدیریت برای پی‌گیری پیشرفتها، تصمیم‌گیری‌ها و یا بررسی حل مسائل به صورت دقیق و زمان‌بندی شده در سطوح مختلف می‌باشد.

ب- نظامی است که اطلاعات لازم را در زمینه‌های مختلف سازمان (کارکنان، دستورالعملها، تجهیزات و داده‌ها) در اختیار مدیریت قرار می‌دهد و آنان را در تصمیم‌گیری‌هایشان یاری می‌دهد.

Methodology [۱۴۵ و ۱۵۱] - ۱۲۰۹۰۲ - روش شناسی

- یک روش مستند برای مدیریت پروژه شامل روشهای اجرایی، تعاریف، مقررات و مسئولیتها است.
- یک سری از روشها که برای سطوح مشخص فعالیتها استفاده می‌شود.

Procedure [۱۰۷] - ۱۲۰۹۰۳ - روش اجرایی

- ۱- روشهای مشخص شده‌ای برای اجرای یک فعالیت یا یک فرایند.
- ۲- یادآوری ۱- روشهای اجرایی می‌توانند مدون باشند یا نباشند.
- ۲- یادآوری ۲- هرگاه روش اجرایی به صورت مدون باشد، غالباً اصطلاح «روش اجرایی مکتوب» یا «روش اجرایی مدون» را به کار می‌برند. مدرکی را که حاوی یک روش اجرایی باشد می‌توان «مدرک روش اجرایی» نامید.

Volume of work [۷۰] - ۱۲۱۰۰۱ - حجم کار

میزان کار پیش‌بینی و برآورد شده هر فعالیت را مقدار یا حجم کار آن فعالیت می‌گویند، حجم کار فعالیت‌های پروژه را با واحدهای مختلفی نظیر: متر، متر مربع، متر مکعب، تن، کیلو، تعداد، مورد و مانند اینها و یا به صورت واحدهای ترکیبی نظیر: نفر/ روز و تن/ کیلومتر تعریف می‌کنند.

Work cycle [۱۲۴] - ۱۲۱۰۰۲ - چرخه کار

ترتیبی از تکلیفها، عملیات و فرایندها، یا الگویی از حرکت‌های دستی اجزا و فعالیتها که برای هر واحد کار تکرار می‌شود.

Construction ۱۲۱۰۰۳- عملیات اجرایی - ساخت [۱۲۳]

شامل تأمین امکانات ضروری اولیه و تحقق کارهای سیویل و سازه، نصب تجهیزات و ماشین‌آلات و ابزار، لوله و اتصالات، برق و ابزار دقیق، رنگ‌آمیزی و عایق‌بندی در محل اجرا.

Duration ۱۲۱۰۰۴- مدت اجرا [۷۰]

مدت زمانی را که هر فعالیت، برای انجام کار پیش‌بینی شده نیاز دارد، مدت اجرا می‌گویند. مدت اجرای فعالیت، بر دو نوع است: مدت اجرای عادی یا متعارف، و مدت اجرای ضربتی یا فشرده.

Time analysis ۱۲۱۰۰۵- تحلیل زمان [۱۵۱]

فرایند بررسی و محاسبه زودترین و دیرترین تاریخ هر فعالیت پروژه بر مبنای زمان مورد نیاز انجام آن فعالیت و ارتباط منطقی بین آنها می‌باشد.

Physical progress ۱۲۱۰۰۶- پیشرفت کار (فیزیکی) [۱۷۷]

پیشرفت کار عبارتست از مقدار وزنی فعالیت‌های انجام شده نسبت به کل آن و معمولاً به صورت درصدی از کل کار بیان می‌شود.

Financial progress ۱۲۱۰۰۷- پیشرفت ریالی [۱۷۷]

مقدار پول هزینه شده برای یک کار، نسبت به کل هزینه آن و معمولاً به صورت درصد بیان می‌شود.

Actual progress ۱۲۱۰۰۸- درصد پیشرفت واقعی یا عملکردی [۷۰]

برای محاسبه درصد پیشرفت واقعی یا عملکردی هر فعالیت، مقدار کار انجام شده آن را بر حجم کل کار تقسیم و حاصل را در ۱۰۰ ضرب می‌کنند. در این رابطه، واحد مقدار عدد مندرج در صورت کسر، با واحد عدد مندرج در مخرج کسر مشابه می‌باشد.

۱۲۱۰۰۹- ارزیابی برنامه و فن بازبینی آن [۱۵۱]

Program evaluation and review technique (PERT)

ارزیابی برنامه و فن بازبینی آن، یک فن مدیریت پروژه برای مشخص نمودن اینکه چه مدت زمانی یک پروژه نیاز دارد تا تکمیل شود.

برای هر فعالیتی بهترین و بدترین و محتمل‌ترین زمان برای تکمیل آن برآورد می‌شود. این برآورد برای مشخص کردن متوسط زمان تکمیل طرح مورد استفاده قرار می‌گیرد و زمان متوسط برای رسم مسیر بحرانی و انحراف استاندارد زمان تکمیل اتمام پروژه نیز لازم می‌باشد.

۱۳۰۰۰۰ - روشهای اجرا

۱۳۰۱۰۱ - روش اجرا [۱۷۷] Execution method

الف- روش اجرا فرایندی است برنامه‌ریزی شده که با توجه به ویژگی‌های طرح، توانایی دستگاه اجرایی، وضع اعتبارات طرح، حساسیت زمان (مدت اجرای طرح) و از طریق تبیین رویه‌ها، اقدامات، توالی وقایع، ارتباطات قراردادی و محدوده تعهدات و مسئولیتهای عوامل اصلی، تعیین می‌شود. در نتیجه، طرح با هزینه و زمان پیش‌بینی شده باید اجرا شود.

ب- رویه‌ای برنامه‌ریزی شده مطابق با اهداف، منابع و شرایط کار که مهارتهای فنی را در جهت مسائل مطالعاتی و اجرایی به کار می‌گیرد.

۱۳۰۱۰۲ - روش امانی [۱۷۷] In house

روش امانی روشی است که طی آن دستگاه اجرایی مدیریت، مطالعه، طراحی و اجرای پروژه‌ای را با به‌کارگیری امکانات خود رأساً بر عهده گرفته و به انجام می‌رساند.

روش امانی در مواردی که کارفرما تنها فعالیت‌های اجرایی (مشمول بر تأمین و تدارک و تجهیز و به‌کارگیری عوامل لازم برای انجام عملیات اجرایی) را انجام می‌دهد نیز روش امانی نامگذاری شده است.

۱۳۰۱۰۳ - روش طرح و ساخت [۱۴۰ و ۵] Design build

- در این روش کارهای طراحی و ساخت توسط یک واحد انجام می‌شود و این واحد مسئولیت طراحی، تهیه، تدارک و ساخت و نصب را به عهده دارد، خسارت پذیری کارفرما در این روش به حداقل می‌رسد و در زمان هم صرفه‌جویی می‌شود.

- منظور از روش طرح و ساخت انجام کارهای زیر است.

تمام یا برخی از مراحل مختلف کارهای مهندسی پروژه (مهندسی مقدماتی، مهندسی بنیادی و مهندسی تفصیلی)، تأمین و تدارک کالاها، تجهیزات و مصالح پروژه و خدمات فنی مرتبط با آنها، عملیات ساختمان و نصب و راه‌اندازی و آزمایش‌های کارایی و سایر خدمات جانبی مرتبط با آنها، که به طور توأم، توسط پیمانکار انجام می‌شود.

Design bid build

۱۳۰۱۰۴- روش متعارف [۱۴۰]

روش سنتی اجرای طرحهاست و برای طرحهایی به کار می‌رود که جزئیات آن روشن و مشخص باشد و سه عامل، کارفرما، مشاور و پیمانکار در آن دخالت دارند. در این روش ابتدا مشاور بر اساس خواسته‌های کارفرما طراحی را انجام داده و سپس از طریق مناقصه، پیمانکار یا پیمانکاران انتخاب می‌گردد و به وسیله آنها و با نظارت مشاور، طرح طبق نقشه و مشخصات تهیه شده اجرا می‌شود. در این روش مسئولیت و هماهنگی بین طراحی و ساخت و خسارت پذیری به عهده کارفرماست. این روش زمان بیشتری را نیز طلب می‌کند ولی اداره طرح آسان است.

Project management method

۱۳۰۱۰۵- روش مدیریت طرح [۱۷۷]

روش مدیریت طرح نوعی روش متعارف است که در آن کارفرما، عامل دیگری را به منظور هماهنگی بین کارفرما و مشاور و پیمانکار و همچنین مدیریت و کنترل طرح به خدمت می‌گیرد. مدیر طرح به عنوان نماینده کارفرما در قبال حق الزحمه معین خدمات لازم را ارائه می‌دهد.

۱۳۰۲۰۱- پیمان مهندسی و تدارک تجهیزات و کالا [۱۷۷]

Engineering and procurement contract (EPC)

پیمانی است که در آن مجموعه خدمات طراحی، مهندسی و تأمین مصالح و تجهیزات و نظارت بر نصب و راه‌اندازی توسط یک پیمانکار انجام می‌شود.

۱۳۰۲۰۲- پیمان تدارک تجهیزات و کالا و ساختمان و نصب [۱۷۷]

Procurement and construction contract (PC)

پیمانی است که در آن مجموعه خدمات تأمین، مصالح و تجهیزات و عملیات ساختمان و نصب و راه‌اندازی توسط یک پیمانکار انجام می‌شود.

۱۳۰۲۰۳- پیمان مهندسی، تدارک تجهیزات و کالا و ساختمان و نصب [۱۷۷]

Engineering, procurement and construction contract (PC)

یک نوع پیمان طرح و ساخت است که در آن مجموعه خدمات مهندسی و طراحی و تهیه و تأمین تجهیزات و مصالح و عملیات ساختمان و نصب و راه‌اندازی، تماماً توسط یک پیمانکار انجام می‌شود.

Turnkey contract ۱۳۰۲۰۴- پیمان کلیدگردان [۱۴۰ و ۱۴۴]

- پیمان کلیدگردان پیمانی است که پیمانکار مسئولیت طراحی، تهیه و تدارک مصالح و تجهیزات، ساخت و نصب و سایر کارها برای تکمیل طرح را به عهده دارد و طرح را در وضعیت عملیات و آماده بهره‌برداری تحویل کارفرما می‌دهد و کارفرما فقط مسئولیت بهره‌برداری را به عهده دارد. و همچنین تأمین موقت منابع مالی نیز به عهده پیمانکار می‌باشد و پس از تکمیل، هزینه‌ها به وی پرداخت می‌شود.

- یکی از روشهای اجرای طرح و ساخت می‌باشد که پیمانکار تأمین مالی، طراحی و ساخت را بر مبنای مشخصات تعیین شده و قیمت مورد توافق انجام می‌دهد. بعد از تکمیل کار و راه‌اندازی، کارفرما تمام هزینه‌ها را پرداخت می‌کند.

Fixed price contract ۱۳۰۲۰۵- پیمان با مبلغ ثابت [۱۰۵]

پیمانی است که مبلغ آن در مناقصه اعلام و یا بر اساس فهرست‌بها تعیین می‌شود. یادآوری- در صورت تغییر در شرایط اقتصادی مبلغ نهایی قابل تعدیل است.

۱۳۰۲۰۶- پیمان با مبلغ مقطوع [۱۴۳ و ۱۰۵]**Firm fixed price contract - fixed price contract**

پیمانی است که مبلغ آن ثابت بوده و هیچ‌گونه تعدیل قیمت به آن تعلق نمی‌گیرد. این نوع پیمان با پیمانکاری منعقد می‌شود که تجربه اجرایی این قبیل کارها را داشته باشد و تمام مسئولیت قیمت متوجه وی می‌باشد و ضمناً بیشترین انگیزه را برای کنترل هزینه‌ها و کارایی بیشتر پیمانکار دارد.

- پیمانی است که علی‌رغم تغییرات در شرایط اقتصادی مبلغ آن قابل تعدیل نیست.

Lump sum contract ۱۳۰۲۰۷- پیمان یک قلم [۱۰۵ و ۱۴۴]

- پیمان با مبلغ ثابت که بر اساس مناقصه تک قیمتی منعقد شده است.

- پیمانی است با مبلغ ثابت برای انجام یک طرح و یا کار مشخص، کار یا طرح، با محدوده مشخص و شرایط از پیش تعیین شده و با توافق اولیه انجام می‌شود. مبلغ قرارداد قابل تغییر نمی‌باشد مگر اینکه حجم کار تغییر کند و دو طرف با مبلغ آن به توافق برسند.

Remeasurement contract ۱۳۰۲۰۸- قرارداد اندازه‌گیری مجدد [۱۷۷]

پیمانی است که برای انجام کار بر اساس حجم عملیات و واحد بهای مربوط تنظیم شده است و پرداخت بر مبنای مقادیر اقلام کار انجام شده و قیمت واحد آنها صورت می‌گیرد.

Measurement contract ۱۳۰۲۰۹- پیمان متره [۱۰۵]

پیمانی است که در آن، با اندازه‌گیری مقدار کار انجام شده، پس از تکمیل کار، و قیمتگذاری آن براساس فهرست بهای مورد توافق، از مبلغ پیمان اطمینان حاصل می‌شود.

Contract with adjustment ۱۳۰۲۱۰- پیمان با تعدیل قیمت [۱۷۷]

پیمانی است که قیمت یا مبلغ آن با استفاده از فرمول از قبل توافق شده تعدیل می‌شود.

۱۳۰۲۱۱- پیمان مختلط مقطوع و فهرست بها [۱۷۷]**Firm fixed price and unit price contract**

پیمانی است که قسمتهایی از آن (که دقیقاً مشخص شده است) به صورت مقطوع و بقیه قسمتها (که هنگام عقد پیمان دقیقاً مشخص نیست) به صورت فهرست بها می‌باشد.

Design and construct contract ۱۳۰۲۱۲- پیمان طرح و اجرا [۱۰۵]

پیمانی است که پیمانکار پروژه‌ای را بر اساس اطلاعات ارائه شده به وسیله کارفرما، طراحی و اجرا می‌کند.

Cost reimbursement contract ۱۳۰۲۱۳- پیمان امانی [۱۰۵]

پیمان بر اساس هزینه‌های انجام شده می‌باشد.

Target cost contract ۱۳۰۲۱۴- پیمان امانی با سقف هزینه [۱۰۵]

پیمان امانی است که در آن سقف هزینه اولیه برآورد می‌شود و پس از خاتمه کار تفاوت بین سقف هزینه و هزینه واقعی بر اساس توافق بین کارفرما و پیمانکار سرشکن می‌شود.

Cost plus contract ۱۳۰۲۱۵- پیمان امانی ذی‌نفع [۱۰۵]

پیمان امانی است که پرداخت به پیمانکار بر اساس هزینه‌های واقعی به علاوه درصدی از هزینه‌ها یا دستمزد انجام می‌شود.

Cost plus fixed fee contract ۱۳۰۲۱۶- پیمان امانی ذی نفع با مبلغ ثابت [۱۴۳]

پیمانی است که مبلغ آن بر اساس توافق در بدو قرارداد تعیین و ثابت می‌باشد، این قیمت ثابت با هزینه‌های عملی تغییر نمی‌کند مگر اینکه کارهای مورد پیمان تغییر پیدا کند، این نوع قرارداد برای پیمانکار انگیزه‌ای برای کنترل هزینه‌ها پدید می‌آورد و در غیر این صورت خسارت زیادی را متحمل خواهد شد.

۱۳۰۲۱۷- پیمان امانی ذی نفع با درصد سود [۱۲۳ و ۱۷۷]

Cost plus a percentage fee contract

- قراردادی است که قیمت کار پیمانکار مقطوع نیست، اما معادل درصد تعیین شده (به عنوان سود) علاوه بر هزینه‌های مستند به پیمانکار پرداخت می‌شود.
- پیمانی است که هزینه‌های مستند پیمانکار به علاوه درصدی به عنوان سود به وی پرداخت می‌شود.

۱۳۰۲۱۸- پیمان امانی ذی نفع با قیمت ثابت و پاداش [۱۴۳]

Cost plus award fee contract

قرارداد بر مبنای پرداخت هزینه‌ها که شامل دو قسمت می‌باشد: ۱- قیمت مبنای ثابت اولیه ۲- مبلغی به عنوان پاداش، که تمام یا قسمتی از آن در طول کار به پیمانکار پرداخت می‌شود. این پاداش انگیزه‌ای است که پیمانکار در منابع مالی و زمان صرفه‌جویی کند و کیفیت فنی کار را نیز مد نظر قرار دهد و میزان پرداخت پاداش بر مبنای قضاوت و ارزیابی کار پیمانکار از طرف کارفرما بر اساس پیمان تعیین می‌شود.

Laboure-only contract ۱۳۰۲۱۹- پیمان دستمزدی [۱۰۵]

پیمانی است که تنها برای تأمین نیروی کار منعقد می‌شود.

۱۳۰۲۲۰- پیمان مذاکره‌ای (توافق یا قرارداد بدون مناقصه) [۱۱۹ و ۱۰۵]

Negotiated contract

- قراردادی که بر اساس بررسی صلاحیت و قدرت اجرایی و سوابق و تجهیزات یک یا چند پیمانکار بدون مناقصه منعقد می‌شود. مبلغ و شرایط پیمان نیز بر اساس مذاکره تعیین می‌شود.

- پیمانی است که بر اساس شروط مالی و شروط دیگر بین کارفرما و یک پیمانکار واحد مذاکره و توافق شده است.

۱۳۰۲۲۱- پیمان مناقصه‌ای [۱۷۷] **Competitive bid contract**

پیمانی است که از طریق مناقصه و دعوت از تمام آنهایی که خواهان و دارای توان انجام آن هستند، برنده مناقصه مشخص و با وی پیمان بسته می‌شود.

۱۳۰۲۲۲- پیمان مدیریت [۱۰۵] **Management contract**

پیمانی است که به موجب آن پیمانکار در مرحله طراحی، خدمات مشاوره‌ای ارائه می‌کند و پس از عقد پیمان، در کارگاه مسئول برنامه‌ریزی و مدیریت تمام امور و اجرای کامل پیمان می‌باشد.

۱۳۰۳۰۱- ساخت [۱۴۴ و ۱۶۳] **Construction**

- یک واژه عمومی برای انجام دادن مجموعه فعالیت‌های یک طرح است. این واژه معمولاً برای کارهای صنعتی و برای ایجاد ساختمان‌های عمومی و بناهای تاریخی به کار می‌رود.
- همه کارهایی که در کارگاه برای ساختن ساختمان یا ایجاد تغییر در سازه‌ها، لازم است انجام شود و از پاکسازی زمین گرفته تا تکمیل ساختمان یا سازه می‌باشد و شامل گودبرداری، برپاسازی، نصب قطعات و تجهیزات است.

۱۳۰۳۰۲- ساخت، بهره‌برداری، انتقال [۱۴۰] **Build operate transfer (BOT)**

روشی است که یک واحد وظیفه طراحی، ساخت و تأمین مالی و بهره‌برداری از طرح را برای دوره مشخصی بر عهده دارد و پس از مدت یاد شده بهره‌برداری از طرح به منظور برگشت هزینه‌ها، آن را به کارفرما تحویل می‌دهد.

۱۳۰۳۰۳- ساخت، تملک، بهره‌برداری، انتقال [۱۴۰]

Build own operate transfer (Boot)

در این روش، امتیاز اجرا و بهره‌برداری طرح، از طرف صاحب اصلی به سرمایه‌گذار واگذار می‌شود و سرمایه‌گذار مسئول طراحی، خرید تجهیزات، ساخت و نصب، تأمین مالی می‌باشد و همچنین بهره‌برداری و نگهداری را تا زمان انتقال به عهده دارد. در زمان یاد شده مالکیت طرح با سرمایه‌گذار می‌باشد.

هزینه‌های طراحی و ساخت و بهره‌برداری و نگهداری که توسط سرمایه‌گذار پرداخت شده، همچنین سود وی از محل درآمد حاصل از فروش محصولات یا خدمات تولیدی طرح در طی دوره‌ای که بهره‌برداری در اختیار وی می‌باشد تأمین می‌گردد.

Build own operate (BOO) [۱۳۰۳۰۴ - ساخت، تملک، بهره‌برداری [۱۷۷]

فرایندی است که تأمین مالی، ساخت و بهره‌برداری از تأسیسات یا طرح به سرمایه‌گذار محول می‌گردد و بر خلاف روشهای BOT و BOOT تأسیسات یا طرح به صاحب اصلی آن عودت داده نمی‌شود بلکه صاحب اصلی به صورت مشتری یا خریدار نهایی طرح باقی می‌ماند.

[۱۳۰۴۰۱ - اجرای کار به روش پیمان مدیریت [۱۷۷]

Execution using project management contract

در این روش اجرای کار از طریق ترک تشریفات مناقصه به یک پیمانکار مدیریت واگذار می‌شود و پیمانکار مدیریت در ازای مدیریت فنی و اجرایی حق‌الزحمه مقطوعی دریافت می‌کند. هزینه اجرای عملیات (به استثنای حق‌الزحمه مدیریت) از وجهی که کارفرما به حساب مشترک واریز می‌کند پرداخت می‌شود (حساب مشترک با امضای نماینده کارفرما و رئیس کارگاه است). حداکثر هزینه اجرای عملیات بر مبنای فهرست‌بهای مربوط و ضرایب آن به اضافه ۲۰ درصد به عنوان صعوبت نیمه کاره بودن آن محاسبه می‌شود. این روش برای کارهایی که از پیمانکار خلع ید شده یا قسمتی از طرح که قبلاً انجام شده است، به کار می‌رود. (موضوع بخشنامه شماره ۶۶۹۰۰ مورخ ۶۱/۱۱/۱۵ سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور)

Buy back [۱۳۰۴۰۲ - بیع متقابل [۱۲۱ و ۱۴۰]

- شکلی از تجارت متقابل است که در آن فروشنده کالایی نظیر ماشین‌آلات، تجهیزات یا تکنولوژی (که به عنوان نهاده در تولید دیگر محصولات مورد استفاده قرار می‌گیرند) را تأمین و موافقت می‌کند تا کالای تولید شده را به عنوان تمامی یا بخشی از طلب خود دریافت دارد.

- عقدی است که بین دو شخص حقیقی یا حقوقی منعقد می‌گردد و ضمن آن یکطرف (تأمین کننده) در مقابل تعهد طرف دیگر (صادر کننده) مبتنی بر تولید و تحویل مقدار معینی از کالا یا کالاهای

مشخص جهت صدور به خارج کشور طی زمان مورد توافق تعهد می‌نمایند که مواد، ابزار، ماشین‌آلات، قطعات و خدمات مورد نیاز آن طرف را برای ایفای تعهدش در اختیار وی قرار دهد.

Usance ۱۳۰۴۰۳ - یوزانس [۱۷۷ و ۱۲۲]

- یوزانس نوعی قرارداد خرید خارج از کشور است که مبلغ کالا مدتی پس از حمل و تحویل کالا در بنادر کشور خریدار به فروشنده پرداخت می‌شود و بابت تأخیر پرداخت نیز سودی به آن تعلق می‌گیرد.
- به کارگیری بهره یا درآمد مهلتی که برای پرداخت تعهدهای خارجی در نظر گرفته می‌شود.

2

واژه‌های

معیارهای فنی

(کد 200000)

۲۱۰۰۰۰ - مبانی مطالعات و طراحی

Technical criteria ۲۱۰۱۰۱ - معیارهای فنی [۱]

معیارها، استانداردها و ضوابط فنی، عبارتند از مجموعه‌ای از مشخصات فنی، روشها، ضوابط و دستورالعملهایی که بر اساس اصول علمی و فنی موجود در کشور و جهان، با توجه به شرایط اقلیمی، زیست‌محیطی، اجتماعی و امکانات موجود برای پذیرش طرح از نظر فنی و اقتصادی، تضمین ایمنی، حفاظت اطلاعات و بهبود کیفیت طراحی، اجرا، بهره‌برداری و نگهداری طرحها تهیه و تدوین می‌شوند.

Technical information ۲۱۰۲۰۱ - اطلاعات فنی [۱۲۴]

اطلاعاتی شامل اطلاعات علمی، برای تحقیق، تکمیل، مهندسی، آزمون، ارزیابی، تولید، بهره‌برداری، مصرف و تعمیر و نگهداری دستگاه.

Basic data ۲۱۰۲۰۲ - اطلاعات پایه [۱۷۷]

اطلاعات پایه عبارت است از مشخصات ورودی‌ها، ظرفیتهای داده‌های اقلیمی منطقه، اطلاعات جغرافیایی و عمر مفید طرح می‌باشد.

Durability ۲۱۰۳۰۱ - دوام یا پایداری [۱۷۷]

منظور از پایداری این است که طرح یا سازه، کیفیت یا عملکرد مناسب خود را در تمام طول عمر پیش‌بینی شده حفظ کند به طوری که در اثر مرور زمان و فرسودگی، ایمنی و قابلیت بهره‌برداری آن بیش از حد مجاز تقلیل نیابد.

Performance ۲۱۰۴۰۱ - عملکرد [۱۷۷]

نتیجه کار، حاصل کار و یا کیفیت انجام کار را عملکرد گویند.

Desired performance ۲۱۰۴۰۲ - عملکرد مطلوب [۱۷۷]

چنانچه نتیجه کار یا حاصل آن طبق برنامه پیش‌بینی شده یا مطابق دلخواه باشد آن را عملکرد مطلوب گویند.

Environmental impact analysis [۲۱۰۵۰۱- بررسی تأثیرات زیست‌محیطی] [۱۲۱]

مطالعه و تحلیل برای تعیین آثار پروژه سرمایه‌گذاری بر کل محیط زیست، مثل اثر یک طرح بر آلودگی محیط زیست و یا از بین بردن مناظر زیبای طبیعی و غیره.

Environmental evaluation [۲۱۰۵۰۲- ارزیابی زیست‌محیطی] [۱۷۷]

ارزیابی زیست‌محیطی عبارت است از شناخت و بررسی آثار و پیامدهای زیست‌محیطی ناشی از اجرای طرح و یافتن گزینه مناسب برای طرح در رابطه با اهداف توسعه پایدار، کاهش آثار سوء زیست‌محیطی ناشی از اجرای طرح و چاره‌جویی یا جبران آنها.

Reliability [۲۱۰۶۰۱- قابلیت اطمینان] [۵۸ و ۱۲۲]

- قابلیت سیستم در انجام یک کارکرد الزامی، تحت شرایط معین و برای یک دوره زمانی معین، قابلیت اطمینان یا ثبات آن سیستم نامیده می‌شود.

- احتمال این که یک ماشین یا ابزار طبق مشخصات و زمان تعیین شده برای آن، بدون خرابی کار کند.

- احتمال این که اطلاعات جمع‌آوری شده در یک بررسی آماری را بتوان در صورت تکرار بررسی در زمان دیگر دوباره به دست آورد.

Dependability [۲۱۰۶۰۲- قابلیت اعتماد] [۱۰۷ و ۱۴۰]

- اصطلاحی کلی برای توصیف عملکرد مربوط به قابلیت و در دسترس بودن و عوامل تأثیرگذار آن یعنی:

عملکرد مربوط به قابلیت اطمینان، عملکرد مربوط به قابلیت نگهداری و تعمیر، عملکرد مربوط به پشتیبانی، نگهداری و تعمیر.

یادآوری- قابلیت اعتماد فقط برای توصیف‌های کلی در موارد غیر کمی به کار می‌رود.

- قابلیت اعتماد شامل ایمنی، قابلیت بهره‌برداری و دوام یک سازه است.

Reliability

۲۱۰۶۰۳- اعتمادپذیری [۱۲۴]

احتمال آن که یک قطعه، دستگاه یا سیستمی کارکرد مورد انتظار را، تحت شرایط مفروض، از قبیل شرایط زیست‌محیطی، محدودیتهای زمان عمل، فراوانی و دقت نگهداری در دوره زمانی مشخص، به صورت رضایت‌بخش انجام دهد.

Trace ability

۲۱۰۶۰۴- قابلیت ردیابی [۱۰۷]

امکان ردیابی تاریخچه، کاربرد یا موقعیت چیزی که تحت بررسی است.

یادآوری ۱- هنگامی که محصول بررسی می‌شود، قابلیت ردیابی می‌تواند به موارد زیر مربوط باشد.

- مبدا مواد و قطعات.

- تاریخچه فرآوری.

- توزیع و موقعیت محصول پس از تحویل.

یادآوری ۲- در رشته اندازه‌شناسی، تعریف یاد شده در استاندارد ملی ۴۷۲۳ بند ۶-۱۰، پذیرفته شده

است.

۲۲۰۰۰۰ - ضوابط طراحی

۲۲۰۱۰۱ - مبانی طراحی [۱۷۷] Bases of design

مبانی طراحی عبارت است از: حصول ایمنی، قابلیت بهره‌برداری، پایایی و عملکرد مطلوب.

۲۲۰۱۰۲ - معیارهای طراحی [۱۲۹] Design criteria

مجموعه ضوابط فنی هستند که قضاوت و تصمیم‌گیری‌های طراحی بر آنها استوار می‌گردد.

۲۲۰۲۰۱ - ضوابط ساختمانی - مقررات ساختمانی [۱۶۳ و ۱۴۴] Building codes

- مجموعه‌ای از قوانین و مقرراتی که مقامات واجد صلاحیت برای کنترل طرح و ساخت ساختمانها، تغییرات، تعمیرات، کیفیت مصالح، کاربری و عوامل مربوط به ساختمان در حوزه اقتدار خود پذیرفته‌اند و حاوی استانداردهای معماری، سازه و تأسیسات برای بهداشت فردی و عمومی، رفاه ایمنی و تأمین نور و هواست.

- قوانین و مقررات دولتی که برای نظم دادن به طراحی و ساخت به منظور حفاظت، مقاومت، پایداری ساختمان و ایمنی و بهداشت شهروندان تهیه شده است و به وسیله مأمورین کنترل می‌شود. این ضوابط معمولاً چند سال یک بار تجدید نظر و به روز می‌شود.

۲۲۰۲۰۲ - مقررات فنی [۱۲۹] Technical regulation

مجموعه مقررات پذیرفته شده و مدونی هستند که جنبه عمومی داشته و بدان استناد می‌شود و دربرگیرنده استانداردها و مشخصات فنی نیز می‌باشد.

۲۲۰۲۰۳ - مقررات ملی ساختمان [۱۴۰] National building code

مجموعه اصول و قواعدی است که رعایت آنها در طراحی، محاسبه و بهره‌برداری و نگهداری ساختمان به منظور اطمینان از ایمنی، بهداشت، بهره‌دهی مناسب، آسایش و صرفه اقتصادی وضع گردیده است.

- Live load** ۲۲۰۳۰۱- بار زنده [۱۷۷]
 بار زنده عبارت است از بار داخل سازه که متحرک بوده یا مقدار آن ثابت نمی‌باشد. مانند وزن اثاثیه ساختمان و اشخاص و وسایط نقلیه.
- Dead load** ۲۲۰۳۰۲- بار مرده [۱۷۷]
 باری است که به طور ثابت به سازه اثر کرده و نقطه اثر و موقعیت آن ثابت می‌باشد. مانند وزن ساختمان یا خاک روی لوله.
- Static load** ۲۲۰۳۰۳- بار استاتیکی [۱۶۳]
 بار وارد بر سازه است که مقدار و یا موقعیت آن با زمان تغییر نمی‌کند.
- Dynamic load** ۲۲۰۳۰۴- بار دینامیکی [۱۷۷]
 باری است که مقدار و یا موقعیت آن با زمان تغییر می‌کند مانند بار باد یا بارهای متحرک.
- Safety factor** ۲۲۰۴۰۱- ضریب اطمینان [۱۱۹]
 الف- شاخص استقامت یک ساختمان در برابر شکست، گسیختگی ناگهانی (و یا ناپایداری) می‌باشد.
 ب- نسبت تنش نهایی سازه به تنش مجاز یا تنش واقعی آن.
- Acceptability** ۲۲۰۵۰۱- مقبولیت [۱۲۴]
 حالت یا وضعیتی که در آن استانداردهای حداقل، در مورد روشها، تجهیزات یا کالاهای مصرفی تأمین شود.
- Allowable stress** ۲۲۰۶۰۱- تنش مجاز [۱۷۷]
 بزرگترین تنشی را که طبق آیین‌نامه و مشخصات در طراحی و محاسبات سازه‌ها در اثر بارهای وارده می‌توان در نظر گرفت تا سازه دوام و پایایی خود را حفظ کند، تنش مجاز گویند.
- Allowable deformation** ۲۲۰۶۰۲- تغییر شکل مجاز [۱۷۷]
 تغییر شکل مجاز عبارت است از حداکثر تغییر شکل که یک سازه تحت اثر بارهای وارده، می‌تواند داشته باشد تا دوام یا پایایی آن به خطر نیفتد.

Engineering control ۲۲۰۷۰۱- کنترل مهندسی [۱۷۷]

کنترل مهندسی عبارت است از بررسی و کنترل کمی و کیفی مدارک فنی، محاسبات و نقشه‌های اجرایی، توسط دستگاه اجرایی یا واحد صلاحیت‌دار.

Stability control ۲۲۰۷۰۲- کنترل پایداری [۱۷۷]

کنترل مقاومت سازه یا عضو در برابر لغزش، واژگونی، کمانش یا فروریزش.

Environmental design ۲۲۰۸۰۱- طراحی محیط زیست [۱۴۴]

یک واژه عمومی با دامنه وسیع برنامه‌ریزی و طراحی برای تمام محیط زیست انسانی است، بعضی اوقات آن را برای طراحی سیستم گرمایش و تهویه مطبوع هم به کار می‌برند.

Design and development ۲۲۰۸۰۲- طراحی و تکوین [۱۰۷]

مجموعه‌ای از فرایندها که الزامات و یا خواسته‌ها را به ویژگی‌های مشخص شده یا به مشخصات محصول فرایند یا سیستم تبدیل می‌کند.

یادآوری ۱- اصطلاحات «طراحی» و «تکوین» گاهی مترادف با یکدیگر و گاهی برای تعریف کردن مراحل مختلف فرایند کلی طراحی و تکوین به کار می‌روند.

یادآوری ۲- ممکن است یک توصیف‌گر (صفت یا مضاف‌الیه) برای مشخص کردن ماهیت آنچه که طراحی می‌شود و تکوین می‌یابد به کار می‌رود. (برای مثال طراحی و تکوین محصول یا طراحی و تکوین فرایند)

Design, optimal ۲۲۰۸۰۳- طراحی بهینه [۱۲۰]

طراحی سیستم مبتنی بر انتخاب یا تلفیق مناسب‌ترین متغیرها (گزینه‌ها) به منظور به حداکثر رسانیدن برخی توابع هدفهای مورد نظر (مثلا سود خالص) بر اساس ضوابط طراحی.

Cathodic protection ۲۲۰۹۰۱- حفاظت از زنگ (حفاظت کاتدی) [۱۱۹]

روش الکتریکی برای جلوگیری از زنگ‌زدگی سطح فولاد و آهنی که با آب یا خاک مرطوب در تماس است. در این روش جریانی با ولتاژ کم را به ترتیبی به داخل مایع یا خاک در تماس با فلز، می‌فرستند. این جریان به فلز خاصیت کاتدی می‌بخشد و خوردگی را بر روی قسمتهای آند کمکی (آند

مینزیمی که دارای پتانسیل الکتروشیمیایی زیادتری است) که برای همین منظور ساخته شده است متمرکز می‌سازد.

۲۲۱۰۰۱- حفاظت از حریق [۱۴۴] **Fire protection**

ملاحظات وسیعی در طراحی ساختمان برای جلوگیری از آتش‌سوزی با رعایت ضوابط ایمنی کار، خدمات در شرایط اضطراری و آتش‌نشانی.

۲۲۱۱۰۱- ایمنی [۱۰۶ و ۱۲۴] **Safety**

- حالتی که در آن احتمال خطر آسیب (به اشخاص) یا خسارت مادی، به میزان قابل قبولی محدود شده باشد.

یادآوری- ایمنی یکی از جنبه‌های کیفیت است.

- روشها و فنون اجتناب از حوادث یا بیماری‌ها.

۲۲۱۱۰۲- مقررات ایمنی [۱۷۷] **Safety regulation**

مجموعه اصول و دستوراتی که برای حصول ایمنی لازم است اجرا شود.

۲۲۱۲۰۱- مقاوم سازی [۱۴۰] **Strengthening**

مقاوم سازی عبارت از مجموعه اقداماتی است که به منظور افزایش پایداری سازه ساختمانها و مستحدمات برای مقابله با خطر زلزله و دیگر بلایای طبیعی انجام می‌گیرد.

۲۲۱۳۰۱- نقشه‌های همسان (تیپ) [۱۱۹ و ۱۷۷] **Tabular drawings**

- نقشه مجموعه یا یک جزء از ساختمان یا ماشین که در آن ابعاد به وسیله الفبا مشخص می‌گردد. این نقشه با جدولی همراه است که اندازه‌ها را در مقابل حروف برای سری‌های مختلف اجزای ساختمان یا قطعات ماشین می‌دهد و با این ترتیب ممکن است یک رسم (نقشه) برای یک سری از سازه یا قطعات مورد نظر کافی باشد.

- مجموعه‌ای از نقشه‌هایی که به دلیل کاربرد انبوه آنها، با دقت به صورت همسان تهیه می‌شود و در محل‌های مختلف مورد استفاده قرار می‌گیرد مانند نقشه‌های همسان پلها و نقشه همسان مجاری آب بر زیر زمینی.

Typical details

۲۲۱۳۰۲- جزئیات تیپ (همسان) [۱۷۷]

عبارت است از مجموعه‌ای از نقشه‌های جزئیات اجرایی که کاربرد انبوه دارد و به صورت همسان تهیه می‌شود و در محل‌های مختلف مورد استفاده قرار می‌گیرد.

۲۴۰۰۰۰ - مشخصات فنی و اجرایی

Technical specifications ۲۴۰۱۰۱ - مشخصات فنی [۱۲۹ و ۱۷۷ و ۱۰۵]

- مجموعه مدارکی است که ویژگی‌هایی مانند سطح کیفیت، نحوه و دقت انجام کار، درجه ایمنی، ابعاد، لوازم و تجهیزات، (روش پذیرش) و عملیات و یا خدمات را تعیین می‌کند.

- بخشی از اسناد پیمان که شامل، ویژگی‌های فنی مصالح، سیستمها و استانداردهای ساخت تجهیزات و کیفیت اجرا می‌باشد.

- مدارکی است که خواسته‌های فنی را که یک محصول، فرایند یا خدمت باید تأمین نماید شرح می‌دهد.

General technical specifications ۲۴۰۱۰۲ - مشخصات فنی عمومی [۱۷۷]

سندی است که ویژگی‌هایی مانند سطح کیفیت، نحوه و دقت انجام کار، درجه ایمنی، رواداری‌های ابعاد و لوازم و تجهیزات و آزمایشهای لازم را برای یک زمینه کاری تعیین می‌کند و معمولاً به صورت همسان تهیه می‌شود.

Particular technical specifications ۲۴۰۱۰۳ - مشخصات فنی خصوصی [۱۷۷]

سندی است مکمل مشخصات فنی عمومی که ویژگی‌های خاص یک طرح را تعیین می‌کند.

۲۵۰۰۰۰ - ضوابط کنترل کیفی

Acceptance criteria ۲۵۰۱۰۱- معیار پذیرش [۱۲۴]

استانداردهای داوری در مورد مقبولیت کالاهای ساخته شده.

Quality requirements ۲۵۰۲۰۱- الزامات کیفیت [۱۷۷]

ویژگی‌هایی که هر جوهره **entity** باید دارا باشد تا بتوان آن را تأیید کرده و یا پذیرفت. الزامات کیفیت باید ضرورتاً نیازهای بیان شده و اشاره شده مشتری را به نحو کاملی منعکس نمایند. این واژه نیازهای قراردادی، نیازهای مبتنی بر بازار و همچنین نیازهای داخلی سازمان را نیز دربر می‌گیرد. الزامات کمی برای ویژگی‌ها می‌تواند مقادیر عددی ارزشهای نسبی، حدود انحراف، رواداری را شامل شود و الزامات کیفیت ممکن است در ابتدا بر حسب عبارات عملکردی بیان شود.

Inspection ۲۵۰۳۰۱- بازرسی [۱۰۶ و ۱۴۳ و ۱۰۷]

- فعالیتی مانند اندازه‌گیری، بررسی، آزمایش یا آزمون با شاخص (شابلون‌گیری) در مورد یک یا چند ویژگی یک مقوله و مقایسه نتایج با نیازمندی‌های مشخص شده، به منظور تعیین اینکه برای هر ویژگی، انطباق حاصل شده است.

- بررسی و آزمایش مصالح و تجهیزات و خدمات و تطابق آن با مشخصات خواسته شده در قرارداد
- ارزیابی انطباق از طریق مشاهده و قضاوت همراه با اندازه‌گیری، آزمایش یا مقایسه با شاخص، هر کدام که مقتضی باشد.

Test ۲۵۰۳۰۲- آزمون [۱۰۷]

تعیین یک یا چند ویژگی بر طبق یک روش اجرایی.

Qualification test ۲۵۰۳۰۳- آزمون کیفیت [۱۲۴]

یک رشته آزمون معین که به وسیله آنها عملکرد کارکردی، محیطی و اعتمادپذیری هر قطعه یا سیستم را می‌توان ارزیابی کرد تا مهندس، پیمانکار، یا مالک پیش از پذیرش و تصویب نهایی، از درستی طرح و ساخت قطعه اطمینان حاصل کند.

Acceptance test [۱۲۴]-۲۵۰۳۰۴ آزمون پذیرش

آزمونی که برای تعیین تطبیق یک فراورده با مشخصات فنی طرح، به منزله مبنای پذیرش آن، انجام می‌شود.

Monitoring [۱۲۴]-۲۵۰۳۰۵ پایش - رفتارسنجی

استفاده از سنجه‌ها یا فنون مختلف برای اندازه‌گیری پیوسته یا منقطع وضعیتی که باید در محدوده مشخص شده باقی بماند.

Self inspection [۱۰۶]-۲۵۰۳۰۶ خودبازرسی

بازرسی از کار انجام گرفته به وسیله شخص انجام دهنده آن کار بر طبق قواعد مشخص شده. یادآوری - نتایج خودبازرسی ممکن است برای کنترل فرایند به کار رود.

Check list [۱۷۷]-۲۵۰۴۰۱ سیاهه وارسی

کاربرگی است که برای کنترل خدمات، کارهای انجام شده و یا برای حصول اطمینان از وضعیت یک سازه یا دستگاه مورد استفاده قرار می‌گیرد.

Tolerance [۱۷۷]-۲۵۰۵۰۱ رواداری (تلرانس)

الف- تغییر مجاز در ابعاد قطعات ماشین.
ب- انحراف مجاز از مقدار مشخص شده که بر حسب مقادیر واقعی، یا بیشتر اوقات به صورت درصدی از مقدار نامی بیان می‌شود.

Review [۱۰۷]-۲۵۰۶۰۱ بازنگری

فعالیتی جهت تعیین مناسب بودن، کفایت و اثربخشی موضوع تحت بررسی برای دستیابی به اهداف تعیین شده.

یادآوری - بازنگری می‌تواند تعیین کارایی را نیز شامل گردد.

Rework [۱۰۷]-۲۵۰۷۰۱ بازکاری

اقدامی که در مورد یک محصول نامنطبق انجام می‌گیرد تا با الزامات و یا خواسته‌ها انطباق یابد.

یادآوری- برخلاف بازکاری، تعمیر ممکن بر بخشی از محصول نامنطبق اثر بگذارد یا آن را تغییر دهد.

Concession ۲۵۰۸۰۱- اجازه ارفاقی [۱۰۷]

اجازه استفاده یا ترخیص محصولی که با الزامها و یا خواسته‌های مشخص شده انطباق ندارد. یادآوری- این اجازه، عموماً منحصر به تحویل محصولی است که دارای ویژگی‌های نامنطبق در محدوده مشخص و برای مدت زمان و مقدار معینی از محصول بوده که قبلاً مورد توافق قرار گرفته باشد.

Deviation ۲۵۰۹۰۱- انحراف [۱۲۴]

اختلاف بین مقدار واقعی متغیر کنترل شده و مقدار مطلوب متناظر با نقطه تنظیم.

Deviation permit ۲۵۰۹۰۲- اجازه انحراف [۱۰۷]

اجازه عدول از الزامات و یا خواسته‌های مشخص شده اولیه در مورد یک محصول، پیش از پدیدآوری آن.

یادآوری- این اجازه عموماً برای مقدار محدود محصول یا دوره زمانی و برای کاربردی مشخص داده می‌شود.

Scrap ۲۵۱۰۰۱- اسقاط [۱۰۷]

اقدامی که در مورد یک محصول نامنطبق انجام می‌گیرد، تا مانع استفاده از آن در کاربرد مورد نظر اصلی گردد. مثال: بازیافت و تخریب

یادآوری- در مورد یک خدمت نامنطبق، اسقاط از طریق «متوقف کردن» خدمت انجام می‌گیرد.

Measuring equipment ۲۵۱۱۰۱- تجهیزات اندازه‌گیری [۱۰۷]

ابزار اندازه‌گیری، نرم‌افزار، برسنج، مواد مرجع و یا وسایل کمکی یا ترکیبی از آنها که برای تحقق فرایند اندازه‌گیری لازم هستند.

Measurement control system ۲۵۱۲۰۱- سیستم کنترل اندازه‌گیری [۱۰۷]

مجموعه‌ای از عناصر مرتبط به هم یا متعامل مورد نیاز برای دستیابی به تأیید اندازه‌شناختی و کنترل مستمر فرایندهای اندازه‌گیری.

۲۶۰۰۰۰ - ضوابط بهره‌برداری و نگهداری

۲۶۰۱۰۱ - مرحله بهره‌برداری و نگهداری [۱۲۹ و ۱۷۷]

Operation and maintenance phase

- خدمات این مرحله بر اساس دستورالعمل‌های ارائه شده توسط مشاور یا سازندگان تجهیزات به منظور بهره‌برداری و نگهداری بهینه از تأسیسات ایجاد شده انجام می‌پذیرد. انجام این خدمات به وسیله کارفرما یا دستگاه بهره‌برداری کننده صورت می‌گیرد.

- فعالیتهای این مرحله شامل بهره‌برداری و نگهداری و انجام تعمیرات و بازرسی‌های لازم طبق دستورالعمل‌های مشخص شده می‌باشد و بهره‌برداری به نحوی باید انجام شود که اهداف طرح حاصل گردد.

Operation manual

۲۶۰۲۰۱ - دستورالعمل بهره‌برداری [۱۷۷]

مدرکی است که نحوه راهبری و استفاده از تأسیسات و تجهیزات را توصیه می‌کند.

Maintenance manual

۲۶۰۳۰۱ - دستورالعمل نگهداری [۱۷۷]

سندی است که حاوی جزئیات روش نگهداری و تعمیرات کارهای اجرا شده می‌باشد و شامل توصیه‌هایی نیز در این مورد می‌باشد.

۲۸۰۰۰۰ - رشته‌های کاری

۲۸۰۱۰۰ - توسعه و عمران

Development and improvement [۱۷۷] - توسعه و عمران ۲۸۰۱۰۱

توسعه و عمران عبارت است از هدایت و کنترل استقرار مطلوب مراکز فعالیتهای، بررسی قابلیت‌ها و محدودیتهای، بهره‌برداری از امکانات و منابع موجود، تعیین نقاط حساس و آسیب‌پذیر، تعیین کاربری اراضی، ضوابط استفاده از اراضی، تعیین استراتژی توزیع جمعیت.

Spatial plan [۸۹] - طرح آمایش سرزمین ۲۸۰۱۰۲

طرح آمایش سرزمین به معنای تعیین استراتژی‌های توزیع فضایی جمعیت و فعالیت در پهنه سرزمین، توسط سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور با همکاری دستگاه‌های ذی‌ربط تهیه و به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

آمایش سرزمین به عنوان قسمتی از برنامه درازمدت کشور راهنمای تهیه برنامه‌های میان‌مدت و کوتاه‌مدت کشور خواهد بود.

Development and improvement plan [۸۹] - طرح توسعه و عمران ۲۸۰۱۰۳

به منظور تدوین سیاستها و ارائه راهبردها در زمینه هدایت و کنترل توسعه و استقرار مطلوب مراکز فعالیت، مناطق حفاظتی و همچنین توزیع متناسب خدمات برای ساکنان شهرها و روستاها در یک یا چند شهرستان که از نظر ویژگی‌های طبیعی و جغرافیایی همگن بوده و از نظر اقتصادی، اجتماعی و کالبدی دارای ارتباطات فعال متقابل باشند، تهیه می‌شود.

[۳۴] - طرح توسعه و عمران (جامع) ناحیه ۲۸۰۱۰۴

Comprehensive development and improvement

این طرح با شناخت چگونگی استقرار عوامل زیستی (انسان - فضا - فعالیت) و با توجه به گرایشها، روند رشد و توسعه، اولویتهای و امکانات و محدودیتهای، نسبت به تدوین سیاستها و ارائه راهبردها اقدام می‌نماید. طرح توسعه و عمران (جامع) ناحیه به هدایت و کنترل توسعه و استقرار مطلوب مراکز فعالیت

(مسکونی و غیر مسکونی)، مناطق حفاظتی و همچنین توزیع متناسب خدمات برای ساکنین شهرها و روستاها خواهد پرداخت.

۲۸۰۱۰۵- طرح جامع سرزمین [۸۹]

طرحی است که شامل استفاده از سرزمین در قالب هدفها و خط‌مشی‌های ملی و اقتصادی از طریق بررسی امکانات و منابع و مراکز جمعیت شهری و روستایی کشور و حدود و توسعه و گسترش شهرها و شهرکهای فعلی و آینده و قطبهای صنعتی کشاورزی و مراکز جهانگردی و خدماتی بوده و در اجرای برنامه‌های عمرانی بخشهای عمومی و خصوصی ایجاد نظم و هماهنگی نماید.

۲۸۰۱۰۶- مطالعات توسعه [۱۷۷] Development studies

مطالعات توسعه فرایندی است مستمر برای بررسی و شناسایی کمیتها و کیفیتها، امکانات و محدودیتها در زمینه‌های مختلف اعم از موضوعی و یا جغرافیایی که عموماً زمینه‌ساز انجام مراحل مختلف برنامه‌ریزی است، مطالعات توسعه را می‌توان بر حسب موارد زیر طبقه‌بندی نمود. مطالعات توسعه منطقه‌ای - مطالعات جامع بخشی - مطالعات بخشی

۲۸۰۱۰۷- مطالعات توسعه منطقه‌ای [۱۷۷] Regional development studies

مطالعات توسعه منطقه‌ای را می‌توان به شرح زیر طبقه‌بندی نمود.
- مطالعات جامع توسعه منطقه‌ای
این نوع مطالعات دربر گیرنده موضوعهای مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و آمایشی است که در یک قلمرو جغرافیایی مشخص انجام می‌شود.
- مطالعات موردی

این مطالعات برای شناخت عوامل بروز یک پدیده خاص و چگونگی برخورد با آن انجام می‌شود. عمدتاً بر حسب یک یا چند بخش اقتصادی - اجتماعی و یا محیطی صورت می‌پذیرد. مراحل انجام این مطالعه همچون مطالعات جامع توسعه منطقه‌ای است، لیکن آثار و بازتابهای ناشی از عملکرد برای سایر بخشهای اقتصادی - اجتماعی منطقه ارائه نمی‌شود و جمع‌بندی‌ها عموماً به صورت موردی و متناسب با اهداف مطالعه ارائه می‌شود.

Sector comprehensive studies ۲۸۰۱۰۸- مطالعات جامع بخشی [۱۷۷]

این گونه مطالعات ویژگی‌های ساختاری و عملکردی یک بخش معین را با در نظر گرفتن آثار متقابل با سایر بخشها مورد بررسی قرار می‌دهد و بر اساس شاخصهای کلان و تفصیلی هر بخش در ارتباط با سایر فعالیتها صورت می‌پذیرد و عمدتاً به جمع‌بندی‌های مربوط به شناخت وضعیت موجود و عملکرد بخش بر حسب شاخصهای عملکردی می‌پردازد.

Sector studies ۲۸۰۱۰۹- مطالعات بخشی [۱۷۷]

مطالعات بخشی فرایندی است که فعالیتهای مختلف یک بخش و روند تغییرات حال و آینده آن بخش را در یک دوره زمانی معین مورد بررسی قرار می‌دهد.

Urban planning ۲۸۰۱۱۰- برنامه‌ریزی شهری [۱۷۷]

برنامه‌ریزی شهری عبارت است از برنامه‌ریزی برای تأسیس جوامع شهری آینده یا شکل دادن و گسترش دادن جوامع موجود به شیوه‌ای سازمان یافته و با طرحی منظم که در آن عواملی مانند آسایش ساکنین، شرایط زیست‌محیطی، نیازهای اجتماعی، امکانات تفریحی، زیبایی شهر، مسائل اقتصادی و نیازهای موجود در نظر گرفته شده باشد و همچنین نیازهای آینده پیش‌بینی شده باشد.

۲۸۰۱۱۱- شهرسازی [۱۷۷ و ۱۴۰]

- شهرسازی عبارت است از مطالعه طرح‌ریزی و توسعه شهرها با در نظر گرفتن احتیاجات اجتماعی و اقتصادی با توجه به حداقل رساندن مشکلات شهری و پاسخگویی به نیازهای عمومی جمعیت شهری.
- شهرسازی عبارت است از انعکاسات بیرونی مابین عناصر مختلف شهری و آثار متقابل آنها بر یکدیگر و در نتیجه آرایش مطلوب فضایی این عناصر.

۲۸۰۱۱۲- طرح هادی شهر [۸۹]

عبارت از طرحی است که در آن جهت گسترش آتی شهر و نحوه استفاده از زمینهای شهری برای عملکردهای مختلف به منظور حل مشکلات حاد و فوری شهر و ارائه راه حل‌های کوتاه‌مدت و مناسب برای شهرهایی که دارای طرح جامع نمی‌باشند، تهیه می‌شود.

۲۸۰۱۱۳- طرح جامع شهر [۸۹]

طرح جامع شهر عبارت از طرح بلندمدتی است که در آن نحوه استفاده از اراضی و منطقه‌بندی مربوط به حوزهای مسکونی، صنعتی، بازرگانی، اداری و کشاورزی و تأسیسات و تجهیزات و تسهیلات شهری و نیازمندیهای عمومی شهری، خطوط کلی ارتباطی و محل مراکز انتهایی خط (ترمینال) و فرودگاهها و بنادر و سطح لازم برای ایجاد تأسیسات و تجهیزات و تسهیلات عمومی مناطق نوسازی، بهسازی و اولویتهای مربوط به آنها تعیین می‌شود و ضوابط و مقررات مربوط به کلیه موارد فوق و همچنین ضوابط مربوط به حفظ بنا و نماهای تاریخی و مناظر طبیعی، تهیه و تنظیم می‌گردد. طرح جامع شهر بر حسب ضرورت قابل تجدید نظر خواهد بود.

۲۸۰۱۱۴- طرح تفصیلی شهر [۸۹]

طرح تفصیلی عبارت از طرحی است که بر اساس معیارها و ضوابط کلی طرح جامع شهر نحوه استفاده از زمینهای شهری در سطح محلات مختلف شهر و موقعیت و مساحت دقیق زمین برای هر یک از آنها و وضع دقیق و تفصیلی شبکه عبور و مرور و میزان تراکم جمعیت و تراکم ساختمانی در واحدهای شهری و اولویتهای مربوط به مناطق بهسازی و نوسازی و توسعه و حل مشکلات شهری و موقعیت کلیه عوامل مختلف شهری در آن تعیین می‌شود و نقشه‌ها و مشخصات مربوط به مالکیت بر اساس مدارک ثبتی تهیه و تنظیم می‌گردد.

۲۸۰۱۱۵- محدوده قانونی [۸۹ و ۳۴]

- در شهرهایی که طرح جامع یا طرح هادی برای آنها تهیه و به تصویب مراجع ذی‌ربط رسیده باشد شامل محدوده خدماتی به اضافه محدوده توسعه آینده شهر که در طرح جامع یا هادی منظور گردیده است خواهد بود مگر اینکه حدود حوزه شهرداری تعیین شده طبق ماده (۲) قانون شهرداری وسیع‌تر از آن باشد که در این صورت محدوده اخیرالذکر محدوده قانونی شناخته می‌شود در مورد سایر شهرها محدوده قانونی همان حدود حوزه شهرداری است که طبق ماده (۲) قانون شهرداری تعیین می‌گردد. [ماده (۲) قانون شهرداری به موجب تبصره ۱ ماده (۴) قانون تعاریف و ضوابط تقسیمات کشوری مصوب ۱۳۶۲ لغو

شده است و به موجب قانون اخیرالذکر تعیین محدوده شهری به پیشنهاد شورای شهر و تصویب وزارتین کشور و مسکن و شهرسازی خواهد بود].

- محدوده‌ای است که طبق قانون، تعاریف و ضوابط تقسیمات کشوری تعیین می‌شود.

۲۸۰۱۱۶- حریم شهرها (حوزه استحفاظی) [۳۴]

آن قسمت از مناطق خارج از محدوده قانونی شهر که در آن فعالیت‌های عمرانی، از قبیل تفکیک اراضی، احداث و تعریض معابر و ایجاد ساختمان بر توسعه شهر تأثیر می‌گذارد. این حریم بر اساس طرح‌های مصوب یا جامع شهرها و مفاد ماده (۹۹) قانون شهرداری تعیین می‌گردد. [ماده (۹۹) قانون شهرداری - شهرداری‌ها مکلف‌اند در مورد حریم شهر اقدامات زیر را بنمایند:

۱- تعیین حدود حریم و تهیه نقشه جامع شهرسازی با توجه به توسعه احتمالی شهر.

۲- تهیه مقرراتی برای کلیه اقدامات عمرانی از قبیل قطعه‌بندی و تفکیک اراضی، خیابان کشی، ایجاد باغ و ساختمان، ایجاد کارگاه و کارخانه و همچنین تهیه مقررات مربوط به حفظ بهداشت عمومی مخصوص به حریم شهر با توجه به نقشه عمرانی شهر.

حریم و نقشه جامع شهرسازی و مقررات مذکور پس از تصویب انجمن شهر و تأیید وزارت کشور برای اطلاع عمومی آگهی و به موقع اجرا گذاشته خواهد شد].

۲۸۰۱۱۷- حوزه نفوذ شهرها [۱۴۰]

حوزه نفوذ شهر محدوده‌ای است عرفی که نشان دهنده حدود شهر و روستاهای مستقر در آن است که از خدمات شهر مرکزی (مدرسه، درمانگاه، بازار و غیره) استفاده می‌نمایند.

District ۲۸۰۱۱۸- ناحیه [۳۴]

ناحیه عبارت است از حداقل یک یا چند شهرستان که از نظر ویژگی‌های طبیعی و جغرافیایی همگون بوده (قابل تمیز از نقاط دیگر) و از نظر اقتصادی، اجتماعی و کالبدی، دارای ارتباطات فعال متقابل باشند.

Zone ۲۸۰۱۱۹- منطقه [۳۴]

منطقه عبارت است از تمام یا بخشی از یک یا چند استان با خصوصیات مورد اشاره در تعریف ناحیه.

Physical planning

۲۸۰۱۲۰- برنامه‌ریزی فیزیکی [۹۸]

فرایندی است در زمینه به کار بردن جنبه‌های فیزیکی و کالبدی و تجهیزاتی در برنامه‌ریزی و امروزه بیشتر در قلمرو مسائل شهرسازی و مسکن، برنامه‌ریزی درون منطقه‌ای و آمایش سرزمین به کار می‌رود.

۲۸۰۱۲۱- طرح کالبدی ملی و منطقه‌ای [۸۹]

با هدف مکان‌یابی برای گسترش آینده شهرهای موجود و ایجاد شهرها و شهرکهای جدید، پیشنهاد شبکه شهری آینده کشور، تعیین اندازه شهرها، چگونگی استقرار آنها در پهنه کشور و سلسله مراتب میان شهرها به منظور تسهیل و مدیریت سرزمین و امر خدمات رسانی به مردم و پیشنهاد چارچوب مقررات ساخت و ساز در کاربری‌های مجاز زمینهای سراسر کشور.

Civil services

۲۸۰۱۲۲- خدمات شهری [۱۷۷]

خدمات شهری عبارت است از تأمین آب، برق، گاز، بهداشت، نظافت معابر، خدمات ورزشی، فرهنگی، ارتباطات و وسایل رفت و آمد در داخل محدوده شهر.

۲۸۰۲۰۰ - ساختمان

Building ۲۸۰۲۰۱ - ساختمان [۱۴۰]

ساختمان در حالت عام، فضایی است محصور، مسقف، ثابت و از پی تا سقف دارای استقلال کامل که به وسیله دیوار از فضاهای پیرامون خود مجزا و تفکیک شده و یک یا چند در ورودی به معابر عمومی داشته باشد و برای سکونت یا فعالیتهای تجاری و اداری مورد استفاده قرار می‌گیرد.

Dwelling ۲۸۰۲۰۲ - ساختمانهای مسکونی [۱۴۰ و ۸۹]

- به ساختمانی اطلاق می‌شود که فقط برای سکونت مورد استفاده قرار گیرد.
 - ساختمانهایی است که فقط برای سکونت مورد استفاده قرار می‌گیرد، محل پارکینگ اتومبیل در خانه، سایر تأسیسات جانبی محل مسکونی، خانه‌های شناور و خانه‌های قابل انتقال را نیز شامل می‌شود.

Public buildings ۲۸۰۲۰۳ - ساختمانهای عمومی و اداری [۱۷۷]

به ساختمانهایی اطلاق می‌شود که عموم مردم می‌توانند به آن مراجعه نمایند و معمولاً به دولت تعلق دارد و توسط دولت اداره می‌شود.

Health buildings ۲۸۰۲۰۴ - ساختمانهای بهداشتی [۱۷۷]

به ساختمانهایی اطلاق می‌شود که برای پیشگیری از امراض یا بیماری، خدمات درمانی و یا سایر عملیات پزشکی و درمانی مورد استفاده قرار می‌گیرند.

Touristic buildings ۲۸۰۲۰۵ - ساختمانهای سیاحتی [۱۷۷]

به ساختمانهایی اطلاق می‌شود که به علت باستانی بودن یا داشتن مناظر زیبا مورد توجه بوده و جهانگردان و گردشگران از آن بازدید به عمل می‌آورند.

Industrial buildings ۲۸۰۲۰۶ - ساختمانهای صنعتی [۱۷۷]

به ساختمانهایی اطلاق می‌شود که در آن فعالیتهای ساخت و تولید محصولات و قطعات، ترکیب، پرداخت، تزئین و یا تعمیر وسایل و تجهیزات انجام می‌شود.

Silo ۲۸۰۲۰۷- سیلو [۱۲۴]

سازه عمودی استوانه‌ای بزرگ ساخته شده از بتن مسلح، فولاد یا الوار، که برای ذخیره‌سازی غلات، سیمان و مواد دیگر به کار می‌رود.

Apartment-flat ۲۸۰۲۰۸- آپارتمان (کاشانه) [۱۷۷ و ۱۰۴]

- مجموعه‌ای از چند اتاق با سرویس بهداشتی به صورت مستقل که برای سکونت در نظر گرفته شده است.

- واحد مسکونی عمدتاً در یک تراز، واقع در یک ساختمان بزرگ‌تر.

Rebuilding ۲۸۰۲۰۹- بازسازی (مرمت) [۱۷۷ و ۱۴۰]

- بازگرداندن ساختمان یا دستگاه به وضعیتی شبیه وضعیت نو، از طریق تعمیر، اصلاح و یا تعویض قطعات آن.

- برگرداندن به شرایط خواسته شده با مشخصات اولیه و یا تعویض قطعات اصلی طبق مشخصات و یا مشخصات پیشرفته‌تر.

Renewals ۲۸۰۲۱۰- نوسازی [۱۱۹ و ۱۴۰]

- تعمیرات وسیعی که عملاً بر روی تمام ناحیه، بدون افزودن بر ارزش اصلی سرمایه، انجام می‌گیرد. تعویض قسمتهای آسیب دیده تأسیسات و ساختمان نیز جزو نوسازی است.

- نوسازی عبارت است از بازبینی تمام قسمتها، تعویض یا اصلاح قسمتهای معیوب.

Reconditioning of structure ۲۸۰۲۱۱- بهسازی ساختمانها [۱۷۷]

اصلاح ساختمانهای موجود از قبیل تغییر شکل ظاهری ساختمان، تقویت سازه به منظور حفظ و یا بهتر کردن شرایط آن است.

Air conditioning ۲۸۰۲۱۲- تهویه مطبوع [۱۷۷]

کنترل همزمان دما، رطوبت و پاکیزگی هوا و توزیع مناسب آن، به منظور تأمین شرایط مورد نیاز فضای ساختمان برای ایجاد آسایش افراد ساکن در آن، تهویه مطبوع می‌باشد.

Structure ۲۸۰۲۱۳- سازه [۱۷۷]

اعضایی هستند که برای تحمل بار، طراحی و ساخته می‌شود.

Model ۲۸۰۲۱۴- ماکت (انگاره) [۱۰۵]

نمایش سه بعدی یک پروژه و یا بخشی از آن است که غالباً به صورت ساده‌ای ارائه می‌شود.

Module ۲۸۰۲۱۵- مدول [۱۴۰]

واحدهای استاندارد شده و همسان که ساختمان یا سیستم از مجموع آنها تشکیل می‌شود.

۲۸۰۳۰۰ - راه و ترابری

Transportation ۲۸۰۳۰۱ - راه و ترابری [۱۷۷]

حمل و نقل (زمینی، هوایی، آبی) با استفاده از خودرو، حمل هیدرولیکی یا حمل با تسمه نقاله، احداث تأسیسات زیربنایی حمل و نقل مانند: راه، راه آهن، فرودگاه، پایانه‌ها، بندر و تأسیسات آنها.

Transportation ۲۸۰۳۰۲ - حمل و نقل [۱۷۷]

حمل و نقل عبارت است از رفت و آمد مسافران، جابه‌جایی بار و مسافر از طریق زمینی یا هوایی و یا دریایی.

Traffic ۲۸۰۳۰۳ - ترافیک [۱۲۴]

رفت و آمد وسایل نقلیه، عابران پیاده، کشتی‌ها یا هواپیماها، در طول مسیرهای معینی مانند جاده، پیاده‌رو، خطوط دریایی یا هوایی.

Road ۲۸۰۳۰۴ - راه (جاده) [۱۰۴ و ۱۷۷]

- راه روسازی شده عمدتاً برای وسایل نقلیه
- مسیر عبور و مرور روسازی شده‌ای که عمدتاً برای وسایل نقلیه مورد استفاده قرار می‌گیرد.

Expressway ۲۸۰۳۰۵ - آزاد راه [۶۷]

راهی با حداقل چهار خط عبور که مسیرهای رفت و برگشت از هم جدا شده و بدون تقاطع همسطح، بدون دسترسی از حاشیه، ممنوعیت عبور پیاده و دوچرخه و سایر وسایل نقلیه غیر موتوری، ورود و خروج با زاویه کم و در موردهایی ممنوعیت عبور تمام یا بخشی از وسایل نقلیه تجاری.

Highway ۲۸۰۳۰۶ - بزرگراه [۶۷]

مانند آزاد راه ولی با امکانات محدود تقاطع همسطح و دسترسی از حاشیه.

First class, main road ۲۸۰۳۰۷ - راه اصلی درجه یک [۶۷]

راه اصلی دو طرفه با سواره روی آسفالتی به عرض حداقل ۷/۳ متر و شانه هر طرف به عرض حداقل

۱/۸۵ متر.

Second class-main road ۲۸۰۳۰۸- راه اصلی درجه دو [۶۷]

راه اصلی دو طرفه با سواره روی آسفالتی به عرض حداقل ۷/۰ متر و شانه هر طرف به عرض حداقل یک متر.

First class - secondary road ۲۸۰۳۰۹- راه فرعی درجه یک [۶۷]

راه با دو خط عبور و سواره‌رو روسازی شده به عرض ۶/۵ متر و شانه در هر طرف به عرض یک متر.

Second class-secondary road ۲۸۰۳۱۰- راه فرعی درجه دو [۶۷]

راه با دو خط عبور و سواره‌رو سازی شده به عرض ۵/۵ متر و شانه در هر طرف به عرض یک متر.

Country road ۲۸۰۳۱۱- راه روستایی درجه یک [۶۸]

راهی است با رویه شنی به عرض ۶/۵ متر که مراکز تولید و جمعیت روستایی را به یکدیگر و به شبکه راههای فرعی و یا اصلی مربوط ساخته و تعداد وسایل نقلیه سنگینی که پیش‌بینی می‌شود تا ۵ سال آینده در آن عبور نمایند به طور متوسط از ۸۰ دستگاه در روز کمتر و از ۳۰ دستگاه در روز بیشتر باشد.

Country road ۲۸۰۳۱۲- راه روستایی درجه دو [۶۸]

راهی است با رویه شنی به عرض ۵/۵ متر که مراکز تولید و جمعیت روستایی را به یکدیگر و به شبکه راههای فرعی و یا اصلی مربوط ساخته و تعداد وسایل نقلیه سنگینی که پیش‌بینی می‌شود تا ۵ سال آینده در آن عبور نمایند به طور متوسط از ۵۰ دستگاه در روز کمتر و از ۲۰ دستگاه در روز بیشتر باشد.

Service road ۲۸۰۳۱۳- راه (جاده) سرویس [۱۷۷]

راهی که برای دستیابی به قسمتهای مختلف یک طرح احداث می‌شود و در مرحله بهره‌برداری از آن استفاده می‌شود.

Railroad ۲۸۰۳۱۴- راه آهن [۱۲۴]

خط دائمی ساخته شده با ریل که مسیری برای عبور واگن‌های مسافری و باری متصل به لکوموتیو می‌باشد.

Bridge ۲۸۰۳۱۵- پل [۱۷۷ و ۱۰۴]

- سازه‌ای است که برای عبور از روی موانع طبیعی یا مصنوعی مانند رودخانه، کانال، جاده یا راه‌آهن ساخته می‌شود.

- سازه‌ای برای عبور افراد پیاده، حیوانات یا وسایل نقلیه، راه آهن، راه‌های آبی و خدماتی که در بالای موانع یا بین دو نقطه در ارتفاع بالاتر از سطح زمین قرار دارند.

Fixed bridge ۲۸۰۳۱۶- پل ثابت [۱۱۹]

پلی که به جز انبساط و انقباض هیچ‌گونه حرکتی ندارد.

Cantilever bridge ۲۸۰۳۱۷- پل طره‌ای یا کنسول [۱۱۹]

پلی که قسمتی از آن که دورتر از پایه‌ها قرار دارد، کنسول شده باشد.

Arch bridge ۲۸۰۳۱۸- پل قوسی [۱۱۹ و ۱۲۴]

- پلی است که عناصر اصلی تحت فشار آن قوسی می‌باشند.

- پلی که تکیه‌گاه‌های اصلی آن را چند طاق تشکیل می‌دهد.

Draw bridge ۲۸۰۳۱۹- پل متحرک [۱۱۹]

پلی که ممکن است کشیده و یا به دور خود بچرخد یا بلند شود و این تحرک ممکن است در تمام ساختمان پل یا قسمتی از آن صورت گیرد و بدین وسیله می‌تواند تسهیلاتی جهت عبور کشتی فراهم نماید.

Suspension bridge ۲۸۰۳۲۰- پل معلق [۱۷۷ و ۱۰۴]

- پلی است که اجزای اصلی آن آویزان بوده و به وسیله کابل‌هایی که از روی دکل‌هایی عبور کرده و به تکیه‌گاه ثابتی مهار می‌شود نگه داشته می‌شود.

- پلی که اجزای اصلی معلق آن، کابل‌هایی است که کف پل از آن معلق می‌باشد.

Floating bridge ۲۸۰۳۲۱- پل شناور [۱۰۴]

پلی که بر روی آب تکیه دارد.

- Swing bridge** ۲۸۰۳۲۲- پل چرخشی [۱۰۴]
پلی که کف آن برای امکان کشتی‌رانی می‌تواند حول یک محور قائم بچرخد.
- Viaduct** ۲۸۰۳۲۳- پل چند دهانه [۱۰۴]
پلی که از تعداد زیادی دهانه تشکیل شده باشد.
- Foot bridge** ۲۸۰۳۲۴- پل عابر پیاده [۱۰۴]
پلی که برای استفاده عابرین پیاده به کار می‌رود.
- Tunnel** ۲۸۰۳۲۵- تونل [۱۴۰ و ۱۰۴]
- مجرای محصور زیرزمینی یا درون کوه و تپه که معمولاً دارای مقطع یکنواختی می‌باشد، افقی یا شیب‌دار با طول معین که برای رفت و آمد و یا انتقال آب یا فاضلاب مورد استفاده قرار می‌گیرد.
- راه محصور زیرزمینی، افقی یا شیب‌دار با طول معین.
- UnderPass** ۲۸۰۳۲۶- زیرگذر [۱۰۴]
راهی در زیر یک جاده یا سازهٔ دیگر، برای سهولت جریان عبور و مرور.
- Flyover** ۲۸۰۳۲۷- روگذر [۱۰۴]
معبری در بالای یک راه یا سازهٔ دیگر، برای سهولت جریان عبور و مرور.
- Underground railway** ۲۸۰۳۲۸- مترو [۱۷۷]
مسیر زیرزمینی برای عبور وسایل نقلیه ریلی.
- Airport** ۲۸۰۳۲۹- فرودگاه [۱۷۷ و ۱۲۴]
- محوطه، ساختمان، تأسیسات و تجهیزات لازم برای ترافیک هوایی یک شهر یا ناحیه.
- پایانه مورد استفاده برای برخاستن و نشستن هواپیما، دارای امکاناتی برای حمل مسافر و بار و خدمات رسانی به هواپیما.
- Air terminal** ۲۸۰۳۳۰- پایانه هوایی [۱۲۴]
محلّی برای گرد آمدن و استراحت مسافران خطوط هوایی و انجام تشریفات اداری.

Terminal clearance capacity ۲۸۰۳۳۱- ظرفیت پایانه [۱۲۴]

مقدار بار یا مسافری که روزانه می‌تواند به پایانه وارد یا از آن خارج شود.

Navigation ۲۸۰۳۳۲- ناوبری [۱۲۴]

فرایند هدایت حرکت کشتی یا هواپیما، به صورتی که به مقصد مورد نظر برسد، فرایندهای فرعی عبارتند از تثبیت موضع، ناوبری کور، هدایت و ردیابی امواج رادیویی.

Field ۲۸۰۳۳۳- میدان فرود [۱۲۴]

محوطه فرودگاه که به برخاستن و نشستن هواپیماها اختصاص دارد.

Pad ۲۸۰۳۳۴- محوطه پرواز [۱۲۴]

ناحیه‌ای در باند فرودگاه که برای گرم کردن موتورهای هواپیما پیش از برخاستن از زمین از آن استفاده می‌شود.

Port ۲۸۰۳۳۵- بندر [۱۷۷]

محلی که کشتیها بارگیری یا بار را تخلیه می‌کنند.

Anchorage ۲۸۰۳۳۶- لنگرگاه [۱۲۴]

محوطه‌ای که کشتی در آن لنگر می‌اندازد، یا به دلیل مناسب بودن یا مشخص شدن آن برای این عمل، می‌تواند در آن لنگر بیندازد.

Break water ۲۸۰۳۳۷- موج شکن [۱۱۹]

یک نوع ساختمان بندری با هسته خاکی و یا سنگی که از ساحل تا آبهای عمیق ادامه پیدا می‌کند. عمل این ساختمان شکستن امواج و یا حفظ کشتی‌ها در لنگرگاه و یا هر دوی آنها می‌باشد.

Jetty ۲۸۰۳۳۸- اسکله [۱۱۷]

نوعی سازه چوبی، سنگی، بتنی، فلزی و غیره که در مجاورت ساحل دریا و یا رودخانه به منظور پهلوگیری شناورها و یا انجام عملیات لایروبی ساخته می‌شود.

Analemma -platform

۲۸۰۳۳۹- سکو [۱۲۴]

هر سازه برجسته‌ای که به عنوان تکیه‌گاه عمل کند.

Navigation canal

۲۸۰۳۴۰- کانال کشتیرانی [۱۱۷]

کانالی قابل کشتیرانی که اغلب به منظور برقراری ارتباط بین یک رودخانه قابل کشتیرانی و یک بندر دریایی، یک ناحیه مسکونی یا صنعتی و یا یک رودخانه قابل کشتیرانی دیگر و همچنین برای ارتباط بین دو دریا احداث می‌گردد.

۲۸۰۴۰۰ - مهندسی آب

Water resources survey ۲۸۰۴۰۱ - بررسی منابع آب [۱۷۷]

روشها و فنون به کار رفته برای جمع‌آوری اطلاعات پایه موجود و یا تهیه شده، تفسیر و تحلیل آنها به منظور به دست آوردن اطلاعاتی که امکان ارزیابی منابع آب یک حوضه آبریز، یک منطقه یا یک کشور را فراهم سازد. این اقدام ممکن است شامل پیشنهاد بهبود شبکه مراکز جمع‌آوری اطلاعات برای دقیق‌تر بودن آنها نیز باشد.

Hydrology ۲۸۰۴۰۲ - هیدرولوژی (آب شناسی) [۱۱۹]

دانشی است که از آبهای موجود در روی زمین، زیرزمین و در هوا به حالات گوناگون و نیز از گردش آب در طبیعت مانند پیدایش و پخش بارندگی، جریان ناشی از بارندگی، جریان رودخانه‌ای، پدیده تراوش و جریان آب زیرزمینی، تبخیر و بارش دوباره گفتگو می‌کند.

Surface water ۲۸۰۴۰۳ - آب سطحی [۱۱۶]

کلیه آبهایی که در سطح کره زمین جریان یافته یا روی آن جمع می‌شوند.

Groundwater ۲۸۰۴۰۴ - آب زیرزمینی [۱۲۰]

مخازن آب زیرزمینی که در در لایه‌های اشباع تشکیل می‌شود و قابل بهره‌برداری است.

Hydrogeology ۲۸۰۴۰۵ - هیدرو ژئولوژی [۱۲۰]

علم مطالعه آبهای موجود در داخل پوستهٔ خاکی زمین با تکیه بر مخازن زیرزمینی تجدیدپذیر و جریان در محیط اشباع می‌باشد. در این دیدگاه مطالعهٔ آبهای زیرزمینی با تکیه بر اصول زمین‌شناسی صورت می‌پذیرد.

Aquifer ۲۸۰۴۰۶ - آبخوان [۱۷۷]

آبخوان لایهٔ آبرفتی یا سازند تراوای زیرسطحی است که آب زیرزمینی را در خود ذخیره کرده و ممکن است به صورت طبیعی یا مصنوعی آب از آن تخلیه شود. به آبخوان، سفره یا مخزن زیرزمینی نیز می‌گویند.

Watershed project ۲۸۰۴۰۷- آبخیزداری یا ساماندهی حوضه آبریز [۱۴۰]

عملیاتی که برای بهبود و ایجاد پوشش گیاهی به منظور حفاظت خاک انجام می‌شود و شامل عملیات زراعی بهتر، تغییر در گردش زراعی و در بهره‌برداری فشرده از زمین، ردیف‌کاری، کشت روی خطوط تراز، جلوگیری از آتش‌سوزی، تنظیم چراگاهها، نگهداری آبگذرها، جنگل‌کاری، پر کردن آب‌روها، تثبیت شیب تپه‌ها و هر گونه اقدام مدیریتی یا بیولوژیکی دیگر برای تثبیت منابع طبیعی می‌باشد.

Basin-Catchment ۲۸۰۴۰۸- حوضه آبریز یا آبخیز [۱۷۷]

پهنه‌ای است که تمام روان‌آب ناشی از باران یا ذوب برف نازل بر آن به یک رودخانه یا آبراه جریان می‌یابد.

Water conservation ۲۸۰۴۰۹- حفاظت منابع آب [۱۷۷ و ۱۱۶]

- اقداماتی که به منظور صرفه‌جویی در مصرف آب و یا محافظت آن در مقابل آلودگی به عمل می‌آید.

- بهره‌برداری و استفاده صحیح و مؤثر از منابع آبهای سطحی و زیرزمینی و جلوگیری از برداشت بی‌رویه آن.

Water resources appraisal ۲۸۰۴۱۰- ارزیابی منابع آب [۱۷۷]

عبارتست از بررسی کمی و کیفی منابع آب به کمک اطلاعات جمع‌آوری شده یا با استفاده از سایر روشهای شناخته شده برای حصول اطمینان از وضعیت منابع آب سطحی و زیرزمینی در یک حوضه آبریز یا رودخانه، یک منطقه یا کشور به منظور به کار بردن نتایج این بررسی به عنوان پایه قضاوت برای مناسب بودن طرح و استفاده از منابع آب موجود.

Kannat ۲۸۰۴۱۱- قنات، کاریز [۱۱۶]

مجرای زیرزمینی برای تخلیه آبی که از سفره آب زیرزمینی (به صورت ثقلی) تا سطح زمین ادامه یافته و شیب آن کمتر از شیب سفره آب زیرزمینی و سطح زمین می‌باشد.

Spring ۲۸۰۴۱۲ - چشمه [۱۱۶]

محلی که در آن آب به طور طبیعی از درون خاک یا سنگها به سطح زمین و یا به درون یک توده آب جریان می‌یابد.

Well ۲۸۰۴۱۳ - چاه [۱۷۷]

حفره یا سوراخ مصنوعی است که معمولاً به طور عمودی و استوانه‌ای شکل، حفر شده و آب زیرزمینی یا سیال دیگر از طریق درز و شکاف سنگها و یا خلل و فرج خاک در آن تراوش می‌کند و قابل استحصال می‌باشد.

Well logging ۲۸۰۴۱۴ - چاه‌پیمایی [۱۲۴]

فن تحلیل و ثبت مشخصه‌های سازندی که در هنگام کاوش (حفر گمانه) برای یافتن نفت (و یا آب) و عملیات استخراج، گمانه از آن عبور کرده است.

Water fall ۲۸۰۴۱۵ - آبشار [۱۴۰]

ریزش آزاد آب در اثر اختلاف ارتفاع ناگهانی در بستر رود یا نهر.

Fen-Marsh ۲۸۰۴۱۶ - باتلاق [۱۴۰]

زمین پستی که از آب اشباع بوده و به صورت دائم یا موقت از آب پوشیده باشد و معمولاً رستنی‌هایی از نوع بوته و درختچه در آن موجود می‌باشد.

Lagoon ۲۸۰۴۱۷ - تالاب [۱۲۰]

پهنه‌ای از آب کم عمق که از طریق آبراهه‌ای باریک و کم عمق به دریا متصل است.

Marsh - swamp ۲۸۰۴۱۸ - مرداب [۱۱۶]

زمین پست غرقاب شده در فصل بارندگی و معمولاً به طور دائم مملو از آب.

Greenhouse effect ۲۸۰۴۱۹ - اثر گلخانه‌ای [۱۲۰]

پدیده گرم شدن لایه‌های پایینی نیوار (هوای اطراف زمین) که به علت تغییر طول موج تابشهای پایین سو و بالاسو ایجاد می‌شود. در این فرایند تابشهای خورشیدی که طول موج آنها نسبتاً کوتاه است،

عملاً بدون آنکه جذب قابل توجهی رخ دهد، از نیوار عبور می‌کند و عمدتاً در سطح زمین جذب می‌شوند، در صورتی که تابش زمین که با طول موج بلند انجام می‌گیرد به مقدار بسیار زیادتر جذب نیوار و به گرما تبدیل می‌شود.

Dam [۱۴۰] سد ۲۸۰۴۲۰

سازه‌ای است که در مسیر رودخانه به منظور ذخیره و تنظیم آب، کنترل سیلابها، تولید برق آبی، انحراف آب و یا بالا آوردن سطح آب احداث می‌گردد.

Large dam [۱۱۸] سد بزرگ ۲۸۰۴۲۱

بر اساس استانداردهای کمیسیون بین‌المللی سدهای بزرگ، سد بزرگ به سدی اطلاق می‌شود که ارتفاع آن از پایین‌ترین نقطه تا بالای تاج بیشتر از ۱۵ متر باشد. سدهایی که ارتفاع آنها بین ۱۰ تا ۱۵ متر است با داشتن یکی از شرایط زیر در زمره سدهای بزرگ به شمار می‌آیند:

طول تاج کمتر از ۵۰۰ متر نباشد.

حجم مخزن سد کمتر از یک میلیون متر مکعب نباشد.

حداکثر ظرفیت تخلیه سیلاب کمتر از ۲۰۰۰ متر مکعب بر ثانیه نباشد.

پایه و پی سد دارای مسائل خاص باشد.

سد دارای طراحی غیر عادی باشد.

Buttress dam [۱۱۸] سد پایه‌دار - سد پشت‌بنددار ۲۸۰۴۲۲

سدی که دارای یک جدار آب‌بند در وجه بالادست و تعدادی پشت‌بند یا پایه در وجه پایین‌دست است که به وسیله آنها فشار آب به پی منتقل می‌گردد. این سد می‌تواند دارای اشکال مختلفی باشد.

Regulating dam [۱۱۸] سد تنظیمی ۲۸۰۴۲۳

سدی که برای ذخیره و رها کردن آب به منظور تنظیم جریان آب رودخانه ساخته می‌شود.

Diversion dam [۱۲۰] سد انحرافی ۲۸۰۴۲۴

سدی که در مسیر جریان به منظور بالا آوردن سطح آب و سوار شدن یا انحراف آن در مسیر معین ساخته می‌شود.

Embankment dam - earth fill dam [۱۱۸] سد خاکی ۲۸۰۴۲۵-

سدی است که از مواد طبیعی حاصل از حفاری یا مواد زائد صنعتی ساخته می‌شود.

Rockfill dam [۱۱۸] سد سنگریزه‌ای ۲۸۰۴۲۶-

سد خاکی که بیش از ۵۰٪ حجم کل آن از مصالح طبیعی نفوذپذیر یا سنگهای خرد شده تأمین می‌شود. (قسمت سراب آن معمولاً سنگچین بوده و به وسیله قشر خاک یا بتن آب‌بندی شده است.)

Arch dam [۱۱۸] سد قوسی ۲۸۰۴۲۷-

سدی است که از بتن یا مصالح بنایی به ترتیبی ساخته می‌شود که تصویر افقی آن به صورت قوس باشد. قسمت اعظم فشار آب به تکیه‌گاهها منتقل می‌گردد.

Gravity dam [۱۱۸] سد وزنی ۲۸۰۴۲۸-

سدی که از بتن و یا مصالح بنایی ساخته می‌شود. پایداری این سد به وسیله وزن آن تأمین می‌گردد.

Barrage - Gate structure dam [۱۱۸] سد دریچه‌دار ۲۸۰۴۲۹-

سد کوچکی است که در عرض رودخانه ساخته می‌شود و مشتمل بر یک سری دریچه برای عبور سیلاب است بدون اینکه در موقع سیلاب سطح آب بالادست به طور محسوسی بالا برود.

Check dam - Debris dam [۱۱۸] سد سرعت‌گیر ۲۸۰۴۳۰-

سدی که بر روی آبراهه‌های پرشیب به منظور کاهش انرژی جنبشی و اصلاح بستر ساخته می‌شود.

Under groundwater dam [۱۲۰] سد زیرزمینی ۲۸۰۴۳۱-

دیواره طبیعی یا مصنوعی از مواد غیر قابل نفوذ یا با نفوذپذیری بسیار کم، واقع در زیرزمین که مانع حرکت غیر قائم آب زیرزمین می‌شود.

Coffer dam [۱۴۰] بند ۲۸۰۴۳۲-

سازه‌ای است که در مسیر کانالها و یا رودخانه‌ها به دلایلی مانند ذخیره، تنظیم و یا تغییر جهت جریان آب تعبیه می‌گردد. توضیح اینکه بند معمولاً با پسوند و یا پیشوند می‌آید (فرازبند).

River engineering ۲۸۰۴۳۳- مهندسی رودخانه [۱۱۷]

مهندسی رودخانه یکی از شاخه‌های رشته مهندسی عمران و مباحث مطرح در مهندسی آب می‌باشد. مهندسی رودخانه به اقداماتی گفته می‌شود که در زمینه مطالعات «شناخت - برنامه‌ریزی و طراحی» ساخت سازه‌ها و بهره‌برداری بهینه به منظور مهار، کاهش خطرات و به حداقل رساندن تبعات منفی و همچنین بهسازی وضعیت آن در جهت تأمین نیازهای بشری و حفظ محیط زیست صورت می‌گیرد.

River ۲۸۰۴۳۴- رود [۱۱۷]

بستر یا توده‌ای از آب جاری که در یک مسیر یا مجرای طبیعی باز جریان دارد و نهایتاً به یک اقیانوس، دریا، دریاچه، رودخانه دیگر و غیره می‌ریزد.

River ۲۸۰۴۳۵- رودخانه (مسیل) [۱۴۰]

رودخانه مجرای طبیعی است که رواناب حوضه آبریز خود را به صورت دائمی یا فصلی به یک پایانه (دریا، دریاچه، باتلاق یا رودخانه بزرگتر) هدایت می‌نماید.

Perennial river ۲۸۰۴۳۶- رودخانه دائمی [۱۱۷]

رودخانه‌ای که در سرتاسر سال آب در آن روان است و اغلب سطح آب در آن پایین‌تر از سطح آب زیرزمینی در زمینهای اطراف می‌باشد.

Ephemeral river ۲۸۰۴۳۷- رودخانه غیر دائم، خشک رود [۱۱۷]

رودخانه‌ای که در طی یک دوره زمانی طولانی خشک و فاقد جریان است (قسمتی از سال آب در آن روان است و بقیه سال خشک است). معمولاً مقطع تیپ این رودخانه‌ها عریض، کم‌عمق و مستطیل شکل با نسبت عرض به عمق ۵۰ برابر یا بیشتر می‌باشد.

Seasonal river ۲۸۰۴۳۸- رودخانه فصلی [۱۱۷]

رودخانه‌ای که در یک فصل معینی از سال، آب در آن جاری می‌باشد.

River training ۲۸۰۴۳۹- ساماندهی رودخانه [۱۱۷]

مجموعه اقداماتی که برای مهار و تثبیت یک رودخانه در یک مسیر مورد نظر و مناسب انجام می‌شود. این اقدامات اهداف مختلفی نظیر مهار سیل، تأمین یک آبراه کشتیرانی مناسب و مطمئن، مهار

رسوب، حفاظت بستر و کناره‌های رودخانه در مقابل عوامل فرسایش و هدایت جریان رودخانه در یک مسیر مشخص و مطلوب را تأمین می‌کند.

Flood

۲۸۰۴۴۰- سیل [۱۲۰ و ۱۱۷]

- افزایش سریع و کوتاه‌مدت ارتفاع سطح آب رودخانه نسبت به مقادیر عادی تا رسیدن به اوج که از آن پس با روند کمتری کاهش می‌یابد. جریان نسبتاً زیاد که مقدار آن با ارتفاع سطح آب یا دبی سنجیده می‌شود.

- افزایش جریان یا بالا آمدن سریع سطح آب در یک رودخانه، یا آبراه را که نسبت به شرایط عادی به طور چشمگیر بیشتر باشد و نیز بالا آمدن سطح آب که منجر به زیر آب رفتن زمینهای پست می‌شود، سیل گویند.

۲۸۰۴۴۱- تغذیه مصنوعی - پخش سیلاب [۱۱۶ و ۱۱۷]

Artificial recharge-flood spreading

- عملیاتی که به منظور افزایش حجم آب طبیعی ذخایر آب زیرزمینی در سازندهای آبدار از طریق تزریق آب (رودخانه) به وسیله چاهها، پخش آب در روی زمین یا ایجاد تغییرات ممکن در شرایط طبیعی منطقه انجام می‌شود.

- انحراف و پخش کردن آب رودخانه‌ها در سطح اراضی به منظور نفوذ و ذخیره شدن آب در زیرزمین.

Self purification

۲۸۰۴۴۲- خودپالایی [۱۱۹]

قابلیت یک گستره آبی برای خالص سازی خود از آلودگی مواد آلی.

Water quality

۲۸۰۴۴۳- کیفیت آب [۱۱۷]

مشخصه‌ای از آب که تحت تأثیر مواد معلق یا محلول در آن می‌باشد. این مواد شامل رسوبات مختلف، آلاینده‌های شیمیایی یا بیولوژیک، آشغال و غیره می‌باشد که کیفیت آبهای سطحی یا زیرزمینی را تغییر می‌دهد.

Water pollution ۲۸۰۴۴۴- آلودگی آب [۱۱۹]

مواد خارجی آلی و کانی موجود در آب به حدی که باعث فساد آب شده و آن را برای مصارف خانگی، صنعتی، کشاورزی، تفریحی و هر گونه مصرف مفید دیگر زیان آور می‌نماید. مانند آلودگی که در اثر ریزش فاضلابها، تفاله‌های کارخانه‌ها یا مواد زیان آور و ناخوشایند دیگر در آب تولید می‌شود. آب ممکن است به وسیله مواد سمی یا ناسالم آلوده شود و در این صورت در ردیف آبهای پلید قرار می‌گیرد. اگر بوی بد یا منظره ناخوشایندی در آب، مصرف کنندگان را ناراحت کند، این شرایط را ناراحت کننده می‌نامند.

Hardness of water ۲۸۰۴۴۵- سختی آب [۱۲۰]

خاصیتی از آب که ناشی از وجود بی‌کربناتها، کلورورها، سولفاتهای کلسیم و منیزیم است و مانع کف کردن صابون می‌شود.

Water supply ۲۸۰۴۴۶- آبرسانی [۱۷۷]

تأمین، تصفیه، انتقال و توزیع آب برای مصارف خانگی و یا صنعتی را آبرسانی می‌گویند و حسب مورد شامل ایستگاه پمپاژ هم می‌شود.

Intake tower ۲۸۰۴۴۷- برج آبگیر [۱۱۹]

تأسیساتی برای آبگیری از دریاچه‌ها یا مخزنهای آب و یا رودخانه‌ها که با این برج، آبگیری به طور دلخواه از عمق مناسب میسر می‌باشد.

Purify ۲۸۰۴۴۸- تصفیه [۱۲۴]

جدا کردن تشکیل دهنده‌های نامطلوب از ماده مورد نظر.

Water treatment plant ۲۸۰۴۴۹- تصفیه خانه آب [۱۴۰]

تأسیساتی که برای پالایش و تصفیه (دفع ناخالصی‌های فیزیکی و مواد شیمیایی نامطلوب و ارگانیک‌های زنده مضر) آب به کار می‌رود.

Water pipeline ۲۸۰۴۵۰- خطوط انتقال آب [۱۷۷]

لوله‌هایی که در یک مسیر طولانی به صورت مدفون در خاک و یا در روی زمین، مجرای ممتدی را تشکیل داده و آب را از محل تأمین آن به محل مصرف منتقل می‌کند.

Water distribution system ۲۸۰۴۵۱- شبکه توزیع آب [۱۷۷]

مجموعه‌ای از خطوط لوله مرتبط با هم و دارای فشار لازم به منظور توزیع آب برای مصارف مختلف خانگی، اداری و صنعتی در داخل یک شهر یا یک منطقه.

Sewage-waste water ۲۸۰۴۵۲- فاضلاب [۱۱۶]

آب مصرف شده یک محل مسکونی (یا صنعتی) که پس از آلوده شدن بر اثر مصارف مختلف در محل جمع می‌شود. این واژه همچنین به مخلوط این آبهای آلوده و آبهای سطحی یا زیرزمینی دیگر نیز اطلاق می‌شود.

Sewerage system ۲۸۰۴۵۳- شبکه (سیستم) فاضلاب [۱۷۷]

مجموعه‌ای از لوله‌ها یا کانالها که آبهای سطحی و پسابهای خانگی یک منطقه و یا یک شهر را جمع‌آوری کرده و به محل تصفیه خانه یا محل دفع منتقل می‌نماید و معمولاً جریان آن به صورت ثقلی است.

Sewage treatment plant ۲۸۰۴۵۴- تصفیه خانه فاضلاب [۱۷۷]

مجموعه تأسیساتی است که برای فرایند تصفیه فاضلاب یعنی ته‌نشینی مواد جامد، اکسید کردن و ته‌نشین کردن مواد آلی، دفع لجن و ضد عفونی کردن فاضلاب به کار می‌روند و در نتیجه این واکنشهای فیزیکی و شیمیایی و زیستی، فاضلاب در حدی پالایش شده که طبق استاندارد، قابل پذیرش برای محل دفع باشد.

۲۸۰۵۰۰ - کشاورزی

Agricultural [کشاورزی [۱۷۷ و ۱۲۷] ۲۸۰۵۰۱

- امور مربوط به کشت و رشد گیاهان و منابع طبیعی و دامپروری و نظایر آن را کشاورزی گویند.
- عبارت است از به‌کارگیری عوامل طبیعی و محیط زیست به عنوان مواد اولیه و استفاده از نیروی انسانی و یا وسایل تولید و ماشین‌آلات برای تولید محصولات کشاورزی.

Irrigation [آبیاری [۱۱۹] ۲۸۰۵۰۲

دادن مصنوعی آب تا ارتفاع معین به زمین به منظور تأمین احتیاجات آبی مربوط به دوره‌های مختلف رشد گیاهان و یا بالابردن رطوبت خاک تا میزان مورد نیاز گیاهان.

Flow irrigation [آبیاری ثقلی [۱۱۹] ۲۸۰۵۰۳

آبیاری به وسیله نیروی ثقل در زمینهایی امکان دارد که سطح آب موجود بالاتر از سطح اراضی زیر کشت بوده باشد. (زمین مورد نظر باید دارای کمی شیب باشد).

Sprinkler irrigation [آبیاری بارانی [۱۲۰] ۲۸۰۵۰۴

نوعی آبیاری که آب از بالای سطح خاک با آبیاشهای مخصوص به صورت قطره‌هایی مشابه باران پخش می‌شود.

Perforated pipe irrigation system [آبیاری با لوله سوراخدار [۱۲۰] ۲۸۰۵۰۵

آبیاری بارانی توسط لوله‌های سبک وزن با اتصال سریع که قابل جابه‌جایی بوده و در یک سوم سطح جانبی بالایی آن سوراخهای کوچکی برای خروج قطرات آب تعبیه شده است. معمولاً فشار آب در این لوله‌ها کم و برد آن فقط چند متر است.

Corrugation irrigation [آبیاری نشستی [۱۱۹] ۲۸۰۵۰۶

نوعی روش آبیاری سطحی است که در آن آب با رشته‌های باریکی در جویچه‌های باریک و کم‌عمق در یک خاک قابل نفوذ جاری می‌شود. آب به مدت کافی در جویچه‌ها جاری می‌شود، برای اینکه آبهایی که به وسیله جویچه‌ها به طور افقی نشست می‌کنند به هم برسند.

Drip irrigation ۲۸۰۵۰۷- آبیاری قطره‌ای [۱۱۹]

نوعی آبیاری است که در آن آب با فشار نسبتاً کم به صورت قطره از لوله‌های جانبی نسبتاً باریک که در کنار گیاه قرار دارد، مستقیماً به پای ریشه گیاه می‌چکد.

Irrigation system ۲۸۰۵۰۸- شبکه آبیاری [۱۷۷]

شبکه آبیاری به تأسیساتی گفته می‌شود که انتقال و توزیع آب را برای کشاورزی به عهده دارد و شامل قسمتهای زیر می‌باشد:

ساختمانهای انحراف آب و آبگیر، کانالها یا مجاری آب‌آور و توزیع آب، ساختمانهای تنظیم و توزیع آب، حوضچه رسوب‌گیر و تأسیسات اندازه‌گیری.

Drainage ۲۸۰۵۰۹- زهکش [۱۴۰]

مجرای طبیعی یا مصنوعی. سطحی یا زیرسطحی که جریان آب مازاد را زهکشی نموده و به خارج از منطقه هدایت می‌کند.

Drainage system ۲۸۰۵۱۰- شبکه زهکشی [۱۷۷]

مجموعه آب‌روها و تأسیساتی هستند که به منظور جمع‌آوری و انتقال آب مازاد سطحی یا روان‌آب ناشی از بارندگی و یا زه‌آبها به خارج ساخته می‌شوند.

Edaphology ۲۸۰۵۱۱- خاک‌شناسی [۱۲۰]

علم بررسی اثرهای خاک روی موجودات زنده به ویژه گیاه که شامل استفاده بشر از زمین برای رشد گیاه نیز می‌باشد.

Livestock husbandry ۲۸۰۵۱۲- دامپروری [۱۲۱]

الف- علم و فن تولید، مدیریت، و بازاریابی دام.

ب- فعالیتهایی شامل تکثیر، اصلاح نژاد، تغذیه، کشتار، حمل و فروش دام و فرآورده‌های دامی.

Fisheries ۲۸۰۵۱۳- شیلات [۱۷۷]

عبارت است از صنعت، تجارت و یا کار ماهیگیری، تأسیسات مربوط به کار ماهیگیری یا سایر آبزیان.

Natural resources ۲۸۰۵۱۴- منابع طبیعی [۱۲۱]

دارایی‌هایی که طبیعت ایجاد (عرضه) می‌کند مانند ذخایر معدنی، خاکها، جنگلها، مراتع، آب و غیره. از نظر اقتصادی یک ماده یا شیئی طبیعی در صورتی جزو منابع محسوب می‌شود که بالقوه و یا بالفعل می‌تواند برای رفع احتیاجات انسان مورد استفاده قرار گیرد.

Cover crops ۲۸۰۵۱۵- پوشش گیاهی [۱۷۷]

چمن و یا سایر گیاهانی که به منظور حفاظت خاک در مقابل فرسایش ناشی از باد و آب کشت می‌شود.

Fertility ۲۸۰۵۱۶- حاصلخیزی [۱۱۹]

توانایی خاک در کمک به رشد گیاهان به وسیله فراهم کردن مواد غذایی به نسبت و مقدار مطلوب.

Land improvement ۲۸۰۵۱۷- اصلاح اراضی [۱۲۱]

هر تغییری در زمین که باعث افزایش و بهبود بهره‌وری آن شود.

Soil conservation ۲۸۰۵۱۸- حفاظت خاک [۱۱۹ و ۱۷۷]

انجام کارهایی بر روی زمین از نظر کشاورزی و نباتات و اداره کردن آن به نحوی که این کارها چه به طور مجزا و چه توأمأ بدون ایجاد ضرر و کم شدن حاصلخیزی آن (یا زمین دیگر) بهره‌برداری از آن را تا حد مورد نظر تأمین نماید.

- فعالیتهای مکانیکی، بیولوژیکی برای جلوگیری از فرسایش خاک.

Soil erosion ۲۸۰۵۱۹- فرسایش خاک [۱۱۹]

پدیده جدا شدن و حرکت کردن ذرات خاک از سطح زمین توسط باد و آبهای جاری که شامل فرسایش عادی و فرسایش تشدید می‌شود.

Dry year ۲۸۰۵۲۰- خشکسالی [۱۱۹]

سال کم‌آبی که در آن بارندگی و یا جریان رودخانه‌ها از مقدار عادی کمتر است.

۲۸۰۶۰۰ - صنعت و معدن

۲۸۰۶۰۱ - صنعت و معدن [۱۲۷ و ۱۲۷] Mine and industry

- مطالعات، طراحی و اجرای عملیات فرآوری، ذخیره، تبدیل و تولید انواع تجهیزات، ماشین‌آلات و ابزار (به جز صنایع نفت، گاز و پتروشیمی) و نیز اکتشاف، حفاری، استخراج، فرآوری، حمل و بهره‌برداری انواع معادن روباز و زیرزمینی در خشکی و آب را شامل می‌شود.

- هر نوع فعالیت اقتصادی که با استفاده از نیروی انسانی، وسایل تولید و ماشین‌آلات، مواد اولیه یا نیم‌ساخته را با تغییر شکل فیزیکی یا شیمیایی به محصول ساخته شده مصرفی یا واسطه‌ای تبدیل نماید، فعالیت صنعتی و معدنی نامیده می‌شود.

۲۸۰۶۰۲ - صنعت [۱۲۲ و ۱۴۰] Industry

- هر گونه اقدام تولیدی، به ویژه ساختن اشیا یا اقدام در فراهم کردن بعضی از خدمات (حمل و نقل و ارتباطات) که سرمایه و نیروی کار نسبتاً بزرگ را به کار می‌گیرد، تجارت، کسب و کار، تولید و ساخت.

- گروهی از مؤسسات یا سازمانهای تولیدی که کالا، خدمات یا منابع درآمد، تولید یا عرضه می‌کنند صنعت نامیده می‌شود. و بر سه نوع می‌باشد: صنایع نوع اول، صنایع نوع دوم، صنایع نوع سوم.

۲۸۰۶۰۳ - صنایع نوع اول [۱۴۰] Primary industries

صنایع نوع اول صنایعی هستند که تولید منابع طبیعی را به عهده دارند و عبارتند از صنایع ژنتیک و صنایع استخراجی.

۲۸۰۶۰۴ - صنایع ژنتیک [۱۴۰] Genetic industries

صنایعی هستند که تولید مواد خام از نوع تجدید شونده را شامل می‌شود. یعنی با مداخله انسان و بهبود روشهای علمی و فنی، منابع اولیه این صنایع قابل افزایش است. مانند کشاورزی، جنگل‌داری و پرورش دام.

Extractive industries [۲۸۰۶۰۵- صنایع استخراجی [۱۴۰]

صنایعی است که تولید مواد تمام شدنی را شامل می‌شوند (یعنی استخراج منابع طبیعی و به‌کارگیری آنها). مانند مواد خام، سنگها و نفت و گاز.

Secondary industries [۲۸۰۶۰۶- صنایع نوع دوم [۱۴۰]

صنایعی هستند که با تولید و ساخت کالاها سروکار دارند. در این صنایع از منابع طبیعی حاصل از صنایع نوع اول و احتمالاً کالاهای دیگر، کالای جدیدی تولید می‌کنند. و شامل ساختمان، مبلمان، محصولات شیمیایی، تولیدات فلزی و ماشین‌آلات می‌باشد.

Tertiary industries [۲۸۰۶۰۷- صنایع نوع سوم [۱۴۰]

صنایعی هستند که به بخش خدمات اختصاص دارند و شامل رشته‌هایی چون خرده‌فروشی، بانک، بیمه، هتل‌داری، و معاملات ملکی می‌باشد.

Manufacturing [۲۸۰۶۰۸- تولید یا ساخت [۱۴۰]

تولید فرایندی است که طی آن مواد و اقلام کنار هم قرار می‌گیرند و با انجام کارهایی روی آنها محصولاتی قابل فروش به وجود می‌آید. این کار انجام شده می‌تواند به صورت تغییر اجزای جداگانه به محصولی که ارزش بیشتری دارد، باشد.

Drug industries [۲۸۰۶۰۹- صنایع دارویی [۱۷۷]

صنایعی که به تولید مواد اولیه دارو و سنتز مواد مؤثر آن، فرموله کردن و استفاده از اقلام دارویی، استفاده از منابع بالقوه دارویی طبیعی و شناسایی و ارائه مواد مؤثر در آنها می‌پردازد.

Processing industries [۲۸۰۶۱۰- صنایع تبدیلی [۱۷۷]

در این صنایع فرایند عمل‌آوری به گونه‌ای است که بعد از فرایند اولیه، مواد و محصولات به دست آمده مجدداً برای عمل‌آوری نهایی به عنوان خوراک برای صنایع دیگری که به همین منظور ایجاد شده است، ارسال می‌شود. مانند صنایع شیمیایی و پتروشیمی.

Chemical industries ۲۸۰۶۱۱- صنایع شیمیایی [۱۷۷]

عمل تولید مواد با استفاده از فرایندهای شیمیایی شامل مواد دارویی، کودهای آلی، روغنهای اساسی، رزینها، عصاره‌های مورد نیاز دباغی، مواد رنگی، شوینده‌ها و ... را صنایع شیمیایی گویند.

Textile industries ۲۸۰۶۱۲- صنایع نساجی و پوشاک [۱۷۷]

فرایند تولید پارچه از الیاف طبیعی یا مصنوعی، فن فرآوری و تاییدن نخ و بافتن آن، فرایند تابیدن و به هم پیچیدن دو یا چند نخ و یا الباف و بافتن آنها، عملیات ریسندگی و بافندگی و دوختن لباسها را صنایع نساجی و پوشاک گویند.

Metal industries ۲۸۰۶۱۳- صنایع فلزی [۱۷۷]

صنایعی است که برای فرم دادن و یا تغییر شکل فلزات و فرآوری آنها شامل تولید ورق، میلگرد، تیر آهن و ماشین سازی کاربرد دارد.

Non metallic industries ۲۸۰۶۱۴- صنایع غیر فلزی [۱۷۷]

صنعت استفاده از مواد افزودنی در فرآوری آلیاژها به منظور بالا بردن کیفیت آنها را صنایع غیر فلزی گویند مانند استفاده کربن برای فولاد و یا کوارتز، سیلیس و تیتانیوم برای آهن.

Food industries ۲۸۰۶۱۵- صنایع غذایی [۱۷۷]

عمل فرآوری و تولید مواد برای خوراک انسان، تبدیل مواد و محصولات به فرآورده‌های مفید و قابل مصرف برای خوراک و محصولات وابسته به آن شامل چغندر قند و نیشکر، نوشابه سازی، فرآورده‌های گوشتی و لبنی و ماهی، کنسرو سازی، قند و شکر، نان شیرینی، فرآورده‌های غلات و ... را صنایع غذایی گویند.

Cellulose industries ۲۸۰۶۱۶- صنایع سلولزی [۱۷۷]

فرایند تولید مواد از الیاف گیاهان و درختان شامل کاغذ، پلاستیک مصنوعی، اترها، استرها، الیاف مصنوعی و ... را صنایع سلولزی می‌گویند.

Medical engineering industries ۲۸۰۶۱۷- صنایع مهندسی پزشکی [۱۷۷]

صنایعی است که به تولید دستگاههای مهندسی پزشکی و تجهیزات پزشکی و تجهیزات مورد نیاز معلولین می‌پردازد.

Heavy industries ۲۸۰۶۱۸- صنایع سنگین [۱۲۲]

صنایعی که به تولید کالاهای اساسی و زیربنایی اشتغال دارند.

Mine ۲۸۰۶۱۹- معدن (کانسار) [۸۵]

ذخیره معدنی که بهره‌برداری از آن مقرون به صرفه باشد.

Mineral ۲۸۰۶۲۰- ماده معدنی (کانی) [۸۵]

هر ماده یا ترکیب طبیعی که به صورت جامد یا مایع یا گاز در اثر تحولات زمین‌شناسی در قشر زمین به وجود آمده باشد.

Mineral reservoir ۲۸۰۶۲۱- ذخیره معدنی [۸۵]

تمرکز یا انباشت یک یا چند ماده معدنی در زیر یا روی زمین.

Non-metallic mineral ۲۸۰۶۲۲- کانی‌های غیر فلزی [۱۷۷]

مواد معدنی هستند که دارای ترکیبات فلزی نبوده و در صنعت کاربرد دارد مانند گوگرد، خاک، آهک، سیمان و ...

Exploration ۲۸۰۶۲۳- اکتشاف [۸۵]

تجسس ارادی به منظور یافتن کانسار شامل عملیاتی از قبیل:

- ۱- آثاریابی و نمونه برداری و آزمایشهای کمی و کیفی.
- ۲- بررسیهای زمین‌شناسی، ژئوفیزیکی و ژئوشیمیایی و مانند آنها و انجام اموری که برای این گونه بررسیها لازم باشد.
- ۳- عملیات حفاری روباز و زیرزمینی.

Extraction [۲۸۰۶۲۴- استخراج [۸۵]

مجموعه عملیاتی که به منظور جدا کردن کانه از کانسار و انتقال آن به سنگر مواد انجام می‌گیرد.

Ore dressing [۲۸۰۶۲۵- کانه آرایی [۸۵ و ۱۷۷]

- عبارتست از کلیه عملیات فیزیکی، شیمیایی و حرارتی که به منظور جدا کردن قسمتی از مواد باطله از کانه یا تفکیک کانه‌ها از یکدیگر انجام می‌گیرد.

- کانه آرایی عبارت است از آماده‌سازی سنگها یا مواد معدنی برای فرآوری لازم، شامل دانه‌بندی ساده، متراکم کردن به وسیله گندله‌سازی و کلوخه کردن که برای سنگها از جمله سولفید آهن و اکسید آهن کاربرد دارد. مجموعه عملیاتی که بهره‌برداری از یک ماده معدنی را میسر می‌سازد.

Product [۲۸۰۶۲۶- فرآورده [۱۱۴]

نتیجه فعالیتها یا فرایندها را فرآورده گویند. فرآورده می‌تواند خدمات سخت‌افزار، مواد فرایند شده و یا نرم‌افزار، و یا ترکیبی از آنها باشد. فرآورده ممکن است ملموس (مثل مجموعه‌ها و مواد) یا غیر ملموس (مثل اطلاعات) یا ترکیبی از آنها باشد. همچنین فرآورده ممکن است خواسته و عمدی (مثلاً تهیه شده برای پیشنهاد و ارائه به مشتری) و غیر عمدی مثل (آلودگی و آثار ناخواسته) باشد.

Technology [۲۸۰۶۲۷- فناوری [۱۴۰ و ۱۲۱]

- الف- داشتن و به کار گرفتن فن و روشهای علمی در یک حیطة خاص و مهارت در آن حیطة.
- ب- دانش و فن ساخت و عرضه کالا و خدمات.
- الف- شناخت مجموعه دانشها، مهارتها و روشها برای دستیابی به نتیجه معین با بازدهی مطلوب.
- ب- روش ویژه به کارگیری نهاده‌ها و عملیات تولیدی.

Product flow diagram [۲۸۰۶۲۸- نمودار گردش تولید [۱۵۱]

نموداری که چگونگی تولید محصول را به وسیله مشخص نمودن نحوه ایجاد محصول از مواد اولیه آن و ارتباط بین آنها را نشان می‌دهد.

Product [۲۸۰۶۲۹- محصول [۱۰۷]

ماحصل یک فرایند.

یادآوری ۱- چهار نوع محصول به شرح زیر وجود دارد:

الف- خدمات، برای مثال: حمل و نقل

ب- نرم افزار، برای مثال: برنامه رایانه‌ای، فرهنگ لغات

ج- سخت افزار، برای مثال: قطعات مکانیکی موتور

د- مواد فرایند شده، برای مثال: روغنهای روان کننده

یادآوری ۲- خدمت ماحصل حداقل یک فعالیت است که الزاماً در فصل مشترک بین تأمین کننده و

مشتری انجام می‌گیرد و عموماً ناملموس است.

یادآوری ۳- تضمین کیفیت عموماً بر محصول خواسته شده تأکید دارد.

Industrial revolution

۲۸۰۶۳۰- انقلاب صنعتی [۱۲۴]

تغییر گسترده‌ای در روشهای صنعتی یا تولیدی، در جهت گسترش تولید ماشین و فاصله گرفتن از کار

دستی.

۲۸۰۷۰۰ - نفت، گاز و پتروشیمی**Oil, gas and petrochemical industries [۱۷۷] - ۲۸۰۷۰۱ صنایع نفت، گاز و پتروشیمی**

عملیات مربوط به اکتشاف، حفاری، استخراج، پالایشگاهها، خطوط انتقال نفت و گاز، شبکه توزیع گاز و صنایع پتروشیمی و سایر تجهیزات مربوط می‌باشد.

Exploration [۱۷۷] - ۲۸۰۷۰۲ اکتشاف

اکتشاف عبارت است از مجموعه عملیاتی که برای شناسایی مخازن نفتی و دسته‌بندی عناصر تشکیل دهنده توده خاک و سیال موجود در آن انجام می‌شود.

Upstream [۱۷۷] - ۲۸۰۷۰۳ تأسیسات بالادستی

تأسیساتی را که قبل از پالایشگاه نفت یا گاز یا پایانه‌ها قرار می‌گیرند مانند تأسیسات سرچاهی، خطوط لوله جریانی و تلمبه‌خانه آن و واحدهای بهره‌برداری و نمک‌زدایی و تزریق گاز و آب را تأسیسات بالادستی گویند.

Down stream [۱۷۷] - ۲۸۰۷۰۴ تأسیسات پایین‌دستی

تأسیساتی هستند که بعد از تأسیسات بالادستی قرار می‌گیرند. مانند پالایشگاههای نفت و گاز خطوط لوله انتقال فراورده‌های نفتی و گاز، ایستگاههای تقویت یا کاهش فشار و شبکه توزیع نفت و گاز.

Oil field [۱۷۷] - ۲۸۰۷۰۵ میدان نفتی

میدان نفتی عبارت است از بخشی از زمین یا سازند که دارای ذخیره نفتی بوده و از نظر اقتصادی قابل استخراج و بهره‌برداری باشد.

Oil terminal [۱۷۷] - ۲۸۰۷۰۶ پایانه نفتی

تأسیساتی که در آنجا نفت تحویل کشتی یا تلمبه‌خانه اصلی به منظور صادرات می‌شود و عموماً مخزن هم دارد.

Exploration well ۲۸۰۷۰۷- چاه اکتشافی [۱۷۷]

چاه اکتشافی چاهی است که در یک منطقه پس از مطالعات زمین‌شناسی برای بررسی بیشتر وجود نفت و گاز و همچنین شناخت بیشتر لایه‌های مختلف زمین حفر می‌شود.

Operation well ۲۸۰۷۰۸- چاه عملیاتی [۱۷۷]

چاهی که برای بهره‌برداری از نفت یا گاز مورد استفاده قرار می‌گیرد.

Injection well ۲۸۰۷۰۹- چاه تزریق [۱۷۷]

چاهی است که از طریق آن گاز یا سیال دیگری تزریق می‌شود تا فشار مخزن حفظ یا بالا رود.

Oil refinery ۲۸۰۷۱۰- پالایشگاه نفت [۱۷۷]

مجموعه‌ای از واحدهای عملیاتی که در آنها نفت خام تحت تأثیر واکنشها و فرایندهای فیزیکی و شیمیایی به سایر فرآورده‌های نفتی نظیر بنزین، روغن و ... تبدیل می‌شود. و همچنین عمل جداسازی مواد زاید نفت را نیز شامل می‌شود.

Gas refinery ۲۸۰۷۱۱- پالایشگاه گاز [۱۷۷]

مجموعه‌ای از واحدهای عملیاتی که برای عاری کردن گاز از ناخالصی‌ها و جدا کردن برشهای مختلف گاز به کار می‌رود.

Curde oil or gas feed ۲۸۰۷۱۲- خوراک پالایشگاه [۱۷۷]

نفت خام یا گاز طبیعی ورودی به پالایشگاه را خوراک پالایشگاه گویند.

Oil processing ۲۸۰۷۱۳- فراوری نفت [۱۷۷]

فرایند جداسازی مواد جامد، آب نمک، هیدروژن سولفور و گاز از نفت خام را فرآوری نفت گویند.

Oil pipeline ۲۸۰۷۱۴- خطوط انتقال نفت و گاز [۱۷۷]

لوله‌هایی که در یک مسیر طولانی جهت انتقال مواد نفتی و گازی، به صورت مدفون در خاک و یا در روی زمین کشیده می‌شود و نفت را از محل استخراج یا مخازن به پالایشگاه یا محل مصرف یا پایانه‌ها منتقل می‌کند.

Gas distribution system ۲۸۰۷۱۵- شبکه توزیع گاز [۱۷۷]

مجموعه‌ای از خطوط لوله مرتبط با هم به منظور توزیع گاز برای مصارف مختلف خانگی، اداری و صنعتی در داخل یک شهر یا منطقه.

Petrochemical industries ۲۸۰۷۱۶- صنایع پتروشیمی [۱۷۷]

الف- صنایع پتروشیمی صنایعی است که با استفاده از دانش و فن، مشتقات نفت و گاز طبیعی را به فرآورده‌های جدید مورد نیاز جامعه تبدیل می‌کند.
ب- فرآوری موادی که از گاز یا مشتقات نفت به دست می‌آید.

Aromatization ۲۸۰۷۱۷- آروماتیک شدن (خوشبوسازی) [۱۷۷]

عبارت است از افزودن مواد آروماتیکی (بودار) در مقیاس کم به مواد نفتی و مشتقات آن برای خوشبو کردن و تشخیص آنها. مانند افزودن مواد آروماتیک بودار به گاز طبیعی که هنگام نشت تشخیص داده شود و یا معطر کننده‌ها به حشره‌کشها که باعث خوشبو شدن آنها می‌شود.

۲۸۰۸۰۰ - برق و الکترونیک**Electric and electronics** [۱۷۷] ۲۸۰۸۰۱ - برق و الکترونیک

شاخه‌ای از علوم و فناوری است که رفتار جریان برق و تجهیزات و وسایل برقی و کاربرد آنها را مطالعه و بررسی می‌کند.

Power plant [۱۲۴] ۲۸۰۸۰۲ - نیروگاه

واحدی که صورتی از انرژی را به انرژی الکتریکی تبدیل می‌کند، مانند نیروگاه برق آبی، نیروگاه بخاری، موتور دیزل و نیروگاه هسته‌ای.

Energy transfer [۱۷۷] ۲۸۰۸۰۳ - انتقال نیرو

انتقال نیرو عبارت است از انتقال انرژی الکتریکی توسط کابل از محل تولید به شبکه توزیع یا محل مصرف.

Electrical distribution system [۱۷۷] ۲۸۰۸۰۴ - شبکه توزیع برق

مجموعه‌ای از خطوط انتقال برق در شهرها به منظور رساندن انرژی برق برای انواع مصارف مختلف از جمله روشنایی و مصارف خانگی و ... را شبکه توزیع برق گویند.

Communication [۱۴۵] ۲۸۰۸۰۵ - ارتباطات

انتقال مؤثر اطلاعات که برای دریافت کننده واضح و قابل درک باشد. اطلاعات ممکن است از محملهای مختلفی منتقل شود، شفاهی یا کتبی، مذاکره‌ای و تصویری، رقومی و یا با زبان فیزیکی، مشاهده، کاغذی، الکترونیک و غیره.

Instrumentation [۱۲۴] ۲۸۰۸۰۶ - ابزار دقیق

طراحی، ساخت و کاربرد اسبابهای فیزیکی برای آشکارسازی، مشاهده و اندازه‌گیری، کنترل خودکار، محاسبه خودکار، مخابره یا پردازش داده‌ها.

Telecommunication

۲۸۰۸۰۷- مخابرات [۱۷۷]

مخابرات عبارت است از سیستمی که برای ارسال صدا و یا پیام (به صورت شفاهی یا کتبی)، تصاویر و یا اطلاعات به صورت الکترونیکی به کار می‌رود.

۲۸۰۹۰۰ - خدمات جنبی

Side surveys

۲۸۰۹۰۱ - خدمات جنبی [۲۲]

خدمات جنبی خدماتی هستند که به تنهایی کاربرد ندارند ولی برای طراحی و یا اجرای طرحها نیاز به انجام و استفاده از نتایج آنها می‌باشد. محدوده عملیات و کمیت‌ها و میزان دقت عملیات جنبی به وسیله مشاور اصلی تعیین و زیر نظر وی انجام می‌شود. خدمات جنبی، مانند تهیه نقشه‌های توپوگرافی، زمین‌شناسی، کاداستر، عکسهای هوایی و تصاویر ماهواره‌ای، همچنین، انجام آزمایشهای ژئوتکنیک و مقاومت مصالح، ژئوفیزیک، اطلاعات و آمار هواشناسی و هیدرولوژی، آب‌نگاری، مدل هیدرولیکی، خاک‌شناسی و کارهایی مانند اینها.

Geotechnique

۲۸۰۹۰۲ - ژئوتکنیک [۱۲۰ و ۱۲۴]

شاخه‌ای از علوم مهندسی که در آن مشخصات فنی لایه‌های زیر سطحی زمین مورد ارزیابی قرار می‌گیرد و شامل مباحث مکانیک خاک، مکانیک سنگ، مهندسی زلزله، مهندسی پی، زمین‌شناسی مهندسی دینامیک خاک و مصالح شناسی است. (برای حل مسائل مهندسی مورد استفاده قرار می‌گیرد).
- کاربرد روشهای علمی و اصول مهندسی، برای حل مسائل مهندسی، از طریق جمع‌آوری، تفسیر و به‌کارگیری اطلاعات مربوط به پوسته زمین.

Morphology

۲۸۰۹۰۳ - ریخت شناسی [۱۷۷]

ریخت شناسی علمی است که در مورد ساختمان و شکل موضوع مورد بررسی از جمله پلان و هندسه و مقطع آن، مشخصات و نیمرخ طولی آن بحث می‌کند و تغییرات آنها را در اثر عواملی نظیر فرسایش و مشخصات، جنس مواد آن، شرایط زمین‌شناسی و سایر عوامل، مورد بررسی قرار می‌دهد.

Geology

۲۸۰۹۰۴ - زمین‌شناسی [۱۷۷]

بررسی رسوبات، آبرفت‌ها، ساختمان زمین، ضخامت لایه‌ها، رخساره، همبستگی، تاریخ تشکیل سازنده‌ها و سایر مشخصات تشکیلات زمین.

Engineering geology ۲۸۰۹۰۵- زمین‌شناسی مهندسی [۱۲۴]

به‌کارگیری علم فن و تجربه در زمین‌شناسی و سایر علوم زمینی برای حل مسائل زمین‌شناسی که در سازه‌ها مطرح می‌شود.

Geomorphology ۲۸۰۹۰۶- زمین ریخت‌شناسی (ژئومورفولوژی) [۱۲۰]

علم بررسی شکل ظاهری سطح زمین با تکیه بر علل پیدایش و تکوین و تحول آن.

Geophysics ۲۸۰۹۰۷- ژئوفیزیک [۱۱۹]

کاوش یا بررسی و زمین‌شناسی به کمک اسبابها و روشهای فیزیکی و فنی، نتیجه‌گیری از پدیده‌های زلزله‌ای (لرزه‌ای) یا الکتریکی یا جاذبه‌ای یا مغناطیسی یا توزیع حرارتی.

Physiography ۲۸۰۹۰۸- فیزیوگرافی [۱۷۷]

مطالعه در مورد مشخصات فیزیکی کره زمین و یا هر چیز دیگر، علل به وجود آورنده این خصوصیات و ارتباط آنها با هم.

Soil mechanics ۲۸۰۹۰۹- مکانیک خاک [۱۲۴]

استفاده از قوانین مقاومت مصالح و مکانیک سیالات در مورد خاک‌ها و مواد دانه‌ای مشابه به منزله اساسی برای طراحی، ساخت و نگهداری پی‌ها و سازه‌های خاکی پایدار.

Seismology ۲۸۰۹۱۰- زلزله‌شناسی - لرزه‌شناسی [۱۷۷]

الف- مطالعه و بررسی پدیده زمین‌لرزه، امواج به وجود آمده در اثر آن، دامنه و سرعت و شدت زمین‌لرزه و آثار آن بر سازه‌ها
ب- مطالعه ساختار زمین و مکانیسم پدیده زلزله.

Tectonic ۲۸۰۹۱۱- تکتونیک [۱۷۷]

شاخه‌ای از مهندسی زمین‌شناسی که با ساختارهای پوسته زمین، به ویژه چین‌خوردگی و گسل‌ها، سروکار دارد.

Technical inspection ۲۸۰۹۱۲- بازرسی فنی [۱۷۷]

بازرسی تجهیزات برای اینکه طبق مشخصات و شرایط قرارداد ساخته شود و دارای کیفیت خواسته شده باشد.

Survey ۲۸۰۹۱۳- نقشه برداری [۱۲۴]

فرایند تعیین وضعیت زمین (ارتفاع، فاصله)، دامنه نیمرخ و سایر ویژگی‌های یک ناحیه که معمولاً با هدف تهیه نقشه اجرا می‌شود.

Ground survey ۲۸۰۹۱۴- نقشه برداری زمینی [۱۱۹]

انجام نقشه برداری به روشهای زمینی شامل تعیین یک شبکه نقاط مسطحاتی و ارتفاعی، نقشه برداری‌های ثبتي، نقشه برداری‌های توپوگرافی، نقشه برداری‌های محللهای مشخص و تعیین موقعیت آنها، در نقشه برداری زمینی می‌توان از عکسهای زمینی هم استفاده کرد ولی برای بررسی و تحقیقات مقدماتی و یا به منظور کنترل و شناسایی، عکسهای هوایی مورد استفاده قرار می‌گیرد.

Cadastral survey ۲۸۰۹۱۵- نقشه برداری ثبتي [۱۱۹]

نقشه برداری برای مشخص نمودن مرزها و تعیین حدود قطعات زمین و حدود مالکیت می‌باشد و همچنین شامل عملیات نقشه برداری به منظور پیاده کردن اضلاع و زوایا و حدود املاک است.

Photogrammetry ۲۸۰۹۱۶- فتوگرامتری [۱۴۷ و ۱۱۹]

- علم یا فن تهیه نقشه به کمک عکس.
- اندازه گیری‌های هوایی از طریق عکس، شامل اندازه گیری سطح، فاصله، جهت، ارتفاع یا اختلاف ارتفاع، شیبها و فرایند تهیه نقشه‌ها.

Aerial photogrammetry ۲۸۰۹۱۷- فتوگرامتری هوایی [۱۲۴]

استفاده از عکس‌های هوایی برای انجام اندازه گیری‌های دقیق در مساحی و تهیه نقشه.

Terrestrial photogrammetry ۲۸۰۹۱۸- فتوگرامتری زمینی [۱۱۹]

فتوگرامتری به کمک عکسهای زمینی.

Aerial survey ۲۸۰۹۱۹- نقشه‌برداری هوایی [۱۲۴]

روش نقشه برداری که در آن از داده‌های عکاسی، الکترونیکی یا مانند آن، که از یک دستگاه هوابرد به دست آمده‌اند، استفاده می‌شود.

Aerial photography ۲۸۰۹۲۰- عکسبرداری هوایی [۱۲۴]

تهیه عکس از سطح زمین از داخل هواپیما، فضاپیما یا موشک.

Hydrography ۲۸۰۹۲۱- آبنگاری [۱۲۰]

بررسی، توصیف و تهیه نقشه شبکه آبراهه‌ها که به منظور شناخت مجموعه‌های آبی، خشکی‌ها مثل رودخانه‌های دائمی و فصلی، دریاچه‌های طبیعی و مصنوعی، مخازن آب سطحی، تالابها و برکه‌ها، آب‌انبارها و آبهای کم عمق به کار می‌رود.

Topography ۲۸۰۹۲۲- توپوگرافی [۱۱۹]

علم برداشت عوارض طبیعی، (پستی و بلندی سطح زمین) یک منطقه و فن نمایش دقیق آنها روی نقشه.

Topographic survey ۲۸۰۹۲۳- نقشه توپوگرافی [۱۷۷]

پیکربندی هر سطح، شامل پستی و بلندی‌ها، مکان عوارض طبیعی و مصنوعی آن که معمولاً روی نقشه ثبت می‌شود و تغییرات سطح زمین را با استفاده از خطوط تراز یا رقوم عددی نسبت به مبنای ثابت نشان می‌دهد.

Geographic maps ۲۸۰۹۲۴- نقشه‌های جغرافیایی [۱۱۹]

نقشه‌هایی از مناطق وسیع که در آن شهرها، مناطق مسکونی، آبهای جاری، سفره‌های آب، مرزهای سیاسی و برجستگی‌ها نمایش داده شده است.

Simulation ۲۸۰۹۲۵- شبیه‌سازی [۱۷۷ و ۱۲۵]

- فرایندی است برای ایجاد سیستمی مشابه یک سیستم واقعی که از بررسی عملکرد آن می‌توان عملکرد سیستم اصلی را مطالعه و تجزیه و تحلیل نمود. برای نمونه وضعیت اقتصادی را می‌توان به

کمک برنامه‌ریزی‌های کامپیوتری، شبیه‌سازی کرد و اثر تغییر عاملهای اقتصادی را در آن ملاحظه نمود.

- مدلسازی از یک مسئله واقعی با استفاده از کامپیوتر، به عبارت دیگر تلاش در راستای ارائه سیستمی واقعی با استفاده از یک مدل، جهت تعیین این که چگونه تغییری در یک یا چند متغیر باعث ایجاد تأثیر و تغییر بر سایر اجزای آن سیستم می‌شود.

۲۸۱۰۰۰ - اطلاعات

Information

۲۸۱۰۰۱ - اطلاعات [۱۰۷]

داده‌های معنادار.

Data base

۲۸۱۰۰۲ - پایگاه داده‌ها - پایگاه اطلاعاتی [۱۲۲]

مجموعه‌ای از داده‌ها که به طور منظم سازمان یافته و ثبت شده است و با سیستم‌های کامپیوتری، به آسانی در دسترس قرار می‌گیرد.

Back up

۲۸۱۰۰۳ - پشتیبان [۱۲۵]

ضبط نسخه‌ای از داده‌ها یا فایل‌های اصلی به عنوان پشتیبان که امکان بازیافت مجدد فایل‌ها یا داده‌ها را در صورت از بین رفتن داده‌های اصلی فراهم سازد.

System

۲۸۱۰۰۴ - سیستم (سامانه) [۱۰۷ و ۱۲۵]

- مجموعه عناصر دارای ارتباط درونی یا دارای تعامل.
- مجموعه‌ای از بخشها و اجزای مختلف و مرتبط به هم که وقتی در کنار یکدیگر قرار داده شوند به صورت یک کل و در راستای نیل به هدف عمل می‌کنند.

Information System

۲۸۱۰۰۵ - نظام اطلاعاتی [۱۲۲]

روشی منظم و سازمان یافته برای کسب اطلاعات مربوط به گذشته و حال و پیش‌بینی اطلاعات آینده در مورد عملیات داخلی سازمان و آگاهی‌های مربوط به محیط خارج از سازمان.

System analysis

۲۸۱۰۰۶ - تحلیل سیستم [۱۲۴]

استفاده از روابط ریاضی برای تعیین نحوه رفتار مجموعه‌ای از اجزای بر هم کنش کننده، که مشخصه‌های فردی آنها معلوم است، در پاسخ به ورودی یا مجموعه ورودی‌های مفروض، (تحلیل فعالیت، راهکار، فن یا روش برای تعیین کارهایی که باید انجام داد و بهترین روش انجام کارهای ضروری).

System effectiveness [۲۸۱۰۰۷- کارایی سیستم [۱۲۴]

معیاری از توانایی سیستم برای دستیابی به مجموعه‌ای از شرایط عملیاتی خاص که به صورت تابعی از قابلیت دسترسی، اتکاپذیری و قابلیت سیستم بیان می‌شود.

Hardware [۲۸۱۰۰۸- سخت‌افزار [۱۷۷]

به قسمت‌های فیزیکی یک سیستم کامپیوتری مثل واحد داده‌پردازی مرکزی، صفحه نمایش، دیسک، چاپگر و اجزای دیگر اطلاق می‌شود. همچنین وسایل مکانیکی، مغناطیسی، الکتریکی، یا الکترونیکی را نیز سخت‌افزار گویند.

Software [۲۸۱۰۰۹- نرم‌افزار [۱۲۲]

مجموعه‌ای از برنامه‌ها و روش‌ها که با سیستم عملیاتی در پردازش داده‌ها مربوط می‌شود. برنامه‌های کامپیوتری که برای اجرای وظیفه‌های خاص تنظیم شده‌اند.

Decision system [۲۸۱۰۱۰- سیستم تصمیم‌گیری [۱۴۰]

این سیستم به منظور کمک به فرایند تصمیم‌گیری مدیریت، اطلاعات به هنگام دریافتی از سیستم هوشمند را با شرایط و وضعیت حاکم تطبیق داده و به مدیر توصیه می‌کند که چگونه باید در حل مسائل اتخاذ تصمیم نماید، اینکه آیا سازمان باید خود را با محیط تطبیق دهد یا محیط را با خود سازگار نماید.

Scanning system [۲۸۱۰۱۱- سیستم کنکاش [۱۴۰]

این سیستم به مدیر کمک می‌کند تا بتواند اطلاعات لازم و مربوط به یک مسئله خاص را از داخل و خارج سازمان گردآوری نماید. عملکرد سیستم کنکاش در صورت هماهنگی با اجزای تشکیل دهنده سازمان، نفوذ مدیر در پرسنل سازمان، توانایی ایجاد انگیزش جهت کسب اطلاعات، استفاده از فرصت‌های محیط، امکان استفاده از اطلاعات سازمان‌های دیگر و قدرت و پشتوانه مالی بهتر خواهد شد.

Intelligence system [۲۸۱۰۱۲- سیستم هوشمند [۱۴۰]

این سیستم با استفاده از کامپیوتر، اطلاعات دریافتی از سیستم کنکاش را مورد بررسی قرار داده و آنها را با اطلاعات قبلی مقایسه می‌کند و در نتیجه اطلاعات به‌هنگام و جدید را در حافظه کامپیوتر بایگانی و در دسترس کاربر قرار می‌دهد.

Internet

۲۸۱۰۱۳- اینترنت [۱۷۷]

الف- اینترنت از پیوند تعداد بی‌شماری شبکه‌های ارتباطی کامپیوتری کوچک و بزرگ که حاوی اطلاعات متنوع می‌باشد تشکیل می‌شود.

ب- اینترنت عبارتست از مجموعه‌ای از شبکه‌های جهانی کامپیوتری که ممکن است ناهمگون بوده و توسط دروازه‌های شبکه‌ای به همدیگر متصل می‌باشند. این دروازه‌های شبکه‌ای، انتقال داده‌ها و پیام‌ها را از شبکه فرستنده به گیرنده میسر می‌سازد.

Decision theory

۲۸۱۰۱۴- نظریه تصمیم‌گیری [۱۲۴]

طیف گسترده‌ای از مفاهیم و فنون ابداع شده برای توصیف و بهینه‌سازی فرایند تصمیم‌گیری، یعنی انتخاب یک گزینه بهینه از میان چندین گزینه.

۲۸۱۱۰۰ - محیط زیست

Environment ۲۸۱۱۰۱ - محیط زیست [۱۰۹]

محیطی شامل هوا، آب، خاک، منابع طبیعی، گیاهان، جانوران، انسان و روابط متقابل بین آنها که سازمان در آن فعالیت می‌نماید.

یادآوری - محیط در این تعریف از درون یک سازمان تا سیستم جهانی را دربر می‌گیرد.

Environmental protection ۲۸۱۱۰۲ - حفاظت محیط زیست [۱۱۹]

مجموعه اقداماتی که موارد زیر را شامل می‌شود.

۱- فراهم نمودن امکان زندگی سالم انسان در یک محیط و همچنین تضمین شرایط مطلوب برای نسلهای آینده.

۲- حفظ طبیعت شامل: خاک، آب، گیاهان و جانوران در قبال اقدامات و فعالیتهایی که تعادل زیستی و بیولوژیک محیط را بر اثر افزایش جمعیت، پیشرفت صنعت و تکنولوژی بر هم می‌زند.

۳- از بین بردن خطراتی که از فعالیتهای انسان بر محیط حاصل می‌شود.

۴- اصلاح و بهبود کیفیت محیط زیست به صورت یک مجموعه بر اساس برنامه‌ریزی‌های درازمدت.

Continual improvement ۲۸۱۱۰۳ - بهبود مستمر [۱۰۹]

فرایند ارتقای سیستم مدیریت زیست‌محیطی برای دستیابی به بهبودهایی در عملکرد زیست‌محیطی کلی در راستای خطمشی زیست‌محیطی سازمان.

یادآوری - این فرایند لازم نیست در تمام زمینه‌های فعالیتهای سازمان صورت گیرد.

۲۸۱۱۰۴ - سیستم مدیریت زیست‌محیطی [۱۰۹]

Environmental management system

بخشی از کل سیستم مدیریت که شامل ساختار سازمانی، فعالیتهای طرح‌ریزی، مسئولیتهای، اعمال روشها، فرایندها و منابع برای تهیه، اجرا، حصول، بازنگری و حفظ خطمشی زیست‌محیطی است.

Environmental aspect ۲۸۱۱۰۵- جنبه زیست‌محیطی [۱۰۹ و ۱۷۷]

- بخشی از فعالیتهای، محصولات یا خدمات یک سازمان که بتواند با محیط زیست تأثیر متقابل داشته باشد.

یادآوری- جنبه زیست‌محیطی بارز، آن جنبه زیست‌محیطی است که پیامد زیست‌محیطی بارزی داشته یا بتواند داشته باشد.

- در نظر داشتن آثار فعالیتهای انسانی و یا اقداماتی دیگر بر محیط زیست.

Environmental impact statement ۲۸۱۱۰۶- شرح آثار زیست‌محیطی طرح [۱۱۹]

گزارشهایی که علاوه بر تشریح شرایط اجرا و سوددهی یک پروژه، ارزیابی تفصیلی نتایج احتمالی پروژه را بر محیط زیست به دست می‌دهد.

Environmental capacity ۲۸۱۱۰۷- ظرفیت زیست‌محیطی [۱۱۹]

توانایی یک ناحیه جغرافیایی در قبال بهره‌برداری انسان، بدون خطر تخریب محیط زیست.

Environmental objective ۲۸۱۱۰۸- هدف کلان زیست‌محیطی [۱۰۹]

هدف زیست‌محیطی فراگیر، برگرفته از خط‌مشی زیست‌محیطی، که یک سازمان خود را مقید به حصول آن می‌داند و حتی‌المقدور به صورت کمی بیان می‌گردد.

Environmental target ۲۸۱۱۰۹- هدف خرد زیست‌محیطی [۱۰۹]

الزام عملکردی تفصیلی حتی‌المقدور به صورت کمی بیان شده و قابل اعمال در سازمان یا بخش‌هایی از آن که از اهداف کلان زیست‌محیطی برگرفته می‌شود و لازم است به منظور دستیابی به آن اهداف کلان، تعیین و برآورده شود.

Environmental policy ۲۸۱۱۱۰- خط‌مشی زیست‌محیطی [۱۰۹]

بیانیه اعلام شده توسط سازمان (محیط زیست) راجع به مقاصد و اصول آن در رابطه با عملکرد زیست‌محیطی کلی سازمان که چارچوبی برای اقدام و برای تعیین اهداف کلان و اهداف خرد زیست‌محیطی آن به دست می‌دهد.

۲۸۱۱۱۱- ممیزی سیستم مدیریت زیست‌محیطی [۱۰۹]

Environmental management system audit

فرایند تصدیق نظام یافته (سیستماتیک) و مدون برای یافتن و ارزیابی شواهد به طور عینی به منظور تعیین اینکه آیا سیستم مدیریت زیست‌محیطی سازمان با معیارهای تعیین شده توسط سازمان برای ممیزی سیستم مدیریت زیست‌محیطی انطباق دارد یا نه و اعلام نتایج این فرایند به مدیریت.

۲۸۱۱۱۲- پیامد زیست‌محیطی [۱۰۹] **Environmental impact**

هر تغییری در محیط زیست، اعم از نامطلوب یا مفید، که تمام یا بخشی از آن ناشی از فعالیتها، محصولات یا خدمات یک سازمان باشد.

۲۸۱۱۱۳- محیط زیست طبیعی [۱۱۹] **Natural environment**

محیط زیستی که از فعالیت‌های انسان به دور مانده یا به میزان اندکی در آن دخل و تصرف صورت پذیرفته باشد.

۲۸۱۱۱۴- محیط زیست اجتماعی [۱۱۹] **Social environment**

محیط زیستی که معرف یک جامعه در یک منطقه معین باشد.

۲۸۱۱۱۵- عملکرد زیست‌محیطی [۱۰۹] **Environmental performance**

نتایج قابل اندازه‌گیری سیستم مدیریت زیست‌محیطی، مربوط به کنترل جنبه‌های زیست‌محیطی توسط یک سازمان، بر مبنای خط‌مشی، اهداف کلان و اهداف خرد زیست‌محیطی آن.

۲۸۱۱۱۶- چرخه حیات [۱۱۹] **Life cycle**

تغییرات یا مراحل مختلفی که یک موجود زنده بالغ از زمان تلقیح و باروری تخمک تا زمان مرگ پیدا می‌کند.

۲۸۱۱۱۷- منابع زیستی، منابع حیاتی [۱۱۹] **Biotic resources**

منابع وابسته به حیات جانوری و گیاهی که قادر به تولید مثل، جایگزینی و تکثیر می‌باشند.

Sanitation

۲۸۱۱۱۸- بهداشت [۱۱۹]

کنترل تمام عوامل در محیط زیست طبیعی انسان که می‌تواند آثار نامساعدی در رشد، سلامتی یا بقای انسان پدید آورد.

Environmental health

۲۸۱۱۱۹- بهداشت محیط [۱۷۷]

عبارت است از تمیز نگه داشتن محیط یا محل کار و جلوگیری از آلودگی‌هایی مانند بو و مواد مضر بیماری‌زا و همچنین جلوگیری از آلودگی هوا، برطرف کردن تمام عواملی که آثار نامساعد در رشد و سلامتی یا بقای انسان دارد.

Prevention of pollution

۲۸۱۱۲۰- پیشگیری از آلودگی [۱۰۹]

استفاده از فرایندها، روشهای کاری، مواد یا محصولات که موجب اجتناب، کاهش یا کنترل آلودگی شود و می‌تواند شامل بازگردانی، تصفیه، تغییر فرایند، مکانیزمهای کنترل، استفاده کارا از منابع و جایگزینی مواد باشد.

یادآوری- منافع بالقوه پیشگیری از آلودگی شامل کاهش پیامدهای نامطلوب زیست‌محیطی، بهبود کارایی و کاهش هزینه‌ها می‌شود.

Emissary

۲۸۱۱۲۱- محیط پذیرنده [۱۱۹]

بخشی از محیط طبیعی که برای تخلیه پس‌آب، آب باران و سایر آبهای مازاد به کار می‌رود نظیر آبراهه‌ها، دریاچه‌ها، دریاها، خاکهای نفوذپذیر یا گودالهایی با خروجی‌های طبیعی دائمی.

Air Pollutants

۲۸۱۱۲۲- آلاینده‌های هوا [۱۴۰]

ذرات جامد، گازها، بویها، دود و هر گونه ترکیبی از گازهای زیان‌آور، که ممکن است در هوا باشد. بخار آب همراه با هوا آلاینده محسوب نمی‌شود.

Air pollution control

۲۸۱۱۲۳- کنترل آلودگی هوا [۱۲۴]

روشی عملی برای کنترل منابع آلودگی، به منظور تأمین درجه مطلوبی از پاکیزگی هوا.

Air quality standards ۲۸۱۱۲۴- استانداردهای کیفیت هوا [۱۱۹]

سطح و میزان حد مجاز قراردادی آلوده کننده‌ها در هوای خارج که در طول زمان معین و در یک ناحیه جغرافیایی مشخص نمی‌توان از آن تجاوز نمود.

Pollutant ۲۸۱۱۲۵- آلوده کننده - آلاینده [۱۱۹]

موادی اعم از گاز، مایع یا جامد که موجب نامناسب شدن منبع برای استفاده‌های ویژه می‌گردد.

Sanitation ۲۸۱۱۲۶- سالم‌سازی [۱۷۷]

حذف منشأ آلودگی‌های موجود، جلوگیری از آلودگی‌های احتمالی، اقداماتی به منظور کاهش آلودگی‌های غیر قابل اجتناب را سالم‌سازی گویند.

۲۸۱۲۰۰ - مهندسی ارزش

Value engineering [۲۸۱۲۰۱ - مهندسی ارزش [۱۷۷]

مهندسی ارزش کاربرد سازمان یافته فنون شناخته شده‌ای است که برای بررسی عملکرد یک محصول و یا خدمت مورد استفاده قرار می‌گیرد و با استفاده از فکر خلاق به منظور تأمین کارکرد موردنیاز برای تحقق اهداف طرح به طور مطمئن و با کمترین هزینه دوران عمر و با حفظ و یا ارتقای کیفیت و حفظ ایمنی و ویژگی‌های زیست‌محیطی می‌باشد.

Value planning [۲۸۱۲۰۲ - برنامه‌ریزی ارزش [۱۷۷]

برنامه‌ریزی ارزش با همان مفهوم مهندسی ارزش است که، در مرحله برنامه‌ریزی، مرحله اولیه، مرحله مفهومی و امکان‌سنجی طرح کاربرد دارد.

Value management [۲۸۱۲۰۳ - مدیریت ارزش [۱۷۷]

با همان مفهوم مهندسی ارزش است با این تفاوت که در تمام مراحل طرح کاربرد دارد و نسبت به برنامه‌ریزی ارزش، مهندسی ارزش، تحلیل ارزش معمولاً در سطح بالاتری قرار دارد.

Value analysis [۲۸۱۲۰۴ - تحلیل ارزش [۱۷۷]

تحلیل ارزش با همان مفهوم مهندسی ارزش است و معمولاً در مراحل بعد از طراحی و ساخت به کار می‌رود.

[۲۸۱۲۰۵ - پیشنهاد تغییر به روش مهندسی ارزش [۱۷۷]

Value engineering change proposal (VECP)

پیشنهادی که پیمانکار بر اساس شرایط قرارداد با هدف کاهش مبلغ پیمان یا هزینه دوره عمر محصول (موضوع پیمان) با استفاده از تجربه و خلاقیت و فن مهندسی ارزش به کارفرما می‌دهد.

Value methodology ۲۸۱۲۰۶- متدولوژی ارزش [۱۴۰]

کاربرد نظام‌مند فنون سازمان یافته‌ای است که کارکردهای یک محصول یا خدمت را مشخص و بهای آن کارکردها را تعیین می‌کند و در نهایت کارکردهای ضروری برای کارایی مورد نیاز را با کمترین هزینه محقق می‌سازد.

Value ۲۸۱۲۰۷- ارزش [۱۷۷]

الف- معادل واقعی یا عادلانه هر چیز به ویژه وقتی که فروخته یا معاوضه می‌شود، قیمت مناسب آن بر حسب پول یا کالا در یک زمان مشخص. قیمت بازار، کیفیتی از یک چیز که بر طبق آن می‌توان گفت که از درجه مطلوبیت، سودمندی، منزلت، اهمیت و ... کمتر یا بیشتری برخوردار است.

ب- کمترین هزینه‌ای که توسط آن یک کارکرد را می‌توان به صورت مؤثر و قابل اطمینان و با کیفیت مشخص و کارایی که مورد نیاز بهره‌بردار است، انجام داد.

Worth ۲۸۱۲۰۸- بها [۱۷۷ و ۱۴۰]

- ارزش مادی، به ویژه هنگامی که بر حسب پول یا سایر چیزها مبادله می‌شود. کیفیتی از چیز که به آن اهمیت، ارزش و شایستگی می‌بخشد و قابل اندازه‌گیری بوده و با آن سنجیده می‌شود. مبلغی که در ازای تملک آن چیز باید پرداخت کرد.

- کمترین هزینه‌ای که به وسیله آن عملکرد مورد انتظار از یک جزء کاری یا کالایی قابل دستیابی است.

Brain storming ۲۸۱۲۰۹- توفان اندیشه [۱۴۵ و ۱۷۷]

- تولید دینامیکی فکر و ایده نو توسط گروهی غیر سازمان یافته است. هر فکر و پیشنهادی بدون انتقاد پذیرفته می‌شود. این فرایند در مهندسی ارزش کاربرد دارد.

- یک فرایند که در آن شرکت کنندگان در کارگاه توفان اندیشه در برابر یک مسئله تا آنجا که می‌توانند راه‌حلهای ممکن را بدون هر گونه انتقاد ارائه می‌کنند.

Value index ۲۸۱۲۱۰- شاخص ارزش [۳۱ و ۱۴۲]

- شاخص ارزش عبارت است از مجموع درآمدهای حاصل از هر گزینه (ارزش کارکرد) تقسیم بر مجموع هزینه‌های آن (هزینه‌های کارکرد).

- شاخص ارزش، نشانه پتانسیل اصلاح یا ارتقا برای کار مورد نظر است و برابر هزینه تقسیم بر ارزش آن می‌باشد.

Value control ۲۸۱۲۱۱- کنترل ارزش [۱۴۰]

بررسی و بازنگری ارزش تخمین زده شده در فرایند تحلیل ارزش

Function ۲۸۱۲۱۲- کارکرد [۱۷۷]

الزامات و خواسته‌هایی است که موجب برآورده شدن نیاز و رضایت مشتری می‌شود.

Basic function ۲۸۱۲۱۳- کارکرد اصلی [۱۷۷]

الف- کارکرد اصلی بیانگر هدف اصلی یک محصول یا یک خدمت بوده و موجب تولید یا فروش آن محصول یا خدمت می‌باشد و برای مصرف کننده ضروری است و مهمترین ویژگی مصرفی هر محصول یا خدمت را شامل می‌شود.

ب- هدف اولیه یا مهمترین فعالیتی که توسط یک محصول یا خدمت انجام می‌شود. کارکرد اصلی باید همیشه محقق شود، اما ممکن است روشها و طراحی‌های مربوط به تحقق آن تغییر کند.

Secondary function ۲۸۱۲۱۴- کارکرد ثانویه [۱۷۷]

الف- کارکردی است که به منظور مقاصد دیگری (غیر از هدف) مطرح شود و به طور مستقیم با مقاصد اصلی مربوط نمی‌شود و ممکن است آنها را پشتیبانی کند یا برای زیبایی به کار رود.

ب- کارکرد ثانویه کارکردی است که کارکرد اصلی را پشتیبانی نموده و نتیجه طراحی صورت گرفته برای حصول کارکرد اصلی می‌باشد.

Cost ۲۸۱۲۱۵- هزینه [۱۴۰]

مخارج ضروری برای تولید یک محصول، خدمت، فرایند یا ساخت.

Price

۲۸۱۲۱۶- قیمت [۱۴۰]

مقدار مقطوع و مشخصی است که از سوی استفاده کننده یا بهره‌بردار برای خرید محصول مورد مطالعه پرداخت می‌شود.

3

واژه‌های

قراردادها و شرح خدمات

(کد 300000)

۳۱۰۰۰۰ - قراردادهای مشاوران

Contract ۳۱۰۱۰۱ - قرارداد [۲۲ و ۱۴۰]

- مجموعه اسناد و مدارک غیر قابل تفکیک مشخص شده در موافقتنامه است، که برای انجام خدمات موضوع قرارداد، بین دو طرف مبادله می‌شود.

- قرارداد عبارت است از توافق ارادی دو طرف که در نتیجه آن رابطه جدیدی به وجود می‌آید یا رابطه حقوقی موجود را تغییر می‌دهد.

Agreement ۳۱۰۱۰۲ - موافقتنامه [۲۲]

سندی است که در آن مشخصات اصلی قرارداد، مانند مشخصات دو طرف، موضوع، مدت، حق الزحمه و تعهدات دو طرف بیان شده است و باید به امضای هر دو طرف برسد.

General conditions ۳۱۰۱۰۳ - شرایط عمومی [۱۷۷ و ۱۴۰]

- سندی است که روابط بین دو طرف قرارداد، الزامات، اختیارات، تعهدات و مسئولیت‌های هر یک از دو طرف قرارداد را در حالت عمومی مشخص می‌کند و معمولاً به صورت همسان تهیه می‌شود و جزو مدارک قرارداد است.

- شرایط عمومی قرارداد عبارت است از تعهدات تبعی غیر قابل تغییر و عام حاکم بر قراردادهای خدمات مشاوره که الزامات و اختیارات هر یک از دو طرف را مشخص می‌کند.

Particular conditions of contract ۳۱۰۱۰۴ - شرایط خصوصی قرارداد [۲۲]

شرایط خصوصی، شرایط ویژه‌ای است که به منظور تکمیل شرایط عمومی، با توجه به وضعیت و ماهیت موضوع قرارداد تنظیم می‌شود. موارد درج شده در شرایط خصوصی، هیچ‌گاه نمی‌تواند مواد شرایط عمومی را نقض کند، یا تعهدات مالی کارفرما را افزایش دهد.

Appendix ۳۱۰۱۰۵ - پیوست [۲۶]

مشخصات و مدارک تکمیلی است که به منظور تکمیل مفاد موافقتنامه تنظیم شده است.

- Contract price** ۳۱۰۲۰۱- مبلغ قرارداد [۱۷۷]
- مبلغ درج شده در موافقتنامه بابت ارائه خدمات، با احتساب مبلغ ناشی از تغییر خدمات است.
- Contract period** ۳۱۰۲۰۲- مدت اولیه قرارداد [۲۲]
- مدت اولیه هر قسمت یا مرحله، مدت درج شده در موافقتنامه برای آن قسمت یا مرحله است.
- Exchange of contract** ۳۱۰۳۰۱- مبادله قرارداد [۱۷۷]
- عملی است که طرفین قرارداد، اسناد و مدارک قرارداد مورد توافق و امضا شده را به یکدیگر رد و بدل می‌کنند (در قراردادهای همسان خدمات مشاوره، مبادله قرارداد و ابلاغ قرارداد معادل یکدیگر در نظر گرفته شده است).
- Letter of commencement** ۳۱۰۳۰۲- ابلاغ قرارداد [۱۷۷]
- ابلاغ قرارداد عبارت است از ارسال نامه رسمی کارفرما به همراه قرارداد به طرف دیگر.
- Contract effectiveness** ۳۱۰۳۰۳- نافذ شدن قرارداد [۲۶]
- نافذ شدن قرارداد به معنای شروع تعهدات دو طرف است.
- Standard form contract – model form contract** ۳۱۰۴۰۱- قرارداد همسان [۱۷۷]
- قراردادی است که موافقتنامه، شرایط عمومی، شرح خدمات و حق‌الزحمه مصوب داشته باشد.
- Customized contract** ۳۱۰۴۰۲- قرارداد ناهمسان [۱۷۷]
- قرارداد ناهمسان قراردادی است که موافقتنامه، شرایط عمومی، شرح خدمات یا حق‌الزحمه مصوب نداشته باشد و یا هر یک از مدارک مصوب یاد شده در آنها قابل استفاده نباشد.
- Employer - Client** ۳۱۰۵۰۱- کارفرما [۲۲]
- شخصیتی حقوقی است که قرارداد را امضا می‌کند و انجام خدمات موضوع قرارداد را به مهندس مشاور واگذار می‌نماید. جانشینان قانونی و نمایندگان مجاز کارفرما، در حکم کارفرما هستند.

Consult engineer ۳۱۰۵۰۲- مهندس مشاور [۱۷۷]

مهندس مشاور، شخص حقوقی یا حقیقی است که برای انجام خدمات پژوهشی، مطالعات، طراحی و ارائه خدمات فنی و نظارت بر اجرای کار، در چارچوب اختیارات تعیین شده در اسناد و مدارک قرارداد به کار گرفته می‌شود.

Time schedule ۳۱۰۶۰۱- برنامه زمانی اجرای کار [۱۴۰]

تعیین مدت زمان انجام هر یک از فعالیتهای طرح و زمان شروع و پایان آن در ارتباط با فعالیتهای طرح به نحوی که طرح در مدت تعیین شده اجرا شود.

Master time schedule ۳۱۰۶۰۲- برنامه زمانی کلی [۲۲]

برنامه‌ای است که تاریخ شروع و خاتمه انجام بخشهای مختلف خدمات هر قسمت یا مرحله از قرارداد را بر حسب ماه نشان می‌دهد و در اسناد و مدارک قرارداد درج می‌شود.

Detailed time schedule ۳۱۰۶۰۳- برنامه زمانی تفصیلی [۲۲]

برنامه‌ای است که تاریخ شروع و خاتمه هر یک از فعالیتهای درج شده در شرح خدمات را به تفصیل همراه با زمانبندی فعالیتهای جزئی و در چارچوب برنامه زمانی کلی در هر قسمت یا مرحله نشان می‌دهد.

Average monthly price ۳۱۰۷۰۱- متوسط حق الزحمه ماهانه [۲۲]

متوسط حق الزحمه ماهانه هر قسمت یا مرحله، عبارت است از حاصل تقسیم مبلغ برآورد اولیه حق الزحمه آن قسمت یا مرحله، بر مدت اولیه مربوط است.

Extra services ۳۱۰۸۰۱- خدمات اضافی [۱۷۷]

خدمات اضافی عبارت از خدماتی است که در حین انجام کار و در حد متعارف و در چارچوب موضوع قرارداد، انجام دادن آن به مشاور ابلاغ می‌شود و هزینه آن جزو مبلغ اولیه قرارداد منظور نشده است و به صورت جداگانه محاسبه و به مبلغ قرارداد اضافه می‌شود.

Retention sum (money) ۳۱۰۹۰۱- تضمین حسن انجام کار [۱۷۷]

به منظور حصول اطمینان از حسن انجام کار، ده درصد از هر پرداخت مشاور کسر و نزد کارفرما نگهداری می‌شود. این مبلغ نگهداری شده را تضمین حسن انجام کار گویند.

Advance payment ۳۱۱۰۰۱- پیش پرداخت [۱۷۷]

مبلغی است که به منظور تقویت بنیه مالی مشاور، کارفرما پس از امضای قرارداد در مقابل تضمین معتبر به او پرداخت می‌کند.

Services ۳۱۱۱۰۱- خدمات [۲۲ و ۱۲۷]

- عبارت است از فعالیتها و اقدامهایی که در اجرای موضوع قرارداد از سوی مهندس مشاور تعهد شده است.

- هر نوع فعالیت اقتصادی و عمدتاً با استفاده از نیروی انسانی و وسایل کار و بدون به‌کارگیری مواد اولیه قابل ملاحظه انجام گیرد.

Suspension ۳۱۱۲۰۱- تعلیق [۱۷۷]

تعلیق قرارداد عبارت است از این که کارفرما به دلایلی از مشاور بخواهد که کار یا خدمات را برای مدت محدودی متوقف سازد.

Termination of contract ۳۱۱۲۰۲- خاتمه دادن به قرارداد [۱۰۵ و ۱۷۷]

خاتمه دادن به قرارداد قبل از اتمام آن تحت شرایطی که در قرارداد یا قانون عمومی پیش‌بینی شده است.

- پایان دادن به قرارداد قبل از اتمام کار بنا به درخواست هر یک از طرفین قرارداد تحت شرایطی که در قرارداد پیش‌بینی شده است.

Termination of contract ۳۱۱۲۰۳- فسخ قرارداد [۱۷۷]

خاتمه دادن به قرارداد در اثر کوتاهی مهندس مشاور تحت شرایطی که در قرارداد مشخص شده است.

Force majeure ۳۱۱۳۰۱- حوادث قهری [۱۷۷ و ۱۴۰ و ۱۰۵]

- یک واقعه پیش‌بینی نشده و غیر قابل کنترل و یا شرایط اضطراری که اجرای تعهدات قرارداد (یا پیمان) را برای یکی از طرفین و یا هر دو طرف، غیر ممکن سازد.

- منظور از حوادث قهری حوادثی است که انجام تعهدات قراردادی را غیر ممکن سازد، بدون آن که طرفین قرارداد در ایجاد آن حادثه مؤثر بوده یا قدرت دفع آن را داشته باشند.
- حادثه‌ای است غیر قابل پیش‌بینی، غیر قابل کنترل و خارج از قوه و نفوذ طرفهای قرارداد که مانع از انجام بخشی یا تمام تعهدات آنها می‌شود.

Covenant

۳۱۱۴۰۱- توافق [۱۲۲]

عهدی که بین دو طرف در یک قرارداد بسته می‌شود.

Nonfeasance

۳۱۱۵۰۱- قصور [۱۲۲ و ۱۷۷]

- کوتاهی در انجام دادن یک وظیفه قانونی.
- کوتاهی در انجام وظایف و تعهداتی که در قرارداد معین شده است.

Disputes in the contract

۳۱۱۶۰۱- اختلاف در قرارداد [۱۷۷]

- اختلاف در قرارداد عبارت است از این که یکی از دو طرف حقی را برای خود قائل باشد و طرف دیگر آن را قبول نداشته باشد. معمولاً اختلاف در اثر برداشتهای یا تفاسیر متفاوت از مفاد قرارداد پیش می‌آید.

۳۲۰۰۰۰ - قراردادهای پژوهشی

Research contract ۳۲۰۱۰۱ - قرارداد پژوهشی [۱۷۷]

قراردادی است که برای انجام دادن خدمات یا کارهای پژوهشی و تحقیقاتی مورد استفاده قرار می‌گیرد.

Research ۳۲۰۲۰۱ - پژوهش (تحقیقات) [۱۴۰]

فعالیت‌های نظام یافته و خلاق و یا بررسی‌های دقیق برای کشف موضوعات یا اطلاعات جدید با خصوصیات زیر را فعالیت پژوهشی گویند:

- ایجاد نظریه‌های جدید علمی و فنی.
- ارتقای سطح دانش علمی و فنی.
- گسترش دانش علمی و فنی.
- یافتن کاربردهای جدید برای دانش علمی و فنی موجود.

پژوهش خود به سه گروه تقسیم می‌شوند پژوهش بنیادی - پژوهش کاربردی - پژوهش توسعه‌ای.

Basic research ۳۲۰۳۰۱ - پژوهش بنیادی [۱۴۰]

پژوهش بنیادی عبارتست از بررسی‌های اصیل و بدیع به منظور پیشبرد دانش بشری و افزایش اندوخته‌های علمی و درک بهتر پدیده‌های طبیعی، انسانی، اجتماعی و فرهنگی.

پژوهش‌های بنیادی را می‌توان به دو گروه پژوهش‌های بنیادی محض و پژوهش‌های بنیادی راهبردی تقسیم کرد.

Pure basic research ۳۲۰۳۰۲ - پژوهش بنیادی محض [۱۴۰]

آن دسته از پژوهش‌های بنیادی است که بدون توجه به کاربردهای عملی آن و به منظور گسترش مرزهای دانش صورت می‌گیرد.

Basic strategic research [۱۴۰] پژوهش بنیادی راهبردی [۳۲۰۳۰۳]

آن دسته از پژوهش‌های بنیادی که به منظور فراهم ساختن زمینه‌های لازم برای حل مسائل جاری و آتی انجام می‌شود.

Applied strategic research [۱۲۴] پژوهش کاربردی راهبردی [۳۲۰۳۰۴]

پژوهشی که برای درک مبانی تحقیق کاربردی در حال اجرا انجام می‌شود.

Development research [۱۴۰] پژوهش توسعه‌ای (توسعه تجربی) [۳۲۰۳۰۵]

هر گونه فعالیت مبتنی بر دانش موجود حاصل از تحقیقات و یا تجربیات که به منظور تولید مواد، فرآورده‌ها، ابزارها، فرایندها و روشهای جدید و یا بهبود آنها صورت گیرد.

Applied research [۱۴۳ و ۱۲۱ و ۱۲۴] پژوهش کاربردی [۳۲۰۳۰۶]

پژوهشی است که با هدف استفاده از دانش حاصل از تحقیق پایه برای ساختن اشیا یا خلق موقعیتهای مناسب برای پیشبرد مقاصد عملی انجام می‌شود.

پژوهشی است که برای حل مسئله‌ای خاص انجام می‌شود. در تحقیقات کاربردی از اصولی که در نتیجه تحقیقات بنیادی به دست آمده برای حل مسائل مبتلابه جامعه استفاده می‌شود.

تلاش برای استفاده از نتایج تحقیقات بنیادین و ممکن است از تحقیقات بنیادین قابل تفکیک نباشد.

تلاشی که معمولاً در پی تحقیق اولیه برای به‌کارگیری توانایی‌های کشفیات علمی به منظور اصلاح و پیشرفت فناوری، مواد، فرایندها، روشها، ابزار و فن انجام می‌شود.

تلاش برای تعالی و به‌روز کردن فرایندها و روشها.

Research and development (R&D) [۱۲۱] پژوهش و توسعه [۳۲۰۴۰۱]

فعالیت‌هایی که در جهت افزایش دانش فنی و علمی و کاربرد آن دانش در ایجاد کالاها و وسایل تولید جدید و بهبود کیفیت کالاها و فرایندهای تولید انجام می‌شود.

Technical and scientific services [۱۴۰] ۳۲۰۵۰۱- خدمات علمی و فنی

خدمات علمی و فنی عبارت است از: هر گونه فعالیت خدماتی و پشتیبانی که در تسهیل امر تحقیق و توسعه مؤثر بوده و موجب اشاعه و توسعه فرهنگ تحقیقاتی شود.

فعالیت‌های عمده خدمات علمی و فنی عبارتند از:

- ۱- اطلاع‌رسانی علمی و فنی از طریق کتابخانه‌های تخصصی، مراکز اسناد و مدارک علمی و فنی و بانک‌های اطلاعات علمی و فنی که با روش‌های شناخته شده انجام می‌گیرد.
- ۲- اشاعه و انتشار دانش علمی و فنی و فعالیت‌های منظم برای ترجمه و تألیف کتاب و مجلات علوم و فنون در سطح کشور.
- ۳- بررسی و مطالعات مستمر درباره پدیده‌های طبیعی از قبیل: آب‌شناسی، زمین‌شناسی، هواشناسی، زلزله‌نگاری، خاک‌شناسی، منابع طبیعی، محیط زیست، آزمایش‌های علمی که با به‌کارگیری روشها و فنون شناخته شده انجام می‌گیرد.
- ۴- گردآوری اطلاعات و آمار درباره پدیده‌های انسانی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی.
- ۵- آزمایش، استاندارد کردن، کنترل کیفی که با روشها و فنون شناخته شده انجام می‌گیرد.
- ۶- فعالیت‌های مربوط به ثبت اختراعات.
- ۷- کمک به تأمین تجهیزات آزمایشگاهی مؤسسات پژوهشی.
- ۸- موزه‌های علمی و فنی.

۳۳۰۰۰۰ - قراردادهای پیمانکاران

Contract ۳۳۰۱۰۱ - پیمان [۱۷۷ و ۱۰۵ و ۲۷ و ۱۴۰]

- مجموعه اسناد و مدارک غیر قابل تفکیک است که برای انجام کار یا خدمات بین دو طرف مبادله می‌شود.

- توافق مستند قانونی است برای تهیه کالا، اجرای عملیات یا ارائه خدمات.

- یعنی موافقتنامه پیمان، نامه پذیرش، برگ پیشنهاد مناقصه، شرایط عمومی، خواسته‌های کارفرما، جدولها، پیشنهاد (فنی) پیمانکار و هر گونه مدرک دیگری (در صورت وجود) که در متن موافقتنامه پیمان یا در نامه پذیرش درج شده باشد.

- منظور از پیمان عبارت از تعهداتی است که طرفین قرارداد طبق اسناد و مدارک پیمان، جهت اجرای وظایف، مسئولیتها و تعهدات نسبت به یکدیگر به عهده می‌گیرند و این به مثابه موافقتنامه بین طرفین محسوب می‌شود.

Agreement ۳۳۰۱۰۲ - موافقتنامه [۲۵]

موافقتنامه سندی است که مشخصات اصلی پیمان، مانند مشخصات دو طرف، موضوع، مبلغ و مدت پیمان در آن بیان شده است.

Conditions of contract ۳۳۰۱۰۳ - شرایط پیمان [۱۷۷]

شرایط پیمان شامل شرایط عمومی و شرایط خصوصی است.

General conditions ۳۳۰۱۰۴ - شرایط عمومی [۱۷۷ و ۲۵]

- سندی است که با جزئیات و توضیحات کامل روابط بین دو طرف پیمان و الزامات و مسئولیت هر یک از طرفین را در حالت عمومی مشخص می‌کند و معمولاً به صورت همسان تهیه می‌شود.

- متنی است که شرایط عمومی حاکم بر پیمان را تعیین می‌کند.

Particular conditions ۳۳۰۱۰۵- شرایط خصوصی [۲۵]

شرایط خاصی است که به منظور تکمیل شرایط عمومی، برای پیمان، با توجه به وضعیت و ماهیت آن، تنظیم شده است. موارد درج شده در شرایط خصوصی، هیچ‌گاه نمی‌تواند مواد شرایط عمومی را نقض کند.

Addendum ۳۳۰۲۰۱- الحاقیه [۱۴۴]

مکمل مدارک قرارداد، شامل اضافات یا تغییراتی است که معمولاً بعد از ارسال مدارک اما قبل از پذیرش پیشنهاد توسط پیمانکار، ارسال می‌شود.

Letter of acceptance ۳۳۰۳۰۱- نامه پذیرش [۲۷]

به معنی نامه پذیرش رسمی پیشنهاد پیمانکار است که به امضای کارفرما رسیده است و شامل توافقنامه‌های کتبی امضا شده دو طرف می‌باشد. در مواقعی که چنین نامه‌ای وجود نداشته باشد، معنای نامه پذیرش، موافقتنامه پیمان و تاریخ صدور یا دریافت آن، تاریخ امضای موافقتنامه پیمان خواهد بود.

Letter of tender ۳۳۰۴۰۱- برگ پیشنهاد مناقصه [۲۷]

مدرکی با همین عنوان است که توسط پیمانکار تکمیل شده و شامل پیشنهاد امضا شده پیمانکار برای انجام کارهاست.

Contract documents ۳۳۰۵۰۱- اسناد و مدارک پیمان [۲۵ و ۱۴۰]

- تمام مدارک مربوط به اجرای یک پیمان که شامل موافقتنامه، شرایط عمومی، شرایط خصوصی، برنامه زمانی کلی، فهرست بها و مقادیر کار، مشخصات فنی، استانداردهای فنی و نقشه‌های اجرایی می‌باشد. همچنین اسناد تکمیلی که حین اجرای کار به منظور اجرای پیمان به پیمانکار ابلاغ می‌شود یا بین طرفین پیمان مبادله می‌گردد نیز جزو اسناد و مدارک پیمان به شمار می‌آید.

- اسناد و مدارک پیمان عبارت است از موافقتنامه بین کارفرما و پیمانکار، تعاریف، شرایط عمومی پیمان، شرایط خصوصی، مشخصات، نقشه‌ها و سایر مدارک منضم به آن.

Submittals

۳۳۰۵۰۲- مدارک تسلیمی پیمانکار [۲۶]

عبارت از هر گونه نقشه، مشخصات و مدارک تهیه شده به وسیله پیمانکار از قبیل گزارشهای پیشرفت، نقشه‌های کارگاهی، برنامه‌ریزی‌های دوره‌ای و ... است که در طول مدت پیمان تسلیم کارفرما می‌شود.

Contractor`s document

۳۳۰۵۰۳- مدارک پیمانکار [۲۷]

عبارت است از محاسبات، برنامه‌های کامپیوتری، سایر نرم‌افزارها، نقشه‌ها، کتابچه‌های راهنما، مدلها و اسناد دیگری که ماهیت فنی دارند (در صورت وجود) و بر اساس پیمان توسط پیمانکار تهیه می‌شود.

Employer`s requirements

۳۳۰۵۰۴- خواسته‌های کارفرما [۲۷]

اسناد و مدارکی است با همین عنوان که منضم به پیمان بوده و شامل هر گونه اصلاحیه به آنها بر اساس پیمان می‌باشد. این اسناد و مدارک تعیین کننده هدف، شرح و حدود کارها، معیارهای طراحی و سایر مبانی فنی برای کارها می‌باشد.

Contract price

۳۳۰۶۰۱- مبلغ پیمان [۲۵ و ۱۰۵]

- مبلغ درج شده در موافقتنامه با احتساب مبلغ ناشی از تغییر مقادیر کار و قیمت جدید است. مبلغ پیمان هنگام مبادله پیمان، همان مبلغ درج شده در موافقتنامه است که مبلغ اولیه پیمان نامیده می‌شود.
- مبلغ قید شده در پیمان بابت اجرای کار

Provisional sum

۳۳۰۶۰۲- مبلغ مشروط [۲۶ و ۲۷]

- مبلغی است که در موافقتنامه درج شده است و پرداخت آن، مشروط بر دستور کارفرما برای انجام کارها و خدمات یا خرید مصالح و تجهیزات به وسیله پیمانکار است.
- مبلغ مشروط (در صورت وجود) عبارت است از مبلغی که در پیمان برای اجرای هر قسمت از کارها یا برای تدارک تجهیزات، مصالح یا ارائه خدمات به صورت مشروط مشخص شده است.

Final contract price

۳۳۰۶۰۳- مبلغ نهایی پیمان [۲۵]

مبلغ درج شده در موافقتنامه و تغییرات احتمالی است که بر اساس اسناد و مدارک پیمان، در آن ایجاد می‌شود.

Contract effectiveness

۳۳۰۷۰۱- نافذ شدن پیمان [۲۶]

به معنای شروع تعهدات دو طرف است.

Retention sum(money)

۳۳۰۸۰۱- تضمین (سپرده) حسن انجام کار [۱۰۵ و ۲۷]

- مبلغی است که از طرف کارفرما برای مدت زمان مشخصی ضبط می‌شود تا هزینه‌هایی را که در اثر اهمال پیمانکار در اجرای کامل مفاد پیمان پیش می‌آید، جبران نماید.

- به منظور حصول اطمینان از حسن انجام کار، ده درصد از هر پرداخت پیمانکار کسر و نزد کارفرما نگهداری می‌شود. این مبلغ نگهداری شده را تضمین حسن انجام کار گویند.

- عبارت است از وجوه تجمعی ذخیره شده‌ای که توسط کارفرما از پرداختهای (پیمانکار) کسر و نگهداری می‌شود.

Bond

۳۳۰۸۰۲- ضمانت‌نامه (حسن انجام تعهدات) [۱۰۵ و ۱۷۷]

- مبلغ یا وثیقه پرداختی پیمانکار به کارفرما یا شخص ثالث به عنوان سپرده برای تضمین اتمام کار و جبران مبالغی است که پیمانکار طبق شرایط پیمان، مدیون شناخته می‌شود.

یادآوری- ضمانت‌نامه بانکی می‌تواند جایگزین ضمانت‌نامه شود.

- ضمانت‌نامه‌ای است به مبلغ تعیین شده در پیمان که پیمانکار به منظور انجام تعهدات خود، پس از امضای پیمان تسلیم کارفرما می‌کند.

Bank guarantee

۳۳۰۸۰۳- ضمانت‌نامه بانکی [۱۷۷]

ضمانت‌نامه‌ای است که بانک در مقابل شخص حقیقی یا حقوقی متعهد آن است و در مقابل ضمانت‌نامه ملکی به کار می‌رود.

Advance payment

۳۳۰۹۰۱- پیش‌پرداخت [۱۰۵ و ۱۷۷]

- مبلغی که کارفرما به پیمانکار پس از امضای پیمان و پیش از شروع کار یا تهیه کالا یا ارائه خدمات پرداخت می‌کند.

- مبلغی است که به منظور تقویت بنیه مالی پیمانکار، کارفرما در موعدهای مقرر در مقابل تضمین معتبر به پیمانکار پرداخت می‌کند.

Contract period ۳۳۱۰۰۱- مدت پیمان یا مدت اجرای کار [۲۵ و ۳۸]

- مدت درج شده در موافقتنامه و تغییرات احتمالی است که بر اساس پیمان در آن ایجاد می‌شود. مدت پیمان هنگام مبادله پیمان، همان مدت درج شده در موافقتنامه است که مدت اولیه پیمان نامیده می‌شود.

- مدت اولیه پیمان با احتساب تأخیرهای مجاز (تمدید مدت) خارج از قصور پیمانکار.

Time for completion ۳۳۱۰۰۲- مدت تکمیل [۲۷]

مدت تکمیل عبارت از مدت لازم برای تکمیل تمام یا بخشی از کارهاست (بر حسب مورد) به همان نحوی که در پیوست پیشنهاد مناقصه آمده به علاوه هر گونه تمدید (تمدید مدت تکمیل) که از تاریخ شروع محاسبه می‌شود.

Extension ۳۳۱۰۰۳- تمدید مدت پیمان [۱۷۷]

اجازه افزایش مدت انجام کار به خاطر تأخیر ناشی از عواملی که خارج از کنترل پیمانکار باشد و یا حجم کار اضافه شده باشد.

Unit price of contract ۳۳۱۱۰۱- نرخ پیمان [۲۵]

نرخ پیمان در مورد هر یک از اقلام کار عبارت از بهای واحد آن قلم کار در فهرست بهای منضم به پیمان با اعمال ضریب پیمان و ضریبهای پیش‌بینی شده در فهرست‌بها و مقادیر کار است. در پیمانهایی که مشمول تعدیل آحاد بها هستند، نرخ پیمان، نرخ محاسبه شده به روش پیش‌گفته، پس از اعمال تعدیل آحادبها، می‌باشد.

Supplementary of contract ۳۳۱۲۰۱- متمم پیمان [۱۷۷ و ۱۰۵]

- پیمانی است مستقل که در ادامه کار پیمان قبلی به منظور تکمیل آن منعقد می‌شود.
- متمم پیمان، پیمانی است که در ادامه پیمان قبلی برای ادامه کار مشابه منعقد می‌شود.

Sub contract ۳۳۱۳۰۱- پیمان دست دوم [۱۷۷]

پیمانی است که به منظور انجام قسمتی از کار یا بخشی از خدمات توسط شخص ثالثی با پیمانکار اصلی بسته می‌شود.

Performance schedule ۳۳۱۴۰۱- برنامه زمانی اجرای کار [۲۵]

الف- برنامه زمانی کلی: برنامه‌ای است که در آن، زمانبندی کلی کارهای مورد پیمان بر حسب ماه، منعکس گشته و در اسناد و مدارک پیمان درج شده است.

ب- برنامه زمانی تفصیلی: برنامه‌ای است که زمانبندی فعالیت‌های مختلف کارهای موضوع پیمان، به تفصیل و در چارچوب برنامه زمانی کلی، در آن آمده است.

Programming ۳۳۱۴۰۲- برنامه‌ریزی اجرایی [۵۸]

توالی منظم و مرتب شده‌ای از اجرای کار، رویدادها و فعالیتها، جهت نیل به مجموعه معینی از اهداف است که در آن مشخص شده که چه وقت و چگونه هر کار انجام شود و همه تصمیم‌های اساسی موردنیاز در آن تعیین شده‌اند.

Estimated monthly cashflow ۳۳۱۵۰۱- متوسط کارکرد فرضی ماهانه [۲۵]

عبارت از حاصل تقسیم مبلغ اولیه پیمان به مدت اولیه پیمان است.

Drawings ۳۳۱۶۰۱- نقشه‌های اجرایی [۱۷۷]

نقشه‌ایست که اطلاعات، موقعیت و ابعاد مقاطع، قطعات و اندازه‌های لازم و جزئیات کافی همراه با جداول لازم برای سازه یا نصب شیئی مورد نظر را نشان می‌دهد و با آن اطلاعات می‌توان، آن سازه یا شیء را ساخت و بخشی از اسناد پیمان است.

Shop drawings ۳۳۱۶۰۲- نقشه‌های کارگاهی [۱۷۷]

نقشه‌های جزئیات ساخت قسمتهای مختلف تجهیزات یا قسمتهایی از کار که بر اساس نقشه‌های اجرایی و مشخصات فنی و دستورالعملهای سازندگان، ضمن اجرای کار به وسیله پیمانکار تهیه و پس از تأیید مشاور از این نقشه‌ها برای ساخت و نصب قطعات و یا قسمتهایی از کار استفاده می‌شود.

As built drawings ۳۳۱۶۰۳- نقشه‌های چونساخت [۱۷۷]

نقشه‌های کارهای انجام شده به نحوی که اجرا شده‌اند و شامل تمام نقشه‌های اجرایی، اعم از تغییر یافته یا بدون تغییر است که توسط پیمانکار تهیه و به تأیید مهندس مشاور می‌رسد.

Conceptual documents ۳۳۱۷۰۱- اسناد فنی مبنا [۲۶]

عبارت از مجموعه اسناد فنی، استانداردها، کدها، آیین‌نامه‌ها، مشخصات فنی، نقشه‌ها و سایر مدارک است که کار موضوع پیمان باید طبق آنها، به وسیله پیمانکار انجام شود.

Technical documents ۳۳۱۷۰۲- مدارک فنی [۱۵۰]

یک یا همه اطلاعات، علمی و فنی مربوط به کار اجرایی و قرارداد است. شامل طراحی‌ها، گزارشهای فنی، عکسها، نقشه‌ها، برنامه‌ها، مشخصات و نرم‌افزارهای کامپیوتری می‌باشد. خواه قابل تکثیر باشد یا نباشد.

Licenses ۳۳۱۸۰۱- دانش فنی (لیسانس) [۱۴۴ و ۲۶]

- یک اجازه قانونی تضمین شده برای کاربرد و یا استفاده از یک دانش کاربردی خاص می‌باشد. تمام دانشهای کاربردی خاص، لیسانس دارند و هر مهندس یا پیمانکاری که بخواهد از آن استفاده کند باید با اجازه صاحب لیسانس باشد.

- دانش فنی، بخشهایی از کار است که منحصراً به نام «صاحب لیسانس» ثبت شده است.

Licensor ۳۳۱۸۰۲- صاحب لیسانس [۲۶]

شخصی است حقیقی یا حقوقی که صاحب فنی انحصاری، تمام یا بخشی از کار موضوع پیمان است و طبق مشخصات، فناوری و دانش فنی تمام یا بخشی از کار را تأمین می‌کند.

License agreement ۳۳۱۸۰۳- موافقتنامه لیسانس [۱۵۰]

عبارت است از یک قرارداد که به وسیله آن صاحب لیسانس حق استفاده قانونی از لیسانس را به دیگری می‌دهد.

Site ۳۳۱۹۰۱- کارگاه [۲۵ و ۲۶ و ۲۷]

- محل یا محلهایی است که عملیات موضوع پیمان در آن اجرا می‌شود یا به منظور اجرای پیمان، با اجازه کارفرما از آن استفاده می‌کنند. کارگاهها یا کارخانه‌های تولیدی خارج از محلها و زمینهای تحویلی کارفرما، که به منظور ساخت تجهیزات یا قطعاتی که در کار نصب خواهد شد مورد استفاده قرار می‌گیرد، جزو کارگاه به شمار نمی‌آید.

- اراضی یا سایر محوطه‌هایی است که طبق اسناد و مدارک پیمان به منظور احداث کار موضوع پیمان و یا انبار و راههای دسترسی مرتبط با آنها، از سوی کارفرما به پیمانکار تحویل داده می‌شود.

- کارگاه یعنی محل‌هایی که کارهای دائم قرار است در آنجا اجرا شود و تجهیزات و مصالح به آنجا تحویل شود و یا هر محل دیگری که در پیمان به عنوان بخشی از کارگاه مشخص شده است.

Site manager

۳۳۱۹۰۲- رئیس کارگاه [۲۵]

رئیس کارگاه، شخص حقیقی دارای تخصص و تجربه لازم است که پیمانکار، او را به مهندس مشاور معرفی می‌کند تا اجرای موضوع پیمان در کارگاه را سرپرستی کند.

Designer

۳۳۱۹۰۳- مهندس طراح [۲۶]

شخصی حقیقی یا حقوقی است (با تخصص و تجربه لازم) که از طرف پیمانکار، مسئولیت انجام تمام یا بخش‌هایی از خدمات طراحی و مهندسی کار موضوع پیمان را به عهده دارد. مهندس طراح می‌تواند از زیرمجموعه‌های سازمانی پیمانکار و یا یک شخص ثالث طرف پیمان با وی باشد، که در هر حال پس از تأیید کارفرما، شروع به کار می‌کند.

Technical arbitrator

۳۳۲۰۰۱- مرجع فنی [۲۶]

شخص حقیقی یا حقوقی شناخته شده و معتبر در زمینه تخصصی ویژه است که کارفرما یا مشاور کارفرما و پیمانکار، در موارد اختلاف نظر فنی و یا تعبیرهای متفاوت از اسناد و مدارک فنی، از وی استفسار می‌کنند و نظر وی برای دو طرف قطعی است.

Contractor

۳۳۲۱۰۱- پیمانکار [۲۵]

پیمانکار شخص حقیقی یا حقوقی است که سوی دیگر امضا کننده پیمان است و اجرای موضوع پیمان را بر اساس اسناد و مدارک پیمان، به عهده گرفته است. نمایندگان و جانشینهای قانونی پیمانکار، در حکم پیمانکار می‌باشند.

Sub contractor

۳۳۲۲۰۱- پیمانکار جزء [۲۵]

پیمانکار جزء، شخصی حقیقی یا حقوقی است که تخصص در انجام کارهای اجرایی را دارد و پیمانکار برای اجرای بخشی از عملیات موضوع پیمان، با او قرارداد می‌بندد.

Sub contractor ۳۳۲۲۰۲ - پیمانکار دست دوم [۲۶ و ۱۰۵]

- شخص حقیقی یا حقوقی است که به منظور انجام بخش یا بخشهایی از عملیات ساختمان و نصب و خدمات فنی مرتبط با آن در کارگاه، به وسیله پیمانکار و از طریق عقد قرارداد، به کار گمارده شده است.

- پیمانکاری است که یک پیمانکار مادر، بخشی از کارهای خود را به او واگذار کرده است.

Manufacturers ۳۳۲۲۰۳ - سازندگان [۱۷۷]

افرادی حقیقی یا حقوقی که وظیفه آنها ساخت و یا تولید وسایل، ابزار و یا تجهیزات است.

Equipments ۳۳۲۳۰۱ - تجهیزات [۲۵]

عبارت از دستگاهها و ماشین‌آلاتی است که در عملیات موضوع پیمان نصب شده و در کار باقی می‌ماند.

Plant ۳۳۲۳۰۲ - تجهیزات [۲۷]

یعنی دستگاهها، ماشین‌آلات و وسایل نقلیه‌ای که تمام یا بخشی از کارهای دائم را تشکیل دهد.

Machinery and tools ۳۳۲۴۰۱ - ماشین‌آلات و ابزار [۲۷ و ۲۵]

- عبارت از دستگاهها، تجهیزات، ماشین‌آلات، و به طور کلی، ابزارهای اجرای کار است که به منظور اجرای موضوع پیمان به صورت موقت به کار گرفته می‌شود. ماشین‌آلات و ابزار را ممکن است ماشین‌آلات نیز بنامند.

- عبارت است از تمام دستگاهها، ماشین‌آلات، وسایل نقلیه و سایر وسایل و ابزار مورد نیاز برای اجرا و تکمیل کارها و رفع نواقص. لیکن ماشین‌آلات و ابزار پیمانکار شامل کارهای موقت، ماشین‌آلات و ابزار کارفرما (در صورت وجود) تجهیزات و سایر چیزهایی که تمام یا بخشی از کارهای دائم را تشکیل می‌دهد نیست.

Construction machinery ۳۳۲۴۰۲ - ماشین‌آلات ساختمانی [۲۶]

عبارت است از تمام دستگاهها و ماشین‌آلاتی است که برای اجرا و تکمیل عملیات ساختمان و نصب لازم است، اما شامل دستگاههایی که در کار باقی می‌مانند نمی‌شود.

Mobilization ۳۳۲۵۰۱- تجهیز کارگاه [۲۵]

عبارت از عملیات، اقدامها و تدارکاتی است که باید به صورت موقت برای دوره اجرا انجام شود، تا آغاز کردن و انجام دادن عملیات موضوع پیمان، طبق اسناد و مدارک پیمان، میسر شود.

Site regulation ۳۳۲۶۰۱- مقررات کارگاه [۱۷۷]

مجموعه اصول و دستورات تدوین شده برای حصول ایمنی و نظم و ترتیب که در کارگاه لازم است اجرا شود.

Work ۳۳۲۷۰۱- کار [۲۶ و ۲۵]

- مجموعه خدمات طراحی، مهندسی، تأمین، مصرف و به‌کارگیری مصالح و تجهیزات و عملیات ساختمانی و نصب و راه‌اندازی است، که طبق اسناد و مدارک پیمان باید تکمیل و تحویل شود.
- عبارت است از مجموعه عملیات، خدمات یا اقدامات مورد نیاز، برای آغاز کردن، انجام و پایان دادن عملیات موضوع پیمان است و شامل کارهای دائمی است که باقی خواهد ماند و به عنوان موضوع پیمان تحویل کارفرما می‌گردد، و کارهای موقتی که به منظور اجرا و نگهداری موضوع پیمان انجام می‌شود.

Permanent works ۳۳۲۷۰۲- کارهای دائم [۲۷]

عبارت است از کارهای دائمی که طبق پیمان باید توسط پیمانکار اجرا شود.

Temporary works ۳۳۲۷۰۳- کارهای موقت [۲۷]

عبارت از تمام کارهای موقت از هر نوع (به غیر از ماشین‌آلات و ابزار پیمانکار) است که در کارگاه برای اجرا و تکمیل کارهای دائم و رفع تمام نواقص ضروری می‌باشد.

Temporary works ۳۳۲۸۰۱- تأسیسات موقتی [۱۱۸]

کارها و تأسیسات موقتی از هر نوع که برای تکمیل ساختمانها و تأسیسات دائم یک پروژه لازم است.

Permanent works ۳۳۲۹۰۱- تأسیسات دائم [۱۱۸]

کلیه تأسیسات دائمی که برای تکمیل پروژه باید ساخته شود.

Utility ۳۳۳۰۰۱ - تأسیسات جانبی [۱۴۴]

هر گونه خدمات عمومی مانند آب، گاز، برق و تلفن می‌باشد.

Supporting buildings ۳۳۳۱۰۱ - ساختمانهای پشتیبانی [۵۱]

به ساختمانهایی گفته می‌شود که برای پشتیبانی عملیات اجرایی، مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرند. مانند کارگاههای سرپوشیده، شامل کارگاههای تأسیساتی، آهنگری، نجاری، آرماتوربندی، باطری‌سازی، صافکاری، نقاشی، ساخت قطعات پیش ساخته و مانند آن، تعمیرگاههای سرپوشیده ماشین آلات، انبارهای سرپوشیده، انبار مواد منفجره، آزمایشگاه پیمانکار، محل استقرار ترانسفورماتورها و مولدهای برق، ایستگاه سوخت رسانی و ...

Permanent structures ۳۳۳۱۰۲ - ساختمانهای دائم [۱۱۹]

هر گونه ساختمان، تأسیسات، مصالح، لوازم و تجهیزاتی که پیمانکار باید بعد از اتمام کار قرارداد در محل باقی بگذارد.

Temporary structures ۳۳۳۱۰۳ - ساختمانهای موقت [۱۷۷]

به ساختمانهایی گفته می‌شود که برای افراد مستقر در کارگاه و سرویس دادن به آنها مورد استفاده قرار می‌گیرند مانند دفاتر کار، نمازخانه، مهمانسرا، ساختمانهای مسکونی، غذاخوری، آشپزخانه، نانوايي، فروشگاه، درمانگاه، تلفنخانه، پارکینگهای سرپوشیده، کارگاهها، تعمیرگاهها، انبارها و ...

Performance bond ۳۳۳۲۰۱ - تعهد اجرا [۱۴۴]

تعهدی که اجرای طرح را مطابق قرارداد منعقدہ تضمین می‌کند. تعهد اجرا معمولاً با تعهد پرداخت دستمزد کارگران و پرداخت قیمت مواد و مصالح و تعهد تعمیرات همراه است.

Construction ۳۳۳۳۰۱ - عملیات ساختمان و نصب [۲۶]

عبارت از عملیات اجرایی اعم از سیویل و سازه، مکانیک، لوله‌کشی، برق، ابزار دقیق، رنگ، عایق و سایر کارهای تکمیلی مرتبط با آنها است، که در محل کارگاه به منظور احداث کار موضوع پیمان، تا مرحله پیش راه‌اندازی، با استفاده از مصالح و تجهیزات، به اجرا درمی‌آید.

Installation

۳۳۳۳۰۲- نصب [۱۲۴]

برپاسازی تجهیزات برای استفاده یا خدمت‌رسانی (طبق نقشه و مشخصات).

Material

۳۳۳۳۰۳- مصالح [۲۷ و ۲۵]

- عبارت از مواد، اجناس و کالاهایی است که در عملیات موضوع پیمان مصرف یا نصب شده و در کار باقی می‌ماند.

- مصالح عبارت از هر چیز (به غیر از تجهیزات دائم) که قرار است تمام یا بخشی از کارهای دائم را تشکیل بدهد و شامل مصالحی است طبق پیمان (در صورت وجود) تنها تهیه آنها توسط پیمانکار انجام می‌شود.

Material and equipment tended

۳۳۳۳۰۴- مصالح و تجهیزات پای کار [۲۵]

مصالح و تجهیزات پای کار، عبارت از مصالح و تجهیزاتی است که پیمانکار، با توجه به اسناد و مدارک پیمان برای اجرای موضوع پیمان، تهیه کرده و در محل یا محل‌هایی از کارگاه که در طرح جانمایی تجهیز کارگاه به عنوان انبار کارگاه یا انباشت مصالح تعیین گردیده است، نگهداری و حفاظت می‌کند. مصالح و تجهیزات موجود در محل مصرف یا محل نصب نیز مصالح و تجهیزات پای کار نامیده می‌شود.

تبصره - قطعات پیش ساخته و تجهیزاتی که در اجرای موضوع پیمان، با اجازه کارفرما و زیر نظر مهندس مشاور، در کارگاهها یا کارخانه‌های تولیدی خارج از کارگاه ساخته شده است نیز در حکم مصالح و تجهیزات پای کار به شمار می‌رود.

Procurement

۳۳۳۴۰۱- تدارکات [۱۲۳]

تدارکات کالا و خدمات، فراهم نمودن سرویسها و خدمات فردی یا گروهی لازم برای انجام فعالیتها، شامل درخواست خرید، ارزیابی پیشنهادها، سفارش خرید، پیگیری و تسریع، بازرسی، حمل و تحویل در محل استفاده می‌باشد.

Vendor ۳۳۳۵۰۱- فروشنده [۲۶]

تولید کننده، سازنده، تأمین کننده، توزیع کننده یا عوامل فروش است که از طریق انعقاد پیمان با پیمانکار، متعهد به تأمین اقلامی از مصالح و تجهیزات مورد نیاز اجرای کار است. تولید کنندگان، سازندگان، تأمین کنندگان یا توزیع کنندگان اقلامی از مصالح و تجهیزات مورد نیاز کار فروشندگان نیز، «فروشنده» نامیده می‌شوند.

Supplier ۳۳۳۵۰۲- عرضه کننده [۱۰۶]

سازمانی که محصولی را برای مشتری فراهم می‌کند. در موارد مبتنی بر قرارداد، عرضه کننده را ممکن است پیمانکار بنامند. عرضه کننده ممکن است برای مثال تولید کننده، توزیع کننده، وارد کننده، مونتاژ کننده و یا سازمان خدماتی باشد.

Interim payment ۳۳۳۶۰۱- پرداخت موقت [۱۰۵]

پرداختی است که در نتیجه ارزیابی موقت انجام می‌شود.

Cost ۳۳۳۷۰۱- هزینه [۱۲۳ و ۲۷]

- هزینه عبارت است از تمام مخارجی که به طور معقول و متعارف توسط پیمانکار صرف می‌شود. هزینه‌های داخل و خارج از کارگاه و بالاسری را دربر می‌گیرد.
- هزینه عبارت از تمام مخارجی است که پیمانکار به طور معقول و متعارف در داخل یا خارج کارگاه متحمل شده (یا خواهد شد) و شامل مخارج بالاسری و مشابه آن نیز می‌شود. لیکن شامل سود پیمانکار نمی‌گردد.

Construction cost ۳۳۳۷۰۲- هزینه تمام شده عملیات [۳۶]

عبارت است از هزینه عملیات انجام شده برابر مجموع مبالغ صورت وضعیت قطعی و تعدیل آحاد بها.

Mechanical completion ۳۳۳۸۰۱- تکمیل مکانیکی [۲۶]

به معنای اتمام عملیات ساختمان و نصب و پیش راه‌اندازی است، به نحوی که کار مورد نظر آماده راه‌اندازی باشد.

Precommissioning ۳۳۳۸۰۲- پیش راه‌اندازی [۲۶]

به تمام عملیات پس از تکمیل ساختمان و نصب، از قبیل انجام آزمایشها، بازرسی‌ها و هر نوع کارهای تکمیلی دیگر گفته می‌شود، به نحوی که کار موضوع پیمان را آماده راه‌اندازی سازد.

Commissioning ۳۳۳۸۰۳- راه‌اندازی [۲۶]

به معنای انجام کارهای لازم برای قرار دادن موضوع پیمان در شرایط عملیاتی پس از تکمیل مکانیکی، است.

Performance test ۳۳۳۹۰۱- آزمایش عملکردی [۲۶]

مجموعه آزمایشها و رسیدگی‌هایی است که به منظور حصول اطمینان از دستیابی به شرایط تضمین شده عملکردی و میزان مصارف، پس از مرحله راه‌اندازی صورت می‌گیرد.

Tests on completion ۳۳۳۹۰۲- آزمایشهای زمان تکمیل [۲۷]

به معنای آزمایشهایی است که در پیمان مشخص شده یا مورد توافق دو طرف پیمان قرار گرفته، یا به عنوان دستور تغییر کار که باید قبل از تحویل گرفتن کارها یا بخشی از کارها (بر حسب مورد) توسط کارفرما انجام شوند.

Tests after completion ۳۳۳۹۰۳- آزمایشهای پس از تکمیل [۲۷]

یعنی آزمایشهایی (در صورت وجود) که در پیمان تصریح شده و پس از تحویل تمام یا بخشی از کارها به کارفرما (بر حسب مورد)، باید انجام شود.

Operational preparation ۳۳۴۰۰۱- آماده سازی برای بهره‌برداری [۱]

شامل تمام اقداماتی است که به موازات سایر فعالیتهای اجرایی انجام می‌شود تا بهره‌برداری به موقع و با ظرفیت پیش‌بینی شده در طراحی ممکن گردیده و همچنین نگهداری مؤثر، مطلوب و ساده‌تر طرح عملی باشد.

Statement ۳۳۴۱۰۱- صورت وضعیت [۱۷۷ و ۲۷]

- سندی که مقدار کار یا خدمات انجام شده را در مقاطع زمانی مشخص و مبلغی را که برای آنها باید پرداخت شود (بر مبنای قرارداد یا پیمان) نشان می‌دهد.

- یعنی صورت وضعیتی که پیمانکار به عنوان قسمتی از درخواست پرداخت به کارفرما ارائه می‌دهد.

Provisional statement ۳۳۴۱۰۲- صورت وضعیت موقت [۱۰۵ و ۱۷۷]

- مدرکی است که توسط پیمانکار به طور ادواری در ضمن کار تنظیم شده و طی آن پولهای مورد مطالبه وی بر اساس مجموع کارها و مصالح ثبت شده (پای کار) در تاریخ مشخص درخواست می‌شود.

- صورت میزان کارهای انجام شده از شروع کار تا تاریخ مورد نظر و مصالح پای کار که بر اساس فهرست بها یا جدول درصد پرداختهای منضم به پیمان و سایر پرداختها بر اساس پیمان، مبلغ آن محاسبه و مبنای پرداخت مطالبات پیمانکار می‌باشد. صورت وضعیت موقت معمولاً به صورت ماهانه تهیه می‌شود.

Final statement ۳۳۴۱۰۳- صورت وضعیت قطعی [۱۷۷]

صورت مقادیر کارهای انجام شده که بعد از اتمام کار با دقت و همراه با مستندات لازم و بر مبنای اسناد و مدارک پیمان تهیه می‌شود و این صورت وضعیت به تنهایی قاطع است و مأخذ تسویه حساب قرار می‌گیرد.

Executed work sum ۳۳۴۱۰۴- مبلغ کارکرد صورت وضعیت [۳۷]

تفاوت صورت وضعیت مورد نظر با صورت وضعیت قبلی برای هر فصل از فهرست بهای منضم به پیمان

Demobilization ۳۳۴۱۰۵- برچیدن کارگاه [۲۵]

عبارت از جمع‌آوری مصالح، تجهیزات، تأسیسات و ساختمانهای موقت، خارج کردن مواد زاید، مصالح، تجهیزات، ماشین‌آلات و دیگر تدارکات پیمانکار از کارگاه و تسطیح و تمیز کردن محلهای تحویلی کارفرما می‌باشد.

Handover ۳۳۴۲۰۱- تحویل و تحول [۱۰۵]

فرایند تحویل پس از پایان کار به کارفرما در کارگاه است که با شرط یا بدون شرط انجام می‌شود.

Provisional taking over ۳۳۴۲۰۲- تحویل موقت [۱۷۷]

فرایندی است که پس از تکمیل عملیات موضوع پیمان با حضور هیئت تحویل موقت (متشکل از نماینده کارفرما، نماینده مشاور و نماینده پیمانکار) ضمن بازدید از کار انجام شده، آزمایشهایی را که برای

تحويل کار لازم است انجام داده و در صورتی که عیب و نقصی که مانع از بهره‌برداری باشد مشاهده نکنند کار برای بهره‌برداری طی صورت‌مجلس تحويل کارفرما می‌شود.

Final taking over ۳۳۴۳۰۳ - تحويل قطعی [۱۷۷]

تحويل قطعی فرایندی است که در پایان دوره تضمین، هیئت تحويل (متشکل از نماینده کارفرما، نماینده مشاور و نماینده پیمانکار) از کار انجام شده بازدید کرده و در صورتی که عیب و نقصی که ناشی از کار پیمانکار باشد، مشاهده نکنند، این موضوع صورت‌مجلس شده و کار به طور قطعی تحويل کارفرما می‌شود.

Defects liability ۳۳۴۳۰۱ - مسئولیت رفع نواقص [۱۰۵]

تعهدی است که به موجب آن پیمانکار ملزم می‌شود در مدت زمان معینی پس از تحويل کار هر عیب و کمبودی را که کارفرما و یا نماینده او اعلام می‌دارد ترمیم کند.

Remedying defect period ۳۳۴۳۰۲ - دوره رفع نقص [۲۷ و ۱۷۷]

- دوره زمانی تعیین شده در پیمان است، که طی آن پیمانکار مسئول رفع هر نوع عیب و نقص در کارهایی که در تعهد اوست می‌باشد.
- دوره رفع نقص به معنای مدت زمانی است که برای اعلام نواقص تمام یا بخشی از کارها (برحسب مورد) که در پیمان مشخص شده است.

Defects remedy certificate ۳۳۴۳۰۳ - گواهی رفع نقص [۲۶ و ۱۰۵]

- عبارت از گواهی تأیید رفع نواقص احتمالی موجود در کارها به هنگام تحويل موقت است. (پس از بازدید کامل کارها و نبودن اشکال اساسی).
- مدرکی است که پس از انقضای دوره مسئولیت رفع نواقص صادر شده و گواهی می‌کند که نواقص ترمیم شده‌اند.

Guarantee period ۳۳۴۳۰۴ - دوره تضمین [۱۷۷]

دوره‌ای است که از تاریخ تحويل موقت یا پس از رفع نقص (در صورتی که رفع نقص پس از مهلت تعیین شده انجام شده باشد) شروع می‌شود و تا زمانی که در پیمان پیش‌بینی شده است ادامه دارد. در

این دوره هزینه تعمیرات و جبران خسارتهای احتمالی ناشی از نقص کار پیمانکار (ولو در حال بهره‌برداری) به عهده پیمانکار است.

Defect ۳۳۴۳۰۵ - عیب [۱۰۷]

برآورده نشدن یک الزام و یا خواسته در رابطه با کاربرد مورد نظر یا کاربرد مشخص شده. یادآوری ۱- تمایز میان مفاهیم عیب و عدم انطباق حایز اهمیت است زیرا که متضمن عواقب حقوقی، به ویژه در مورد مسائل مربوط به مسئولیت در قبال محصول می‌باشد. بنابر این اصطلاح «عیب» را بایستی با نهایت احتیاط به کار برد. یادآوری ۲- کاربرد مورد نظر به نحوی که مورد نظر مشتری باشد می‌تواند تحت تأثیر اطلاعاتی که تأمین کننده ارائه می‌کند از قبیل دستورالعمل به‌کارگیری یا نگهداری قرار گیرد.

Defect ۳۳۴۳۰۶ - نقص [۱۰۵]

عدم تطابق یکی از اقلام با الزامات مشخص شده می‌باشد.

Rectification of defect-remedying defect ۳۳۴۳۰۷ - رفع نقص [۱۷۷]

رفع نقص عبارت است از شناسایی ضعف، عیب و یا نارسایی در کارها و برطرف کردن آنها.

Repair ۳۳۴۳۰۸ - تعمیر [۱۰۸]

اقدامی که در مورد یک محصول نامنطبق باید انجام گیرد تا برای کاربرد مورد نظر قابل قبول شود. یادآوری ۱- تعمیر شامل اقدامی جبرانی هم می‌شود که بر روی محصولی که زمانی منطبق بوده است، انجام می‌گیرد تا بتوان آن را برای استفاده به وضعیت اولیه خود بازگرداند، مثلاً به عنوان بخشی از فعالیتهای نگهداری و تعمیر.

یادآوری ۲- برخلاف بازکاری تعمیر ممکن است بر بخشی از محصول نامنطبق اثر بگذارد یا آن را تغییر دهد.

Reconditioning ۳۳۴۳۰۹ - ترمیم [۱۲۴]

بازسازی یک شیء برای رسیدن به شرایط مطلوب.

New price ۳۳۴۴۰۱- قیمت جدید [۱۷۷]

اگر کارهایی به پیمانکار برای انجام دادن ابلاغ شود که قیمت آن در اسناد و مدارک پیمان وجود نداشته باشد پیمانکار قیمت پیشنهادی خود را همراه با تجزیه بهای آن به کارفرما اعلام می‌کند و پس از تأیید کارفرما ملاک عمل قرار می‌گیرد این قیمت را قیمت جدید گویند.

New works ۳۳۴۴۰۲- کارهای جدید [۳۷]

کارهایی که پس از انعقاد پیمان در حین اجرای عملیات و در چارچوب موضوع پیمان به پیمانکار ابلاغ شود و برای آنها قیمت و مقدار در فهرست‌بهای منضم به پیمان، پیش‌بینی نشده است.

Instruction ۳۳۴۵۰۱- دستور کار [۱۰۵]

خواستۀ کارفرما یا نماینده‌ی وی در مورد اجرای پیمان که به پیمانکار کتباً اعلام یا ابلاغ می‌شود.

Change order ۳۳۴۵۰۲- دستور تغییر کار [۲۶ و ۱۴۳]

- سندی است که افزایش، کاهش و یا تغییر کار و تغییرات در مدت و مبلغ پیمان ناشی از آنها، در آن درج شده است و به امضای کارفرما و پیمانکار می‌رسد.
- دستور کتبی یکطرفه، امضا شده نماینده کارفرما به پیمانکار برای انجام تغییرات در حدی که در پیمان آمده می‌باشد و هر گاه در پیمان نیامده باشد، نیاز به موافقت پیمانکار دارد.

Change in the work ۳۳۴۶۰۱- تغییر (مقادیر) کار [۱۴۴ و ۱۷۷]

- تغییر کارهای پروژه با دستور کارفرما یا مهندس مشاور با توجه به شرایط پیمان انجام می‌شود، اگر تغییرات در حدود دامنه کار باشد با دستور تغییر کار که به وسیله مشاور یا کارفرما داده می‌شود پیمانکار آن را انجام می‌دهد ولی اگر خارج از آن باشد توافق پیمانکار هم برای انجام آن لازم است.
- ضمن اجرای کار ممکن است مقادیر درج شده در منضمات پیمان تغییر کند. تغییر مقادیر به وسیله مهندس مشاور محاسبه و پس از تصویب کارفرما ابلاغ می‌شود و پیمانکار موظف به اجرای آن با نرخ پیمان است به شرط آن که در چارچوب پیمان بوده و از ۲۵ درصد مبلغ اولیه پیمان بیشتر نباشد.

Termination of contract ۳۳۴۷۰۱- فسخ پیمان [۱۷۷]

فسخ پیمان عبارت است از خاتمه دادن به پیمان در اثر کوتاهی پیمانکار (مانند تأخیر در شروع کار، تأخیر در انجام دادن کار و یا عدم اجرای دستورات مهندس مشاور) که شرایط و جزئیات آن در شرایط عمومی پیمان مشخص شده است.

Termination of contract ۳۳۴۷۰۲- خاتمه دادن به پیمان [۱۰۵ و ۱۷۷]

- خاتمه دادن به پیمان قبل از اتمام آن تحت شرایطی که در پیمان یا قانون عمومی پیش‌بینی شده است.

- پایان دادن به پیمان قبل از اتمام کار بنا به درخواست کارفرما و یا به درخواست پیمانکار در مواردی که در شرایط عمومی یا سایر مدارک قرارداد چنین اختیاری به کارفرما و پیمانکار داده شده باشد.

Suspension of work ۳۳۴۷۰۳- تعلیق پیمان [۱۷۷]

عبارت است از اینکه کارفرما به دلایلی از پیمانکار بخواهد که کار یا خدمات را برای مدت محدودی و حداکثر سه ماه متوقف سازد.

Construction ۳۳۴۷۰۴- کار اجرایی [۱۷۷]

عبارت است از فعالیتهای مربوط به اجرای کار در محل کارگاه بر اساس نقشه و مشخصات فنی پروژه از زمان تحویل کارگاه تا مرحله راه‌اندازی و تحویل پروژه به بهره‌بردار.

Disputes in the contract ۳۳۴۸۰۱- اختلاف در پیمان [۱۷۷]

اختلاف در پیمان عبارت است از این که یکی از طرفین حقی را برای خود قائل باشد و طرف دیگر آن را قبول نداشته باشد. معمولاً اختلاف در اثر برداشتهای یا تفاسیر متفاوت از مفاد پیمان پیش می‌آید.

Claim ۳۳۴۸۰۲- ادعا [۱۷۷]

الف- مطالبه پیمانکار برای پرداخت اضافی، مطالبه خسارت در مقابل نقض پیمان، تمدید زمان اجرای کار و یا خواسته دیگر که به اعتقاد وی بر اساس پیمان استحقاق آن را دارد.

ب- درخواستی که معمولاً برای افزایش دریافت یا تمدید زمان اجرا به وسیله پیمانکار انجام می‌شود.

Protest ۳۳۴۸۰۳- اعتراض [۱۴۳ و ۹۶]

- درخواست کتبی یکی از طرفین ذی‌نفع برای مطرح کردن حق یا مطالباتی که طبق قرارداد یا برای انجام دادن خدمات، خود را محق به دریافت آن می‌داند و به وسیله نماینده وی اعلام می‌شود.
- اعتراض در لغت به معنی منع و جلوی کسی یا چیزی را گرفتن است. فرهنگستان لغت واخواهی را به جای آن نهاده است.

Notice ۳۳۴۸۰۴- اخطار [۱۷۷]

اخطار عبارت است از یادآوری، آگاهی دادن و یا تذکر درباره یک موضوع یا یک امر خلاف یا قصور در کار.

Delay ۳۳۴۹۰۱- تأخیر [۱۷۷]

تأخیر عبارت است از دیرکرد و یا انجام کار و یا فعالیت دیرتر از زمان پیش‌بینی شده در برنامه یا قرارداد.

Allowable delay ۳۳۴۹۰۲- تأخیر مجاز [۳۷]

آن بخش از تطویل مدت پیمان که خارج از قصور پیمانکار باشد.

Disallowed delay ۳۳۴۹۰۳- تأخیر غیر مجاز [۳۷]

آن بخشی از تطویل مدت پیمان که ناشی از قصور پیمانکار باشد.

Delay indemnity ۳۳۵۰۰۱- خسارت تأخیر کار [۱۷۷]

خسارت تأخیر کار، عبارت است از مبلغی که بابت تأخیر در اجرای کار که ناشی از قصور پیمانکار باشد از پیمانکار طبق قرارداد دریافت و یا از صورت وضعیت وی کسر می‌شود.

Unforeseeable ۳۳۵۱۰۱- غیر قابل پیش‌بینی [۲۷]

به معنای مواردی است که به طور منطقی توسط یک پیمانکار با تجربه در زمان تسلیم پیشنهاد قابل پیش‌بینی نیست.

Arbitration

۳۳۵۲۰۱- داوری (حل اختلاف در پیمان) [۱۴۴ و ۱۰۵]

- روش حل اختلاف که طرفین دعوی، یک نفر یا یک گروه سه نفری را به عنوان حکم تعیین می‌کنند تا برای اختلافات فی‌مابین نظر بدهند و آن نظر مورد قبول طرفین باشد. و نظرات حکم باید بر مبنای قانون، مدارک و مستندات، مشاهدات و گواهی‌ها باشد و نظر داوری معمولاً مورد قبول یا استناد محاکم قرار می‌گیرد.

- روش حل اختلاف خارج از دادگاهها توسط یک یا چند نفر است که معمولاً به وسیله طرفهای ذی‌نفع انتخاب می‌شوند.

۳۴۰۰۰۰ - شرح خدمات**۳۴۰۱۰۰ - طبقه‌بندی خدمات****Terms of reference- scope of services [۱۲۹ و ۱۷۷] - ۳۴۰۱۰۱ - شرح خدمات**

- مجموعه ریز خدماتی است که انجام آنها برای رسیدن به اهداف تعیین شده در زمینه‌های مطالعاتی، طراحی، اجرایی و بهره‌برداری ضروری بوده و متناسب با نیاز پروژه تمامی یا قسمتهایی از فهرست خدمات را شامل می‌شود. بدیهی است، شرح خدمات جنبه قراردادی و حقوقی دارد.

- مجموعه ریز خدمات و فعالیتها و تکالیفی است که برای انجام دادن خدمات مشاوره برای گروهی از کارها در یک زمینه کاری که به صورت همسان تهیه می‌شود و برای پروژه در آن زمینه کاری عیناً مورد استفاده قرار می‌گیرد. شرح خدمات جنبه حقوقی دارد و جزو اسناد و مدارک قرارداد خدمات مشاوره است.

List of services [۱۲۹ و ۱۷۷] - ۳۴۰۱۰۲ - فهرست خدمات

- مجموعه خدمات مربوط به هر یک از زمینه‌های کاری است که شرح خدمات هر پروژه بر اساس آن تهیه می‌گردد.

- مجموعه ریز خدمات مربوط به یک زمینه کاری می‌باشد. یعنی یک طرح را در کلی‌ترین حالت ممکن در نظر گرفته و مجموعه ریز خدماتی که برای مراحل مختلف آن طرح (مطالعات، طراحی، اجرا و بهره‌برداری) لازم است، به طور کامل تهیه می‌شود. این مجموعه، فهرست خدمات نامیده می‌شود. شرح خدمات با توجه به نیاز آن طرح خاص از این فهرست خدمات استخراج می‌شود.

Detail of services -Checklist of services [۱۲۹] - ۳۴۰۱۰۳ - جزئیات فهرست خدمات

به مجموعه جزئیات و روشهای ضروری انجام کار خدمات مندرج در فهرست خدمات اطلاق می‌شود که بر اساس آن می‌توان خدمات انجام شده را کنترل نمود.

Services ۳۴۰۱۰۴- خدمات [۱۷۷]

عبارت است از فعالیتها و اقداماتی که در اجرای موضوع قرارداد از سوی مهندس مشاور تعهد شده است.

Phase ۳۴۰۱۰۵- فاز (مرحله) [۱۰۵]

بخشی از کار است که از تقسیم پروژه یا پیمان بر اساس توافق مشخص حاصل می‌شود.

Phase, part ۳۴۰۱۰۶- مرحله، قسمت [۲۲]

بخش تفکیک شده‌ای از شرح خدمات است که تحت این عنوان، با مدت و حق‌الزحمه معین، در قرارداد مشخص شده است. در صورت لزوم، هر مرحله می‌تواند به چند قسمت جداگانه با حق‌الزحمه مشخص، طبق شرح خدمات تقسیم شود.

Industrial project ۳۴۰۱۰۷- طرح صنعتی [۵]

منظور از طرح (پروژه صنعتی)، طرح یا پروژه‌ای است که برای تبدیل انرژی و بهره‌برداری از آن، فناوری ابزارآلات و ماشینها، اندازه‌گیری و کنترل، فناوری استخراج و تبدیل مواد خام و فرایندهای تولید صنعتی در صنایع مختلف، مانند: صنایع نفت و گاز و پتروشیمی، مخابرات و الکترونیک، صنایع فلزی، صنایع کانی، صنایع سنگین، صنایع شیمیایی، صنایع نساجی، صنایع سلولزی، تولید نیرو، تولید وسایل حمل و نقل، کارخانه‌های تولید تجهیزات اندازه‌گیری و وسایل آزمایشگاهی، تولید ماشینها و تأسیسات صنعتی جانبی آنها، اجرا می‌گردد.

Civil project -non industrial project ۳۴۰۱۰۸- طرح غیر صنعتی [۱۷۷]

طرحهایی غیر از طرحهای صنعتی مانند انواع راهها و سدها، شبکه‌های آبیاری و زهکشی و انواع ساختمانهای غیر صنعتی است.

۳۴۰۲۰۰ - مطالعات و طراحی

۳۴۰۲۰۱ - مطالعات بنیادی و تحقیقاتی [۱]

مطالعاتی است که نتایج حاصل از آنها منجر به تصمیم‌گیری کلی در مورد برنامه‌ها و شناخت طرحها و مدیریت آنها می‌شود یا دستاوردهای علمی نظیر معیارها و استانداردهای فنی یا اطلاعات پایه را نتیجه می‌دهد.

۳۴۰۲۰۲ - مطالعات و طراحی [۱۷۷]

مطالعات و طراحی شامل مراحل شناسایی، توجیهی و طراحی تفصیلی است.

۳۴۰۲۰۳ - تهیه طرح [۱]

عبارت است از انجام تحقیق، بررسی، مطالعه و طراحی مورد لزوم برای شناسایی، توجیه فنی، اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی و به طور کلی فعالیت‌هایی که منجر به پذیرش یا رد طرح (به معنای توصیه به سرمایه‌گذاری یا عدم سرمایه‌گذاری در طرح) می‌شود و نیز اقداماتی که به منظور برنامه‌ریزی، ساماندهی، هدایت و راهبری و مراقبت و کنترل بر فعالیت‌های فوق انجام می‌گیرد.

۳۴۰۲۰۴ - مرحله مطالعات شناسایی [۱۷۷]

مرحله مطالعات شناسایی شامل شناخت اجزای تشکیل دهنده طرح، امکانات فنی اجرایی، مطرح کردن ایده‌های مختلف و تبدیل آن به طرح، بررسی نیازها و بازاریابی.

مطالعات شناسایی بیشتر در جهت نیاز به انجام یا عدم انجام مطالعات بیشتر و تشخیص محدودیت‌های فیزیکی، مشخصات کلی - محل طرح - حدود سرمایه‌گذاری یک طرح و همچنین امکان اجرا و یا عدم امکان اجرای طرح و گزینه‌های مختلف مورد بررسی قرار می‌گیرد و عموماً با استفاده از اطلاعات موجود و کارهای دفتری، گزارش این مرحله تهیه می‌شود.

مطالعات این مرحله باید پاسخگوی سؤالات زیر باشد.

گزینه‌های قابل اجرا کدامند؟

آیا ادامه مطالعات در مرحله بعدی قابل توجیه است؟

چه نوع مطالعات اضافی مورد نیاز است؟

برآورد هزینه و ظرفیت و بازده تقریبی طرح چقدر است؟

Feasibility phase

۳۴۰۲۰۵ - مرحله توجیهی (مرحله یک) [۱۲۹]

مرحله توجیهی به مرحله‌ای اطلاق می‌گردد که در آن با انجام مطالعات لازم و با جزئیات کافی، گزینه‌های پیشنهادی مورد بررسی قرار می‌گیرد و گزینه برتر بر پایه بررسی‌ها و محاسبات انجام شده و توجیه فنی، اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی معرفی می‌شود، و طراحی و تهیه نقشه‌های لازم در حد این مرحله و تحلیلها جهت تأیید توجیه‌پذیری طرح و دستیابی به برآوردهای قابل قبول هزینه‌های طرح انجام می‌شود.

نتیجه این مرحله باید پاسخگوی سئوالات زیر باشد.

آیا طرح ارزش اجرایی دارد؟

در صورت داشتن ارزش اجرایی چه گزینه‌هایی مناسب است؟

گزینه برتر (بهینه) از بین گزینه‌های مناسب کدامست؟

برآورد هزینه‌ها و حجم سرمایه‌گذاری چقدر است؟

Reconnaissance studies

۳۴۰۲۰۶ - مطالعات شناسایی [۱۲۰]

گردآوری تمام داده‌ها و نتایج کارهای انجام شده در مورد طرحی در منطقه مورد مطالعه و در صورت نیاز انجام کارهای صحرائی به کمترین مقدار ممکن و در کمترین مدت برای مطالعات تفصیلی (بررسی امکانات و محدودیتها، بررسی امکان اجرای طرح و برآورد تقریبی هزینه اجرا).

Feasibility studies

۳۴۰۲۰۷ - مطالعات امکان‌سنجی [۱۲۰]

بررسی فنی و اقتصادی مقدماتی طرحهای توسعه که در برگیرنده میزان هزینه‌ها، درآمدها و سودآوری طرح و امکان اجرای آن است و به تصمیم‌گیری جهت ادامه یا قطع مطالعات مراحل بعدی طرح می‌انجامد.

Conceptual studies

۳۴۰۲۰۸ - مطالعات طراحی مفهومی [۱۸]

مطالعاتی که بر اساس داده‌های اصلی طرح انجام می‌شود و سیمای کلی طرح را ترسیم می‌کند.

Design ۳۴۰۲۰۹- طراحی [۱۴۴]

فرایند ترکیب ایده‌ها با نیازها و ارائه آن به صورت شماتیک یا نقشه همراه با مشخصات و دستورالعمل‌های لازم به منظور اجرای آن.

Conceptual design ۳۴۰۲۱۰- طراحی مفهومی [۵۸]

بخشی از فرایند طراحی است که در آن فرایندهای اصلی و کارکرد سیستم‌های عمده تشکیل دهنده طرح، تعیین می‌شود. در این فرایند ممکن است بیش از یک گزینه برای برآورده ساختن اهداف طرح ارائه گردد.

Basic engineering ۳۴۰۲۱۱- طراحی بنیادی یا مهندسی پایه [۱۸]

طراحی که بر اساس نتیجه طراحی مفهومی، با بررسی‌های کامل و انجام محاسبات دقیق مهندسی انجام می‌شود، و مشخصات عناصر اصلی طرح را تعیین می‌کند.

Basic design ۳۴۰۲۱۲- طراحی اولیه (پایه) [۵۸]

بخشی از فرایند طراحی است که در آن ساختارهای اصلی طرح بر اساس گزینه برتر در مرحله طراحی مفهومی تعیین می‌گردد. در این مرحله، فرایندها به روشنی تعیین و کارکردهای اصلی تمامی سیستمها و سازه‌های تشکیل دهنده طرح مشخص می‌شود.

Detail engineering ۳۴۰۲۱۳- مهندسی تفصیلی [۱۸]

مهندسی تفصیلی، که بر مبنای مهندسی پایه، انجام می‌شود و جزئیات اجرایی در بخش‌های مختلف اعم از خرید و ساخت تجهیزات و کالا، مدارک لازم برای عملیات ساختمان و نصب و راه‌اندازی و ... را تهیه می‌کند.

Detail design ۳۴۰۲۱۴- طراحی تفصیلی [۱۷۷ و ۵۸]

- فرایند طراحی و محاسبات و تهیه نقشه‌های لازم در مقیاس مناسب و با جزئیات کافی به نحوی که اجرای آن با ابهام یا مشکلی مواجه نشود و همچنین ویژگی مواد و روش ساخت برای هر یک از اجزای تشکیل دهنده طرح و مشخصات فنی آنها نیز تعیین می‌گردد.

- فرایند طراحی که در آن اطلاعات لازم در مورد جزئیات ساختار طرح فراهم می‌گردد. در این طراحی شکلها، ابعاد و روادارای‌ها دقیقاً مشخص می‌شود و ویژگی‌های مواد و روش ساخت برای هر یک از اجزای تشکیل دهنده طرح تعیین می‌گردد.

Scope of work ۳۴۰۲۱۵- دامنه کار [۱۴۴]

واژه‌ای قراردادی که محدوده یا گستره کار از جمله محل، هندسه طرح، مجموعه فعالیتها، توسعه یا اصلاح تجهیزات را طبق قرارداد مشخص می‌کند.

Salient features of a project ۳۴۰۲۱۶- مشخصات طرح [۱۱۹]

اطلاعات مهم یک طرح به طور مختصر که مشخص کننده نوع، اهمیت، ویژگی‌ها و هدف آن باشد.

Project geographical area (position) ۳۴۰۲۱۷- محل جغرافیایی طرح [۵۸]

محدوده جغرافیایی، در حد شهر و یا روستا که ساختگاه طرح در آن واقع است.

Geographic region ۳۴۰۲۱۸- منطقه طرح [۵۸]

محدوده جغرافیایی، در حد استان که محل جغرافیایی طرح در آن واقع است.

Work environment ۳۴۰۲۱۹- محیط کار [۱۰۷]

مجموعه‌ای از شرایط که کار تحت آن شرایط انجام می‌گیرد. یادآوری- شرایط شامل عوامل فیزیکی، اجتماعی، روانشناختی و زیست‌محیطی است. (مانند دما، نحوه ارزشیابی و پذیرش، مهندسی، عوامل انسانی و ترکیب مواد موجود در هوا)

Climate ۳۴۰۲۲۰- اقلیم [۱۴۷]

شرایط آب و هوای یک منطقه در یک دوره چند ساله

Climatology ۳۴۰۲۲۱- اقلیم شناسی [۱۱۹]

بخشی از علوم که از آب و هوای یک محل معین و در یک دوره زمانی مشخص گفتگو می‌نماید، همچنین روابط آماری، مقادیر میانگین، مقادیر نرمال، بسامدها، تغییرات و چگونگی پخش پدیده‌های آب و هوا را بررسی می‌کند.

Meteorology ۳۴۰۲۲۲- هواشناسی [۱۲۰]

علمی که جو زمین (نیوار) و پدیده‌های درون آن را مطالعه و سیر تحول آنها بررسی می‌کند.

Ecology ۳۴۰۲۲۳- اکولوژی (بوم شناسی) [۱۷۷]

علمی است که درباره رابطه بین گیاهان و موجودات زنده و ارتباط آنها با محیط زیستشان بحث می‌کند.

Ecosystem ۳۴۰۲۲۴- اکوسیستم [۱۱۹]

الف- مجموعه‌ای از موجودات زنده و یا غیر زنده با تأثیرات متقابل روی یکدیگر و محیط زیست.
ب- زیستگاهی طبیعی شامل اجزای زنده و غیر زنده که بر روی یکدیگر اثر متقابل داشته و با تغییراتی که در مواد به وجود می‌آورند، موجبات تجمع موجودات زنده با خصوصیت‌های ویژه را فراهم می‌سازند.

Environmental conditions ۳۴۰۲۲۵- شرایط محیطی [۵۸]

شرایط فیزیکی، شیمیایی یا بیولوژیکی محیط خارج است که سیستم در زمانهای معینی، در معرض آنها قرار می‌گیرد، شرایط محیطی، معمولاً شامل شرایط محیط طبیعی و شرایط محیطی ایجاد شده توسط خود سیستم یا عوامل خارجی می‌باشد.

Environmental factors ۳۴۰۲۲۶- عوامل محیطی [۵۸]

عوامل فیزیکی، شیمیایی یا بیولوژیکی نظیر دما، ارتعاش و ... که به تنهایی یا در ترکیب با یکدیگر بر یک سیستم تأثیر می‌گذارند و شرایط محیطی را به وجود می‌آورند، عوامل محیطی خوانده می‌شود.

Drawing ۳۴۰۲۲۷- نقشه [۱۷۷ و ۱۰۵]

- عبارتست از اطلاعاتی که به صورت ترسیمی و با ابعاد و اندازه‌های مشخص و جزئیات لازم ارائه شده و ممکن است دارای حاشیه‌نویسی نیز باشد.
- اطلاعات ارائه شده به صورت ترسیمی است که ممکن است حاوی حاشیه‌نویسی نیز باشد.

Site ۳۴۰۲۲۸ - ساختگاه [۱۴۴ و ۵۸]

- محل استقرار قسمتهای مختلف طرح را ساختگاه گویند و این محل معمولاً با نقشه‌برداری تعیین حدود و با محدوده عملیات ساختمانی مشخص می‌شود.
- مکان یا مسیر دقیق اجرای طرح.

Layout ۳۴۰۲۲۹ - جانمایی [۱۷۷]

الف- شکل قرار گرفتن قسمتهای مختلف یک طرح و فضاهاى بین آنها را با توجه به شرایط طرح و در نظر گرفتن ارتباط مطلوب، امکان دسترسی و استفاده بهینه از آنها را نشان می‌دهد.
ب- نقشه‌ای که در آن آرایش تجهیزات و فضا و ترتیب استقرار آنها نشان داده شده است.

Process ۳۴۰۲۳۰ - فرایند [۱۰۸ و ۱۲۴]

- مجموعه فعالیت‌های مرتبط به هم یا متعامل که دروندادها را به بروندادها تبدیل می‌کند.
یادآوری ۱- دروندادهای یک فرایند عموماً بروندادهای سایر فرایندها هستند.
یادآوری ۲- فرایندها در یک سازمان عموماً برنامه‌ریزی می‌شوند و تحت شرایط کنترل شده به اجرا درمی‌آیند تا ارزش افزوده حاصل گردد.
یادآوری ۳- فرایندی که انطباق محصول حاصل از آن را نتوان به سهولت یا به طور اقتصادی مورد تصدیق قرار داد، غالباً «فرایند ویژه» می‌نامند.
- سیستم یا رشته‌ای از عملیات که به طور پیوسته یا منظم به شیوه‌ای از پیش معین یا طرح‌ریزی شده برای رسیدن به نتیجه‌ای مطلوب انجام می‌شود.

Project justification ۳۴۰۲۳۱ - توجیه طرح [۱۱۹ و ۱۴۰]

- امکان اجرای طرح از لحاظ فنی یا دیگر جنبه‌های زیر:

۱- ملاحظات اقتصادی و مالی

۲- ملاحظات سیاسی

۳- ملاحظات دفاعی

۴- از نقطه نظر ملی

۵- از نقطه نظر منطقه‌ای

- اطمینان از اینکه برای رفع نیاز جامعه تمام گزینه‌های مختلف مورد مطالعه قرار گرفته و از میان آنها بهترین گزینه مشخص شده است از این رو انتخاب و اجرای طرح از نظر جامعه سودمند و خردمندانه است.

Economic feasibility ۳۴۰۲۳۲- توجیه اقتصادی [۱۱۹]

بررسی طرح پیشنهادی به منظور اطمینان از این که درآمدهای پیش‌بینی شده بیشتر از هزینه‌های برآورد شده است.

Environmental feasibility ۳۴۰۲۳۳- توجیه زیست‌محیطی [۱۷۷]

قسمتی از مطالعات امکان‌پذیری اجرای یک طرح که آثار اجرا و بهره‌برداری از طرح را بر محیط طبیعی ناحیه یا منطقه از لحاظ تعادل اکولوژیک و حفظ محیط زیست مورد بررسی قرار می‌دهد.

Life cycle cost ۳۴۰۲۳۴- هزینه طول عمر [۱۴۰]

الف- مجموع تمام هزینه‌های مطالعات و طراحی، خرید، اجرا، بهره‌برداری و نگهداری طی یک دوره زمانی مشخص (طول عمر طرح) است.

ب- مجموع هزینه‌های دوره عمر محصول که مربوط به طراحی، تهیه، تولید و نصب یک محصول و نیز تأمین بودجه، مالیاتها، بهره‌برداری، پشتیبانی تدارکاتی، نگهداری، بازسازی، تعمیرات، جایگزینی و دفع آن باشد.

ج- در تولید صنعتی همچنین به مجموع هزینه توسعه، تولید و کاربرد اطلاق می‌شود.

Economic analysis of project ۳۴۰۲۳۵- تحلیل اقتصادی طرح [۱۷۷]

هدف از تحلیل اقتصادی طرحها، تخصیص منابع کشور به شیوه‌ای مطلوب تا موجبات افزایش درآمد کشور فراهم گردد، تخصیص منابع به گونه‌ای که برای تولید یک محصول کمترین منابع مصرف شود. در تحلیل اقتصادی تأثیر طرح بر اقتصاد کشور و در نتیجه سودآوری اقتصادی مورد نظر است و دو عمل زیر انجام می‌شود:

الف- برآورد هزینه‌ها و درآمدهای گزینه‌های مختلف بر اساس قیمت‌های واقعی.

ب- مقایسه گزینه‌های مختلف از نظر هزینه و درآمد با در نظر گرفتن اقتصاد ملی کشور.

۳۴۰۲۳۶- تحلیل مالی طرح [۱۲۱ و ۱۷۷] Financial analysis of project

-تحلیل مالی به منظور بررسی وضعیت مالی پروژه انجام می‌شود. معیارها یا شاخصهای مورد استفاده در این مطالعه با استفاده از قیمت‌های بازاری عوامل تولید و محصولات محاسبه می‌شوند در حالی که در تحلیل اقتصادی از قیمت‌های حقیقی یا شبه قیمت‌ها استفاده می‌شود.

- برآورد هزینه‌ها و درآمد گزینه‌های مختلف بر مبنای قیمت بازار، بررسی منابع تأمین اعتبار، برآورد درآمدهای حاصل از اجرای طرح با استفاده از قیمت‌های بازار و بررسی کفایت درآمدها برای بازپرداخت منابع مالی و سود آنها می‌باشد. در تحلیل مالی هدف، اندازه‌گیری و برآورد سودی است که عاید سرمایه‌گذار یا مؤسسه می‌شود.

۳۴۰۲۳۷- تحلیل هزینه [۱۵۲] Cost analysis

ارزیابی هر واحد هزینه که مجموعاً قیمت کل را تشکیل می‌دهند. این ارزیابی باید شامل تأیید هزینه‌ها با قیمت روز بوده و به طور دقیق و کامل برای یک زمان مشخص تهیه شده باشد و ممکن است شامل ارزیابی و تصویری از ارقام مشخص قیمت برای تعیین ضرورت هزینه، کاهش هزینه‌های احتمالی و مبنای برای کاهش هزینه‌های بالاسری باشد. تحلیل هزینه به رقم مالی طرح و پیچیدگی تدارک بستگی دارد.

۳۴۰۲۳۸- تحلیل هزینه - فایده [۹۸] Cost-benefit analysis

تحلیل منفعت - هزینه یک رویه مهم ارزشیابی انجام‌پذیری و مطلوبیت هر پروژه است. اگر هزینه‌ها از منافع کمتر باشد پروژه، پذیرفتنی است. در غیر این صورت، پذیرفته نیست. ارزشیابی پروژه باید چنان گسترده باشد که صرفه‌های خارجی **Externality** پروژه را نیز دربر گیرد. بنابر این، هزینه‌ها باید هزینه‌های غیر پولی اجتماعی از قبیل آسیب‌های وارده به محیط زیست و یا سلامتی کارگران را نیز شامل شود. و در منافع نیز می‌باید منافی از قبیل آموزش کارگران، اشتغالزایی، توزیع درآمد و صرفه‌جویی‌های ارزی نیز لحاظ شود.

Cost-benefit analysis ۳۴۰۲۳۹- تحلیل هزینه و سود [۱۲۲]

فنی که با آن هزینه‌ها و سودهای یک پروژه، (نحوه برگشت سرمایه و مقایسه سرمایه‌گذاری در حالت‌های جایگزین) تجزیه و تحلیل می‌شود. در این روش هزینه‌ها و سودهای پروژه تا حد امکان با معیارهای کمی بیان می‌شود.

Risk analysis ۳۴۰۲۴۰- تحلیل خطرپذیری [۱۴۵]

استفاده از دانش و روشها برای بررسی و اندازه‌گیری آثار خطرپذیری و احتمال وقوع خطر می‌باشد.

Sensitivity analysis ۳۴۰۲۴۱- تحلیل حساسیت [۴۶]

برآورد تأثیر تغییرات منفی احتمالی بر نتایج اقتصادی طرح را تحلیل حساسیت می‌گویند. هر گاه یک یا دو متغیر عمده بر نتیجه اقتصادی طرح تأثیرگذار باشد، باید در طراحی طرح، تدابیر لازم برای کاهش و یا خنثی نمودن آثار منفی آنها اندیشیده شود.

Sensitivity indicator ۳۴۰۲۴۲- شاخص حساسیت [۴۶]

نسبت درصد تغییر ارزش خالص کنونی طرح، بر درصد تغییر یک متغیر را، شاخص حساسیت می‌نامند. بالاتر بودن نسبت یاد شده، نشان دهنده حساسیت زیاده‌تر طرح، در قبال متغیر مورد بررسی است.

Project alternative ۳۴۰۲۴۳- گزینه‌های طرح [۴۶ و ۱۲۱]

- روشهای گوناگون و موجه فنی برای تحقق هدف مورد نظر را، گزینه‌های طرح می‌خوانند، گزینه‌های طرح شامل: مکانهای مختلف، انواع تکنولوژی (فناوری)، ظرفیتهای متفاوت، و زمانبندی‌های مختلف می‌شود. گاه می‌توان طرحهای سرمایه‌گذاری، تغییر سیاستها و ظرفیت‌سازی را نیز، گزینه‌های یکدیگر تلقی کرد. پیش از تحلیل و ارزشیابی اقتصادی کل طرح، باید گزینه‌های مختلف تحقق هدف مورد نظر، بررسی گردد و بهترین آنها انتخاب شود.

- راههای چاره، شقوق مختلف، منظور روشها و گزینه‌های مختلفی است برای انجام کاری معین و رسیدن به هدفی مشخص.

Optimal alternative ۳۴۰۲۴۴- گزینهٔ بهینه [۱۷۷]

روش یا راه‌حلی که در مجموع، بیشترین مزایا و کمترین هزینه و معایب را در مقایسه با گزینه‌های دیگر داشته باشد.

Design review ۳۴۰۲۴۵- بازنگری طراحی [۱۰۶]

بررسی یک طراحی به صورت مدون، جامع و نظام‌یافته به منظور ارزیابی قابلیت آن برای برآورده کردن نیازمندی‌های کیفیت، شناسایی مشکلات موجود (در این زمینه) و ارائه پیشنهاد برای یافتن راه‌حل آنها.

یادآوری- بازنگری طراحی را در هر مرحله از فرایند طراحی می‌توان انجام داد، ولی به هر حال باید بعد از پایان این فرایند نیز انجام گیرد.

Project approval ۳۴۰۲۴۶- تصویب طرح [۱۷۷]

تصویب طرح فرایندی است که در آن جزئیات طرح مورد بررسی و کنترل قرار گرفته و در صورت پذیرش طرح توسط کارفرما یا نماینده وی مورد قبول قرار می‌گیرد.

Execution phase ۳۴۰۲۴۷- مرحله اجرا (مرحله سه) [۱۲۹]

این مرحله شامل انجام مناقصه و نظارت بر پیشرفت فعالیت‌های اجرایی طرح طبق نقشه‌های اجرایی و مشخصات فنی تهیه شده در مرحله دوم و برنامه زمانبندی تفصیلی مصوب می‌باشد.

Project execution ۳۴۰۲۴۸- اجرای طرح [۱۷۷]

اجرای طرح عبارت است از انجام دادن فعالیت‌های زیر:
انتخاب روش اجرا، طراحی تفصیلی و تهیه نقشه‌های اجرایی، تهیه یا ساخت تجهیزات و کالا، عملیات ساختمان و نصب و آماده‌سازی برای بهره‌برداری.

۳۴۰۳۰۰ - نظارت

Supervision ۳۴۰۳۰۱ - نظارت [۱۷۷]

مجموعه خدمات و اقداماتی است که برای کنترل و حصول اطمینان از صحت اجرای کار طبق اسناد و مدارک قرارداد انجام می‌شود.

Overall supervision ۳۴۰۳۰۲ - نظارت عالی [۱۷۷]

نظارتی است که با هدف هماهنگی بین عوامل دست‌اندرکار اجرای طرح همراه با بازدیدهای منظم از کارگاه برای کنترل کمی و کیفی کار و به منظور حصول اطمینان و تطابق آن با نقشه و مشخصات و کنترل برنامه و پیشرفت کار و تهیه گزارشهای جامع و مدیریتی و عملیاتی انجام می‌شود.

Site supervision ۳۴۰۳۰۳ - نظارت کارگاهی [۱۴۰]

مجموعه خدمات و اقداماتی است که توسط عوامل نظارت کارگاهی با پشتیبانی دفتر مرکزی مهندس مشاور در حین عملیات اجرایی طبق اسناد و مدارک قرارداد به منظور اطمینان از تطابق عملیات با نقشه‌ها و مشخصات فنی انجام می‌شود.

Consultant ۳۴۰۳۰۴ - مهندس مشاور (دستگاه نظارت) [۳۷ و ۳۸]

- مهندس مشاور، شخص حقوقی است که برای نظارت بر اجرای کار، در چارچوب اختیارات تعیین شده در اسناد و مدارک قرارداد، از سوی کارفرما به پیمانکار معرفی می‌شود.
- مهندس مشاور به معنای شخصی است که از طرف کارفرما به این عنوان منصوب شده و با منظوری که در پیمان آمده، فعالیت می‌کند.

Resident engineer ۳۴۰۳۰۵ - مهندس ناظر [۲۵ و ۱۷۷]

- مهندس ناظر، نماینده مقیم مهندس مشاور در کارگاه است و در چارچوب اختیارات تعیین شده در اسناد و مدارک پیمان به پیمانکار معرفی می‌شود.
- شخصی که از طرف مشاور برای انطباق کارهای اجرایی با نقشه‌ها، مشخصات کارها و سایر مدارک پیمان و نظارت فنی بر عملیات اجرایی و کنترل مستقیم کار، به کار گرفته می‌شود.

Employer`s consultant

۳۴۰۳۰۶- مشاور کارفرما [۲۶]

شخص حقوقی است که به عنوان عامل فنی کارفرما، برای انجام خدمات فنی در زمینه کارهای موضوع پیمان و به شرح مفاد موافقتنامه، به پیمانکار معرفی می‌شود.

Technical inspector

۳۴۰۳۰۷- بازرس فنی [۲۶]

شخصی است حقیقی یا حقوقی، که از سوی کارفرما به منظور نظارت بر فعالیتهای کنترل کیفی کارهای انجام شده از سوی پیمانکار، به کار گمارده می‌شود تا زیر نظر مشاور کارفرما انجام وظیفه کند.

۳۴۰۴۰۰ - بهره‌برداری و نگهداری**۳۴۰۴۰۱ - نظارت بر بهره‌برداری و نگهداری [۱۷۷]****Supervision of operation and maintenance**

نظارت بر بهره‌برداری و نگهداری عبارت است از بررسی و کنترل فعالیتهای بهره‌برداری و نگهداری و تطبیق آنها با دستورالعملها و الزامات آن و مقایسه عملکرد آن با معیارها و هدفهای تعیین شده - کنترل و بررسی انجام تعمیرات و حفاظتهای لازم.

Operation**۳۴۰۴۰۲ - بهره‌برداری [۱۴۰]**

بهره‌برداری به فعالیتهایی اطلاق می‌شود که به ما اطمینان می‌دهد که عملکرد طرح طبق دستورالعمل تهیه شده به وسیله طراح بوده و اهداف طرح برآورده شده است.

Normal operation**۳۴۰۴۰۳ - بهره‌برداری عادی [۱۷۷]**

بهره‌برداری از یک سیستم بر پایه محاسبات و مفروضات طراحی و دستورالعملهای تعیین شده.

Emergency operation**۳۴۰۴۰۴ - بهره‌برداری اضطراری [۱۷۷]**

بهره‌برداری از یک سیستم در مواقع غیر عادی و اتفاقی.

Co-ordinated operation**۳۴۰۴۰۵ - بهره‌برداری هماهنگ [۱۷۷]**

بهره‌برداری درست از تعدادی تأسیسات و یا یک واحد بزرگ، وقتی که تحت نظر دو یا چند مدیریت مستقل و یا اینکه با استقلال جزئی اداره می‌گردند. مدیریت هماهنگ معمولاً برای بالا بردن منافع کلی تأسیسات یا گروههای مختلف تأسیساتی است که اگر به طور جداگانه اداره شوند سود کمتری می‌دهند. برنامه کلی بهره‌برداری ممکن است به توافق ادارات ذی‌نفع یا توسط یک مؤسسه واحد تعیین گردد.

Operation cycle**۳۴۰۴۰۶ - دوره بهره‌برداری [۵۸]**

دوره تولید کالا و یا ارائه خدماتی که طرح به منظور تأمین آنها، اجرا شده و شامل مراحل زیر است: مرحله بهره‌برداری آزمایشی و مرحله بهره‌برداری تجاری.

Trial operation ۳۴۰۴۰۷- مرحله بهره‌برداری آزمایشی [۱۷۷]

مرحله بهره‌برداری آزمایشی، مرحله قبل از مرحله بهره‌برداری تجاری است. یعنی در ابتدای شروع بهره‌برداری و با تولید در مقیاس محدود (کمتر از ظرفیت طرح) می‌باشد. در این مرحله عملکرد قسمتهای مختلف به دقت زیر نظر قرار می‌گیرد و آزمایشهای عملکردی انجام می‌شود و معایب احتمالی دستگاهها و تجهیزات برطرف می‌شود.

Commercial operation ۳۴۰۴۰۸- مرحله بهره‌برداری تجاری [۱۷۷]

مرحله بهره‌برداری تجاری بعد از مرحله بهره‌برداری آزمایشی است. یعنی پس از آنکه تمامی عوامل تشکیل دهنده خط تولید مورد آزمایش و تأیید قرار گرفت بهره‌برداری تجاری با ظرفیت کامل شروع می‌شود.

Maintenance ۳۴۰۴۰۹- نگهداری [۱۴۰]

نگهداری فعالیتهایی است که با انجام آنها طرح طبق شرایط خواسته شده بوده و مطمئن باشیم که طرح همواره قادر به ادامه کار و آماده برای بهره‌برداری است.

Technical maintenance ۳۴۰۴۱۰- تعمیر و نگهداری فنی [۱۲۴]

بخشی از تعمیر و نگهداری، شامل تعویض قطعات مهم و مجموعه‌ها یا زیرمجموعه‌هایی که دیگر قابل استفاده نیستند، تنظیم دقیق، آزمون و میزان کردن قطعات داخلی.

Planned maintenance ۳۴۰۴۱۱- تعمیر و نگهداری برنامه‌ای [۱۲۲]

برنامه منظم تعمیر و نگهداری که هدف آن افزایش عمر مفید و تجهیزات و جلوگیری از خرابی آنهاست.

Maintainability ۳۴۰۴۱۲- قابلیت نگهداری [۵۸]

قابلیت نگهداری عبارت است از قابلیت سیستم، تحت شرایط معین بهره‌برداری، در پایداری و یا برگشتن به حالتی که در آن سیستم بتواند کارکرد الزامی خود را داشته باشد، در حالی که تعمیرات و نگهداری سیستم تحت شرایط معین و با استفاده از روشها و وسایل تجویز شده انجام شده باشد.

Routine maintenance ۳۴۰۴۱۳- نگهداری عادی [۱۱۹]

۱- انجام تعمیرات یا نگهداری از طریق نیروهای ادواری موقت که برای همین منظور فراهم می‌گردد.

۲- انجام تعمیرات یا نگهداری که به طور سالانه یا ادواری انجام می‌شود. این گونه نگهداری را «مرمت سالانه» نیز می‌گویند.

Special maintenance ۳۴۰۴۱۴- نگهداری ویژه [۱۱۹]

انجام مرمت یا نگهداری با در نظر گرفتن ارزیابی مجاز (نه ارزیابی عادی) برای این منظور.

Maintenance bond ۳۴۰۴۱۵- تعهد نگهداری [۱۴۴]

یک پوشش معمولی که صحت فعالیت‌های نگهداری و تعمیرات و مواد آن را در مقابل عیب و نقص تضمین می‌کند به هر حال تعهد نگهداری گاهی ممکن است شامل تضمین بهره‌برداری موفق و کارا نیز باشد.

Operation(economic) life ۳۴۰۴۱۶- عمر بهره‌برداری [۱۷۷]

تعداد سالهایی که طرح یا کالا مورد استفاده قرار گرفته و پس از آن طرح یا کالای سرمایه‌ای را به علت فزونی هزینه‌ها بر فایده‌ها و غیر اقتصادی بودن بهره‌برداری از آن باید جایگزین کرد.

Operating costs ۳۴۰۴۱۷- هزینه بهره‌برداری [۱۱۹]

هزینه‌ای که مستقیماً مربوط به بهره‌برداری از تأسیسات می‌شود. از قبیل: هزینه برق یا سوخت و روغن، سرویس، تعمیرات، هزینه اداری و غیره.

Maintenance cost ۳۴۰۴۱۸- هزینه نگهداری [۱۷۷]

این هزینه شامل هزینه‌های نگهداری و تعمیرات است.

Emergency ۳۴۰۴۱۹- شرایط اضطراری [۱۱۹]

این واژه در حالات غیر مترقبه که انجام فوری کار ضرورت دارد به کار برده می‌شود. مثلاً تعمیر سریع ابنیه فنی برای جلوگیری از خراب شدن آن و سایر اقدامات مشابه در مواقعی که نمی‌توان کار را از طریق قراردادهای ساختمانی انجام داد.

۳۹۰۰۰۰ - سایر

Cost-effectiveness analysis [۳۹۰۱۰۱- تحلیل ثمربخشی هزینه [۴۶]

تحلیل ثمربخشی هزینه، روشی است که بر اساس آن می‌توان بهترین گزینه تحقق یک فعالیت، یا فرایند، و یا اقدام را با کمترین هزینه اقتصادی، تعیین کرد. از سوی دیگر، در شرایط محدودیت منابع نیز، می‌توان با استفاده از این روش، گزینه‌ای که با کاربرد منابع محدود، حداکثر نتیجه را عاید می‌کند مشخص کرد. از این روش، در مواردی استفاده می‌شود که پیامدهای طرح قابل شناسایی است، اما قابل تقویم پولی نیست.

Gross economic benefit [۳۹۰۲۰۱- فایده ناخالص اقتصادی [۴۶]

ارزش اقتصادی محصول طرح را، فایده ناخالص اقتصادی آن می‌نامند.

Social benefits [۳۹۰۲۰۲- سودهای اجتماعی [۱۱۹]

فایده‌هایی که به علت ایجاد امکاناتی از نظر اشتغال نیروی انسانی و سرمایه در اثنای احداث طرح یا بعد از آن حاصل می‌گردد.

Net present value [۳۹۰۳۰۱- ارزش خالص کنونی [۴۶]

تفاوت ارزش کنونی جریان فایده طرح را با ارزش کنونی جریان هزینه طرح، ارزش خالص کنونی می‌نامند. ارزش خالص کنونی اقتصادی طرح عمرانی، باید با استفاده از نرخ تنزیل محاسباتی که از سوی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور اعلام می‌شود، تعیین گردد.

Contingent valuation [۳۹۰۳۰۲- ارزش‌گذاری احتمالی [۴۶]

پرسش و کسب نظر مستقیم از مصرف کنندگان درباره میل به پرداخت آنان بابت خدمات یا کالاهای حاصل از طرح را، ارزش‌گذاری احتمالی می‌نامند. از این روش، می‌توان برای برآورد ارزش اقتصادی محصولات و منابع مورد نیاز غیر مبادلاتی افزایشده، که درباره قیمت بازار آنها اطلاعات مستقیمی وجود ندارد، و به ویژه در مورد پیامدهای زیست‌محیطی طرح استفاده کرد.

Switching value

۳۹۰۳۰۳- ارزش تغییر دهنده [۴۶]

در مبحث تحلیل حساسیت، درصد تغییر، به ترتیبی که منجر به تغییر تصمیم‌گیری درباره طرح شود، ارزش تغییر دهنده خوانده می‌شود.

With and without project

۳۹۰۳۰۴- با اجرا و بدون اجرای طرح [۴۶]

مقایسه وضع آینده در دو وضع به مرحله اجرا در آوردن و به مرحله اجرا در نیاوردن طرح را، به طور خلاصه و در اصطلاح، با اجرا و بدون اجرای طرح، می‌نامند. در واقع، تفاوت این دو وضعیت، نشان دهنده پیامدهای سرمایه‌گذاری، یا تغییر سیاست، و یا فعالیتهای ظرفیت‌سازی است. این اصطلاح، در مقابل اصطلاح پیش از اجرای طرح و پس از اجرای طرح، وضع شده است. در مقایسه وضع پیش از اجرای طرح با وضع پس از اجرای طرح، تغییرهای منتظره بدون اجرای طرح، مشخص نخواهد شد.

Demand price

۳۹۰۳۰۵- قیمت تقاضا [۴۶]

میل به پرداخت خریداران بابت محصول طرح و میل به پرداخت طرح بابت منابع مورد نیاز را قیمت تقاضا می‌گویند.

supply price

۳۹۰۳۰۶- قیمت عرضه [۴۶]

قیمتی که بر پایه آن منابع مورد نیاز در دسترس قرار می‌گیرد و یا محصول جایگزین طرح بر اساس آن ارزش‌گذاری می‌شود، قیمت عرضه می‌خوانند. قیمت عرضه، در حقیقت هزینه اقتصادی تولید نهایی کالای مورد نظر است.

Relative price

۳۹۰۳۰۷- قیمت‌های نسبی [۴۶]

قیمت آینده محصول و منبع مورد نیاز طرح، در مقایسه و نسبت به یک محصول و یا منبع دیگر، و یا نسبت به قیمت تمام کالاها و خدمات را، قیمت‌های نسبی می‌خوانند. هر گاه تمام قیمت‌ها با یک نرخ معین افزایش یابند، با آنکه سطح قیمت‌ها در کل افزایش می‌یابد، اما قیمت‌های نسبی ثابت و بدون تغییر باقی می‌مانند. هر گاه قیمت یک محصول یا منبع، بیشتر یا کمتر از قیمت سایر کالاها افزایش یا کاهش یابد، در این حالت، قیمت نسبی محصول یا منبع یاد شده تغییر می‌یابد.

Gross economic cost ۳۹۰۳۰۸- هزینه ناخالص اقتصادی [۴۶]

ارزش اقتصادی منابع مورد نیاز طرح را، هزینه ناخالص اقتصادی می‌خوانند.

Opportunity cost ۳۹۰۳۰۹- هزینه امکانات از دست رفته [۴۶]

فایده از دست رفته حاصل از عدم استفاده از یک کالا یا منبع در بهترین گزینه بعدی را، هزینه امکانات از دست رفته آن می‌خوانند. برای تعیین ارزش محصولات غیر افزایشده و منابع مورد نیاز افزایشده، باید هزینه امکانات از دست رفته آنان را تعیین کرد.

۳۹۰۳۱۰- میانگین هزینه اضافی اقتصادی [۴۶]**Average incremental economic cost**

حاصل تقسیم ارزش کنونی هزینه‌های سرمایه‌گذاری و عملیاتی بر حسب قیمت‌های اقتصادی، بر ارزش کنونی مقدار محصول طرح، نشان دهنده میانگین هزینه اضافی اقتصادی است. تفاوت هزینه و مقدار تولید در دو حالت با اجرا و بدون اجرای طرح، نمایانگر هزینه اضافی اقتصادی و تولید اضافی است. نرخ تنزیل مورد عمل برای تعیین ارزش کنونی، نرخ محاسباتی تنزیل است.

۳۹۰۳۱۱- میانگین هزینه اضافی مالی [۴۶]**Average incremental financial cost**

حاصل تقسیم ارزش کنونی هزینه‌های سرمایه‌گذاری و عملیاتی بر حسب قیمت‌های مالی، بر ارزش کنونی مقدار محصول طرح، نشان دهنده میانگین هزینه اضافی مالی است. تفاوت هزینه و مقدار تولید، در دو حالت با اجرا و بدون اجرای طرح، نمایانگر هزینه اضافی مالی و تولید اضافی است. نرخ تنزیل مورد عمل برای تعیین ارزش کنونی، نرخ محاسباتی تنزیل است.

Distribution effects ۳۹۰۳۱۲- آثار توزیعی [۴۶]

تحلیل چگونگی توزیع فایده خالص حاصل از هزینه و فایده طرح، بین مشارکت کنندگان در طرح را، آثار توزیعی طرح می‌خوانند. مشارکت کنندگان در طرح، شامل عرضه کنندگان منابع، مصرف کنندگان محصول، دولت، کارکنان، وام دهندگان و مؤسسه مجری طرح، می‌باشد.

Externalities

۳۹۰۳۱۳- آثار و پیامدهای بیرونی [۴۶]

آن گونه پیامدهای طرح که هزینه و فایده آن عاید افراد ثالث می‌شود و هیچ دریافت و یا پرداختی بابت آن انجام نمی‌گیرد، و از این رو تأثیر مالی ندارد و در حسابهای مالی طرح منعکس نمی‌شود، پیامدهای بیرونی (یا خارجی، یا جانبی، یا فرعی و یا سرریز) طرح نام دارد. در تحلیل اقتصادی طرح، باید پیامدهای بیرونی را بر حسب قیمت‌های اقتصادی برآورد و در محاسبات منظور کرد.

۳۹۰۳۱۴- عمر اقتصادی طرح یا دوره اقتصادی طرح [۱۷۷ و ۱۵۸]

Economic life of a project

- دوره (عمر) طرح از شروع بهره‌برداری تا زمانی است که آثار اقتصادی و عوامل فیزیکی (استهلاک فیزیکی، منسوخ شدن، تغییر نیازمندیهای خدماتی طرح، احتمال خطر به علت عدم اطمینان) سبب شود تا هزینه‌های طرح بر فایده‌هایی که انتظار می‌رود، در صورت ادامه آن به دست آید، فزونی گیرد، عمر اقتصادی طرح معمولاً کوتاه‌تر از عمر فیزیکی آنست.

- مدت زمانی که بهره‌برداری و تولید محصول از نظر اقتصادی توجیه داشته باشد.

Economic rate of return

۳۹۰۳۱۵- نرخ بازده اقتصادی [۴۶]

هر گاه تمام هزینه و فایده طرح بر حسب قیمت‌های اقتصادی تعیین شود، نرخ بازده منابع مورد استفاده در طرح را، نرخ بازده اقتصادی آن می‌خوانند. آن نرخ تنزیلی که ارزش کنونی جریان فایده اقتصادی طرح را با ارزش کنونی هزینه اقتصادی آن به طور دقیق برابر می‌کند، نرخ بازده اقتصادی طرح خوانده می‌شود. طرحی که بازده اقتصادی آن حداقل برابر و یا بیشتر از نرخ محاسباتی تنزیل است، مورد پذیرش قرار می‌گیرد.

Financial rate of return

۳۹۰۳۱۶- نرخ بازده مالی [۴۶]

هر گاه تمامی اقلام طرح بر حسب قیمت‌های مالی برآورد شود، نرخ تنزیلی که ارزش کنونی هزینه مالی طرح را با ارزش کنونی درآمد مالی آن برابر می‌کند، نرخ بازده مالی آن طرح نام دارد. به سخن دیگر، نرخ بازده مالی، چنان نرخ تنزیلی است که ارزش خالص کنونی مالی طرح را، برابر با صفر می‌کند.

Equalizing discount rate ۳۹۰۳۱۷- نرخ تنزیل برابر کننده [۴۶]

نرخ تنزیلی که بر اساس آن، ارزش کنونی دو گزینه مختلف طرح با هم برابر می‌شوند، نرخ تنزیل برابر کننده خوانده می‌شود.

Shadow exchange rate ۳۹۰۳۱۸- نرخ محاسباتی تبدیل ارز [۴۶]

قیمت اقتصادی ارز را در تحلیل اقتصادی طرحها، نرخ محاسباتی تبدیل ارز می‌خوانند. می‌توان نرخ محاسباتی تبدیل ارز را بر پایه میانگین قیمت تقاضا و قیمت عرضه ارز تعیین کرد. راه دیگر این است که ارزش تمام کالاهای کشور بر حسب قیمت‌های داخلی به ارزش همان کالاها بر حسب قیمت معادل ارزی آن تقسیم شود. به طور اصولی، نرخ محاسباتی تبدیل ارز، بیش از نرخ رسمی تبدیل آن است، و نمایانگر آن است که خریداران داخلی، ارزش زیادتری برای ارز خارجی در مقایسه با نرخ رسمی آن قائلند.

Shadow wage rate ۳۹۰۳۱۹- نرخ محاسباتی دستمزد [۴۶]

قیمت اقتصادی و یا به سخن دیگر، قیمت محاسباتی نیروی کار، بر پایه میانگین قیمت تقاضا و قیمت عرضه آن تعیین می‌شود. معمولاً نرخ محاسباتی کارگران ماهر، برابر و یا بیش از مبلغ دستمزد دریافتی آنان است، اما نرخ محاسباتی دستمزد کارگران ساده، کمتر از مبالغ دستمزد دریافتی آنان است.

Cost-effectiveness ratio ۳۹۰۳۲۰- نسبت ثمر بخشی هزینه [۴۶]

نسبت حاصل از تقسیم ارزش کنونی هزینه‌های اقتصادی طرح بر ارزش کنونی پیامدها یا نتایج طرح، نسبت ثمر بخشی هزینه می‌گویند. برای تعیین ارزش کنونی، از نرخ محاسباتی تنزیل استفاده می‌شود. گزینه‌ای که کمترین نسبت ثمر بخشی هزینه را دارد، حداکثر نتیجه یا فایده را از منابع مورد استفاده حاصل می‌کند.

Effective assistance ratio ۳۹۰۳۲۱- نسبت کمک مؤثر [۴۶]

حاصل تقسیم تفاوت ارزش افزوده مالی و ارزش افزوده اقتصادی طرح، بر ارزش افزوده اقتصادی آن، نشان دهنده نسبت کمک مؤثر به طرح است.

Project assistance coefficient ۳۹۰۳۲۲- ضریب کمک مؤثر به طرح [۴۶]

نسبت حاصل از تقسیم ارزش خالص کنونی مالی، بر ارزش خالص کنونی اقتصادی طرح را، ضریب کمک مؤثر به طرح می‌نامند. این ضریب، معمولاً به صورت درصد بیان می‌شود.

Conversion factor ۳۹۰۳۲۳- ضریب تبدیل [۴۶]

نسبت بین قیمت اقتصادی و قیمت مالی هر یک از اقلام طرح را، ضریب تبدیل آن می‌خوانند. با استفاده از این نسبتها، می‌توان قیمت ثابت مالی هر یک از اقلام طرح را، به قیمت اقتصادی آن تبدیل کرد.

Incremental outputs and inputs ۳۹۰۳۲۴- محصولات و منابع افزاینده [۴۶]

تفاوت محصول اضافی حاصل از اجرای طرح، در مقایسه با محصول تولیدی در حالت بدون اجرای طرح را، محصول افزاینده می‌نامند. بر همین اساس، تفاوت منابع عرضه شده اضافی حاصل از اجرای طرح را در مقایسه با منابع تولید شده در حالت بدون اجرای طرح، منابع افزاینده می‌خوانند.

Nonincremental outputs and inputs ۳۹۰۳۲۵- محصولات و منابع غیر افزاینده [۴۶]

به آن مقدار از محصولات تولیدی طرح که جانشین محصول تولیدی موجود می‌شود، محصولات غیرافزاینده می‌گویند. به آن مقدار از منابع مورد نیاز طرح که در حالت بدون اجرای طرح به دیگران عرضه می‌شد، اما با اجرای طرح، به طرح عرضه می‌گردد، منابع غیر افزاینده خوانده می‌شود. به سخن دیگر با اجرای طرح، عرضه منبع مورد نیاز افزایش نمی‌یابد، و مصرف طرح از طریق جایگزینی با سایر مصرف کنندگان، تأمین می‌شود.

Contingency allowance ۳۹۰۳۲۶- ذخیره احتیاطی [۴۶]

ذخیره‌ای که در برآورد هزینه‌های طرح، بابت از قلم افتادگی برخی از اقلام فیزیکی طرح منظور می‌شود، ذخیره احتیاطی نام دارد. در واقع، این ذخیره نشان دهنده ارزش پولی (بر حسب قیمت‌های اقتصادی) منابع فیزیکی اضافی است، که در مطالعه توجیهی پیش‌بینی نشده است و احتمالاً در مرحله اجرا به آن نیاز خواهد بود.

4

واژه‌های

قیمت‌ها و تعرفه‌ها

(کد 400000)

۴۱۰۰۰ - حق الزحمه

Remuneration

۴۱۰۱۰۱ - حق الزحمه [۱۴۰]

وجوهی است که به ازای انجام کار یا ارائه خدمات طبق مفاد قرارداد به انجام دهنده کار یا ارائه دهنده خدمات پرداخت می‌گردد.

Tariff

۴۱۰۲۰۱ - تعرفه [۱۷۷ و ۹۶]

- قیمت یا فهرست قیمتهایی است که برای انجام برخی از خدمات جنبی طرحها از طرف سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور ابلاغ می‌شود. در مواردی این قیمت به صورت درصدی از بهای کار مربوط تعیین می‌شود.

- صورت قیمت ارقام کالا، صورتی که در آن به حسب مأخذ مقرر قانونی یا قراردادی، حقوقی به شخص تعلق می‌گیرد، مانند تعرفه گمرکی و تعرفه مالیاتی و تعرفه حق الوکاله و کیل دادگستری و غیره.

Base salary

۴۱۰۳۰۱ - حقوق مبنا [۳۸]

حقوق ماهانه منبای عوامل، بر حسب طبقه شغلی، درجه تحصیلی و سابقه کار طبق جدول مربوط تعیین می‌شود.

Percentage method

۴۱۰۴۰۱ - روش درصدی [۳۶]

روشی است که طبق آن حق الزحمه خدمات مطالعه و طراحی، بر اساس درصدی از برآورد هزینه اجرای عملیات و حق الزحمه خدمات برگزاری مناقصه، بر اساس درصدی از مبلغ پیشنهادی پیمانکار و حق الزحمه خدمات نظارت، بر اساس درصدی از هزینه تمام شده عملیات، طبق دستورالعمل رشته مربوط تعیین می‌شود. حق الزحمه این نوع کارها علاوه بر تبعیت از دستورالعمل رشته مربوط، تابع دستورالعمل حق الزحمه کارهای خدمات مشاوره به روش درصدی نیز می‌باشد.

Percentage of remuneration

۴۱۰۵۰۱ - درصد حق الزحمه [۳۶]

عددی است که درصد مبلغ حق الزحمه را نسبت به مبلغ برآورد هزینه اجرای عملیات یا هزینه تمام شده عملیات نشان می‌دهد، درصد حق الزحمه برحسب مبالغ هزینه، رشته و گروه کارهای مختلف، مطابق دستورالعملهای مربوط تعیین می‌شود.

Estimating of the work execution

۴۱۰۶۰۱ - برآورد هزینه اجرای عملیات [۳۶]

برآوردی است که مطابق روش تعیین شده در شرح خدمات قسمت یا مرحله مربوط و بر اساس قیمت‌های روز در تاریخ تسلیم گزارش قسمت یا مرحله مربوط تهیه و به تصویب دستگاه اجرایی رسیده باشد.

۴۴۰۰۰۰ - فهرست‌های پایه

Base unit price list ۴۴۰۱۰۱ - فهرست بهای واحد پایه [۱۷۷]

مجموعه‌ای از اقلام گروه‌بندی شده کار شامل شماره ردیف، شرح ردیف (اقلام کار)، واحد و بهای واحد اقلام کار در رشته‌های مختلف است که به صورت همسان از سوی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور تهیه می‌شود و در برآورد هزینه طرح‌های مختلف و پرداخت پیمانها مورد استفاده قرار می‌گیرد و به اختصار قیمت‌های پایه نیز گفته می‌شود.

Bill of quantity ۴۴۰۲۰۱ - فهرست مقادیر [۱۷۷ و ۱۰۵]

- فهرستی از اقلام مختلف یک کار که بر اساس ردیف‌های مشخص تنظیم و گروه‌بندی می‌گردد و شامل شماره ردیف، شرح ردیف، واحد و مقدار آن می‌باشد.
- مدرک مناقصه است که معمولاً در فرم استاندارد تهیه می‌شود و حاوی شرحی است از فهرست مقادیر کارها، مصالح، نحوه اجرای کار و موارد دیگری که برای کارهای اجرایی ضروری است.

۴۴۰۳۰۱ - فهرست مبانی قیمتها [۱۷۷]

فهرست نرخ عوامل متشکله کار مانند: مصالح ساختمانی، دستمزدها، حمل و نقل و کرایه ماشین‌آلات با قیمت‌های متعارف روز تنظیم شده است.

۴۴۰۴۰۱ - فهرست بهای غیر پایه [۱۷۷]

Customized price list-nonformal price list

مجموعه‌ای از اقلام یک کار (کارها) که برای آنها فهرست بهای واحد پایه (همسان) تهیه نشده است و به صورت خاص برای آنها شرح ردیف، واحد کار و بهای واحد کار تهیه شده است.

Item description ۴۴۰۵۰۱ - شرح ردیف [۱۷۷]

شرح مختصر مشخصات و یا توصیف و یا نحوه اجرای اقلام کار را شرح ردیف گویند.

Unit rate (price) ۴۴۰۶۰۱ - بهای واحد (قیمت واحد) [۱۰۵]

قیمتی است که برای هر واحد از کار، کالا یا خدمت تعیین می‌شود.

Analysis of rates

۴۴۰۷۰۱ - تجزیه بها - آنالیز بها [۱۱۹]

محاسبه واحد بهای اقلام بر اساس قیمت عوامل و اجزای تشکیل دهنده آن اقلام از کار یا مصالح و یا خدمات.

۴۴۰۸۰۱ - اقلام ستاره‌دار [۱۷۷]

اقلامی هستند که در فهرست بهای واحد پایه، شرح ردیف و قیمت واحد که با وضعیت آنها تطابق داشته باشد وجود ندارد و بهای واحد آنها با استفاده از تجزیه بها توسط مشاور، تهیه می‌شود، یا اینکه شرح ردیف آن در فهرست بها وجود دارد ولی فاقد بهای واحد است که در این حالت بهای واحد آن با استفاده از تجزیه بها، برای آن تهیه می‌شود و در هر دو حالت با علامت ستاره در فهرست بها درج می‌شود و به آنها ردیف غیر پایه نیز گفته می‌شود.

Overhead cost

۴۴۰۹۰۱ - هزینه بالاسری [۱۲۰ و ۱۷۷]

- قسمتی از مجموع هزینه‌های طرح که دربر گیرنده هزینه‌های جاری و سود سرمایه پیمانکار یا مشاور است و به صورت درصدی از هزینه‌های واقعی محاسبه می‌شود.

- هزینه بالاسری، هزینه‌هایی است که بین اقلام مختلف یک کار، مشترک و عمومی بوده و نمی‌توان آن را مستقیماً به هر یک از اقلام کار مربوط کرد. مانند هزینه نیروی انسانی مدیریتی، اداری، مالی، تدارکات و هزینه‌های اداری دفتر مرکزی و دفاتر کارگاهی.

یادآوری ۱- هزینه‌های بالاسری، به طور کلی، به هزینه‌های عمومی که نمی‌توان آن را به پروژه مشخصی مربوط کرد و هزینه‌های کار، که مربوط پروژه مشخص می‌باشد، تفکیک می‌شود.

یادآوری ۲- سود حاصل از اجرای یک پروژه، ممکن است جزو هزینه‌های بالاسری محسوب شود، یا این که به صورت جداگانه منظور گردد. در ضریب هزینه‌های بالاسری فهرست‌های بهای واحد پایه، سود جزو هزینه بالاسری منظور شده است.

Regional factor ۴۴۱۰۰۱ - ضریب منطقه‌ای [۱۷۷]

ضریب منطقه‌ای ضریبی است که هزینه اجرای طرح را در منطقه مورد نظر نسبت به هزینه اجرای آن در تهران نشان می‌دهد و از اختلاف قیمت‌های متوسط آماری بین نیروی کار، مواد و مصالح و تجهیزات در نقاط مختلف جغرافیایی نسبت به تهران به دست می‌آید.

Contract factor adjustment ۴۴۱۱۰۱ - ضریب پیمان [۲۵]

حاصل تقسیم مبلغ اولیه پیمان به مبلغ برآورد هزینه اجرای کار است.

Current price ۴۴۱۲۰۱ - قیمت‌های روز [۳۶]

منظور از قیمت‌های روز برای کارهایی که دارای فهرست بهای واحد پایه هستند، بر حسب مورد آخرین فهرست بهای واحد پایه یا مبانی آن، و در مورد کارهایی که قیمت پایه ندارند قیمت‌های متعارف روز طبق ضوابط مربوط می‌باشد.

Access road ۴۴۱۳۰۱ - راه دسترسی [۵۱]

راهی است که یکی از راههای موجود کشور را به کارگاه متصل می‌کند.

Service roads ۴۴۱۳۰۲ - راه‌های سرویس [۵۱]

راههایی هستند که برای دستیابی به محل اجرای عملیات، احداث می‌شوند.

Connection roads ۴۴۱۳۰۳ - راه‌های ارتباطی [۵۱]

راههایی هستند که معادن مصالح، منابع آب، محل قرضه، انبار مواد منفجره و مانند آن را به طور مستقیم یا با واسطه راه‌های دیگر، به محل اجرای عملیات متصل می‌کنند.

Diversion road ۴۴۱۳۰۴ - راه انحرافی [۵۱]

راهی است، که برای تأمین تردد وسایل نقلیه عمومی که قبلاً از مسیر موجود انجام می‌شد، اما به علت انجام عملیات موضوع پیمان قطع شده است، احداث شود.

۴۷۰۰۰۰ - تعدیل قیمت‌ها

Prices adjustment ۴۷۰۱۰۱ - تعدیل قیمت‌ها [۱۷۷]

اعمال تغییرات اتفاق افتاده در نرخ مصالح، ماشین‌آلات و دستمزدها (اجزای تشکیل دهنده واحد بها) در دوره زمانی اجرای کار نسبت به همان نرخ در زمان تسلیم پیشنهاد قیمت پیمانکار در مبلغ پیمان را تعدیل قیمت گویند.

Price adjustment formula ۴۷۰۲۰۱ - فرمول تعدیل قیمت [۱۰۵]

روشی است مخصوص، برای محاسبه مقدار افزایش یا کاهش مبلغ پیمان، با استفاده از فرمولی در تعدیل قیمت‌ها، با در نظر گرفتن افزایش یا کاهش هزینه نیروی انسانی، ماشین‌آلات و مصالح و حمل که در ضمن پیمان اتفاق می‌افتد.

Period ۴۷۰۲۰۲ - دوره [۳۷]

هر یک از سه ماهه‌های منتهی به خرداد، شهریور، آذر یا اسفند.

Base period ۴۷۰۲۰۳ - دوره پایه [۳۷]

دوره‌ای که تمامی شاخصهای مربوط به آن (۱۰۰) است.

Index ۴۷۰۲۰۴ - شاخص [۳۷]

عددی که متوسط قیمت هر دوره را نسبت به دوره پایه نشان می‌دهد.

Overall index ۴۷۰۲۰۵ - شاخص کلی [۳۷]

عددی که متوسط تغییرات قیمت‌های واحد اقلام تمامی فهرست‌های واحد پایه در هر دوره را نسبت به دوره پایه نشان می‌دهد.

Group index ۴۷۰۲۰۶ - شاخص گروهی (فصلی) [۳۷]

عددی که متوسط تغییرات قیمت‌های واحد اقلام یک فصل از فهرست‌های بهای واحد پایه در هر دوره را، نسبت به دوره پایه نشان می‌دهد.

Subjective index ۴۷۰۲۰۷- شاخص رشته‌ای [۳۷]

عددی که متوسط تغییرات قیمت‌های واحد اقلام یک رشته از فهرست‌های بهای واحد پایه در هر دوره را نسبت به دوره پایه نشان می‌دهد.

Base index ۴۷۰۲۰۸- شاخص مبنای پیمان [۳۷]

۱- در مناقصه: یک دوره سه ماهه قبل از دوره سه ماهه‌ای که آخرین روز مهلت تعیین شده توسط

کارفرما برای تسلیم پیشنهاد قیمت پیمانکار در آن واقع شده است.

۲- در ترک مناقصه: یک دوره سه ماهه قبل از دوره سه‌ماهه‌ای که پیشنهاد نهایی پیمانکار در آن

دوره به صورت کتبی تسلیم کارفرما شده است.

Performance period index ۴۷۰۲۰۹- شاخص دوره انجام کار [۳۷]

شاخص دوره انجام عملیات اجرایی مربوط به آن دوره.

Executed works during the period ۴۷۰۲۱۰- کارکرد دوره [۳۷]

مبلغ کارهای انجام شده طی آن دوره شامل عملیات اجرایی، مصالح پایکار و هزینه‌های تجهیز و

برچیدن کارگاه.

Modification adjustment ۴۷۰۲۱۱- ضریب تعدیل [۳۷ و ۱۷۷]

$$\text{ضریبی که از رابطه} \quad = \frac{\text{شاخص دوره انجام کار}}{\text{شاخص مبنای پیمان}} \times ۰/۹۵ - ۱$$

به دست می‌آید.

- ضریبی است که با اعمال آن به کارکرد دوره مربوط، مبلغ تعدیل آن دوره به دست می‌آید.

۴۸۰۰۰۰ - برآورد

- Estimate** ۴۸۰۱۰۱ - برآورد [۱۵۱]
- پیش‌بینی مقادیر کمیتهای طرح مورد نظر، که معمولاً برای هزینه‌های یک طرح، منابع آن و زمان اجرای طرح کاربرد دارد.
- Quantity survey -Bill of quantity estimation** ۴۸۰۲۰۱ - برآورد مقادیر [۱۷۷]
- عبارت است از محاسبه ریز مقادیر کمیتهای اقلام مختلف یک طرح.
- Preliminary estimation** ۴۸۰۳۰۱ - برآورد مقدماتی [۱۱۹]
- برآوردی که متکی بر اندازه‌گیری اجمالی و قیمت‌های خیلی کلی واحد کار باشد، مثل برآورد یک مخزن از روی مقطع بدون مطالعه اعماق (یا ساختمان بر اساس زیربنا) و یا برآورد یک شبکه انهار از روی مساحت مورد آبیاری.
- Preliminary estimation** ۴۸۰۴۰۱ - برآورد اولیه [۱۲۳]
- برآوردی است که پس از پایان مهندسی فرایند از مهندسی پایه با درجه خطای مثبت، منفی ۱۵ تا ۲۵ درصد قابل انجام است.
- Approximate estimation** ۴۸۰۵۰۱ - برآورد تقریبی [۱۰۵]
- برآوردی است که چون بر اساس اطلاعات مقدماتی می‌باشد، دقیق نیست.
- Definitive estimation** ۴۸۰۶۰۱ - برآورد تعیین کننده [۱۲۳]
- برآوردی است که پس از پایان مهندسی پایه با درجه خطای مثبت و منفی ۱۰ تا ۱۵ درصد قابل انجام است. وجه تسمیه تعیین کننده نیز برای اتخاذ تصمیم در توقف یا ادامه کار است.
- Detailed estimation** ۴۸۰۷۰۱ - برآورد تفصیلی [۱۷۷]
- برآوردی است که پس از پایان مرحله مهندسی تفصیلی یا طراحی تفصیلی با استفاده از نقشه‌های اجرایی تهیه می‌شود و با خطای تا ۱۰ درصد می‌تواند مورد قبول واقع شود.

Cost estimating

۴۸۰۸۰۱ - برآورد هزینه [۱۷۷]

یک فرایند محاسباتی است که با توجه به بررسی‌ها، و اندازه‌گیری‌ها و یا متره کردن (بر مبنای نقشه‌ها و مشخصات) مقادیر کمیتهای مختلف طرح به دست آمده و سپس با اعمال قیمت واحد مربوط به آنها، هزینه اجرای طرح محاسبه می‌شود.

Execution cost estimate

۴۸۰۹۰۱ - برآورد هزینه اجرای کار [۲۵]

مبلغی است که به عنوان هزینه اجرای موضوع پیمان، به وسیله کارفرما محاسبه و اعلام شده است.

5

(500000 كد)

6

(600000 كد)

7

واژه‌های

تشخیص صلاحیت،

ارجاع کار و ارزشیابی

(کد 700000)

۷۱۰۰۰ - تشخیص صلاحیت**۷۱۰۱۰ - تشخیص صلاحیت مشاوران****۷۱۰۱۰۱ - تشخیص صلاحیت مشاوران [۳]****Assessment of the consultants qualification**

فرایندی است که در آن توان تخصصی مشاور بر اساس آیین‌نامه مربوط، ارزیابی و تعیین می‌گردد.

۷۱۰۱۰۲ - تشخیص صلاحیت موردی [۱۷۷]**Case assessment of qualification**

فرایندی است که توانایی‌ها (نیروی انسانی متخصص، سوابق کاری و امکانات) شرکت متقاضی برای انجام یک کار مشخص طبق آیین‌نامه مربوط بررسی شده و چنانچه حائز شرایط باشد مورد تأیید قرار می‌گیرد.

Means of assessment**۷۱۰۱۰۳ - عوامل تشخیص صلاحیت [۱۷۷]**

عبارت است از نیروی انسانی متخصص، تجربه کاری شرکت و ساختار تشکیلاتی و امکانات پشتیبانی آن شرکت.

Effective experience**۷۱۰۱۰۴ - تجربه مفید [۱۴۰]**

عبارت است از سابقه کار افراد، پس از اعمال ضرایب مربوط.

Individual - Real person**۷۱۰۱۰۵ - شخص حقیقی [۱۷۷]**

- فرد انسانی را گویند که به تنهایی در ارتباطات مدنی، قانونی و حقوقی مطرح باشد و در مقابل شخص حقوقی به کار می‌رود.

Legal entity**۷۱۰۱۰۶ - شخص حقوقی [۱۷۷]**

عبارت است از گروهی از افراد انسانی به صورت شرکت یا مؤسسه دولتی یا خصوصی و یا اداره دولتی.

Private legal person

۷۱۰۱۰۷- اشخاص حقوقی (غیر دولتی) [۳]

بیش از پنجاه درصد مالکیت آن متعلق به اشخاص حقیقی یا حقوقی غیر دولتی و یا ترکیبی از آنها باشد.

۷۱۰۱۰۸- اشخاص حقوقی دولتی موضوع ماده (۴) قانون محاسبات عمومی کشور [۳]

Public legal person

بر اساس قوانین و مقررات، برای انجام فعالیتهای نظام فنی و اجرایی تشکیل یافته و انجام خدمات مورد درخواست در موضوع فعالیت آنها در اساسنامه قید شده باشد.

۷۱۰۱۰۹- اشخاص حقوقی بخش عمومی [۳]

بر اساس قوانین و مقررات برای انجام فعالیتهای نظام فنی و اجرایی تشکیل یافته و در اداره کل ثبت شرکتها و مالکیتهای صنعتی به ثبت رسیده و انجام خدمات مورد درخواست در موضوع فعالیت آنها در اساسنامه قید شده باشد و این واحدها متعلق به بخش عمومی موضوع ماده (۵) قانون محاسبات عمومی کشور باشد.

Steering committee

۷۱۰۱۱۰- کمیته راهبری مشارکت [۱۷۷]

کمیته راهبری مشارکت از نمایندگان تام‌الاختیار شرکتهای عضو مشارکت تشکیل می‌شود و درباره سیاستها و خطمشی مشارکت تصمیم می‌گیرد.

Leader

۷۱۰۱۱۱- عضو راهبر [۱۷۷]

عضوی از اعضای مشارکت است که ریاست کمیته راهبری را بر عهده داشته و کمیته مشارکت را مدیریت و رهبری می‌کند و به عنوان رابط و نماینده مشارکت با کارفرما در ارتباط است و برای مواردی که کمیته راهبری به عهده وی گذاشته است انجام وظیفه می‌کند و هدایت اجرای پروژه را بر عهده دارد.

Associate company

۷۱۰۱۱۲- شرکت همکار [۵]

واحد خدمات مشاوره یا پیمانکار ایرانی تشخیص صلاحیت شده یا شرکت معتبر خارجی است که بر اساس ضوابط مربوط به منظور انجام بخشهای مختلف پروژهها، همزمان با درخواست صدور گواهی صلاحیت، به وسیله شرکت متقاضی، به سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور معرفی می‌شود.

Operation company ۷۱۰۱۱۳- شرکت بهره‌بردار [۱۷۷]

شرکت تشخیص صلاحیت شده‌ای است که خدمات بهره‌برداری و نگهداری را مطابق قرارداد انجام می‌دهد.

Industrial and mineral research unit ۷۱۰۱۱۴- واحد تحقیقات صنعتی و معدنی [۶]

واحدی است که انجام تحقیقات فنی، مهندسی در زمینه صنایع و معادن و کاربرد آنها را برای واحدهای تولیدی به عهده داشته و پایه انجام فعالیتهای تحقیقاتی تا قبل از تولید برای صنایع و معادن می‌پردازد. واحدهای مزبور می‌توانند دارای بخشهای طراحی، آزمایشگاه و کارگاه باشند.

Civil partnership ۷۱۰۱۱۵- مشارکت مدنی [۳]

مشارکتی است بین دو یا چند شخص حقوقی که مطابق مقررات، منعقد شده است.

Registered partnership ۷۱۰۱۱۶- مشارکت ثبتی [۳]

مشارکتی است بین دو یا چند شخص حقوقی که در اداره کل ثبت شرکتها و مالکیت‌های صنعتی به ثبت رسیده باشد.

Cooperation contract ۷۱۰۱۱۷- قرارداد همکاری [۱۷۷]

قرارداد همکاری عبارت است از توافقی که بین دو یا چند شرکت مشاور یا پیمانکار برای انجام یک طرح مشخص یا یک کار به عمل می‌آید. در این توافق، حدود وظایف و مسئولیت هر کدام از شرکتها مشخص شده است.

Individual expert ۷۱۰۱۱۸- کارشناس حقیقی [۳]

شخصی حقیقی ایرانی دارای تحصیلات دانشگاهی که طبق آیین‌نامه مربوط (تشخیص صلاحیت) واجد صلاحیت شناخته شود.

Consultant ۷۱۰۱۱۹- مشاور [۳]

منظور شخص حقیقی و یا حقوقی است که خدمات مشاوره را ارائه می‌کند.

Consult manager

۷۱۰۱۲۰- سرگروه [۳]

کارشناسی که دارای شرایط لازم در یک تخصص بوده و سرپرستی فعالیتهای آن تخصص را در تشکیلات مشاور بر عهده داشته باشد.

Engineer

۷۱۰۱۲۱- مهندس [۱۴۴ و ۱۰۵]

- یک فرد متخصص دارای گواهینامه در رشته مشخصی برای انجام خدمات طراحی (ساختمان، سیستم حمل و نقل، محیط زیست و ...)، نظارت و ساخت می‌باشد، توانایی تخصصی مهندس لازم است توسط نهاد قانونی مورد تأیید قرار گیرد.

- شخصی است که طراحی و یا نظارت اجرای کارهای مهندسی عمران، سازه‌های ساختمانی و خدمات بهره‌برداری و نگهداری آنها را به عهده دارد.

Project engineer

۷۱۰۱۲۲- مهندس پروژه [۱۴۵]

عنوانی است که معمولاً به فردی اطلاق می‌شود که مسئولیت رعایت ضوابط فنی داده شده به وسیله مدیر پروژه را دارد. فردی است که در شرکت و برای طرح کار می‌کند.

Structural design engineer

۷۱۰۱۲۳- مهندس محاسب [۱۷۷]

شخص حقیقی یا حقوقی متخصص و دارای تجربه لازم در محاسبات ایستایی و پایداری سازه‌ها است.

Consulting services

۷۱۰۱۲۴- خدمات مشاوره [۳]

خدمات مشاوره عبارت است از:

الف- مطالعات امکان‌سنجی طرح شامل شناسایی، توجیه فنی، اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی (امکان‌سنجی) و به طور کلی فعالیتهایی که منجر به پذیرش یا رد طرح (به معنای توجیه سرمایه‌گذاری یا عدم سرمایه‌گذاری در طرح) می‌شود.

ب- مطالعات بنیادی، کاربردی و توسعه‌ای

پ- مطالعات موضوعی، بخشی، جامع و میان بخشی

ت- تهیه و تنظیم استانداردها، ضوابط و معیارهای فنی و اجرایی

- ج- طراحی مفهومی، پایه، تفصیلی و اجرایی
- چ- کنترل مهندسی
- ح- نظارت بر اجرای طرح، نصب و بهره‌برداری
- خ- برنامه‌ریزی و کنترل پروژه
- د- خدمات مهندسی ارزش
- ذ- طراحی و پیاده سازی نظامهای کیفیت
- ر- خدمات مدیریت و مدیریت طرح
- ز- خدمات برنامه‌ریزی آموزشی و توسعه منابع انسانی
- ژ- پایش و ارزشیابی طرحها
- س- خدمات مطالعات آماری
- ش- خدمات جنبی
- ص- مستندسازی

Field ۷۱۰۱۲۵- تخصص [۳]

عبارت است از یک یا چند شاخه از علوم و فنون که به لحاظ علمی و اجرایی، در یک زمینه کاری قرار گرفته باشند.

Discipline ۷۱۰۱۲۶- گروه تخصصی [۳]

عبارت است از یک یا چند تخصص مرتبط با هم.

Rank ۷۱۰۱۲۷- پایه [۳]

عددی است که توان مشاور را در هر تخصص تعیین می‌نماید و بر اساس آن مبلغ حداکثر برآورد کار یا حق‌الزحمه مناسب و تعداد کار مجاز مشاور، مشخص می‌گردد. پایه یک نشانگر بالاترین توان فنی در هر تخصص می‌باشد.

Highest rank ۷۱۰۱۲۸- پایه نهایی [۳]

پایه نهایی نمایانگر توان فنی و حرفه‌ای مشاور، برای فعالیت در تمام تخصصهای یک گروه می‌باشد.

Point ۷۱+۱۳۹- امتیاز [۱۷۷]

امتیاز نمراتی است که به هر یک از عوامل لازم برای تشخیص صلاحیت (اصطلاحاً به آنها ضوابط تشخیص صلاحیت می‌گویند) بر اساس مقررات تعلق می‌گیرد.

Number of allowable work load ۷۱+۱۳۰- تعداد کار مجاز [۳]

حداکثر تعداد کارهایی که می‌توان به صورت همزمان به مشاور در یک پایه از هر تخصص ارجاع نمود.

Consultant's work load ۷۱+۱۳۱- ظرفیت کار مشاور [۱۷۷]

حداکثر تعداد کاری است که یک مشاور برای انجام کار می‌تواند قرارداد منعقد نماید.

۷۱+۱۳۲- حداکثر کار (یا حق الزحمه در مورد تخصصهایی که حق الزحمه در آنها ملاک است) [۳]

Maximum allowable work load

حداکثر مبلغ برآورد (یا حق الزحمه در مورد تخصصهایی که حق الزحمه در آنها ملاک است) یک کار که می‌توان در یک پایه از هر تخصص به مشاور ارجاع نمود.

Technical assessment committee ۷۱+۱۳۳- کمیته فنی تشخیص صلاحیت [۱۷۷]

کمیته‌ای است که برای بازنگری و اصلاح جداول (تشخیص صلاحیت مشاوران) و تغییر در شرح اعم خدمات و تخصصها و حداکثر ظرفیت یا کار مناسب و تصویب احراز صلاحیت مشاوران در پایه نهایی و رسیدگی به اعتراض مشاوران تعیین و متشکل از افراد زیر است:

- ۱- مدیر کل دفتر امور مشاوران و پیمانکاران به عنوان رئیس کمیته.
- ۲- یک نفر کارشناس خبره در گروه تخصصی مربوط به انتخاب معاون امور فنی سازمان.
- ۳- یک نفر کارشناس خبره با معرفی تشکل صنفی مربوط.
- ۴- نماینده دستگاه اجرایی ذی‌ربط.
- ۵- نماینده دفتر بخشی ذی‌ربط در سازمان.

Executive manager`s assessment committee [۲۰] - ۷۱۰۱۳۴

انتخاب مجریان طرحها توسط کمیته‌ای مرکب از سه نفر با حکم بالاترین مقام دستگاه اجرایی انجام می‌شود. این کمیته با توجه به برآورد کار، نوع آن و جداول مربوط به همان رشته و ضوابط و آیین‌نامه مصوب، مجری طرح را انتخاب می‌کند.

Consultancy certificate [۳] - ۷۱۰۱۳۵

مدرکی است که بر اساس مقررات آیین‌نامه تشخیص صلاحیت، به منظور اعلام صلاحیت مشاور، از سوی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور برای ارائه خدمات مشاوره صادر می‌شود.

Skilled [۱۷۷] - ۷۱۰۱۳۶

به کسی اطلاق می‌شود که توانایی انجام یک یا چند قسمت از یک کار تخصصی را دارا باشد.

۷۱۰۱۳۷ - صادرات خدمات فنی و مهندسی [۸۷]**Exportation of engineering and technical services**

صادرات خدمات فنی مهندسی عبارت است از مجموعه فعالیتهای هدفدار مهندسی، تدارکات، اجرا، ساخت، تعمیر کالا و تجهیزات و ماشین‌آلات صنعتی، نصب، راه‌اندازی، نظارت و آموزشهای مربوط، انتقال دانش فنی، فعالیتهای نرم‌افزاری (مدیریت، طراحی، مشاوره، خدمات انفورماتیک) و نظایر آنها به نحوی که صدور کالای صرف محسوب نشود.

۷۱۰۱۳۸ - صادر کننده خدمات فنی و مهندسی [۸۷]**Engineering and technical services exporter**

عبارت است از اشخاص حقیقی یا حقوقی ایرانی که اقدام به صادرات خدمات فنی و مهندسی می‌نمایند.

۷۱۰۲۰۰ - تشخیص صلاحیت پیمانکاران

۷۱۰۲۰۱ - تشخیص صلاحیت پیمانکاران [۱۷۷]

Assessment of the contractor's qualification

فرایندی است که در آن توان مدیریتی، فنی و اجرایی پیمانکاران، طبق آیین‌نامه مربوط ارزیابی شده و گواهی‌نامه صلاحیت پیمانکاری برای آنها صادر می‌گردد.

Contractor

۷۱۰۲۰۲ - پیمانکار [۴ و ۹]

- شخصی حقیقی یا حقوقی که برای انجام کار طبق مقررات و شرایط مندرج در آیین‌نامه مربوط، گواهی‌نامه صلاحیت پیمانکاری دریافت کرده باشد.

- شخصیت حقوقی که برای اجرای پروژه‌های صنعتی به روش طرح و ساخت از سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور گواهی صلاحیت دریافت کرده است.

Registered (legal) contractor

۷۱۰۲۰۳ - پیمانکار حقوقی [۴]

پیمانکاری است که پس از ثبت در اداره ثبت شرکتها و مالکیت‌های صنعتی و یا در اداره ثبت اسناد و املاک، با داشتن شرایط لازم، گواهی‌نامه صلاحیت پیمانکاری دریافت کرده باشد.

Individual contractor

۷۱۰۲۰۴ - پیمانکار حقیقی [۴]

فردی است که با داشتن شرایط لازم، گواهی‌نامه صلاحیت پیمانکاری دریافت کرده باشد.

Private contractors

۷۱۰۲۰۵ - پیمانکاران نوع اول (خصوصی) [۴]

پیمانکاران حقیقی و اشخاص حقوقی بخش خصوصی ایرانی که صد درصد (۱۰۰٪) سهام یا سهم‌الشرکه آنها متعلق به اشخاص حقیقی ایرانی باشد.

Public contractors

۷۱۰۲۰۶ - پیمانکاران نوع دوم (دولتی و عمومی) [۴]

پیمانکارانی که صد درصد (۱۰۰٪) مالکیت سهم‌الشرکه یا سهام آنها متعلق به دولت، شهرداریها، مؤسسات یا نهادها و ارگانهای انقلاب اسلامی یا دیگر مؤسسات عمومی و عام‌المنفعه باشد.

تبصره - شرکت‌های دولتی که با اجازه قانون تشکیل می‌شوند، نوع دوم محسوب می‌شوند.

Main contractor (M.C) ۷۱۰۲۰۷- پیمانکار اصلی [۱۴۰ و ۱۰۵]

- پیمانکار اصلی شخصی است حقیقی یا حقوقی که از طرف کارفرما به منظور انجام دادن فعالیت‌های زیر منصوب می‌شود.

الف- سفارش به پیمانکاران فرعی برای طراحی مهندسی، تهیه مصالح و تجهیزات، ساختمان و نصب تجهیزات.

ب- مسئول صحت اجرای تمام کارها توسط پیمانکاران فرعی طبق مشخصات و برنامه زمانبندی.

ج- گواهی و تأیید مصالح و تجهیزات مصرفی.

د- نظارت بر راه‌اندازی و انتقال فناوری.

ه- مسئول تشکیل جلسات هماهنگی ماهانه و مدیریت آن و مشخص نمودن تغییرات و قیمت نهایی طرح و اعلام آن به کارفرما

و- در بعضی مواقع پیمانکاران فرعی را نیز انتخاب می‌کند.

- پیمانکاری است که مسئول آماده‌سازی، هماهنگی و تکمیل تمام کارهای یک پروژه می‌باشد.

General contractor (GC) ۷۱۰۲۰۸- پیمانکار عمومی [۱۴۰]

پیمانکار عمومی مشابه پیمانکار اصلی می‌باشد.

Managing contractor (M.C) ۷۱۰۲۰۹- پیمانکار مدیریت [۱۴۰ و ۱۰۵]

- پیمانکار مدیریت شخصی است حقیقی یا حقوقی که مسئولیت اداره کردن، هماهنگی و نظارت بر تمام بخش‌های یک طرح یا پروژه را از قبیل طراحی، ساختمان و نصب و راه‌اندازی بر عهده دارد. کنترل و آزمایش مصالح و تجهیزات و تطابق آنها با مشخصات فنی و کنترل پیشرفت کار طبق برنامه نیز به عهده وی می‌باشد و کارها را به نحوی هدایت و سرپرستی می‌نماید تا بهترین منافع را برای کارفرما تأمین نماید و ممکن است به منظور استفاده بهتر به عنوان نماینده کارفرما خریدها را نیز انجام دهد.

- شخصی حقیقی که در قبال دریافت دستمزد از طرف کارفرما مسئول هماهنگی همه طرف‌های دست‌اندرکار تمام کارهای یک پروژه اجرایی می‌باشد.

۷۱۰۲۱۰- پیمانکار طراحی و ساخت [۸۷] Design and build contractor

به شرکت یا مؤسسه‌ای اطلاق می‌شود که مسئولیت انجام خدمات طراحی تفصیلی و اجرایی (طراحی مهندسی یا مهندسی فرایند) تهیه و تأمین کالا و تجهیزات، عملیات اجرایی، نصب و راه‌اندازی و مدیریت این فعالیتها را در یک پروژه بر عهده دارد.

۷۱۰۲۱۱- پیمانکار برتر و شایسته [۸] Qualified contractor

پیمانکارانی که به شرح مندرج در دستورالعمل ارزشیابی پیمانکاران، به عنوان پیمانکاران برتر و شایسته برگزیده و در فهرست‌هایی که سالانه از سوی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور منتشر می‌شود با این عنوان معرفی می‌شوند.

۷۱۰۲۱۲- شرکت همکار [۵] Associate company

واحد خدمات مشاوره یا پیمانکار ایرانی تشخیص صلاحیت شده یا شرکت معتبر خارجی است که براساس ضوابط (آیین‌نامه تشخیص صلاحیت پیمانکاران اجرای پروژه‌های صنعتی به روش طرح و ساخت) جهت بخشهای مختلف پروژه همزمان با درخواست صدور گواهی صلاحیت به وسیله شرکت متقاضی به سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور معرفی می‌شود.

۷۱۰۲۱۳- موضوع شرکت [۴] Speciality of the company

فعالیت‌هایی که در اساسنامه شرکت تعیین و انجام خدمات پیمانکاری، منطبق با رشته‌های درخواستی در آن لحاظ و شرکت بر اساس آن تشکیل شده است.

۷۱۰۲۱۴- شرکت ایرانی [۴] Iranian company

هر شرکتی که در ایران ثبت و اقامتگاه آن در ایران باشد شرکت ایرانی محسوب می‌شود.

۷۱۰۲۱۵- شرکت خارجی [۴] Foreign company

شرکتی است که اقامتگاه آن در خارج از کشور جمهوری اسلامی ایران بوده و برای این که بتواند به‌وسیله شعبه یا نماینده خود به امور تجارتي یا صنعتی در ایران مبادرت نماید باید در مملکت اصلی خود شرکت قانونی شناخته شده باشد و شعبه یا نمایندگی آن در اداره ثبت شرکتها در تهران به ثبت رسیده باشد.

Joint venture ۷۱۰۲۱۶- مشارکت [۱۴۴ و ۱۰۵]

- همکاری دو یا چند واحد برای انجام یک پروژه است. این همکاری ممکن است بین دو مشاور و یا پیمانکار و مشاور و یا دو پیمانکار باشد.

- شراکت دو یا چند پیمانکار که به صورت یک شخص حقوقی عمل می‌کنند به نحوی که هر یک از آنها مسئول اقدامات سایرین خواهد بود.

Consortium ۷۱۰۲۱۷- کنسرسیوم [۱۲۲ و ۱۴۶]

- گروهی از اشخاص حقیقی یا حقوقی که برای اجرای یک پروژه (اغلب بزرگ) به یکدیگر می‌پیوندند.

- همکاری پیمانکاری یا اشتراک دو یا چند واحد معمولاً برای انجام یک طرح و یا یک سری از طرح می‌باشد. (در کنسرسیوم هر عضو در حد سهم خدماتی که انجام داده است مسئول می‌باشد).

Capital ۷۱۰۲۱۸- سرمایه شرکت [۴]

مجموع آورده نقدی و غیر نقدی شرکا که با عنوان سرمایه در اداره ثبت شرکتها و مالکیت‌های صنعتی و اداره ثبت اسناد و املاک اظهار و ثبت شده باشد.

Turnover ۷۱۰۲۱۹- گردش مالی [۴]

مجموعه درآمدها و هزینه‌های پیمانکار در یک سال مالی

Current asset ۷۱۰۲۲۰- توان مالی جاری [۴]

رقمی است که بیانگر توانایی مالی پیمانکار برای سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت در طرحهای در دست اجرا می‌باشد و از رابطه زیر به دست می‌آید: بدهی‌های جاری - دارایی‌های جاری = توان مالی جاری

Long term asset ۷۱۰۲۲۱- توان مالی بلندمدت [۴]

رقمی است که بیانگر توانایی مالی پیمانکار برای انجام تعهدات و تضمین قراردادهایش می‌باشد و از رابطه زیر به دست می‌آید: بدهی‌های بلندمدت - دارایی‌های بلندمدت = توان مالی بلندمدت

Long term debts ۷۱۰۲۲۲- بدهی‌های بلندمدت [۴]

وام‌های با وثیقه و بدون وثیقه و وام‌های دریافتنی از شرکت‌های وابسته یا عضو گروه

Current debts ۷۱۰۲۲۳- بدهی‌های جاری [۴]

وامها و اضافه برداشتنی‌های بانکی، حصه‌های جاری بدهی‌های بلندمدت و پرداختنی (حسابها و اسناد پرداختنی تجاری، پرداختنی به مدیران، شرکتهای عضو یا شرکتهای وابسته، مالیات بر درآمد، سود سهام پرداختنی و ...)

Fixed asset ۷۱۰۲۲۴- دارایی ثابت [۴]

سرمایه، اموال، ماشین‌آلات و تجهیزات، زمین و ساختمان، استهلاک انباشته، سرمایه‌گذاری‌های بلندمدت (در شرکتهای فرعی و وابسته) دریافتنی‌های بلندمدت (حسابها و اسناد دریافتنی و تجاری، دریافتنی از مدیران و شرکتهای وابسته عضو گروه و سایر دریافتنی‌ها)، سرقفلی، حق اختراع، علائم تجاری و مخارج انتقالی به دوره‌های آتی.

Current assets ۷۱۰۲۲۵- دارایی‌های جاری [۴]

موجودی نقد، سرمایه‌گذاری در سهام و اوراق بهادار غیر از سرمایه‌گذاری‌های بلندمدت و دریافتنی‌ها و موجودی‌های مواد و کالا

Qualification point ۷۱۰۲۲۶- امتیاز صلاحیت [۴]

عددی است که بیانگر تخصص، تجربه، توان مالی و نتایج ارزشیابی‌های دوره‌ای و تضمین حقوقی در انجام خدمات می‌باشد.

Rank ۷۱۰۲۲۷- پایه [۱۷۷]

عددی است که توان فنی، تخصصی، سوابق کاری، ظرفیت تجهیزات و ماشین‌آلات پیمانکار را نشان می‌دهد. عدد پایه به ترتیب از توان فنی کمتر به بیشتر افزایش می‌یابد.

Contractor`s work load ۷۱۰۲۲۸- ظرفیت [۴]

تعیین کننده حداکثر تعداد و مبلغ کار مجاز در هر رشته و پایه پیمانکاری می‌باشد.

Obtaining qualification ۷۱۰۲۲۹- احراز صلاحیت [۹]

احراز حداقل صلاحیت شرکت متقاضی، شامل توان شرکت (سازمان مدیریتی و نیروهای تخصصی و توان شرکت یا شرکتهای همکار وی) می‌باشد.

Completed works ۷۱۰۲۳۰- کارهای انجام شده [۴]

کارهای پایان یافته یا در دست اجرا در هر رشته که تحویل موقت یا صورت وضعیت شده باشد.

Contractor`s certificate ۷۱۰۲۳۱- گواهینامه صلاحیت پیمانکاری [۴]

مدرکی که بر اساس مقررات و آیین‌نامه مربوط و به ازای احراز شرایط لازم، از سوی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور برای فعالیت پیمانکاری در چارچوب کاربرد آیین‌نامه صادر، و طی ترتیبات مقرر در آیین‌نامه اصلاح و تمدید می‌گردد.

Technical assessment committee ۷۱۰۲۳۲- کمیته فنی تشخیص صلاحیت [۱۷۷]

کمیته‌ای است که برای تصویب جداول و تغییرات آنها و فرمها و رویه اجرایی آیین‌نامه طبقه‌بندی و تشخیص صلاحیت پیمانکاران و تصویب شرایط اختصاصی تعیین و متشکل از افراد زیر است:

- ۱- مدیر کل دفتر امور مشاوران و پیمانکاران سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور (رئیس کمیته)
- ۲- مدیر کل دفتر نظارت و ارزیابی طرحهای سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور
- ۳- یک نفر کارشناس مستقل واجد صلاحیتهای فنی و حقوقی به تشخیص و انتخاب معاون فنی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور
- ۴- نماینده انجمن صنفی پیمانکاری ذی‌ربط
- ۵- نماینده دستگاه اجرایی ذی‌ربط

۷۲۰۰۰۰ - ارجاع کار

Appointment ۷۲۰۱۰۱ - ارجاع کار [۱۷۷]

ارجاع کار عبارت است از فرایند انتخاب مشاور یا پیمانکار مناسب برای انجام خدمات یا اجرای طرح مورد نظر.

First request for proposal ۷۲۰۲۰۱ - فراخوان نخست [۸ و ۹]

فرایندی است که در آن از پیمانکاران (یا مشاوران) دارای گواهینامه صلاحیت برای ارزیابی توان اجرای کار دعوت به عمل می‌آید.

Request for proposal (RFP) ۷۲۰۳۰۱ - دعوت به ارائه پیشنهاد [۵]

سندی است که به منظور اخذ پیشنهاد از پیمانکاران توسط دستگاه اجرایی برای آنها ارسال می‌شود.

Bid ۷۲۰۴۰۱ - استعلام [۱۷۷]

استعلام عبارت است از درخواست اطلاعات یا گرفتن قیمت یا بررسی برای مشخص کردن یک موضوع.

Declaration of ability ۷۲۰۵۰۱ - اظهارنامه ارزیابی توان اجرای کار [۹]

سندی است ضمیمه دعوتنامه ارزیابی توان اجرای کار که به وسیله پیمانکاران تکمیل و به دستگاه اجرایی تحویل می‌شود.

Request for qualification ۷۲۰۶۰۱ - دعوتنامه ارزیابی توان اجرای کار [۹]

اسنادی است که به منظور ارزیابی توان اجرای کار پیمانکاران (یا مشاوران) برای آنها ارسال می‌شود.

Performance evaluation ۷۲۰۷۰۱ - ارزیابی توان اجرای کار [۱۷۷ و ۵ و ۹]

الف - ارزیابی توان اجرای کار فرایندی است که طی آن توان (سازمان و نیروهای تخصصی) و سوابق کاری و امکانات شرکت متقاضی بررسی شده و حائزین شرایط برای دعوت به ارائه پیشنهاد تعیین می‌شوند.

ب- فرایندی است که در آن از بین کسانی که به فراخوان نخست پاسخ داده و اسناد ارزیابی توان اجرای کار را ارسال کرده‌اند فهرستی کوتاه برای انتخاب مشاوران (پیمانکاران) منتخب تهیه می‌شود.

- بخشی از فرایند ارجاع کار به پیمانکاران برای اجرای پروژه‌های صنعتی به روش طرح و ساخت است که در ارتباط با پروژه مورد نظر طی آن، توان اجرای کار پیمانکاران دارنده گواهی صلاحیت، براساس آیین‌نامه ارجاع کار به پیمانکاران طراحی و ساخت صنعتی، به وسیله دستگاه اجرایی بررسی شده و حائزان شرایط برای دعوت به ارائه پیشنهاد تعیین می‌شوند.

- بخشی از فرایند ارجاع کار به پیمانکاران است که طی آن توان شرکت‌های دارنده گواهی صلاحیت برای اجرای پروژه مورد نظر بررسی شده و فهرستی کوتاه از آنها به منظور دعوت به ارائه پیشنهاد تهیه می‌شود.

۷۲۰۸۰۱- بررسی توان اجرای کار و تهیه فهرست محدود [۸]

Performance evaluation and short list

فرایندی است که در آن از بین کسانی که به فراخوان نخست پاسخ داده و اسناد ارزیابی توان اجرای کار را ارسال کرده‌اند، فهرستی محدود برای انتخاب پیمانکاران منتخب تهیه می‌گردد.

۷۳۰۰۰۰ - مناقصه

Tender ۷۳۰۱۰۱ - مناقصه [۱۷۷ و ۱۴۴]

- خرید کالا یا خدمت از عرضه کنندگان با مناسب‌ترین شرایط در مقایسه با دیگران از لحاظ قیمت، کیفیت و مدت اجرا از طریق ایجاد رقابت است.

- مناقصه عبارت است از حصول به قیمتی که خارج از اعتدال نبوده و از نظر فنی و مالی و سایر شرایط از جمله مشخصات مورد نظر مناسب‌ترین پیشنهاد باشد. در فرایند مناقصه ایجاد رقابت برای احراز قیمت مناسب و منطبق با شرایط مورد نظر است.

Tender caller ۷۳۰۲۰۱ - مناقصه‌گزار [۱۴۰]

دستگاه اجرایی است که مسئولیت تهیه و اجرای طرح را بر عهده گرفته و در نظر دارد تا کارهای اجرایی طرح را از طریق مناقصه واگذار نماید.

Tenderer ۷۳۰۳۰۱ - مناقصه‌گر [۱۴۰]

پیمانکار، سازنده یا فروشنده‌ای است که بر اساس ضوابط، برای شرکت در مناقصه دارای صلاحیت بوده و اسناد مناقصه را دریافت کرده باشد.

Tender ۷۳۰۴۰۱ - اسناد مناقصه [۲۷]

اسناد مناقصه به معنای برگ پیشنهاد و همه مدارکی که پیمانکار همراه با برگ پیشنهاد مناقصه ارائه می‌دهد و قسمتی از پیمان است.

Announcement ۷۳۰۵۰۱ - آگهی [۹۶]

اعلان و نوشته‌ای که خبر تازه‌ای را به خوانندگان بدهد.

Advertisement for bid ۷۳۰۶۰۱ - آگهی مناقصه [۱۴۴]

اعلام رسمی عمومی در روزنامه‌ها و نشریات کثیرالتنشر برای دریافت پیشنهاد برای اجرای یک طرح یا خدمات که لازم است از طریق مناقصه عمومی انجام شود و هدف انتخاب پیمانکار در بازار رقابتی است.

Invited bid list-Invitation to bid [۱۴۴]-۷۳۰۷۰۱ دعوت به مناقصه

دعوتنامه‌ای که برای پیمانکاران ارسال می‌شود و در آن با ذکر شرح مختصری از کار، از پیمانکاران برای تسلیم پیشنهاد و قیمت برای اجرای کار و یا انجام خدمات دعوت می‌شود.

Proposal [۱۴۴]-۷۳۰۸۰۱ پیشنهاد

پیشنهاد برای اجرای کار یا انجام خدمات که معمولاً شامل قیمت و سایر شرایط مانند مدت، سطح اجرا، شرح کار و مشخصات محصول نهایی است. این واژه گاهی جایگزین مناقصه می‌شود جز اینکه مناقصه بر مبنای شرایط مشخص انجام می‌شود ولی پیشنهاد ممکن است با شرایط عمومی یا شرایط خصوصی باشد.

Tender [۱۰۵]-۷۳۰۹۰۱ پیشنهاد مناقصه

پیشنهاد کتبی است، برای سفارش تهیه کالا یا انجام خدمات یا اجرای کارها با شرایط داده شده و براساس قیمت یا نرخ معین.

Tender`s proposal [۱۷۷]-۷۳۱۰۰۱ پیشنهاد پیمانکار

پیشنهاد کتبی که عموماً همراه یک ضمانت‌نامه می‌باشد و به موجب آن پیمانکار انجام کار معینی را در مقابل مبلغ معینی تعهد می‌کند. پیشنهاد باید پاسخگوی تمام شرایط درج شده در اسناد مناقصه باشد و پس از پذیرش از سوی مناقصه‌گزار، اجرای تمام شرایط یاد شده الزام‌آور می‌شود.

Contractor`s Proposal [۲۷]-۷۳۱۱۰۱ پیشنهاد (فنی) پیمانکار

به معنای اسنادی است که با همین عنوان، پیمانکار همراه با پیشنهاد مناقصه ارائه می‌دهد و قسمتی از پیمان است. چنین اسنادی ممکن است شامل طراحی اولیه پیمانکار نیز باشد.

Supplemental proposal [۱۴۹]-۷۳۱۲۰۱ پیشنهاد تکمیلی

درخواستی به حمایت‌کننده مالی پروژه به منظور افزایش بودجه پروژه در حال اجرا در مدت زمان اجرای تأیید شده، می‌باشد. پیشنهاد تکمیلی ممکن است در مورد افزایش هزینه طرح، اصلاح در طراحی و یا بالا بردن دقت اجرا برای فعالیتهای یک پروژه در حال اجرا باشد.

Request for quotations ۷۳۱۳۰۱- درخواست قیمت [۱۴۹]

یک درخواست رسمی برای اخذ قیمت، برای انجام یک کار مشخص.

Price analysis ۷۳۱۳۰۲- تحلیل قیمت [۱۴۳]

فرایند بررسی و ارزیابی قیمت پیشنهادی پیمانکار بدون ارزیابی قیمت تک تک اقلام و سود پیشنهادی پیمانکار.

Open bidding ۷۳۱۳۰۳- مناقصه باز [۱۴۴ و ۱۷۷]

- یک واژه بومی برای فرایند مناقصه بدون بررسی صلاحیت یا محدودیت.
- ایجاد رقابت عمومی برای اجرای یک پیمان یا به دست آوردن قیمت عادلانه به وسیله مظنه کردن دیگران با تسلیم پیشنهاد.

One-stage tendering ۷۳۱۳۰۴- مناقصه یک مرحله‌ای [۱۴۰]

مناقصه‌ای است که کارهای گشایش پاکتها و ارزیابی پیشنهادها و تعیین برنده در یک مرحله انجام می‌شود. در این مناقصه‌ها الزامات فنی ساخت آنها مشخص بوده و نیاز به ارزیابی فنی نمی‌باشد.

Two-stage tendering ۷۳۱۳۰۵- مناقصه دو مرحله‌ای [۱۴۰]

مناقصه‌ای است که فرایند گشایش پاکتها و ارزیابی پیشنهادها و تعیین برنده در دو مرحله انجام می‌شود. در این مناقصه الزامات فنی ساخت مشخص نشده و نیاز به ارزیابی فنی می‌باشد. مناقصه‌هایی که در آنها ارائه پیشنهاد فنی جایگزین (واریانت) از طرف مناقصه‌گر مطرح باشد و همچنین مناقصه کارها به روش طرح و ساخت و مناقصه‌های بین‌المللی، جزو مناقصه دو مرحله‌ای می‌باشند.

Unlimited tendering ۷۳۱۳۰۶- مناقصه عمومی [۱۰۵]

مناقصه رقابتی است که هر شخص یا شرکت ذی‌صلاح می‌تواند پیشنهادی ارائه دهد.

Limited bid ۷۳۱۳۰۷- مناقصه محدود [۱۰۵]

مناقصه رقابتی است که تعداد محدودی از اشخاص یا شرکتها به منظور ارائه پیشنهاد دعوت می‌شوند.

Competition ۷۳۱۳۰۸- رقابت [۱۲۵]

فرایندی است که از طریق آن فروشندگان برای دستیابی به هدفی مشابه، همچون فروش به مشتریان و یا در اختیار گرفتن سهمی از بازار به مسابقه و رقابت با یکدیگر می‌پردازند.

Competitive tendering ۷۳۱۳۰۹- مناقصه رقابتی [۱۰۵]

روش مناقصه‌ای است که معمولاً به موجب آن موضوع پیمان به پیمانکاری واگذار می‌شود که پایین‌ترین قیمت پیشنهادی را می‌دهد.

Bid bond, bid guarantee ۷۳۱۳۱۰- ضمانت‌نامه شرکت در مناقصه [۱۴۰]

ضمانت‌نامه‌ای که به منظور اطمینان از پیشنهاد دهنده برای امضای پیمان (در صورت قبول شدن پیشنهاد وی)، به ضمیمه پیشنهاد ارسال می‌شود.

Bid committee ۷۳۱۳۱۱- کمیسیون مناقصه [۱۴۰]

کمیسیون مناقصه وظیفه برگزاری مناقصه، بررسی پیشنهادها و انتخاب برنده مناقصه را دارد. کمیسیون مناقصه در مرکز، از سه نفر به شرح زیر تشکیل می‌شوند. (طبق آیین‌نامه معاملات دولتی)

۱- معاون وزارتخانه یا مؤسسه دولتی یا یک نفر به انتخاب وزیر یا رئیس مؤسسه مربوط

۲- ذی‌حساب وزارتخانه یا مؤسسه دولتی یا نماینده او

۳- رئیس قسمت تقاضا کننده، یا نماینده او

در شهرستانها کمیسیون مناقصه از سه نفر به شرح زیر تشکیل می‌شود:

۱- دستگاه مناقصه‌گزار

۲- ذی‌حساب شهرستان مربوط یا نماینده او

۳- مسئول امور تدارکات دستگاه مناقصه‌گزار یا نماینده او

Bid winner ۷۳۱۳۱۲- برنده مناقصه [۱۷۷]

برنده مناقصه، شخص حقیقی یا حقوقی می‌باشد که پیشنهاد او در فرایند مناقصه مورد قبول واقع شده است.

۷۴۰۰۰۰ - ارزشیابی تأمین کنندگان

Evaluation ۷۴۰۱۰۱ - ارزشیابی [۱]

منظور از ارزشیابی، مجموعه فعالیتهایی است که به منظور سنجش عملکرد تهیه و اجرای طرحها و عوامل دست‌اندرکار مربوط به آن برای وصول به هدفهای تصریح شده در نظام فنی و اجرایی و طرحهای عمرانی کشور انجام می‌شود.

Evaluation of consultants ۷۴۰۲۰۱ - ارزشیابی مشاوران [۱۴]

ارزشیابی، فرایندی است که در آن سطح کیفیت کارهای در حال انجام یا انجام شده و توان مدیریتی و تخصصی مشاوران در مقاطع یا دوره زمانی معینی طبق دستورالعمل مربوط تعیین می‌شود.

Evaluation of contractors ۷۴۰۲۰۲ - ارزشیابی پیمانکاران [۱۵]

ارزشیابی، فرایندی است که در آن سطح کیفیت کارهای در حال انجام یا انجام شده و توان مدیریتی و تخصصی پیمانکاران در مقاطع یا دوره زمانی معینی طبق دستورالعمل مربوط تعیین می‌شود.

Evaluation index for consultants ۷۴۰۲۰۳ - شاخص ارزشیابی مشاوران [۱۴]

عددی است که مرتبه هر یک از مشاوران را در مقایسه با دیگر مشاوران نشان می‌دهد و طبق دستورالعمل مربوط تعیین می‌شود.

Evaluation index for contractors ۷۴۰۲۰۴ - شاخص ارزشیابی پیمانکاران [۱۵]

عددی است که مرتبه هر یک از پیمانکاران را در مقایسه با دیگر پیمانکاران نشان می‌دهد و طبق دستورالعمل مربوط تعیین می‌شود.

Evaluation factor ۷۴۰۲۰۵ - ضریب ارزشیابی [۱۷۷]

ضریبی است که از فرایند ارزشیابی به دست آمده و در مجموع امتیازات مشاور (یا پیمانکار) ضرب می‌شود.

Evaluation review committee

۷۴۰۲۰۶- کمیته بازنگری ارزشیابی [۱۷۷]

کمیته‌ای است که به اعتراض مشاوران یا پیمانکاران رسیدگی کرده و نیز ارزیابی مجدد و موردی کارها را به درخواست سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور انجام می‌دهد و از افراد زیر تشکیل می‌گردد:

- ۱- مدیر کل دفتر امور مشاوران و پیمانکاران سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور (رئیس کمیته)
- ۲- یک نفر از کارشناسان پیش‌کسوت در رشته مربوط به انتخاب معاونت امور فنی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور
- ۳- نماینده انجمن صنفی تخصصی مربوط

8

واژه‌های

نظارت و ارزیابی طرح‌ها

(کد 800000)

۸۱۰۰۰۰ - نظارت طرحها

Projects supervision surveillance [نظارت ۹۸ و ۱۷۷]

- به معنی وسیع کلمه، یعنی نظارت بر جریان انجام امور. از دیدگاه برنامه‌ریزی، نظارت از مراحل اساسی کنترل در انجام صحیح عملیات عمرانی است. در این مورد تعریف زیر ارائه می‌شود:

«مجموع اقدامات و عملیات استاندارد شده به منظور روشن ساختن کمی میزان انحرافات امور اجرایی مورد نظر از ضوابط برنامه‌های پیش‌بینی شده».

عملیاتی نظیر بازبینی و بازرسی و شیوه‌های دیگر کنترل از جنبه‌های مختلف نظارت است.

- بازدید و بازرسی از عملیات طرحها و فعالیتهای دستگاه اجرایی به منظور مطابقت عملیات و نتایج حاصله با هدفها و سیاستهای تعیین شده در قوانین برنامه عمرانی و قوانین بودجه کل کشور، دستورالعملها و مشخصات طرحها و مقایسه پیشرفت کار با برنامه زمانی.

Planned supervision [نظارت برنامه‌ای ۱۴۰]

نظارتی است که از سوی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، به منظور بررسی عملیات عمرانی و فعالیت‌های جاری انجام شده و تطابق آنها با اهداف برنامه‌های عمرانی و قوانین بودجه کل کشور، انجام می‌شود.

Performance supervision [نظارت عملیاتی ۱۴۰]

نظارتی است کلان بر فعالیتهای مالی و اجرایی طرحهای عمرانی به منظور تطابق فعالیتهای انجام شده با قوانین بودجه سالانه و شرح عملیات مندرج در موافقتنامه.

Technical supervision [نظارت فنی ۱۷۷]

نظارتی است که بر اساس اسناد و مدارک پیمان به منظور تطابق عملیات اجرایی با مشخصات فنی طرح، استانداردها، آیین‌نامه‌ها و دستورالعملها انجام می‌شود.

Cost index performance ۸۱۰۵۰۱- شاخص عملکرد هزینه [۱۷۷]

این شاخص، نسبت مبالغ هزینه واقعی کارهای انجام شده طرح را به مبالغ پیش‌بینی شده در بودجه نشان می‌دهد.

Scheduled index performance ۸۱۰۶۰۱- شاخص عملکرد برنامه [۱۷۷]

این شاخص عملکرد را به صورت درصد پیشرفت برنامه تا مقطع زمانی تهیه گزارش نشان می‌دهد. از تقسیم میزان کارهای انجام شده به میزان کارهایی که طبق برنامه زمانی باید انجام می‌شد، شاخص عملکرد برنامه به دست می‌آید. اگر این شاخص از ۱ بیشتر باشد، پیشی گرفتن عملکرد را نسبت به برنامه نشان می‌دهد و بالعکس.

Financial supervision ۸۱۰۷۰۱- نظارت مالی [۱۴۰]

نظارتی است که به منظور بررسی مطابقت عملیات مالی طرح با بودجه طرح و قوانین و مقررات مالی انجام می‌شود. بررسی‌های مالی که با هدف کنترل پروژه یا برنامه‌ریزی تخصیص منابع و مدیریت بر تهیه و اجرای طرح و نظایر آن انجام می‌شود نظارت مالی محسوب نمی‌شود.

Budgetary control ۸۱۰۸۰۱- کنترل بودجه‌ای [۱۲۲]

نوعی کنترل سازمانی است که اقلام پیش‌بینی شده در بودجه را با عملکردهای مالی انجام شده برای هدفهای خاص مقایسه و تطبیق می‌کند.

Executive project ۸۱۰۹۰۱- پروژه اجرایی [۱۳۵]

پروژه‌هایی که اجرای آنها منجر به ایجاد نتایج قابل بازدید می‌گردند. شامل پروژه‌های احداثی، توسعه، تعمیر، تجهیز و مطالعه و طراحی.

Constructive project ۸۱۱۰۰۱- پروژه احداثی [۱۳۵]

پروژه‌هایی که بر اساس مطالعات توجیهی، فنی و اقتصادی با عملیاتی مشخص، در طی زمانی مشخص و با اعتباری معین به اجرا درمی‌آید. این گونه پروژه‌ها قبل از اجرا فاقد پیشرفت فیزیکی بوده و اعتباری برای آنها هزینه نشده است. پروژه‌های مطالعاتی مرحله دوم و سوم (طراحی تفصیلی و نظارت)،

خرید ساختمان و بازسازی (تخریب بنا و ساخت مجدد آن) نیز در این گروه قرار می‌گیرد. بدیهی است پروژه‌هایی که با مشخصات فوق در سالهای قبل آغاز گردیده نیز پروژه‌های تکمیلی می‌شوند.

New projects ۸۱۱۱۰۱- پروژه‌های جدید [۱۳۵]

پروژه‌هایی که سال شروع آنها در سیستم مکانیزه بودجه کشور برابر با سال انتشار قانون بودجه همان سال باشد.

Projects to be Completed ۸۱۱۲۰۱- پروژه‌های خاتمه یافته [۱۳۵]

پروژه‌هایی که سال خاتمه آنها در سیستم مکانیزه نظارت برابر سال جاری قید شده و مورد بازدید نظارتی واقع شده است.

Service`s projects ۸۱۱۳۰۱- پروژه خدماتی [۱۳۵]

پروژه‌های که برای انجام فعالیتهایی نظیر آموزش، امداد، ترویج، آمارگیری، هزینه انشعاب آب، برق، گاز، فاضلاب، خرید زمین و ... اجرا می‌شود.

Current year appropriation ۸۱۱۴۰۱- اعتبار سال جاری [۱۳۵]

آخرین اعتبار مصوب سال برای طرح یا پروژه که در سیستم مکانیزه بودجه کشور درج شده و حاصل جمع اعتبار از محل درآمد عمومی و سایر منابع می‌باشد.

Final estimated appropriation ۸۱۱۵۰۱- برآورد نهایی اعتبار [۱۳۵]

آخرین اعتبار کل منظور شده برای پروژه در هر سال که برابر با مجموع اعتبارات مصوب سال جاری، سالهای قبل و برآورد سالهای بعد اعم از محل درآمد عمومی و سایر منابع است.

Average of physical progress ۸۱۱۶۰۱- عملکرد پیشرفت فیزیکی [۱۳۵]

$$\frac{\sum_{i=1}^n a_i k_i}{\sum_{i=1}^n a_i}$$

برابر است با:

=ai (پرداختی سالهای قبل) + (اعتبار مصوب سال مورد نظر) + (برآورد اعتبار سالهای بعد)

=ki پیشرفت فیزیکی مورد انتظار در زمان بازدید

=n تعداد پروژه‌های نظارت شده.

Financial progress ۸۱۱۷۰۱- پیشرفت ریالی [۱۳۵]

پیشرفت ریالی پروژه برابر است با درصد اعتبار دریافت کرده (پرداختی سالهای قبل و اعتبار مصوب سال جاری) از کل اعتبار آن (پرداختی سالهای قبل، اعتبار مصوب سال جاری، و برآورد اعتبار سالهای بعد) اعم از درآمد عمومی و سایر منابع.

Equipping ۸۱۱۸۰۱- تجهیز [۱۳۵]

پروژه‌هایی که با اجرای آنها وسایل و امکانات لازم برای استفاده از ظرفیتهای احداث شده فراهم می‌گردد. مانند خرید میز و نیمکت برای مدرسه و تجهیز درمانگاه به وسایل مورد نیاز، نصب تجهیزات خریداری شده نیز در این گروه قرار می‌گیرد.

Repair ۸۱۱۹۰۱- تعمیرات [۱۳۵]

پروژه‌های یک ساله‌ای که برای حفظ و نگهداری ساختمانها و تأسیسات موجود اجرا می‌شود. تعمیرات برای اصلاح فضاهای موجود و انطباق آنها با نیازهای جدید و یا فراهم آوردن امکانات لازم جهت بهره‌برداری مناسب‌تر انجام گردیده و موجب افزایش ظرفیتهای موجود نمی‌شود. مانند تغییر در تقسیم‌بندی فضاها، تعویض سنگ کف، آسفالت پشت بام و ... پروژه‌هایی که ماهیت نوسازی دارند نیز در این گروه قرار می‌گیرد.

Undertakings ۸۱۲۰۰۱- تعهدات [۱۳۵]

پرداخت هزینه‌های عملیاتی پروژه‌های عمرانی که به استناد بند ۲ و ۳ ماده (۶۳) قانون محاسبات عمومی انجام می‌شود.

Development ۸۱۲۱۰۱- توسعه [۱۳۵]

پروژه‌هایی که به منظور افزایش ظرفیت و کارآتر نمودن فضای موجود اجرا می‌شود. مانند توسعه سه کلاس در یک مدرسه چند کلاسه، ایجاد انبار یا سرایداری برای مدرسه موجود و ساختن بخش رادیولوژی در مرکز بهداشتی و درمانی.

Big project ۸۱۲۲۰۱- طرح بزرگ [۱۳۵]

طرح عمرانی که کل اعتبار آن بالای ۲۰۰ میلیارد ریال باشد.

Important project ۸۱۲۳۰۱- طرح مهم [۱۳۵]

طرح عمرانی که به علت اهمیت و تأثیرش در وضعیت اقتصادی و اجتماعی کشور توسط قانون‌گذار «مهم» تشخیص داده شده است و در پیوست شماره (۱) قانون بودجه از سایر طرحها متمایز شده است.

Study and research ۸۱۲۴۰۱- مطالعه و تحقیق [۱۳۵]

مطالعات و تحقیقاتی که برای ارتقای سطح دانش و یا تبیین روشهای اجرایی در زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی انجام می‌شود. مانند مطالعات برنامه‌ریزی (منطقه‌ای، اجتماعی، اقتصادی و ...)، مطالعات محیط زیست دریایی، تحقیقات مبارزه بیولوژیک، مطالعه صرفه‌جویی انرژی و ...

Financial weight ۸۱۲۵۰۱- وزن مالی [۱۳۵]

وزن مالی تعدادی پروژه مشخص از یک گروه از پروژهها، برابر است با درصد کل اعتبار عمرانی آن تعداد پروژه، از کل اعتبار گروه پروژههای مربوط.

Percentage of completed projects ۸۱۲۶۰۱- درصد تحقق خاتمه پروژهها [۱۳۵]

برابر است با: $100 \times (\text{تعداد پروژههای خاتمه‌یافتنی} / \text{تعداد پروژههای خاتمه یافته})$

Achievement of annual goals ۸۱۲۷۰۱- دستیابی به اهداف یک‌ساله [۱۳۵]

$$\sum_{i=1}^n a_i k_i / \sum_{i=1}^n a_i p_i$$

برابر است با:

a_i = اعتبارات مصوب سال مورد نظر.

k_i = پیشرفت فیزیکی در اول سال مورد نظر) - (پیشرفت فیزیکی گزارش شده در زمان بازدید)

p_i = پیشرفت فیزیکی پیش‌بینی شده طی سال مورد نظر.

n = تعداد پروژهها.

۸۲۰۰۰۰ - ارزیابی طرحها

Project appraisal system [۱۷۷] - ۸۲۰۱۰۱ - نظام ارزشیابی طرحها

نظام ارزشیابی عبارت است از مجموعه روشها، دستورالعملها، شرح وظایف و گردش کار که برای ارزشیابی طرحها به کار گرفته می‌شود.

Assessment-evaluation of project [۹۸] - ۸۲۰۲۰۱ - ارزشیابی

عبارتست از سنجش و داوری عملکرد برنامه‌ها و طرحها با هدفها و ضوابط و استانداردهای پیش‌بینی شده از قبل و شناخت و تحلیل آثار اقتصادی و اجتماعی اجرای برنامه‌ها.

ارزشیابی وسیله‌ایست برای سنجش کارایی برنامه‌ها و فراهم کردن زمینه‌های عقلایی برای برنامه‌ریزی‌های آتی در سیستمهای برنامه‌ریزی پیشرفته. سه نوع ارزشیابی انجام می‌گیرد:

- ارزشیابی پیش از اجرا

- ارزشیابی ضمن اجرا

- ارزشیابی پس از اجرا

Ex-ante evaluation [۹۸] - ۸۲۰۳۰۱ - ارزشیابی پیش از اجرا

ارزشیابی پیش از اجرا، غالباً مطالعه امکان‌سنجی است، که ارزیابی پیشنهادهایی در زمینه برنامه توسعه است برای آنکه مزایای نسبی جریانهای مختلف اجرای کار را معلوم دارد. این ارزشیابی پایه‌ای برای سیاستگذاری در پرتو معیارهای تثبیت شده از قبیل ارتباط آن با هدفهای توسعه، امکان‌سنجی عملیاتی و مطالعات در زمینه هزینه - منفعت را فراهم می‌آورد.

On-course evaluation [۹۸] - ۸۲۰۴۰۱ - ارزشیابی ضمن اجرا

ارزشیابی ضمن اجرا عبارت است از بازنگری و بازبینی پیشرفت اجرای برنامه، از طریق هم‌سنجی نتایج واقعی با هدفهای برنامه. این ارزشیابی برای نظارت عملیاتی و بازنگری و تعدیل تمام یا برخی از هدفهای پیش‌بینی شده به کار می‌رود.

Ex-post evaluation ۸۲۰۵۰۱- ارزشیابی پس از اجرا [۹۸]

ارزشیابی پس از اجرا، ارزشیابی اقدامات انجام شده است. این ارزشیابی معلوم می‌دارد که آیا برنامه‌ها، بر حسب تمام شاخصهای کمی و کیفی، به گونه‌ای هموار به سوی هدفها روان بوده است یا نه، امکانات بالقوه برای رشد آتی را کشف و از آنها بهره‌برداری می‌کند، هر نوع نارسایی را که در اصل در تهیه برنامه و اجرای آن وجود داشته، آشکار می‌سازد، کارایی و توانمندی دستگاههای برنامه‌ریزی را می‌سنجد و نتایج تجربه جدید را به عموم معرفی می‌کند و آنها را برای تهیه بهتر برنامه‌های آتی به کار می‌گیرد.

Project evaluation ۸۲۰۶۰۱- ارزشیابی پروژه [۱۵۱]

یک بررسی مستند عملکرد پروژه، که در پایان اجرا انجام می‌شود و به ما اطمینان می‌دهد که اهداف طرح تا چه حد حاصل شده و تجربه به دست آمده از طرح باعث تعالی دیگر طرحها می‌گردد.

Technical evaluation ۸۲۰۷۰۱- ارزشیابی فنی [۱۲۴]

بررسی و تحقیق برای تعیین مناسب بودن مواد، دستگاه، تجهیزات یا سیستم از لحاظ فنی.

Performance appraisal ۸۲۰۸۰۱- ارزشیابی عملکرد [۱۴۰]

سنجش و بررسی عملکرد یک طرح با اهداف تعیین شده، با توجه به استانداردهای مربوط می‌باشد.

Evaluation of completed projects ۸۲۰۹۰۱- ارزشیابی طرحهای خاتمه یافته [۱۴۰]

ارزشیابی طرحهای خاتمه یافته فرایندی است که سنجش و مقابله معیارهای طراحی در گزارشهای توجیه طرح با آنچه که نهایتاً اجرا و به مرحله بهره‌برداری رسیده است و همچنین ارزشیابی عملکرد مدیریت کیفیت طرح را دنبال می‌کند (به منظور ارزشیابی سرمایه‌گذاری‌های عمرانی، ارتقا و بهبود نحوه تصمیم‌گیری و استفاده از نتایج و تجربیات گذشته برای طرحهای جدید).

9

واژه‌های

عمومی

(کد 900000)

۹۱۰۰۰ - برنامه و بودجه

۹۱۰۱۰ - برنامه

Plan [۹۸] - برنامه ۹۱۰۱۰۱

نمایش منظم و یا رعایت سلسله مراتب فعالیت‌های مربوط به هم و مربوط به یک رشته تصمیمات منظم و مرتبط بر حسب دوره‌های زمانی مختلف است. به عبارت دیگر برنامه گاهنامه تصمیمات منظم بر اساس سلسله مراتب عملیات است.

National development plan [۱۷۷] - برنامه عمرانی کشور

مجموعه‌ای از خط‌مشی‌ها، اهداف کمی و کیفی و سیاست‌های اجرایی برای توسعه بخش‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در مقیاس ملی و منطقه‌ای که معمولاً برای یک دوره میان‌مدت (پنج‌ساله) و در چارچوب اهداف و راهبردهای برنامه توسعه بلندمدت تهیه می‌شود.

Perspective plan [۹۸] - برنامه‌های دورنگر

معمولاً برنامه‌های دورنگر، دوره‌ای ده تا سی ساله را دربر می‌گیرد. برنامه‌ریزی دورنگر، تحلیلی راهبردی از مسائلی است که ممکن است کشور در آینده با آن روبه‌رو شود، همراه با پیشنهادهایی در زمینه جهت‌گیری‌های آینده. چشم‌انداز وسیع برنامه‌ریزی دورنگر، مخصوصاً برای تجدید نظر در خط‌مشی‌ها (یا سیاست‌ها) تغییر دادن راهبردها و تجدید ساختار اقتصاد کشور، سودمند است.

[۷۶] - برنامه درازمدت ۹۱۰۱۰۴

منظور برنامه‌ای است که ضمن آن توسعه اقتصادی و اجتماعی برای یک دوره ده‌ساله یا طولانی‌تر به عنوان راهنمای برنامه‌ریزی‌های پنج‌ساله پیش‌بینی می‌شود.

Long term plans [۹۸] - برنامه‌های بلندمدت

طول برنامه بلندمدت که به نام برنامه آینده‌نگر نیز نامیده می‌شود، معمولاً بین ۱۵ تا ۲۵ سال و اکثراً ۲۰ سال است. فلسفه دوگانه وجودی این برنامه آن است که بسیاری از تغییرات اقتصادی - اجتماعی

مورد نظر در یک برنامه میان‌مدت قابل اجرا نیستند، به برنامه‌های بلندمدت‌تر نیاز هست، دیگر آنکه این زمان تقریباً بلندمدت‌ترین زمانی است که در آن می‌توان ویژگی‌های عمده رفتارهای اقتصادی - اجتماعی را ثابت فرض کرد و بر اساس آن برنامه‌ریزی نمود، در واقع برنامه بلندمدت مسیر نهایی برنامه میان‌مدت را معین می‌کند.

Medium term plans

۹۱۰۱۰۶- برنامه‌های میان‌مدت [۹۸]

این برنامه‌ها، معمولاً دوره‌ای سه تا هفت ساله را در بر می‌گیرند. این برنامه‌ها باید زمانی را در برگیرند که در چارچوب آن بتوان پیش‌بینی‌ها و برآوردهای دقیق به عمل آورد و با درجه معقولی از قطعیت نسبت به تداوم طرحهای سرمایه‌گذاری اطمینان کرد و از سوی دیگر مدت زمان کافی برای تجهیز منابع و پیشرفت به سوی تحقق هدفهای کلی اجتماعی در اختیار قرار دهد.

برنامه‌های میان‌مدت، علاوه بر متغیرهای کلی مربوط به سطح کلان اقتصاد که در برنامه‌ریزی بلندمدت دورنگر دخالت دارد، هدفها، طرحها و سیاستهای تفصیلی‌تر را نیز شامل می‌شوند و غالباً بر حسب طبقه‌بندی‌های بخشی، ناحیه‌ای و حتی کالایی، و با توجه به روابط متقابل این طبقه‌بندی‌ها تنظیم می‌شوند.

Short term plan

۹۱۰۱۰۷- برنامه کوتاه‌مدت [۹۸]

مدت این برنامه بین ۶ ماه تا ۲ سال به طول می‌انجامد و معمولاً یک ساله است. برنامه کوتاه‌مدت یک برنامه کاملاً اجرایی است و در آن اهداف، سیاستها و دستورالعملها به عمل تبدیل می‌شود و به صورت طرح و پروژه و فعالیت مشخص می‌گردد.

۹۱۰۱۰۸- برنامه عمرانی پنج‌ساله [۷۶]

منظور برنامه جامعی است که برای مدت پنج سال تنظیم و به تصویب مجلس می‌رسد و ضمن آن هدفها و سیاستهای توسعه اقتصادی و اجتماعی طی همان مدت مشخص می‌شود. در این برنامه کلیه منابع مالی دولت و همچنین منابعی که از طرف شرکتهای دولتی و بخش خصوصی صرف عملیات عمرانی می‌گردد از یک طرف و اعتبارات جاری و عمرانی دولت و هزینه‌های عمرانی شرکتهای دولتی و بخش خصوصی از طرف دیگر، جهت وصول به هدفهای مذکور پیش‌بینی می‌گردد.

[۷۶] - برنامه سالانه ۹۱۰۱۰۹

منظور برنامه عملیات اجرایی دولت است که سالانه تنظیم و همراه بودجه کل کشور تقدیم مجلس شورای اسلامی می‌گردد و ضمن آن در قالب هدفها و سیاستهای مندرج در برنامه عمرانی پنج‌ساله هدفهای مشخص و عملیات اجرایی سالانه هر دستگاه اجرایی با اعتبار مربوط تعیین می‌شود.

National development plan

[۹۸] - برنامه توسعه ملی ۹۱۰۱۱۰

سندی است حاوی مجموعه‌ای از اهداف و بیان استراتژیها، سیاستها، دستورالعملها و سازمان‌دهی لازم برای نیل به اهداف تعیین شده که مدیریت اقتصادی - اجتماعی کشور برای توسعه اقتصادی - اجتماعی تدوین می‌کند. منظور از تدوین برنامه توسعه، تشخیص و تعیین استراتژیها و سیاستهایی است که به بهترین وجه، راه دستیابی به هدفهای کلی اقتصادی و اجتماعی را هموار سازد. دو عنصر مهم در تهیه برنامه توسعه ملی عبارت است از انجام پذیری و سازگاری.

Economic plan

[۹۸] - برنامه اقتصادی ۹۱۰۱۱۱

سند نوشته شده‌ای، حاوی جهتگیریها و چارچوبهای چگونگی تخصیص منابع و تصمیم‌گیری بین فعالیتهای مختلف، جهت نیل به نرخ رشد اقتصادی تعیین شده طی دوره‌ای مشخص.

Program

[۹۸] - برنامه اجرایی، طرح ۹۱۰۱۱۲

مجموعه‌ای از عملیات و خدمات مختلف در ارتباط با یکدیگر برای تحقق هدفهای مشخص برنامه (بخش) می‌باشد. هر برنامه اجرایی متشکل از طرحهای متعدد است. برنامه اجرایی معمولاً در چارچوب برنامه‌های بلندمدت‌تر تنظیم می‌گردد.

همان‌گونه که گفته شد هر برنامه اجرایی یا (پروگرام) حاوی هدفها، سیاستها، و خطمشی‌های اجرایی و طرحهای مشخص برای انجام عملیات است. به عنوان نمونه برنامه خدمات درمانی شامل هدفها، سیاستهای کلی و چندین طرح است که اجرای آنها هدفهای کلی برنامه را تحقق می‌بخشد.

Planning

۹۱۰۱۱۳- برنامه‌ریزی [۹۸]

برنامه‌ریزی فرایندی است هوشمندانه که طی آن مدیریت یک نظام، اهداف نظام را برای زمان مورد نظر تعیین و راهبردها و چارچوبهای تصمیم‌گیری برای نیل به اهداف تعیین شده را با توجه به محدودیتهای موجود و قابل پیش‌بینی در طی برنامه، مشخص می‌کند.

در این تعریف چند مفهوم مهم گنجانیده شده است که نیاز به توضیح بیشتر دارد:

۱- برنامه‌ریزی یک جریان است نه یک عمل مقطعی و یا یک سند تدوین شده، برنامه‌ریزی یک امر مستمر و مجموعه‌ای از فعل و انفعالات پیچیده در زمینه جمع‌آوری، انتخاب، بررسی و قضاوت، تعیین اولویتها و ابتکار راهبردها و شیوه‌های تصمیم‌گیری است که دستیابی به اهداف مورد نظر را میسر می‌سازد.

۲- برنامه‌ریزی یک امر آگاهانه و دارای عزم و قصد است. هر چند که تصادف، شانس و احتمالات ممکن است توسط برنامه‌ریزی در نظر گرفته شود، اما جریان برنامه‌ریزی انتخاب منطقی و اصولی شقوق مختلف کار و سیاستهای اقتصادی گوناگون به منظور تحقق اهداف تعیین شده می‌باشد.

۳- برنامه‌ریزی مشخص کردن و تنظیم یک سلسله فعالیتها و اقدامها است که قرار است برای تحقق اهداف برنامه در آینده صورت پذیرد. این سلسله فعالیتها بایستی از یک طرف با یکدیگر هماهنگ باشند و از طرف دیگر متناسب با اهداف برنامه تنظیم شده باشند.

۴- برنامه‌ریزی در واقع بهینه‌سازی تابع هدف مدیران برنامه‌ریز، مشروط به محدودیتهای منابع، تکنولوژی و قوانین و مقررات موجود است.

Comprehensive planning

۹۱۰۱۱۴- برنامه‌ریزی جامع [۹۸]

برنامه‌ریزی جامع، که به آن برنامه‌ریزی کلی (Aggregate planning) نیز می‌گویند، پیشرفته‌ترین شکل برنامه‌ریزی توسعه است. برنامه جامع حاصل جمع برنامه‌های جزئی یا بخشی است که در جهت سازگاری با چارچوب برنامه ملی به درستی هماهنگی و برنامه‌ریزی شده‌اند.

برنامه جامع، کل اقتصاد از جمله بخش خصوصی را دربر می‌گیرد و به هنگام تهیه آن باید با سرمایه‌گذاران بزرگ (Large-Scale) در بخش خصوصی، مشاوره پیوسته صورت گیرد.

Regional planning ۹۱۰۱۱۵- برنامه‌ریزی منطقه‌ای [۹۸]

فرایندی است در جهت تنظیم و هماهنگ کردن برنامه‌های مختلف اقتصادی و اجتماعی با توجه به ابعاد امکانات مناطق. مفهوم برنامه‌ریزی منطقه‌ای دربرگیرنده دو مفهوم خاص به شرح زیر است:

برنامه‌ریزی بین منطقه‌ای **Interregional planning** که در آن سازمان برنامه‌ریزی با یک دید منسجم از امکانات مناطق، سعی در بهره‌برداری بهینه از امکانات و فضای مناطق (فضای ملی) در پاسخگویی به نیازها و اهداف ملی را دارد.

برنامه‌ریزی درون منطقه‌ای **Interaregional planning** که در آن مسائل مکان‌یابی، طراحی‌های فیزیکی - کالبدی و معماری‌های محلی، شهری و روستایی سهم عمده را دربر می‌گیرد و به مسائل اجرایی نزدیک‌تر است.

اصولاً در نظام برنامه‌ریزی آنچه تحت عنوان عمومی برنامه‌ریزی منطقه‌ای مورد نظر است، همان مفهوم اول (برنامه‌ریزی بین منطقه‌ای است) که هدف آن بهینه‌سازی اقتصادی اجتماعی، فضای ملی با توجه به امکانات منطقه‌ای است.

Regional plan ۹۱۰۱۱۶- برنامه منطقه‌ای [۱۴۰]

برنامه منطقه‌ای در معنای عام به هر برنامه جامع برای یک ناحیه جغرافیایی معین درون یک کشور گفته می‌شود و به معنای خاص برنامه جامع توسعه اقتصادی برای سطح میانی تقسیمات کشوری است.

Regional analysis ۹۱۰۱۱۷- تحلیل منطقه‌ای [۱۴۰ و ۱۲۶]

- مطالعه قابلیت‌های توسعه اقتصادی اجتماعی و فرهنگی یک منطقه معین از طریق تجزیه و تحلیل منابع زیست‌محیطی و انسانی آن با توجه به جایگاهی که در کل کشور دارد و پیوندهایی که با سایر مناطق برقرار کرده است.

- بررسی تطبیقی رشد و توسعه در یک حوزه جغرافیایی با تأکید بر نقش آینده ناحیه در اقتصاد ملی.

Spatial regional planning [۹۸] - ۹۱۰۱۱۸ - آمایش سرزمین

در آمایش سرزمین، سیاست و خط‌مشی کلی توزیع جغرافیای فعالیت‌های برنامه مشخص می‌شود. از جمله مسائل مهم مطرح در آمایش سرزمین، توزیع جغرافیایی جمعیت، سکونت‌گاه‌ها و نحوه استفاده از اراضی کشور است.

برنامه‌ریزی آمایش سرزمین عبارتست از فرایند بهره‌برداری عقلایی، از امکانات، منابع و استعدادهای مناطق مختلفی (فضای ملی) که مجموعه سرزمین ملی را تشکیل می‌دهد.

Centralized planning [۹۸] - ۹۱۰۱۱۹ - برنامه‌ریزی متمرکز

نوعی از برنامه‌ریزی است که در آن میزان تولید، سرمایه‌گذاری و قیمت‌ها در سطح بخش‌های اقتصادی و تا ریزترین حد ممکن برای بخش دولتی و بخش غیر دولتی از طرف دولت مرکزی تعیین می‌شود. در برنامه‌ریزی متمرکز، دولت تعیین می‌کند چه باید تولید شود، چه میزان تولید شود و چگونه عوامل تولیدی بین مصارف مختلف توزیع شوند.

Decentralized planning [۹۸] - ۹۱۰۱۲۰ - برنامه‌ریزی غیر متمرکز

برنامه‌ریزی ممکن است در زمینه‌های هدف‌گذاری، سیاست‌گذاری و اجرا، غیر متمرکز باشد. یعنی مقام‌های مسئول نواحی و یا استانها در تعیین اهداف، استراتژیها، سیاستها، تخصیص منابع و یا در اجرای برنامه به درجات مختلف و به طرق گوناگون مشارکت داشته باشند. عدم تمرکز تا حدود زیادی متأثر از نظام حاکم، نظام برنامه‌ریزی، قانون اساسی و سایر قوانین هر کشور است و تا حدودی نیز به توان تخصصی و اجرایی نواحی و استانها بستگی دارد.

Sectoral planning [۹۸] - ۹۱۰۱۲۱ - برنامه‌ریزی بخشی

فرایند تصمیم‌گیری و پیش‌بینی فعالیت‌های هماهنگ شده یک بخش اقتصادی یا اجتماعی و یا زیربنایی در قالب استراتژی توسعه ملی و هدف‌های پیش‌بینی شده است. به عبارت دیگر فرایند تنظیم روند تغییرات حال و آینده یک بخش معین اقتصادی و اجتماعی در چارچوب هدف‌های ملی است.

Intersectoral planning ۹۱۰۱۲۲- برنامه‌ریزی میان بخشی [۹۸]

فرایندی از برنامه‌ریزی به منظور هماهنگ کردن تصمیم‌گیری‌ها و پیش‌بینی عوامل مشترک و ذی‌ربط بین برنامه‌های بخشی، تعیین و حفظ منطقی ارتباطات بین بخشی زمینه برنامه‌ریزی میان بخشی را تشکیل می‌دهد.

Economic planning ۹۱۰۱۲۳- برنامه‌ریزی اقتصادی [۹۸]

تلاش آگاهانه یک سازمان مرکزی برای تحت تأثیر قرار دادن، جهت دادن یا در مواردی حتی کنترل تغییراتی که در متغیرهای اصلی اقتصادی (نظیر محصول ناخالص داخلی، مصرف، سرمایه‌گذاری، پس‌انداز و غیره) یک کشور یا یک منطقه معین در طول زمان و بر طبق مجموعه هدف‌های از پیش تعیین شده صورت می‌گیرد. اساس برنامه‌ریزی اقتصادی در سه مفهوم تأثیر، جهت و کنترل خلاصه می‌شود.

Macro planning ۹۱۰۱۲۴- برنامه‌ریزی کلان [۱۳۷ و ۱۴۰]

الف- عبارت است از فرایند تحلیل و پیش‌بینی و تخصیص منابع و امکانات اساسی کشور و به عبارت دیگر کوشش‌هایی در زمینه تحقق اهداف اساسی کشور.

ب- مجموعه‌ای از اهداف و بیان استراتژیها، سیاستها و سازماندهی لازم برای نیل به اهداف تعیین شده.

- نوعی تصمیم‌گیری در سطح ملی است و کل جامعه و اهداف و استراتژیهای اساسی توسعه کشور را مورد توجه قرار می‌دهد و در مقابل برنامه‌ریزی بخشی و منطقه‌ای به کار می‌رود.

Macroeconomic planning ۹۱۰۱۲۵- برنامه‌ریزی اقتصاد کلان [۹۸]

فرایندی است برای تحلیل، پیش‌بینی و تعیین مقادیر متغیرهای اقتصادی، نظیر تولید ملی، درآمد ملی، صادرات و واردات و اشتغال، تعیین سهم بخش‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، دفاعی در جهت نیل به هدف‌های تعیین شده.

Development planning ۹۱۰۱۲۶- برنامه‌ریزی توسعه [۱۲۱]

برنامه‌ای شامل مجموعه وسیعی از اهداف مورد نظر برای توسعه اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی کشور یا منطقه‌ای از یک کشور می‌باشد.

۹۱۰۱۲۷- برنامه‌ریزی راهبردی، برنامه‌ریزی جامع، برنامه‌ریزی استراتژیک [۱۲۲]

Strategic planning

برنامه‌ریزی در مورد هدفهای بلندمدت سازمان و انتخاب فعالیتهای لازم جهت تحقق آنها. در برنامه‌ریزی جامع، اولویتها و همچنین اقدامهای اصلی و کلیدی برای نیل به هدفهای سازمان، تعیین می‌شوند.

ویژگی‌های عمده این برنامه‌ریزی جامع عبارتند از:

- ۱- منعکس کردن ارزشهای حاکم بر جامعه.
- ۲- توجه به سئوالهای اصلی و اساسی سازمان، (مانند برنامه‌های فعلی و آتی سازمان، جهتگیری‌های آینده، امکانات موجود و آتی).
- ۳- تعیین چارچوبی برای برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری مدیریت.
- ۴- دید درازمدت و توجه به افقهای دورتر سازمان.
- ۵- ایجاد پیوستگی و انسجام در عملیات و اقدامهای سازمان در دوره‌های زمانی طولانی.
- ۶- فراگیری برنامه‌های عملیاتی سازمان و جهت‌بخشی به آنان.

Financial planning

۹۱۰۱۲۸- برنامه‌ریزی مالی [۹۸]

عبارت است از کوششهایی در جهت تنظیم و پیش‌بینی جریانهای ارزی و مالی کشور در چارچوب برنامه‌ریزی توسعه اقتصادی - اجتماعی.

Planning model

۹۱۰۱۲۹- مدل برنامه‌ریزی [۹۸]

مدلی ریاضی (نظیر مدل داده‌ها - ستانده‌ها یا مدل برنامه‌ریزی کلان) که به منظور نشان دادن صوری و بیان کمی ویژگی‌های عمده ساخت اقتصادی یک کشور خاص، طراحی می‌شود. مدل‌های برنامه‌ریزی، اساس کمی و تحلیلی اغلب برنامه‌های توسعه ملی و منطقه‌ای را فراهم می‌سازند.

Consolidation of plans

۹۱۰۱۳۰- تلفیق برنامه‌ها [۹۸]

تنظیم برقراری روابط بین عوامل مختلف برنامه‌های بخش و تنظیم و تدوین نهایی برنامه ملی را تلفیق برنامه گویند.

Guidelines ۹۱۰۱۳۱- دستورالعملهای برنامه [۹۸]

کلیه ضوابط و ملاکهای مشخص شده از قبل برای تهیه و تنظیم و اجرای یک برنامه یا فعالیت

Scenario ۹۱۰۱۳۲- سناریو (گزینه) [۹۸ و ۱۴۰]

- نمایش حوادث یا پدیده‌ها به صورت منظم (سلسله مراتب) و تحلیل روابط علت و معلولی آن پدیده‌ها به طوری که بتوان ویژگی‌ها و خصوصیات اجتماعی یک تحول معین را بر مبنای تعدادی فرضیات از پیش ساخته شده باز شناخت.

- یکی از شقوق ممکن عمل در برنامه‌ریزی معمول است که ابتدا شقوق مختلفی برای عمل پیشنهاد می‌شود و سپس این شقوق مورد ارزیابی و نقد قرار گرفته و یکی از آنها انتخاب می‌شود.

Decision making models - algorithms ۹۱۰۱۳۳- الگوهای تصمیم‌گیری [۹۸]

فرایند قدم به قدم حل مسائل تصمیم‌گیری در مدیریت اداری، اقتصادی و اجتماعی.

Objective ۹۱۰۱۳۴- هدف [۹۸]

در برنامه‌ریزی توسعه، هدف عبارت است از غایت خواسته‌های نهایی جامعه اعم از اقتصادی یا اجتماعی و یا فرهنگی که منبعت از نظام ارزشهای حاکم بر جامعه است و برنامه‌ها برای دستیابی به آنها تدوین می‌شود. هدف ممکن است کیفی و یا کمی باشد ولی دارای این ویژگی است که در پایان زمان برنامه می‌توان درجه نسبی تحقق آن را تعیین کرد.

Goals ۹۱۰۱۳۵- هدفهای برنامه [۹۸]

مجموعه مقاصد و منظورهایی که در جریان برنامه‌ریزی پیش‌بینی می‌گردد و عملیات اجرایی برنامه در جهت نیل به آن مقاصد تنظیم می‌شود، اهداف برنامه نامیده می‌شود.

Quantitative goals ۹۱۰۱۳۶- هدفهای کمی برنامه [۹۸]

هدفهای کمی بر اساس شاخصهای کمی هدفگذاری و برای تحقق اهداف کیفی بخش تعیین می‌شوند و بر اساس آنها وضعیت مطلوب بخش و یا اجزا و سازمانهای مختلف آن در زمان مشخص در طول دوره برنامه‌ریزی مشخص می‌گردد. در تعیین اهداف باید توجه کرد که این اهداف با توجه به تحلیل دقیق عملکرد گذشته از یک سو و استراتژی کلی برنامه از سوی دیگر تدوین گردد. مثالهایی برای

هدفهای کمی برنامه عبارتند از: (۷٪) رشد تولید ناخالص داخلی، تنزل نرخ بیکاری به (۵٪) جمعیت فعال از نظر اقتصادی در سال پایانی برنامه، کنترل تورم در حد (۱۰٪) در طول برنامه.

Qualitative goals ۹۱۰۱۳۷- هدفهای کیفی برنامه [۹۸]

هدفهایی که هر بخش در رابطه با زمینه‌های مختلف فعالیت خود را به طور کیفی وضع می‌کند به هدف کیفی نسبت داده می‌شود. اهدافی نظیر افزایش کارایی اقتصادی بخش، افزایش کیفیت محصولات و یا خدمات بخشی و ... که بر اساس اهداف کلی برنامه و توسعه و همچنین تحلیل عملکرد گذشته و موجود بخش تنظیم می‌شود. هدفهای کیفی برنامه باید به نحوی تعیین شود که در پایان دوره برنامه بتوان میزان نسبی تحقق اهداف را مشخص کرد.

Plan implementation ۹۱۰۱۳۸- اجرای برنامه [۹۸]

انجام عملی اهداف مشخص شده در برنامه توسعه. بعضی از دشواری‌هایی که در راه تحقق یافتن اهداف برنامه وجود دارد، ناشی از کافی نبودن منابع اقتصادی، تأثیر متغیرهای خارج از کنترل دولت، آثار تورم و مهمتر از همه فقدان خواست سیاسی است.

Plan performance ۹۱۰۱۳۹- عملکرد برنامه [۱۷۷]

نتایج حاصل از اجرای برنامه - بررسی این که اهداف برنامه تا چه حد برآورده شده است.

Affairs ۹۱۰۱۴۰- امور [۱۰۲]

مجموعه‌ای از کوششهای سازمان یافته همگن است که بخش عمده و قابل ملاحظه‌ای از وظایف دولت را دربر می‌گیرد. مانند امور عمومی، امور دفاعی، امور اجتماعی، امور اقتصادی.

Sectoral affairs ۹۱۰۱۴۱- امور بخشی [۱۷۷]

امور بخشی اموری هستند که بر فعالیتهای اقتصادی، اجتماعی یک بخش تأثیرگذار می‌باشند.

Inter sectoral affairs ۹۱۰۱۴۲- امور فرابخشی [۹۸]

اموری که قابلیت تأثیرگذاری بر روی فعالیتهای اقتصادی و اجتماعی در بخشهای مختلف را دارا می‌باشند و در ردیف موضوعات کلان و بین بخشی طبقه‌بندی می‌گردند.

Section فصل [۱۰۲] - ۹۱۰۱۴۳

فصل مجموعه‌ای از کوششهای سازمان یافته است که خدمات معینی را برای جامعه انجام می‌دهد. فصل، زیرمجموعه امور است. مانند فصل بهداشت، درمان و تغذیه که زیرمجموعه امور اجتماعی است.

Policy ۹۱۰۱۴۴ - خطمشی [۱۴۰]

خطمشی عبارت است از:

- الف - هدفها و اصلهایی که راهنمای تصمیم‌گیرندگان در سازمان است.
- ب - تصمیمات بلندمدت که مبتنی بر اطلاعات و تفکر و تعمق اتخاذ می‌گردد.
- ج - رهنمودهای عمومی و کلی به منظور رسیدن به هدفهای مشخص می‌باشد.

Strategy ۹۱۰۱۴۵ - راهبرد (استراتژی) [۹۸]

چارچوبی است که مجموعه حرکات و اقدامهای اصلی را برای دستیابی به اهداف ترسیم کرده و چگونگی تخصیص کلی منابع را برای به دست آوردن موقعیتهای مطلوب و خنثی کردن تهدیدها در حال و آینده بیان می‌دارد. تدوین استراتژی مستلزم برگزیدن یک جهت‌گیری کلی و تخصیص منابع از میان چارچوبهای جایگزین است و چارچوبی را در اختیار مدیریت خواهد گذاشت که توان اجرایی و امکان برخورد بهینه با تغییرات محیطی را فراهم می‌سازد.

Policy ۹۱۰۱۴۶ - سیاست [۹۸]

دستور راهنمای تفکر و تصمیم‌گیری برای مدیران است. همان‌طور که راهبرد (استراتژی) جهت‌گیری کل و چارچوب تخصیص منابع یک برنامه را مشخص می‌کند، سیاستها، چارچوبها و خطوط راهنمای تصمیم‌گیری در انتخاب گزینه‌های مختلف اجرایی استراتژی برای تحقق هدف را فراهم می‌کند. سیاستها به صورت مجموعه‌ای از معیارها و تدابیر قانونی، فنی، اجرایی، پولی، مالی هستند که اتخاذ آنها موجبات و تسهیلات لازم جهت تحقق هدفهای برنامه را فراهم می‌سازد. مثلاً برای تشویق پس‌انداز و سرمایه‌گذاری که هدف رشد اقتصادی بالاتر را تعقیب می‌کند، سیاستهای پولی (سود بانکی و اعتبارات) و سیاست مالی (بخشودگی مالیاتی) و غیره ممکن است اتخاذ شود.

Priority ۹۱۰۱۴۷- اولویت [۹۸]

معیارها و ملاک‌هایی است که توسط آن هدفها و یا ختم‌شی‌ها و اجرای برنامه‌ها و پروژه‌ها را می‌سنجند و تقدم هر یک از مقولات یاد شده را نسبت به موارد مشابه مشخص می‌سازند.

Method ۹۱۰۱۴۸- روش [۹۸]

مجموعه ضوابط و الگوهای علمی که به منظور شناخت و تحلیل کمی و کیفی یک پدیده یا فعالیت به کار می‌رود.

Activity ۹۱۰۱۴۹- فعالیت [۹۸ و ۱۰۰]

- عبارت است از مجموعه عملیات مشخص برای نیل به هدف معین که در چارچوب برنامه انجام می‌گیرد.

- منظور یک سلسله عملیات و خدمات مشخصی است که برای تحقق بخشیدن به هدفهای برنامه سالانه طی یک سال اجرا می‌شود و منابع مورد نیاز آن از محل اعتبارات مربوط به هزینه تأمین می‌گردد.

۹۱۰۲۰۰ - بودجه

Budget

۹۱۰۲۰۱ - بودجه [۱۲۲]

برنامه مالی که هزینه‌ها و درآمدهای مورد انتظار برای یک دوره آتی را مشخص می‌سازد. پیش‌بینی درآمدها و سایر منابع تأمین اعتبار و برآورد هزینه برنامه‌ها و عملیات معینی که باید در یک دوره زمانی خاص، مانند یک سال اجرا شود.

Budgeting

۹۱۰۲۰۲ - بودجه‌ریزی [۱۰۲]

الف- فرایند توسعه در برنامه کوتاه‌مدت است که شامل تهیه و تنظیم و پیشنهاد بودجه، تصویب، اجرا و نظارت بر بودجه در یک سال مالی است.

ب- بودجه‌ریزی یک تفکر منسجم از منابع مالی محدود در برابر نیازهای نامحدود است به طوری که ارتباطات نهادی و همه جانبه بین منابع مالی و غیر مالی لحاظ شده باشد.

ج- بودجه‌ریزی برآورد منطقی حجم عملیات در مقابل اعتبارات است و با توسل به بودجه‌ریزی، برنامه توسعه از قوه به فعل درمی‌آید.

Budgeting

۹۱۰۲۰۳ - بودجه بندی [۱۰۲]

برآورد حجم عملیات در وضع موجود و تبدیل آن به اعتبارات، فارغ از اولویت‌بندی در آنها می‌باشد.

Budget

۹۱۰۲۰۴ - بودجه کل کشور [۷۸ و ۹۸]

- برنامه مالی دولت است که برای یک سال مالی تهیه و حاوی پیش‌بینی درآمدها و سایر منابع تأمین اعتبار و برآورد هزینه‌ها برای انجام عملیاتی که منجر به نیل سیاستها و هدفهای قانونی می‌شود، بوده و از سه قسمت به شرح زیر تشکیل می‌شود:

۱- بودجه عمومی دولت که شامل اجزای زیر است:

الف) پیش‌بینی دریافتها و منابع تأمین اعتبار که به طور مستقیم و یا غیر مستقیم در سال مالی قانون بودجه به وسیله دستگاهها از طریق حسابهای خزانه‌داری کل اخذ می‌گردد.

ب) پیش‌بینی پرداختهایی که از محل درآمد عمومی و یا اختصاصی برای اعتبارات جاری و عمرانی و اختصاصی دستگاههای اجرایی می‌تواند در سال مالی مربوط انجام دهد.

۲- بودجه شرکتهای دولتی و بانکها شامل پیش‌بینی درآمدها و سایر منابع تأمین اعتبار.

۳- بودجه مؤسساتی که تحت عنوانی غیر از عناوین فوق در بودجه کل کشور منظور می‌شود.

- برنامه مالی دولت است که برای یک سال مالی تهیه و حاوی پیش‌بینی درآمدها و سایر منابع تأمین اعتبار و برآورد هزینه‌ها برای انجام عملیاتی است که به تحقق سیاستها و هدفهای قانونی منجر می‌شود.

۹۱۰۲۰۵- بودجه عمومی دولت [۷۶]

منظور بودجه‌ای است که در آن برای اجرای برنامه سالانه، منابع مالی لازم پیش‌بینی و اعتبارات جاری و عمرانی دستگاههای اجرایی تعیین می‌شود.

State budget ۹۱۰۲۰۶- بودجه استانی [۱۷۷]

بودجه استانی عبارت است از اعتبارات، درآمدها و هزینه‌های دستگاههای مختلف یک استان.

Approved budget ۹۱۰۲۰۷- بودجه مصوب [۱۰۲]

اعتباراتی است که همراه با درآمدها و هزینه‌های دستگاههای اجرایی در قالبهای مختلف طبقه‌بندی و به تصویب مجلس شورای اسلامی می‌رسد.

Budget accounting ۹۱۰۲۰۸- تفریغ بودجه [۱۷۷]

تفریغ بودجه عبارت است از صورت قطعی تمام اعتبارات، درآمدها و هزینه‌های سال مالی قبل و نتیجه قطعی آنها.

Budget adjustment ۹۱۰۲۰۹- متمم بودجه [۱۷۷]

چنانچه در طول سال مالی تغییراتی در دریافتها و یا پرداختهای بودجه عمومی دولت رخ دهد و این تغییرات در چارچوب قانون اصلاح بودجه سالانه کل کشور به تصویب مجلس شورای اسلامی برسد آن را متمم بودجه گویند. متمم بودجه معمولاً برای افزایش دریافتها و پرداختها بوده است.

۹۱۰۲۱۰- درآمد عمومی [۷۸]

عبارت است از درآمدهای وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی و مالیات و سود سهام شرکت‌های دولتی و درآمد حاصل از انحصارات و مالکیت و سایر درآمدهایی که در قانون بودجه کل کشور تحت عنوان درآمد عمومی منظور می‌شود.

۹۱۰۲۱۱- درآمد اختصاصی [۷۸]

عبارت است از درآمدهایی که به موجب قانون برای مصرف یا مصارف خاص در بودجه کل کشور تحت عنوان درآمد اختصاصی منظور می‌گردد.

۹۱۰۲۱۲- درآمد شرکت‌های دولتی [۷۸]

عبارت است از درآمدهایی که در قبال ارائه خدمت و یا فروش کالا و سایر فعالیت‌هایی که شرکت‌های مذکور به موجب قوانین و مقررات مجاز به انجام آنها هستند، عاید آن شرکت‌ها می‌گردد.

۹۱۰۲۱۳- دریافت‌های دولت [۷۸]

عبارت است از کلیه وجوهی که تحت عنوان درآمد عمومی و درآمد اختصاصی و درآمد شرکت‌های دولتی و سایر منابع تأمین اعتبار و سپرده‌ها و هدایا به استثنای هدایایی که برای مصارف خاصی اهدا می‌گردد و مانند اینها و سایر وجوهی که به موجب قانون باید در حساب‌های خزانه‌داری کل متمرکز شود.

۹۱۰۲۱۴- وجوه عمومی [۷۸]

عبارت است از نقدینه‌های مربوط به وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی و شرکت‌های دولتی و نهادها و مؤسسات عمومی غیر دولتی و مؤسسات وابسته به سازمان‌های مذکور که متعلق حق افراد و مؤسسات خصوصی نیست و صرف‌نظر از نحوه و منشأ تحصیل آن منحصرأً برای مصارف عمومی به موجب قانون قابل دخل و تصرف می‌باشد.

تبصره ۱- وجوهی نظیر سپرده، وجه‌الضمان و مانند آنها که به طور موقت در اختیار دستگاه‌های مذکور در این ماده قرار می‌گیرد و پس از انقضای مدت معین و یا حصول شرایط خاص قابل استرداد است. مادام که در اختیار دستگاه‌های مزبور می‌باشد تصرف در آنها بدون رضایت صاحب وجه یا احراز اعراض صاحب آن در حکم تصرف غیر قانونی در وجوه عمومی تلقی می‌گردد.

تبصره ۲- اسناد و اوراق بهادار متعلق به سازمانهای مذکور در این ماده نیز در حکم وجوه عمومی است.

۹۱۰۲۱۵- سایر منابع تأمین اعتبار [۷۸]

عبارتند از: منابعی که تحت عنوان وام، انتشار اوراق قرضه، برگشتی از پرداختهای سالهای قبل و عناوین مشابه در قانون بودجه کل کشور پیش‌بینی می‌شود و ماهیت درآمد ندارند.

۹۱۰۲۱۶- اعتبار [۷۸]

عبارت از مبلغی است که برای مصرف یا مصارف معین به منظور نیل به اهداف و اجرای برنامه‌های دولت به تصویب مجلس شورای اسلامی می‌رسد.

۹۱۰۲۱۷- اعتبارات جاری [۷۶]

منظور اعتباراتی است که در برنامه عمرانی پنج‌ساله به صورت کلی و در بودجه عمومی دولت به تفکیک جهت تأمین هزینه‌های جاری دولت و همچنین هزینه نگهداشت سطح فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی دولت پیش‌بینی می‌شود.

۹۱۰۲۱۸- اعتبارات عمرانی [۷۶]

منظور اعتباراتی است که در برنامه عمرانی پنج‌ساله به صورت کلی و در بودجه عمومی دولت به تفکیک جهت اجرای طرح‌های عمرانی (اعتبارات عمرانی ثابت) و همچنین توسعه هزینه‌های جاری مربوط به برنامه‌های اقتصادی و اجتماعی دولت (اعتبارات عمرانی غیر ثابت) پیش‌بینی می‌شود.

۹۱۰۲۱۹- تخصیص اعتبار [۷۸]

عبارت است از تعیین حجم اعتباری که برای یک سال یا دوره‌های معین در سال جهت هزینه اجرای برنامه‌ها و عملیات و سایر پرداختها مورد لزوم است.

Resource allocation

۹۱۰۲۲۰- تخصیص منابع [۹۸]

مکانیزمی برای توزیع منابع اعم از مالی، انسانی، فنی، تجهیزاتی و غیره، بر اساس ضوابط مشخص بر حسب فعالیت‌های اقتصادی و مناطق جغرافیایی.

۹۱۰۲۲۱- فعالیت جاری [۷۶]

منظور یک سلسله عملیات و خدمات مشخصی است که برای تحقق بخشیدن به هدفهای برنامه سالانه طی یک سال اجرا می‌شود و هزینه آن از محل اعتبارات جاری تأمین می‌گردد.

۹۱۰۲۲۲- عملیات اجرایی [۷۶]

منظور فعالیتهای جاری و طرحهای عمرانی دستگاههای اجرایی است که در برنامه سالانه مشخص می‌گردد.

۹۱۰۲۲۳- اعتبار طرح تملک دارایی‌های سرمایه‌ای [۱۰۰]

منظور اعتبار مجموعه عملیات و خدمات مشخصی است که بر اساس مطالعات توجیهی، فنی و اقتصادی و اجتماعی که توسط دستگاه اجرایی انجام می‌شود، طی مدت معین و با اعتبار معین برای تحقق بخشیدن به هدفهای برنامه توسعه پنج‌ساله به صورت سرمایه‌گذاری ثابت یا مطالعه برای ایجاد دارایی سرمایه‌ای اجرا می‌گردد و منابع مورد نیاز اجرای آن از محل اعتبارات مربوط به تملک دارایی‌های سرمایه‌ای تأمین می‌شود و به دو نوع انتفاعی و غیر انتفاعی تقسیم می‌گردد.

۹۱۰۲۲۴- اعتبار هزینه [۱۰۰]

منظور آن دسته از داد و ستدهای بخش دولتی است که ارزش خالص را کاهش می‌دهد.

Cost ۹۱۰۲۲۵- هزینه [۱۴۰]

از دست دادن چیزی در قبال به دست آوردن چیز دیگر از طریق خرید و فروش، مبادله یا تولید.

۹۱۰۲۲۶- مواد هزینه [۷۸]

نوع هزینه را در داخل بودجه و یا قسمتی از فعالیت یک وزارتخانه یا مؤسسه دولتی مشخص می‌کند.

Administrative expenditures ۹۱۰۲۲۷- هزینه‌های جاری [۹۸]

عبارتست از مجموع هزینه‌های پرسنلی و خدماتی و مدیریت به کار رفته برای اداره مؤسسه اقتصادی در طول یک سال.

Research expenses

۹۱۰۲۲۸- هزینه‌های تحقیقاتی [۱۷۷]

هزینه‌هایی که بستر تحقیقات را فراهم می‌آورند یا اداره امور تحقیقات را از نظر هزینه‌های نیروی انسانی، اداری، سرمایه‌ای تأمین می‌نمایند و همچنین هزینه‌هایی که منتهی به بهینه‌سازی ظرفیتها، نوآوری و فناوری جدید می‌شوند، نیز هزینه‌های تحقیقاتی گویند.

۹۱۰۲۲۹- موافقتنامه فعالیت‌های جاری و طرح‌های عمرانی [۱۴۰]

سندی است که در اجرای برنامه و بر اساس شرح فعالیت‌های جاری و عمرانی و به تفکیک پروژه‌های طرح و فصول و مواد هزینه در حدود اعتبارات مصوب تنظیم و بین مسئول دستگاه اجرایی و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی پس از هماهنگی و توافق، مبادله می‌گردد و اجرای بودجه از نظر تخصیص اعتبارات، انجام عملیات، ثبت وقایع مالی و حسابداری پس از مبادله موافقتنامه انجام می‌گیرد و دستگاه اجرایی، مسئول اجرای آن است.

۹۱۰۲۳۰- دستگاه اجرایی [۷۶]

منظور وزارتخانه، نیروها و سازمان‌های تابعه ارتش، استانداری یا فرمانداری کل، شهرداری و مؤسسه وابسته به شهرداری، مؤسسه دولتی، مؤسسه وابسته به دولت، شرکت دولتی، مؤسسه عمومی عام‌المنفعه و مؤسسه اعتباری تخصصی است که عهده‌دار اجرای قسمتی از برنامه سالانه بشود.

۹۱۰۲۳۱- دستگاه مسئول بهره‌برداری [۷۶]

منظور دستگاهی است که پس از اجرا و تکمیل طرح عمرانی طبق قوانین و مقررات مربوط موظف به بهره‌برداری و نگهداری از آن می‌گردد. این دستگاه ممکن است همان دستگاه اجرا کننده طرح و یا دستگاه دیگری باشد.

۹۱۰۲۳۲- وزارتخانه [۷۸]

واحد سازمانی مشخصی است که به موجب قانون به این عنوان شناخته شده یا بشود.

۹۱۰۲۳۳- مؤسسه دولتی [۷۸]

واحد سازمانی مشخصی است که به موجب قانون ایجاد و زیر نظر یکی از قوای سه‌گانه اداره می‌شود و عنوان وزارتخانه ندارد.

تبصره - نهاد ریاست جمهوری که زیر نظر ریاست جمهوری اداره می‌گردد، از نظر این قانون مؤسسه دولتی شناخته می‌شود.

۹۱۰۲۳۴- مؤسسات و نهادهای عمومی غیر دولتی [۷۸]

(از نظر قانون محاسبات عمومی کشور) واحدهای سازمانی مشخصی هستند که با اجازه قانون به منظور انجام وظایف و خدماتی که جنبه عمومی دارد، تشکیل شده و یا می‌شود.

تبصره - فهرست این قبیل مؤسسات و نهادها با توجه به قوانین و مقررات مربوط از طرف دولت پیشنهاد و به تصویب مجلس شورای اسلامی خواهد رسید.

مؤسسات و نهادهای عمومی غیر دولتی عبارتند از: (قانون فهرست نهادها و مؤسسات عمومی غیر دولتی مورخ ۷۳/۵/۱۹)

۱- شهرداریها و شرکتهای تابعه آنها، مادام که بیش از (۵۰٪) سهام و سرمایه آنها متعلق به شهرداریها باشد.

۲- بنیاد مستضعفان و جانبازان انقلاب اسلامی.

۳- هلال احمر.

۴- کمیته امداد امام.

۵- بنیاد شهید انقلاب اسلامی.

۶- بنیاد مسکن انقلاب اسلامی.

۷- کمیته ملی المپیک ایران.

۸- بنیاد ۱۵ خرداد.

۹- سازمان تبلیغات اسلامی.

۱۰- سازمان تأمین اجتماعی.

۱۱- فدراسیونهای ورزشی آماتوری جمهوری اسلامی ایران.

۱۲- مؤسسه‌های جهاد نصر، جهاد استقلال و جهاد توسعه زیر نظر جهاد سازندگی.

Organization code ۹۱۰۲۳۵- شماره طبقه‌بندی دستگاه [۱۷۷]

عدد شش رقمی است که طبقه‌بندی و شکل حقوقی دستگاه را مشخص می‌کند و اولین رقم سمت چپ آن مشخص کننده شکل حقوقی دستگاه می‌باشد (عدد ۱ نشان دهنده دستگاههای حاکمیتی دولت مانند وزارتخانه‌ها، و مؤسسات دولتی، نهادها و مؤسسات عمومی غیر دولتی می‌باشد چنانچه اولین رقم سمت چپ آن عدد ۲ باشد نشان دهنده دستگاههای تحت تصدی دولت مانند شرکت‌های دولتی، بانکها، بیمه‌ها، مؤسسات اعتباری و سازمانهایی که به صورت بازرگانی اداره می‌شوند، در صورتی که اولین رقم سمت چپ آن عدد ۳ باشد در زمره مؤسسات انتفاعی و بازرگانی وابسته به دولت می‌باشند.

Public sector ۹۱۰۲۳۶- بخش عمومی [۹۸]

عنوان دیگری است برای بخش دولتی، و کلیه فعالیتها و وظایف بخش دولت و وابسته به آن را دربر می‌گیرد.

Private sector ۹۱۰۲۳۷- بخش غیر دولتی [۹۸]

عنوان دیگری است برای بخشهای خصوصی و تعاونی و به عبارت دیگر غیر دولتی.

Infrastructures ۹۱۰۲۳۸- بخشهای زیربنایی [۹۸]

مجموع بخشهای اقتصادی که غیر مستقیم با فراهم کردن شالوده‌های ضروری موجبات افزایش تولیدات ملی می‌گردند، نظیر راهها، ارتباطات، مخابرات و ...

product parts ۹۱۰۲۳۹- بخشهای تولیدی [۹۸]

مجموع بخشهای اقتصادی که مستقیماً موجب افزایش تولید می‌گردند را بخشهای تولیدی می‌گویند نظیر بخشهای کشاورزی و صنعتی.

Social sectors ۹۱۰۲۴۰- بخشهای اجتماعی [۹۸]

مجموع بخشهایی که در افزایش سطح کیفیت زندگی اجتماعی جامعه اثر دارند و در بلندمدت دارای آثار اقتصادی می‌باشند، نظیر بخشهای آموزش و پرورش و بهداشت و تأمین اجتماعی و ...

Exchange rate ۹۱۰۲۴۱- نرخ ارز [۹۸]

نرخه که بانکهای مرکزی، پول یک کشور را با پول سایر کشورها مبادله می‌کنند.

۹۱۰۳۰۰ - طرح

Project

۹۱۰۳۰۱ - طرح [۱۴۰]

الف- عبارت است از بیان یک سلسله فعالیت‌های فنی اجرایی برای رسیدن به یک هدف مشخص.
 ب- طرح، مجموعه عملیات و خدمات مشخصی است که بر اساس مطالعات توجیهی فنی، اقتصادی و اجتماعی و زیست‌محیطی، طی مدتی معین و با اعتباری مشخص برای تحقق بخشیدن به اهداف تعیین شده انجام می‌شود.

۹۱۰۳۰۲ - طرح عمرانی [۷۶]

منظور، مجموعه عملیات و خدمات مشخصی است که بر اساس مطالعات توجیهی فنی و اقتصادی یا اجتماعی که توسط دستگاه اجرایی انجام می‌شود طی مدت معین و با اعتبار معین برای تحقق بخشیدن به هدفهای برنامه عمرانی پنج‌ساله به صورت سرمایه‌گذاری ثابت شامل هزینه‌های غیر ثابت وابسته در دوره مطالعه و اجرا و یا مطالعات، اجرا می‌گردد و تمام یا قسمتی از هزینه‌های اجرای آن از محل اعتبارات عمرانی تأمین می‌شود و به سه نوع انتفاعی و غیر انتفاعی و مطالعاتی تقسیم می‌گردد.

National projects

۹۱۰۳۰۳ - طرح‌های ملی [۹۸]

مجموعه طرح‌هایی که جنبه استراتژیک دارند و از لحاظ سرمایه‌گذاری، بزرگ و از نظر تکنولوژی پیچیده می‌باشند و آثار مترتب بر اجرای آنها نیز از یک منطقه بیشتر است، طرح‌های ملی نامیده می‌شوند.
 نظیر طرح‌های آموزش عالی، سد‌های بزرگ، صنایع سنگین و ...

Regional (provincial) projects

۹۱۰۳۰۴ - طرح‌های استانی [۹۸]

مجموعه‌ای است از طرح‌های خاص ناحیه‌ای و طرح‌های منطقه‌ای که طرح‌ریزی آن در محل، و اجرای آن با استفاده از امکانات مشترک محلی و ملی در استان امکانپذیر باشد. علاوه بر این در درجه اول در پیشرفت آن استان مؤثر باشند و از جهت دیگر با اهداف و سیاست‌های عمومی دولت (نظیر سیاست‌های ارزی - دفاعی و ...) مغایرت نداشته باشند.

Continuation projects

۹۱۰۳۰۵- طرح‌های ادامه‌دار [۱۰۲]

طرح‌هایی هستند که در سال جاری یا سال‌های قبل شروع شده، لیکن سال خاتمه آنها بیش از دو سال پس از پایان سال جاری باشد.

current projects

۹۱۰۳۰۶- طرح‌های یک ساله [۱۰۲]

طرح‌هایی هستند که سال خاتمه آن سال جاری می‌باشد، لذا طرح‌هایی که از سال‌های قبل شروع شده‌اند و خاتمه آن در پایان سال جاری باشد طرح‌های یک ساله محسوب می‌شوند.

۹۱۰۳۰۷- طرح عمرانی انتفاعی [۷۶ و ۴۶]

- منظور، طرحی است که در مدت معقولی پس از شروع به بهره‌برداری، علاوه بر تأمین هزینه‌های جاری و استهلاک سرمایه، سود متناسبی به تبعیت از سیاست دولت را نیز عاید نماید.
  - با توجه به تعریف بالا، ویژگی‌های طرح عمرانی انتفاعی، به شرح زیر است.
  - ۱- فعالیت طرح، باید در جهت تحقق یک یا چند هدف برنامه عمرانی پنج‌ساله باشد.
  - ۲- مبنای انتخاب طرح، انجام مطالعات توجیهی فنی و اقتصادی است.
  - ۳- طرح به صورت سرمایه‌گذاری ثابت است.
  - ۴- مدت اجرای طرح، محدود و معین است.
  - ۵- اعتبار مورد نیاز طرح، محدود و معین است.
  - ۶- تمام یا قسمتی از اعتبارهای مورد نیاز طرح، از محل اعتبارهای عمرانی تأمین می‌شود.
  - ۷- محصول طرح در بازار فروخته می‌شود.
  - ۸- افزون بر سودآوری اقتصادی که ضابطه توجیه اقتصادی است، طرح باید مانند سرمایه‌گذاری بخش خصوصی، از سودآوری مالی نیز بهره‌مند باشد.
- همچنین وجوهی که از محل اعتبارات عمرانی جهت اجرای طرح‌های عمرانی انتفاعی به دستگاه‌های اجرایی مربوط پرداخت می‌شود به صورت وام خواهد بود.

۹۱۰۳۰۸- طرح عمرانی غیر انتفاعی [۷۶ و ۴۶]

- منظور، طرحی است که برای انجام برنامه‌های رفاه اجتماعی و عملیات زیربنایی و یا احداث ساختمان و تأسیسات جهت تسهیل کلیه وظایف دولت اجرا می‌گردد و هدف اصلی آن حصول درآمد نمی‌باشد.

- با توجه به تعریف یاد شده و تعریف کلی طرح عمرانی، ویژگی‌های طرح عمرانی غیر انتفاعی، به شرح زیر است:

- ۱- فعالیت طرح باید در جهت تحقق یک یا چند هدف برنامه عمرانی پنج‌ساله باشد.
- ۲- مبنای انتخاب طرح، انجام مطالعات توجیهی فنی و اقتصادی و یا اجتماعی است.
- ۳- طرح به صورت سرمایه‌گذاری ثابت است.
- ۴- مدت اجرای طرح، محدود و معین است.
- ۵- اعتبار مورد نیاز طرح، محدود و معین است.
- ۶- تمام یا قسمتی از اعتبارهای مورد نیاز، از محل اعتبارهای عمرانی تأمین می‌شود.
- ۷- هدف اصلی طرح کسب درآمد نیست.
- ۸- در مواردی، محصول طرح فروخته می‌شود و در موارد دیگر، به طور رایگان عرضه می‌گردد.
- ۹- ضابطه توجیه اقتصادی طرح، سودآوری اقتصادی آن و یا بر حسب مورد، حداقل هزینه اقتصادی آن است. همچنین وجوهی که برای اجرای طرحهای عمرانی غیر انتفاعی پرداخت می‌شود، به صورت بلاعوض است.

۹۱۰۳۰۹- طرح مطالعاتی [۷۶]

منظور طرحی است که بر اساس قرار داد بین سازمان و یا سایر دستگاههای اجرایی با مؤسسات علمی و یا مطالعاتی متخصص برای بررسی خاصی اجرا می‌گردد.

Self liquidating project

۹۱۰۳۱۰- طرحهای قابل برگشت [۱۱۹]

طرحهایی قابل برگشت نامیده می‌شوند که درآمدهای آنها در یک مدت زمان معقول و بعد از پرداخت بهره سرمایه برای پرداخت هزینه سرمایه‌ای، هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری کافی باشد، یا اینکه

استفاده کنندگان هزینه‌های استهلاک را در یک مدت زمان معین پردازند، یا موافقت خود را برای پرداخت اعلام نمایند. بعد از اتمام پرداخت هزینه‌های سرمایه‌ای، استفاده کنندگان بایستی خود، اداره و نگهداری طرح را به عهده بگیرند و یا هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری آن را پردازند.

۹۱۰۳۱۱- طرح‌های تولیدی مستقیم [۴۶] **Directly productive projects**

آن گروه از طرح‌های عمرانی که محصولشان در بازار، خرید و فروش می‌شود و می‌توان به طور مستقیم بر اساس تقاضای بازار، محصولشان را ارزش گذاری کرد، طرح‌های تولیدی مستقیم خوانده می‌شوند. تمامی طرح‌های انتفاعی عمرانی و بخشی از طرح‌های غیر انتفاعی عمرانی، در این گروه قرار می‌گیرند.

۹۱۰۳۱۲- طرح‌های تولیدی غیر مستقیم [۴۶] **Indirectly productive projects**

آن گروه، از طرح‌هایی که محصولشان در بازار، خرید و فروش نمی‌شود و از این رو، قابل ارزش‌گذاری نیستند، طرح‌های تولیدی غیر مستقیم خوانده می‌شوند. باید کوشید، آثار محصول این گونه طرح‌ها را به طور غیر مستقیم و با توجه به تأثیر طرح بر ارزش کالاهایی که از محصول طرح به عنوان کالای واسطه استفاده می‌کنند، برآورد کرد تمام طرح‌های غیر انتفاعی که محصول و یا پیامدهایشان به طور مستقیم قابل تقویم به پول نیست، در این گروه قرار می‌گیرند.

۹۱۰۳۱۳- پروژه [۹۸] **Project**

در مفهوم بودجه‌ریزی، پروژه به مجموع عملیاتی اطلاق می‌گردد که در یک زمان مشخص با صرف منابع معین به منظور تولید (اجتماعی، اقتصادی - زیربنایی) انجام می‌شود. معمولاً پروژه بخشی از عملیات یک طرح را تشکیل می‌دهد. به عبارت دیگر هر طرح می‌تواند شامل چند پروژه باشد.

۹۱۰۳۱۴- پروژه فرعی [۱۲۳] **Sub project**

پروژه‌ای که در درون پروژه دیگری انجام می‌شود.

۹۱۰۳۱۵- منطقه جغرافیایی [۹۸] **Geographic region**

یک فضای جغرافیایی که در درجه اول از لحاظ خصوصیات اقلیمی و اکولوژیکی و محیطی، همگن و دارای مشخصات یکسانی است.

۹۲۰۰۰۰ - اقتصادی

Economic system ۹۲۰۱۰۱ - نظام اقتصادی [۹۸]

ساخت سازمانی و نهادی یک اقتصاد، شامل ماهیت مالکیت و کنترل منابع (یعنی مالکیت شخصی در مقابل مالکیت و کنترل دولتی). نظام‌های عمده اقتصادی عبارتند از: اقتصاد معیشتی، سرمایه‌داری خالص مبتنی بر بازار، سرمایه‌داری پیشرفته، سوسیالیسم مبتنی بر بازار، سوسیالیسم دستوری و نظام‌های مختلط که از مشخصات بیشتر کشورهای در حال توسعه است.

Economic ۹۲۰۱۰۲ - اقتصاد [۱۲۶]

هر عمل یا کاری که با ایجاد مطلوبیت یا خدمت جهت حوایج بشری سروکار داشته باشد.

Microeconomics ۹۲۰۲۰۱ - اقتصاد خرد [۱۲۶ و ۱۲۱]

- این اصطلاح برای توصیف بخشهایی از اقتصاد به کار می‌رود که بیشتر درباره رفتار واحدهای انفرادی به ویژه مصرف کنندگان و بنگاهها می‌پردازد.
- بخشی از علم اقتصاد است که رفتار اقتصادی واحدهای تشکیل دهنده یک اقتصاد مانند بنگاهها، صنایع و خانوارها را مورد بررسی قرار می‌دهد.

Macroeconomics ۹۲۰۲۰۲ - اقتصاد کلان [۱۲۶ و ۱۲۲]

- بررسی مقادیر کلی اقتصاد نظیر تولید ملی، مصرف ملی، درآمد ملی، هزینه ملی، پس‌انداز ملی، سرمایه‌گذاری ملی و مانند آنها. برای نمونه، بررسی الگوهای هزینه کل مصرف کنندگان یا کل بازده شرکتها در یک جامعه. در قلمرو اقتصاد کلان است. اقتصاد کلان، روابط متغیرهای کلی را در اقتصاد ملی مطالعه می‌کند.

- تحلیل نوین اقتصادی که با داده‌های کلی مانند هزینه کل، اشتغال کامل، درآمد کل، مصرف کل و سرمایه‌گذاری کل سروکار دارد.

Managerial economics ۹۲۰۲۰۳ - اقتصاد مدیریت [۱۴۰]

به کارگیری علم اقتصاد در تصمیم‌گیری‌های علمی یا بازرگانی که معمولاً توسط مدیریت اتخاذ می‌شود. همچنین علم اقتصاد در زمینه‌هایی نظیر پژوهش عملیاتی، حسابرسی مدیریت و بازاریابی مورد استفاده قرار می‌گیرد.

Engineering economics ۹۲۰۲۰۴ - اقتصاد مهندسی [۱۲۱ و ۱۷۷]

کاربرد اصول اقتصادی در مسائل مهندسی، مثلاً مقایسه هزینه‌های نسبی در طرح‌های سرمایه‌گذاری.

- علم حداکثر استفاده از امکانات و منابع.

Open economy ۹۲۰۲۰۵ - اقتصاد باز [۹۸]

اقتصادی که داری تجارت خارجی و تماس‌های مالی و غیر مالی با بقیه کشورهای جهان است.

Economic growth ۹۲۰۳۰۱ - رشد اقتصادی [۹۸]

فرایندی پایدار که در اثر آن ظرفیت تولیدی اقتصاد، طی زمان افزایش می‌یابد و سبب افزایش سطح درآمد ملی می‌شود.

Economic infra structure ۹۲۰۳۰۲ - زیربنای اقتصادی [۹۸]

میزان تمرکز سرمایه در حمل و نقل و ارتباطات، تأمین آب، برق، نهاده‌های مالی، خدمات عمومی مانند بهداشت و آموزش سطح توسعه زیربنایی در یک کشور عاملی قاطع در تعیین و تنوع بخشیدن به توسعه اقتصادی شناخته شده است.

Economic index ۹۲۰۳۰۳ - شاخص اقتصادی [۹۸]

داده‌هایی کمی که بیانگر وضعیت خاصی در یک پدیده اقتصادی است. نظیر شاخص تولید ناخالص ملی، مصرف سرانه و میزان رشد.

Economic efficiency ۹۲۰۳۰۴ - کارایی اقتصادی [۹۸ و ۱۲۱]

- وضعیتی که در آن تمام منابع تولید کاملاً و با حداکثر کارایی خود به کار گرفته شده است و هیچ منبعی را نمی‌توان بدون کاهش در تولید به فعالیت دیگر منتقل کرد.

- کارایی اقتصادی به معنای عام عبارت است از حالتی که امکان بهبود وضعیت اقتصادی فردی از جامعه بدون وارد کردن آسیب اقتصادی بر فرد دیگر وجود نداشته باشد. برای ایجاد چنین حالتی سه نوع کارایی باید برقرار باشد: اول کارایی در تولید که در آن محصولات با حداقل هزینه تولید شود. دوم کارایی تخصیصی که در آن منابع در تولید کالاها و خدمات مورد نیاز جامعه تخصیص یابد و سوم کارایی توزیع که در آن کالاها و خدمات به نحوی توزیع یابند که با در نظر گرفتن درآمد و قیمت کالاها و خدمات، مصرف کنندگان تمایلی به مصرف درآمدهای خود به نحو دیگری نداشته باشند. تعریف ارائه شده در بالا را کارایی پارتو، نیز می‌گویند.

Productive efficiency [۹۲۰۳۰۵- کارایی تولیدی [۴۶]

تولید یک میزان معین محصول و یا تحقق یک مقصود اقتصادی مشخص، با استفاده از شیوه‌ای که ثمربخش‌ترین هزینه را دربردارد، کارایی تولیدی خوانده می‌شود. پیش‌نیاز تخصیص بهینه منابع بین مصرف‌های گوناگون، کارایی تولیدی است.

Economic model [۹۲۰۳۰۶- مدل اقتصادی [۹۸]

مدل اقتصادی مجموعه روابط متشکلی است که فعالیت یک واحد مستقل اقتصادی (خانوار، بنگاه تولیدی، اقتصادی ملی یا اقتصاد جهانی) را تحت مجموعه‌ای از فرضیات ساده کننده، توصیف می‌کند.

Economic freedom [۹۲۰۳۰۷- آزادی اقتصادی [۱۴۰ و ۱۲۶]

- آزادی اقتصادی عبارت است از عدم حضور اضطراری یا اجباری دولت در امور تولید، توزیع یا مصرف کالا و خدمات.

- اصطلاحی که آلفرد مارشال برای واحد اقتصادی آزاد به کار برده است. آزادی تصمیم‌گیری در امر تولید و مصرف.

Productivity [۹۲۰۴۰۱- بهره‌وری [۹۸]

بهره‌وری عبارت است از نسبت ارزش ستانده‌ها به ارزش داده‌ها، با این مفهوم بهره‌وری بالاتر معادل است با بالا بودن راندمان تولید، کارایی در کاربری منابع، پائین بودن ضایعات و ...

هنگامی که بهره‌وری برای یک عامل مطرح می‌شود، بهره‌وری برابر است با سهم ارزش تولید ناشی از به‌کارگیری آن عامل در ارزش تولیدات. از آنجا که تعیین سهم متوسط بهره‌وری هر عامل به دلایل فنی دشوار است، برای نشان دادن آن از نرخ بهره‌وری (Marginal productive) برای عامل مورد نظر استفاده می‌شود که معرف اثر نهایی افزایش عامل مورد نظر در تولید می‌باشد.

Efficiency

۹۲۰۴۰۲- کارایی [۱۰۷]

رابطه بین نتیجه به دست آمده و منابع استفاده شده.

Competition

۹۲۰۴۰۳- رقابت [۱۲۱ و ۱۷۷]

- حضور تعداد زیادی از خریداران و فروشندگان مستقل در بازار و آزادی خریداران و یا فروشندگان به ورود یا خروج از بازار. وجود همگنی تولیدات و اطلاعات کامل در مورد کالاهای مورد خرید و فروش.
- تلاش دو یا چند سازمان برای ارائه کالا یا خدمات مطلوب، با بالاترین کیفیت و کمترین هزینه.

Cost index

۹۲۰۴۰۴- شاخص هزینه [۱۰۵]

الف- رقمی است که ارزش یک کالا یا خدمت را در رابطه با ارزش آن در تاریخ مبنا بیان می‌کند.
ب- رقمی است که ارزش ترکیبی یک سری از عوامل اقتصادی را در رابطه با ارزش آن در تاریخ مبنا بیان می‌کند.

Development

۹۲۰۵۰۱- توسعه [۹۸]

فرایند بهبود بخشیدن به کیفیت زندگی تمام مردم است. سه جنبه مهم توسعه عبارتند از: ارتقای سطح زندگی مردم از طریق فرایندهای مناسب رشد اقتصادی. ایجاد شرایطی که موجب رشد عزت نفس مردم شود، از طریق استقرار نظامها و نهادهای اجتماعی، سیاسی و اقتصادی که مشوق شأن و احترام انسان باشد.
افزایش آزادیهای مردم در انتخاب، از طریق وسعت بخشیدن به حدود متغیرهای انتخاب آنها به عنوان مثال، افزایش در تنوع کالاها و خدمات مصرفی.

Sustainable development

۹۲۰۵۰۲- توسعه پایدار [۱۷۷]

الف- توسعه پایدار عبارت است از بهره‌برداری صحیح و کارآمد از منابع موجود و با استفاده از الگوی مصرفی مطلوب همراه با به‌کارگیری امکانات فنی و ساختارهای تشکیلاتی مناسب به گونه‌ای که بتوان نیازهای نسل امروز و نسل‌های آینده را به طور مستمر و رضایت بخشی برآورده نمود و بر سه اصل زیر استوار است:

۱- حفظ منابع طبیعی و نیروی انسانی.

۲- رشد کمی و کیفی تولیدات صنعتی، کشاورزی و خدماتی.

۳- بهبود و ارتقای شرایط فرهنگی و رفاه اجتماعی.

ب- توسعه‌ای که نیازهای نسل حاضر را بدون لطمه زدن به توانایی‌های نسل آینده در تأمین نیازهای خود، برآورده کند.

Economic development

۹۲۰۵۰۳- توسعه اقتصادی [۹۸]

تغییرات و دگرگونی‌های ساختی در اقتصاد کشور، در چارچوب نظام ارزشهای سیاسی و اجتماعی حاکم بر جامعه است. توسعه اقتصادی بدون رشد مستمر تولید ناخالص داخلی و تغییرات ساختاری از نظر سهم بخشهای عمده اقتصادی در تولید ملی تحقق پیدا نمی‌کند.

Economic equilibrium

۹۲۰۶۰۱- تعادل اقتصادی [۱۰۲]

تعادل بین عرضه کل در جامعه (محصول ملی) و تقاضای کل در جامعه (مجموع مخارج) می‌باشد. دانشمندان علوم اقتصادی تعادل اقتصادی را از یک طرف با تعادل بودجه و از طرف دیگر با تعادل تراز پرداختها در کوتاه‌مدت و بلندمدت مرتبط می‌دانند.

Social equilibrium

۹۲۰۶۰۲- تعادل اجتماعی [۱۰۲]

هماهنگی توانایی مالی بین طبقات مختلف جامعه است که به صورت پرداختهای انتقالی اجتماعی و اقتصادی در بودجه ظاهر می‌شود. تأمین حداقل نیازها برای محروم‌ترین اقشار جامعه به تعادل اجتماعی موسوم است.

Optimization ۹۲۰۶۰۳- بهینه‌سازی - مطلوب‌سازی [۱۲۲]

ترکیب عاملها به صورتی متعادل و متوازن به نحوی که تحقق حداکثر سود و نتیجه را امکان‌پذیر سازد.

Net worth ۹۲۰۷۰۱- ارزش خالص [۱۰۰ و ۱۲۱]

- منظور ارزش کل دارایی‌ها منهای ارزش کل بدهی‌های بخش دولتی است.
- کل دارایی‌ها منهای بدهی‌های بنگاه یا فرد. ادعاهای صاحبان بنگاه از دارایی‌های کل آن.

Value added ۹۲۰۷۰۲- ارزش افزوده [۹۸]

ارزش افزوده در هر فعالیت اقتصادی عبارتست از تفاوت بین ارزش کالاها و خدمات تولید شده و ارزش کالاها و خدمات به کار رفته در جریان تولید. ارزش افزوده در هر فعالیت اقتصادی از جمع درآمد عوامل تولید در آن فعالیت نیز به دست می‌آید.

Marketing ۹۲۰۸۰۱- بازاریابی [۱۲۱ و ۱۲۶]

- بازاریابی شامل فعالیتهای بنگاهها در ارتباط با فروش و توزیع کالاها می‌شود. این فعالیتها شامل فروش، تبلیغات، تحقیقات بازار و امور دیگری است که فروش کالاها را به مشتری دربر می‌گیرد.
- اصطلاحی است برای پوشش فعالیتهای بنگاه در زمینه فروش و توزیع محصولات به طور کلی.

Productio ۹۲۰۹۰۱- تولید [۱۲۴ و ۱۲۶]

- مواد خروجی، مانند واحدهای ساخته شده در یک کارخانه، نفت استخراج شده از چاه یا مواد شیمیایی حاصل از یک واحد فراوری.
- فعالیتهایی که به عرضه کالا یا خدمت مفید منتج گردد. عمل افزودن ظرفیت اموال جهت برآوردن خواستهها و احتیاجات انسانی و یا انجام دادن خدمات بدین منظور. یا به دیگر سخن عملی است که بر مطلوبیت یا قدرت تهیه اموال مادی به جهت تأمین خواستههای انسانی می‌افزاید.

Net domestic product ۹۲۰۹۰۲- تولید خالص داخلی [۱۲۱ و ۱۴۰]

- درآمد ناخالص داخلی منهای بخشی از تولیدات برای جبران استهلاک نهادهای سرمایه‌ای که در تولید لازم است.

- تولید ناخالص داخلی منهای استهلاک سرمایه.

Gross domestic product (GDP) ۹۲۰۹۰۳- تولید ناخالص داخلی [۹۸]

تولید ناخالص داخلی عبارت است از مجموع ارزش کالاها و خدمات تولید شده نهایی توسط افراد ساکن یک کشور در طول یک سال. این رقم ناخالص است، زیرا شامل ارقام مربوط به استهلاک ماشین‌آلات و سایر دارایی‌های سرمایه‌ای به کار رفته در جریان تولید نیز می‌باشد. با کسر نمودن رقم استهلاک، تولید خالص داخلی به دست می‌آید.

Net national product ۹۲۰۹۰۴- تولید خالص ملی [۱۲۶ و ۱۲۲]

- تولید ناخالص ملی منهای استهلاک اموال سرمایه‌ای.

- ارزش بازار تولید خالص کالاها و خدمات در اقتصاد یک ملت در یک دوره معین (معمولاً یک سال) می‌باشد.

- ارزش کل همه کالاها و خدماتی که اقتصاد یک ملت در دوره معین (معمولاً یک سال) بر اساس قیمت جاری بازار، تولید کرده است، منهای استهلاک سرمایه‌ای. به دیگر سخن محصول کل ملی منهای استهلاک اموال سرمایه‌ای.

(Gross) National product ۹۲۰۹۰۵- تولید ملی (ناخالص) [۹۸]

مجموع کالاها و خدمات نهایی تولید شده توسط عوامل تولیدی کشور طی یک سال.

Income ۹۲۱۰۰۱- درآمد [۱۴۰ و ۱۰۰]

- منظور آن دسته از داد و ستدهای بخش دولتی است که ارزش خالص را افزایش می‌دهد.

- جریان پول یا کالا که در دوره زمانی معینی به یک فرد، گروهی از افراد یا یک بنگاه یا یک اقتصاد تعلق می‌گیرد.

National income ۹۲۱۰۰۲- درآمد ملی [۹۸]

کل ارزش پولی تمامی کالاها و خدمات نهایی تولید شده در اقتصاد ملی، طی یک دوره زمانی مشخص، معمولاً یک سال، می‌باشد. درآمد ملی پس از اضافه کردن سهم عوامل تولید ملی یک کشور در سایر کشورها به تولید داخلی و کم کردن سهم عوامل تولید خارجی از تولید داخلی به دست می‌آید.

Per capita income ۹۲۱۰۰۳- درآمد سرانه [۹۸]

درآمد سرانه نشان دهنده متوسط تولید و یا درآمدی است که به افراد جامعه تعلق می‌گیرد. درآمد سرانه به عنوان یک شاخص اقتصادی پایه، مبین سطح زندگی و وضعیت رفاهی جامعه است لیکن نحوه توزیع درآمد در بین افراد جامعه را نشان نمی‌دهد.

Quality life ۹۲۱۱۰۱- سطح زندگی [۹۸]

کیفیتی اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی که فرد می‌تواند مایحتاج زندگی خود را بر پایه نظام ارزشهای حاکم جامعه برآورده سازد.

Requirements of society ۹۲۱۱۰۲- نیازمندیهای جامعه [۱۰۶]

الزامهای ناشی از قوانین، ضوابط، مقررات، آیین‌نامه‌ها، مصوبات و سایر ملاحظات. یادآوری ۱- سایر ملاحظات قابل ذکر عبارتند از حفاظت محیط زیست، بهداشت، ایمنی، امنیت، حفظ و صرفه‌جویی انرژی و منابع طبیعی
یادآوری ۲- هنگام بیان نیازمندیهای کیفیت، تمامی نیازمندیهای جامعه بایستی منظور شود.
یادآوری ۳- نیازمندیهای جامعه شامل نیازمندیهای مربوط به حوزه قضایی و مقرراتی می‌باشد که ممکن است از یک حوزه به حوزه دیگر تفاوت داشته باشد.

Inflation ۹۲۱۱۰۳- تورم [۱۲۱ و ۱۲۲]

- افزایش عمومی سطح قیمتها، کاهش ارزش پول در طول زمان، وضعیتی که برای خرید همان مقدار کالا و خدمات باید پول بیشتری پرداخت شود.
- افزایش سطح قیمتها که موجب کاهش قدرت خرید یک واحد پولی می‌شود. ترقی شدید و نسبتاً آنی سطح عمومی قیمتها. حالتی که به علت فزونی تقاضای مؤثر نسبت به عرضه واقعی کالاها و خدمات و یا به سبب افزایش هزینه‌ها به وجود می‌آید.

Net financial rate of return ۹۲۱۲۰۱- نرخ بازدهی خالص [۱۱۹]

درآمد خالصی که نسبت به هزینه کل به دست آمده باشد (به صورت درصد بیان می‌شود) و یا حصول آن بعد از دوران توسعه برآورد شود.

Current price ۹۲۱۲۰۲- قیمت جاری [۹۸ و ۴۶]

- در صورتی که برای تعیین ارزش کالاها و خدمات، قیمت متداول روز انتخاب شود، ارزش کالاها و خدمات به قیمت جاری به دست می‌آید.

- پیش‌بینی قیمت‌های آینده با ملحوظ داشتن تورم عمومی قیمت‌ها را، محاسبه بر اساس قیمت‌های جاری گویند.

Constant price ۹۲۱۲۰۳- قیمت ثابت [۹۸ و ۴۶]

- با حذف نوسان قیمت‌ها در طول زمان، ارزش کالاها و خدمات به قیمت‌های ثابت (سال پایه) محاسبه می‌شود.

- پیش‌بینی قیمت‌های آینده بر اساس حذف نرخ تورم منتظره را، محاسبه بر اساس قیمت‌های ثابت می‌نامند.

Real prices ۹۲۱۲۰۴- قیمت‌های واقعی [۴۶]

این اصطلاح را گاه به جای اصطلاح قیمت‌های ثابت به کار می‌برند.

World price ۹۲۱۲۰۵- قیمت جهانی [۴۶]

قیمتی که بر پایه آن کالاها و خدمات مورد نیاز در بازار بین‌المللی قابل خریداری است، قیمت جهانی خوانده می‌شود. قیمت جهانی واردات، قیمت سیف کالا بر حسب ارز، در مبادی ورودی است. قیمت جهانی صادرات، قیمت فوب کالا بر حسب ارز، در مبادی خروجی است.

Normal prices ۹۲۱۲۰۶- قیمت‌های اسمی [۴۶]

قیمت‌های اسمی، اصطلاح دیگری است که در مورد قیمت‌های جاری به کار برده می‌شود (نگاه کنید به قیمت جاری).

Border price ۹۲۱۲۰۷- قیمت مرزی [۴۶]

قیمت کالای مبادلاتی در مرز ورودی کشور را، قیمت مرزی می‌گویند. در مورد کالاهای صادراتی قیمت تحویل در مبادی خروجی که در عرف بین‌المللی آن را قیمت فوب می‌خوانند و در مورد کالاهای

وارداتی مجموع قیمت و هزینه بیمه و هزینه حمل و نقل (قیمت سیف) در مبادی ورودی، نشان دهنده قیمت مرزی کالا است.

۹۲۱۳۰۱- هزینه‌های داد و ستد [۴۶] **Transactions costs**

هزینه‌هایی که در روند خرید و فروش کالاها و خدمات (به استثنای قیمت خود آنها) باید متحمل شد، هزینه‌های داد و ستد خوانده می‌شوند. این هزینه‌ها، شامل هزینه مذاکره‌ها و انعقاد قرارداد، و هزینه وصول مطالبات مربوط به فروش کالا و خدمات می‌گردد. هزینه اقتصادی و مالی داد و ستد، بر ساختار بازار کالا یا محصول، تأثیر می‌گذارد.

۹۲۱۳۰۲- هزینه‌های ثابت [۱۲۱ و ۱۴۰] **Fixed costs**

- هزینه‌هایی که با تغییر میزان تولید، تغییری در آنها حاصل نمی‌شود، مثل اجاره زمین. هزینه‌های ثابت در ارتباط با زمان مطرح‌اند. به این معنی که در بلندمدت کلیه هزینه‌های تولید متغیر هستند.
- هزینه‌ای که در کوتاه‌مدت همراه تغییرات تولید، تغییر نپذیرد. هزینه‌های ثابت تولید یا سربار حتی اگر تولیدی هم در کار نباشد باقی می‌ماند.

۹۲۱۳۰۳- ضریب تبدیل استاندارد [۴۶] **Standard conversion factor**

نسبت حاصل از تقسیم ارزش اقتصادی تمام کالاهای موجود در اقتصاد بر پایه قیمت‌های معادل مرز، بر ارزش بازار داخلی متناظر آن، تعیین کننده ضریب تبدیل استاندارد است. این ضریب، به طور کلی نشان می‌دهد که ارزش معادل مرز کالاها، چه میزان کمتر از ارزش متناظر همان کالاها، بر حسب قیمت‌های داخلی است.

۹۲۱۳۰۴- میل به پرداخت [۴۶] **Willingness to pay**

حداکثر مبلغی که مصرف کنندگان حاضرند بابت یک کالا یا خدمت بپردازند، میل به پرداخت خوانده می‌شود.

۹۲۱۳۰۵- مازاد تولید کننده [۴۶ و ۱۲۶] **Producer surplus**

- مازاد بر حداقل میل به دریافت تولید کننده، در مقایسه با آنچه در عمل عاید او می‌شود، در اصطلاح اقتصادی، مازاد تولید کننده خوانده می‌شود.

- تفاوت میان قیمت بازار مورد عمل تولید کننده به قیمت‌های عرضه پایین‌تر که تولید کننده مایل است مقادیر کمتری از کالاهای معین را عرضه بدارد.

Consumer surplus ۹۲۱۳۰۶ - مازاد مصرف کننده [۴۶ و ۱۲۶]

- تفاوت میان قیمتی که از مصرف کننده وصول می‌شود، با قیمتی که مصرف کننده مایل به پرداخت آن است، در اصطلاح اقتصادی، مازاد مصرف کننده نام دارد. معمولاً افزایش تولیدی که باعث کاهش قیمت می‌شود، و یا تثبیت قیمت محصولی کمتر از قیمت تقاضای آن، سبب پیدایش مازاد مصرف کننده است.

- تفاوت قیمتی که مصرف کننده عملاً می‌پردازد یا حداکثر قیمتی که خریدار ممکن است برای همان کالا بپردازد. رجحان و برتری یکنواختی قیمت‌ها برای مصرف کننده.

Market failure ۹۲۱۳۰۷ - کاستی بازار [۴۶ و ۱۲۶]

- ناتوانی نظام بازار برای فراهم آوردن برخی کالاهای خاص به دلیل وجود نقص در مکانیسم بازار، و یا به دلیل عدم امکان منظور کردن تمام هزینه‌های تولید در قیمت محصول، کاستی بازار را به وجود می‌آورد. از یک سو، کاستی بازار موجب اضافه تولید کالاها و خدماتی می‌شود که دارای پیامدهای بیرونی منفی است، و از سوی دیگر، باعث عرضه کمتر کالاها و خدماتی می‌گردد که دارای پیامدهای مثبت قابل توجهی است. دلایل متعددی، از قبیل: اطلاعات ناکافی، ظرفیت تولیدی ناکافی، تنظیم مقررات درباره نیروی کار و سرمایه، و سود حاصل از انحصارها، موجب کاستی بازار است.

- ناتوانی دستگاه بازارهای خصوصی برای تهیه برخی از کالاها یا کاملاً به میزان دلخواه و یا در سطح بهینه است.

Excludability ۹۲۱۴۰۱ - منع پذیری [۴۶]

توانایی عرضه کننده محصول برای جلوگیری و مانع شدن مصرف کسانی که قادر به پرداخت بهای محصول نیستند (از طریق عرضه نکردن محصول)، امکان منع‌پذیری خوانده می‌شود. عرضه کنندگان کالاها و خدمات خصوصی، همیشه می‌توانند از طریق عرضه نکردن محصول، مانع مصرف کسانی شوند که بهای آن را نمی‌پردازند.

Depreciation

۹۲۱۴۰۲- استهلاک [۱۷۷]

کاهش ارزش طرح یا تأسیسات و تجهیزات به دلیل فرسودگی و کهنه شدن می‌باشد. استهلاک بر دو نوع است. استهلاک فیزیکی که در نتیجه کار کردن حاصل می‌شود و استهلاکی که در اثر ابداع تجهیزات و فنون جدیدتر و بهتر ناشی می‌شود، و تجهیزات پیشین را از رده خارج می‌شوند.

Lucrum cessans

۹۲۱۴۰۳- عدم النفع [۱۷۷]

ممانعت از وجود پیدا کردن نفعی که مقتضای وجود آن حاصل شده است. مانند توقیف غیر قانونی شاغل به کار که موجب محرومیت او از گرفتن مزد می‌باشد و یا عدم بهره‌برداری از طرح به علت تأخیر در اتمام اجرای طرح، عدم‌النفع را می‌توان منشأ خسارت دانست.

۹۳۰۰۰۰ - حقوقی

۹۳۰۱۰۰ - قانون تجارت

Commerce

۹۳۰۱۰۱ - تجارت - بازرگانی [۱۲۲ و ۱۲۷]

- فعالیت‌های مربوط به خرید و فروش کالاها و خدمات در مقیاس وسیع.
- عبارت است از خرید، توزیع و فروش کالا بدون ایجاد ارزش افزوده قابل توجه در آن.

۹۳۰۱۰۲ - شرکت سهامی [۷۹]

شرکت سهامی، شرکتی است که سرمایه آن به سهام تقسیم شده و مسئولیت صاحبان سهام، محدود به مبلغ اسمی سهام آنها است. شرکت سهامی شرکت بازرگانی محسوب می‌شود ولو این که موضوع عملیات آن امور بازرگانی نباشد در شرکت سهامی تعداد شرکا نباید از سه نفر کمتر باشد.

۹۳۰۱۰۳ - شرکت سهامی خاص [۷۹]

شرکت‌هایی که تمام سرمایه آنها در موقع تأسیس، منحصراً توسط مؤسسين تأمین گردیده است.

۹۳۰۱۰۴ - شرکت سهامی عام [۷۹]

شرکت‌هایی که مؤسسين آنها قسمتی از سرمایه شرکت را از طریق فروش سهام به مردم تأمین می‌کنند.

۹۳۰۱۰۵ - شرکت با مسئولیت محدود [۷۹]

شرکت با مسئولیت محدود، شرکتی است که بین دو یا چند نفر برای امور تجارتي تشکیل شده و هر یک از شرکا بدون این که سرمایه به سهام یا قطعات سهام تقسیم شده باشد فقط تا میزان سرمایه خود در شرکت مسئول قروض و تعهدات شرکت است.

۹۳۰۱۰۶- شرکت تضامنی [۷۹]

شرکت تضامنی شرکتی است که تحت اسم مخصوص برای امور تجاری بین دو یا چند نفر با مسئولیت تضامنی تشکیل می‌شود: اگر دارایی شرکت برای تأدیه تمام قروض کافی نباشد هر یک از شرکا مسئول پرداخت تمام قروض شرکت است.

۹۳۰۱۰۷- شرکت مختلط غیر سهامی [۷۹]

شرکت مختلط غیر سهامی شرکتی است که برای امور تجاری تحت اسم مخصوصی بین یک یا چند نفر شریک ضامن و یک یا چند نفر شریک با مسئولیت محدود بدون انتشار سهام تشکیل می‌شود. شریک ضامن مسئول کلیه قروضی است که ممکن است علاوه بر دارایی شرکت پیدا شود، شریک با مسئولیت محدود کسی است که مسئولیت او فقط تا میزان سرمایه‌ای است که در شرکت گذارده و یا بایستی بگذارد. در اسم شرکت باید عبارت (شرکت مختلط) و لااقل اسم یکی از شرکای ضامن قید شود.

۹۳۰۱۰۸- شرکت مختلط سهامی [۷۹]

شرکت مختلط سهامی شرکتی است که تحت اسم مخصوصی بین یک عده شرکای سهامی و یک یا چند نفر شریک ضامن تشکیل می‌شود. شرکای سهامی کسانی هستند که سرمایه آنها به صورت سهام یا قطعات سهام متساوی‌القیمه درآمده و مسئولیت آنها تا میزان همان سرمایه است که در شرکت دارند. شریک ضامن کسی است که سرمایه او به صورت سهام درنیامده و مسئول کلیه قروضی است که ممکن است علاوه بر دارایی شرکت پیدا شود. در صورت تعدد شریک ضامن مسئولیت آنها در مقابل طلبکاران و روابط آنها با یکدیگر تابع مقررات شرکت تضامنی خواهد بود.

۹۳۰۱۰۹- شرکت نسبی [۷۹]

شرکت نسبی شرکتی است که برای امور تجاری تحت اسم مخصوص بین دو یا چند نفر تشکیل و مسئولیت هر یک از شرکا به نسبت سرمایه‌ای است که در شرکت گذاشته.

۹۳۰۱۱۰- شرکت دولتی [۷۸]

واحد سازمانی مشخصی است که با اجازه قانون به صورت شرکت ایجاد شود و یا به حکم قانون و یا دادگاه صالح، ملی شده و یا مصادره شده و به عنوان شرکت دولتی شناخته شده باشد و بیش از (۵۰٪)

سرمایه آن متعلق به دولت باشد. هر شرکت تجاری که از طریق سرمایه‌گذاری شرکتهای دولتی ایجاد شود، مادام که بیش از (۵۰٪) سهام آن متعلق به شرکتهای دولتی است، شرکت دولتی تلقی می‌شود. تبصره - شرکتهایی که از طریق مضاربه و مزارعه و امثال اینها به منظور به کار انداختن سپرده‌های اشخاص نزد بانکها و مؤسسات اعتباری و شرکتهای بیمه ایجاد شده یا می‌شوند از نظر این قانون شرکت دولتی شناخته نمی‌شوند.

۹۳۰۱۱۱- شرکتهای تعاونی تولید و مصرف [۷۹]

شرکت تعاونی تولید شرکتی است که بین عده‌ای از ارباب حرف تشکیل می‌شود و شرکا، مشاغل خود را برای تولید و فروش اشیا یا اجناس، به کار می‌برند.

Cooperative

۹۳۰۱۱۲- شرکت تعاونی [۱۲۱]

یک شرکت داوطلبانه اقتصادی که برای رفع نیازهای مشترک بین تعدادی افراد تشکیل می‌شود و اعضا، آن را اداره و کنترل می‌کنند. تفاوت اصلی آن با شرکتهای سهامی آن است که در شرکتهای تعاونی هر عضو یک رأی دارد در صورتی که در شرکتهای سهامی تعداد آرای هر فرد متناسب با تعداد سهام اوست.

۹۳۰۱۱۳- مؤسسه [۸۱]

عبارت است از هر شخص حقیقی و یا حقوقی که دارای دفاتر قانونی باشد.

Business entity

۹۳۰۱۱۴- مؤسسه تجاری [۱۲۵]

واحد اقتصادی که اقدام به انجام معاملات تجاری می‌نماید به منظور اهداف و مقاصد حسابداری، فعالیتهای این واحد اقتصادی مجزا و مستقل از فعالیتهای مالک یا مالکان آن در نظر گرفته می‌شود.

۹۳۰۱۱۵- سهام [۷۹]

سهام قسمتی از سرمایه شرکت سهامی که مشخص کننده میزان مشارکت و تعهدات و منافع صاحب آن در شرکت سهامی می‌باشد. ورقه سهام، سند قابل معامله‌ای است که نماینده تعداد سهامی است که صاحب آن در شرکت سهامی دارد. سهام ممکن است با نام و یا بی‌نام باشد.

۹۳۰۱۱۶- سود خالص شرکت [۷۹]

سود خالص شرکت در هر سال مالی عبارت است از درآمد حاصل در همان سال مالی منهای کلیه هزینه‌ها و استهلاکها و ذخیره‌ها.

۹۳۰۱۱۷- ورقه قرضه [۷۹]

ورقه قابل معامله‌ای است که معرف مبلغی وام است با بهره معین که تمامی آن یا اجزای آن در موعد یا مواعد معینی باید مسترد گردد. برای ورقه قرضه ممکن است علاوه بر بهره، حقوق دیگری نیز شناخته شود.

۹۳۰۱۱۸- مجمع عمومی [۷۹]

مجمع عمومی شرکت سهامی از اجتماع صاحبان سهام تشکیل می‌شود. مقررات مربوط به حضور عده‌ی لازم برای تشکیل مجمع عمومی و آرای لازم جهت اتخاذ تصمیمات در اساسنامه معین خواهد شد، مگر در مواردی که به موجب قانون تکلیف خاص برای آن مقرر شده باشد.

۹۳۰۱۱۹- هیئت مدیره [۷۹]

شرکت سهامی به وسیله هیئت مدیره‌ای که از بین صاحبان سهام انتخاب شده و کلاً یا بعضاً قابل عزل می‌باشند، اداره خواهد شد. عده اعضای هیئت مدیره در شرکت‌های سهامی عمومی نباید از پنج نفر کمتر باشد.

۹۳۰۱۲۰- مدیر عامل [۷۹]

هیئت مدیره باید اقلأ یک نفر شخص حقیقی را به مدیریت عامل شرکت برگزیند و حدود اختیارات و مدت تصدی و حق الزحمه او را تعیین کند. در صورتی که مدیر عامل عضو هیئت مدیره باشد دوره مدیریت عامل او از مدت عضویت او در هیئت مدیره بیشتر نخواهد بود. مدیر عامل شرکت نمی‌تواند در عین حال رئیس هیئت مدیره همان شرکت باشد، مگر با تصویب سه چهارم آرای حاضر در مجمع عمومی.

۹۳۰۱۲۱- معاملات تجارتي [۷۹]

خرید یا تحصیل هر نوع مال منقول به قصد فروش یا اجاره اعم از این که تصرفاتی در آن شده باشد یا نشده باشد. تصدی به حمل و نقل از راه خشکی یا آب یا هوا به هر نحوی که باشد. هر قسم عملیات دلالی یا حق‌العمل‌کاری (کمسیون) و یا عاملی و همچنین تصدی به هر نوع تأسیسات که برای انجام بعضی امور ایجاد می‌شود، از قبیل تسهیل معاملات ملکی یا پیدا کردن خدمه یا تهیه و رسانیدن ملزومات و غیره.

۹۳۰۱۲۲- چک [۷۹]

نوشته‌ای است که به موجب آن صادر کننده وجوهی را که در نزد محال‌علیه دارد کلاً یا بعضاً مسترد یا به دیگری واگذار می‌نماید.

۹۳۰۱۲۳- چک عادی [۷۹]

چکی است که اشخاص، عهده بانکها به حساب جاری خود صادر و دارنده آن تضمینی جز اعتبار صادرکننده آن ندارد.

۹۳۰۱۲۴- چک تأیید شده [۷۹]

چکی است که اشخاص، عهده بانکها به حساب جاری خود صادر و توسط بانک محال‌علیه، پرداخت وجه آن تأیید می‌شود.

۹۳۰۱۲۵- فته طلب (سفته) [۷۹]

فته طلب سندی است که به موجب آن امضا کننده تعهد می‌کند مبلغی در موعد معین یا عندالمطالبه در وجه حامل یا شخص معین و یا به حواله‌کرد آن شخص کارسازی نماید.

۹۳۰۲۰۰ - قانون کار

۹۳۰۲۰۱ - کارگر [۸۲]

کارگر از لحاظ این قانون کسی است که به هر عنوان در مقابل دریافت حق السعی اعم از مزد حقوق، سهم سود و سایر مزایا به درخواست کارفرما کار می‌کند.

۹۳۰۲۰۲ - کارفرما [۸۲]

کارفرما شخصی است حقیقی یا حقوقی که کارگر به درخواست و به حساب او در مقابل دریافت حق السعی کار می‌کند. مدیران و مسئولان و به طور عموم کلیه کسانی که عهده‌دار اداره کارگاه هستند نماینده کارفرما محسوب می‌شوند و کارفرما مسئول کلیه تعهداتی است که نمایندگان مذکور در قبال کارگر به عهده می‌گیرند. در صورتی که نماینده کارفرما خارج از اختیارات خود تعهدی بنماید و کارفرما آن را نپذیرد در مقابل کارفرما ضامن است.

۹۳۰۲۰۳ - کارگاه [۸۲]

کارگاه محلی است که کارگر به درخواست کارفرما یا نماینده او در آن جا کار می‌کند، از قبیل مؤسسات صنعتی، کشاورزی، معدنی، ساختمانی، ترابری، مسافری، خدماتی، تجاری، تولیدی، اماکن عمومی و امثال آنها، کلیه تأسیساتی که به اقتضای کار متعلق به کارگاه‌اند، از قبیل نمازخانه، ناهارخوری، تعاونی‌ها، شیرخوارگاه، مهد کودک، درمانگاه، حمام، آموزشگاه حرفه‌ای، قرائت‌خانه، کلاسهای سوادآموزی و سایر مراکز آموزشی و اماکن مربوط به شورا و انجمن اسلامی و بسیج کارگران، ورزشگاه و وسایل ایاب و ذهاب و نظایر آنها جزء کارگاه می‌باشند.

۹۳۰۲۰۴ - قرارداد کار [۸۲]

قرارداد کار عبارتست از قرارداد کتبی یا شفاهی که به موجب آن کارگر در قبال دریافت حق السعی، کاری را برای مدت موقت یا مدت غیر موقت برای کارفرما انجام می‌دهد.
تبصره ۱- حداکثر مدت موقت برای کارهایی که طبیعت آنها جنبه غیر مستمر دارد توسط وزارت کار و امور اجتماعی تهیه و به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

تبصره ۲- در کارهایی که طبیعت آنها جنبه مستمر دارد، در صورتی که مدتی در قرارداد ذکر نشود، قرارداد دائمی تلقی می‌شود.

۹۳۰۲۰۵- حق‌السعی [۸۲]

کلیه دریافت‌های قانونی که کارگر به اعتبار قرارداد کار، اعم از مزد یا حقوق، کمک عائله‌مندی، هزینه‌های مسکن، خواربار، ایاب و ذهاب، مزایای غیر نقدی، پاداش افزایش تولید، سود سالانه و نظایر آنها دریافت می‌نماید را حق‌السعی می‌نامند.

۹۳۰۲۰۶- مزد [۸۲]

مزد عبارتست از وجوه نقدی یا غیر نقدی و یا مجموعه آنها که در مقابل انجام کار به کارگر پرداخت می‌شود.

۹۳۰۲۰۷- مزد ثابت [۸۲]

مزد ثابت، عبارت است از مجموع مزد شغل و مزایای ثابت پرداختی به تبع شغل.

تبصره ۱- در کارگاه‌هایی که دارای طرح طبقه‌بندی و ارزیابی مشاغل نیستند منظور از مزایای ثابت پرداختی به تبع شغل، مزایایی است که بر حسب ماهیت شغل یا محیط کار و برای ترمیم مزد در ساعات عادی کار پرداخت می‌گردد، از قبیل مزایای سختی کار، مزایای سرپرستی، فوق‌العاده شغل و غیره.

تبصره ۲- در کارگاه‌هایی که طرح طبقه‌بندی مشاغل به مرحله اجرا درآمده است، مزد گروه و پایه، مزد مبنا را تشکیل می‌دهد.

تبصره ۳- مزایای رفاهی و انگیزه‌ای از قبیل کمک هزینه مسکن، خواربار و کمک عائله‌مندی، پاداش افزایش تولید و سود سالانه جزء مزد ثابت و مزد مبنا محسوب نمی‌شود.

۹۳۰۲۰۸- مزد ساعتی [۸۲]

چنانچه مزد با ساعات کار مرتبط باشد مزد ساعتی نامیده می‌شود.

۹۳۰۲۰۹- کارمزد [۸۲]

چنانچه مزد بر اساس میزان انجام کار و یا محصول تولید شده باشد، کارمزد نامیده می‌شود.

۹۳۰۲۱۰- حقوق [۸۲]

در صورتی که بر اساس قرارداد یا عرف کارگاه، پرداخت مزد به صورت ماهانه باشد، این پرداخت باید در آخر ماه صورت گیرد، در این حالت مزد مذکور حقوق نامیده می‌شود.
تبصره - در ماههای ۳۱ روزه مزایا و حقوق باید بر اساس ۳۱ روز محاسبه و به کارگر پرداخت شود.

۹۳۰۲۱۱- مزایای پایان کار [۸۲]

در صورت خاتمه قرارداد کار، کار معین یا مدت موقت، کارفرما مکلف است به کارگری که مطابق قرارداد، یک سال یا بیشتر، به کار اشتغال داشته است برای هر سال سابقه، اعم از متوالی یا متناوب براساس آخرین حقوق مبلغی معادل یک ماه حقوق به عنوان مزایای پایان کار به وی پرداخت نماید.

۹۳۰۲۱۲- مأموریت [۸۲]

مأموریت به موردی اطلاق می‌شود که کارگر برای انجام کار حداقل ۵۰ کیلومتر از محل کارگاه اصلی دور شود و یا ناگزیر باشد حداقل یک شب در محل مأموریت توقف نماید.

۹۳۰۲۱۳- ساعت کار (مدت) [۸۲]

ساعت کار در این قانون مدت زمانی است که کارگر نیرو و یا وقت خود را به منظور انجام کار در اختیار کارفرما قرار می‌دهد. به غیر از مواردی که در این قانون مستثنا شده است، ساعات کار کارگران در شبانه‌روز نباید از ۸ ساعت تجاوز نماید.

تبصره ۱- کارفرما با توافق کارگران، نماینده یا نمایندگان قانونی آنان می‌تواند ساعات کار را در بعضی از روزهای هفته کمتر از میزان مقرر و در دیگر روزها اضافه بر این میزان تعیین کند به شرط آنکه مجموع ساعات کار هر هفته از ۴۴ ساعت تجاوز نکند.

تبصره ۲- در کارهای کشاورزی کارفرما می‌تواند با توافق کارگران، نماینده یا نمایندگان قانونی آنان ساعت کار را در شبانه‌روز با توجه به کار، عرف و فصول مختلف تنظیم نماید.

۹۳۰۲۱۴- کار روز [۸۲]

کار روز کارهایی است که زمان انجام آن از ساعت ۶ بامداد تا ۲۲ می‌باشد.

۹۳۰۲۱۵- کار شب [۸۲]

کارهایی است که زمان انجام آن بین ۲۲ تا ۶ صبح قرار دارد.

۹۳۰۲۱۶- کار مختلط [۸۲]

کار مختلط کارهایی است که بخشی از ساعات انجام آن در روز و قسمتی از آن در شب واقع می‌شود. در کارهای مختلط ساعاتی که جزء کار شب محسوب می‌شود، کارگر از فوق‌العاده موضوع ماده (۵۸) قانون کار استفاده می‌نماید.

۹۳۰۲۱۷- کار متناوب [۸۲]

کار متناوب کاری است که نوعاً در ساعات متوالی انجام نمی‌یابد، بلکه در ساعات معینی از شبانه روز صورت می‌گیرد.

تبصره - فواصل تناوب کار در اختیار کارگر است و حضور او در کارگاه الزامی نیست. در کارهای متناوب، ساعات کار و فواصل تناوب و نیز کار اضافه نباید از هنگام شروع تا خاتمه جمعاً از ۱۵ ساعت در شبانه روز بیشتر باشد. ساعات شروع و خاتمه کار و فواصل تناوب با توافق طرفین و نوع کار و عرف کارگاه تعیین می‌گردد.

۹۳۰۲۱۸- کار نوبتی [۸۲]

کار نوبتی عبارت است از کاری که در طول ماه گردش دارد، به نحوی که نوبتهای آن در صبح یا عصر یا شب واقع می‌شود. در کار نوبتی ممکن است ساعات کار از ۸ ساعت در شبانه روز و ۴۴ ساعت در هفته تجاوز نماید، لکن جمع ساعات کار در ۴ هفته متوالی نباید از ۱۷۶ ساعت تجاوز کند.

۹۳۰۲۱۹- کارآموز [۸۲]

۱- کسانی که فقط برای فرا گرفتن حرفه خاص، بازآموزی یا ارتقای مهارت برای مدت معین در مراکز کارآموزی و یا آموزشگاه‌های آزاد آموزش می‌بینند.

۲- افرادی که به موجب قرارداد کارآموزی به منظور فراگرفتن حرفه‌ای خاص برای مدت معین که زاید بر سه سال نباشد، در کارگاهی معین به کارآموزی توأم با کار اشتغال دارند، مشروط بر آن که سن آنها از ۱۵ سال کمتر نبوده و از ۱۸ سال تمام بیشتر نباشد.

تبصره ۱- کار آموزان بند ۱ ممکن است کارگرانی باشند که مطابق توافق کتبی منعقد شده با کارفرما به مراکز کارآموزی معرفی می‌شوند و یا داوطلبانی باشند که شاغل نیستند و رأساً به مراکز کارآموزی مراجعه می‌نمایند.

تبصره ۲- دستورالعمل‌های مربوط به شرایط پذیرش، حقوق و تکالیف دوره کارآموزی داوطلبان مذکور در بند ۲ با پیشنهاد شورای عالی کار، به تصویب وزیر کار و امور اجتماعی می‌رسد.

۹۳۰۲۲۰- اضافه‌کار [۸۲]

ساعات اضافه کار شامل اضافه کار در روزهای عادی و روزهای جمعه یا تعطیل هفتگی و سایر روزهای تعطیل می‌باشد.

۹۳۰۲۲۱- نفر ساعت [۸۲]

نفر ساعت کارگاه برابر است با تعداد کارکنان مشمول قرارداد ضرب در تعداد روزهای کار کارگاه ضرب در، ساعات کار روزانه.

۹۳۰۲۲۲- تولید نفر ساعت [۸۲]

مقدار تولید یک نفر کارگر در یک ساعت کار و یا به عبارت دیگر کل تولید سال و یا دوره تناوب کارگاه تقسیم بر حاصل ضرب ساعات کار کارگاه در تعداد کارگر (کل نفر ساعت کار کارگاه در مدت مربوطه) می‌باشد.

۹۳۰۲۲۳- نقطه سر به سر [۸۲]

وضعیتی است که فروش حاصل از مقدار تولید در آن وضعیت (درآمد) و هزینه‌ها معادل یکدیگرند.

۹۳۰۲۲۴- تجربه [۸۲]

تجربه عبارت است از مدت زمانی که جهت آشنایی با روشهای کار، از طریق انجام امور مربوط به وظایف هر شغل به دست می‌آید. ملاک تخصیص امتیاز و تعیین درجات این عامل بستگی به مدت زمانی که تجربیات عاید می‌شود دارد.

۹۳۰۲۲۵- سرپرستی [۸۲]

سرپرستی عبارت است از نظارت و رسیدگی، کمک و ارشاد، تعلیم، هماهنگی و تقسیم کار افراد تحت سرپرستی به منظور انجام صحیح کار.

۹۳۰۲۲۶- ایمنی دیگران [۸۲]

عبارت است از جلوگیری از بروز حوادث و مخاطرات جسمی برای دیگران در حین انجام کار.

۹۳۰۲۲۷- عرف [۸۲]

عبارت است از رویه‌هایی که در اثر تکرار، به صورت یک عادت و رویه ثابت درآمده است. در مورد امتیازاتی که به کارگران داده می‌شود هم عرف کارگاه می‌تواند ملاک قرار گیرد و هم عرف منطقه.

۹۳۰۲۲۸- انجمنهای صنفی [۸۲]

انجمنهای صنفی، تشکلهایی هستند که به منظور حفظ حقوق و منافع مشروع و قانونی و بهبود وضع اقتصادی کارگران و کارفرمایان، تشکیل می‌شوند. به عبارت دیگر انجمنهای صنفی جایگزین همان (سندیکای) سابق هستند.

۹۳۰۲۲۹- کوشش فکری [۸۲]

عبارت است از میزان تلاش فکری، دقت، درجه تمرکز ذهنی، میزان قدرت تصمیم‌گیری، تجزیه و تحلیل مسائل، طراحی و برنامه‌ریزی، تجسم و قضاوت، سرعت انتقال و ابتکار و تدوین خطمشی و مقررات.

۹۳۰۲۳۰- کوشش جسمانی [۸۲]

عبارت است از نوع، میزان و تکرار کوششهای جسمانی و حد سختی و صعوبت حرکات مورد نیاز برای انجام وظایف.

۹۳۰۲۳۱- شرایط نامساعد محیط کار [۸۲]

عبارت است از میزان نامطبوع بودن محیط کار به دلیل وجود عوامل ناراحت کننده‌ای نظیر دود، بخار، گاز، بو، نور، گرد و غبار، رطوبت، سروصدا، گرما و سرمای زیاد، کارهای شیمیایی و نظایر آنها.

۹۳۰۲۳۲- خطرات ناشی از کار [۸۲]

عبارت است از صدمات جسمی ناشی از وقوع حوادث اجتناب ناپذیر در حین انجام کار، نظیر جراحات سطحی، نقص عضو و از کار افتادگی.

۹۳۰۲۳۳- مسئولیت مالی و دارایی‌ها [۸۲]

عبارت است از حدود مسئولیت در مورد نگاهداری، کنترل، دریافت، پرداخت و استفاده از وجوه نقد و اوراق بهادار و انجام و کنترل عملیات مالی و اختیارات تصویب هزینه‌های جاری و سرمایه‌ای، سفارشها و نگاهداری اموال و دارایی‌ها.

۹۳۰۳۰۰ - قانون تأمین اجتماعی

۹۳۰۳۰۱ - بیمه شده [۸۳]

بیمه شده شخصی است که رأساً مشمول مقررات تأمین اجتماعی بوده و با پرداخت مبلغی به عنوان حق بیمه حق استفاده از مزایای مقرر در این قانون را دارد.

۹۳۰۳۰۲ - حق بیمه [۸۳]

حق بیمه عبارت از وجوهی است که به حکم این قانون و برای استفاده از مزایای موضوع آن به سازمان پرداخت می‌گردد.

۹۳۰۳۰۳ - کارگاه [۸۳]

کارگاه محلی است که بیمه شده به دستور کارفرما یا نماینده او در آنجا کار می‌کند.

۹۳۰۳۰۴ - کارفرما [۸۳]

کارفرما شخص حقیقی یا حقوقی است که بیمه شده به دستور یا به حساب او کار می‌کند، کلیه کسانی که به عنوان مدیر یا مسئول عهده‌دار اداره کارگاه هستند، نماینده کارفرما محسوب می‌شوند و کارفرما مسئول انجام کلیه تعهداتی است که نمایندگان مزبور در قبال بیمه شده به عهده می‌گیرند.

۹۳۰۳۰۵ - حادثه [۸۳]

حادثه اتفاقی است پیش‌بینی نشده، که تحت تأثیر عامل یا عوامل خارجی در اثر عمل یا اتفاق ناگهانی رخ می‌دهد و موجب صدماتی بر جسم یا روان بیمه شده می‌گردد.

۹۳۰۳۰۶ - حوادث ناشی از کار [۸۳]

حوادث ناشی از کار حوادثی است که در حین انجام وظیفه و به سبب آن برای بیمه شده اتفاق می‌افتد.

۹۳۰۳۰۷- غرامت دستمزد [۸۳]

غرامت دستمزد به وجوهی اطلاق می‌شود که در ایام بارداری، بیماری و عدم توانایی موقت، اشتغال به کار و عدم دریافت مزد یا حقوق به حکم این قانون به جای مزد یا حقوق به بیمه شده پرداخت می‌شود.

۹۳۰۳۰۸- مزد [۸۳]

مزد یا حقوق یا کارمزد در این قانون شامل هر گونه وجوه و مزایای نقدی یا غیر نقدی مستمر است که در مقابل کار به بیمه شده داده می‌شود.

۹۳۰۳۰۹- کمک عائله‌مندی [۸۳]

کمک عائله‌مندی مبلغی است که طبق شرایط خاص در مقابل عائله‌مندی توسط کارفرما به بیمه‌شده پرداخت می‌شود.

۹۳۰۳۱۰- از کار افتادگی کلی [۸۳]

عبارت است از کاهش قدرت کار بیمه شده به نحوی که نتواند با اشتغال به کار سابق یا کار دیگری بیش از یک سوم از درآمد قبلی خود را به دست آورد.

۹۳۰۳۱۱- از کار افتادگی جزئی [۸۳]

عبارت است از کاهش قدرت کار بیمه شده به نحوی که با اشتغال به کار سابق یا کار دیگر فقط قسمتی از درآمد خود را به دست آورد.

۹۳۰۳۱۲- بازنشستگی [۸۳]

بازنشستگی عبارت است از عدم اشتغال بیمه شده به کار به سبب رسیدن به سن بازنشستگی مقرر در این قانون.

۹۳۰۳۱۳- مستمری [۸۳]

مستمری عبارت از وجهی است که طبق شرایط مقرر در این قانون به منظور جبران قطع تمام یا قسمتی از درآمد به بیمه شده و در صورت فوت او برای تأمین معیشت بازماندگان وی به آنان پرداخت می‌شود.

۹۳۰۳۱۴- غرامت مقطوع نقص عضو [۸۳]

غرامت مقطوع نقص عضو، مبلغی است که به طور یکجا برای جبران نقص عضو یا جبران تقلیل درآمد بیمه شده به شخص او داده می‌شود.

۹۳۰۳۱۵- تأمین اجتماعی [۱۴۰]

حمایتی است که در قبال پریشانی‌های اجتماعی و اقتصادی که منجر به قطع یا کاهش درآمد افراد جامعه می‌شود به آنها ارائه می‌گردد.

۹۳۰۴۰۰ - قانون مدنی

۹۳۰۴۰۱ - حریم [۸۰]

حریم، مقداری از راضی اطراف ملک و قنات و نهر و امثال آن است که برای کمال انتفاع از آن ضرورت دارد.

۹۳۰۴۰۲ - عقد [۸۰]

عقد عبارت است از اینکه یک یا چند نفر در مقابل یک یا چند نفر دیگر تعهد بر امری نمایند و مورد قبول آنها باشد.

۹۳۰۴۰۳ - عقد لازم [۸۰]

عقد لازم آن است که هیچ یک از طرفین معامله حق فسخ آن را نداشته باشد مگر در موارد معینه.

۹۳۰۴۰۴ - عقد جایز [۸۰]

عقد جایز آن است که هر یک از طرفین بتواند هر وقتی بخواهد فسخ کند.

۹۳۰۴۰۵ - اقاله [۸۰ و ۹۶]

- اقاله به هر لفظ یا فعلی واقع می‌شود که دلالت بر به هم زدن معامله کند. بعد از معامله طرفین می‌توانند به تراضی، آن را اقاله و تفاسخ کنند. موضوع اقاله ممکن است تمام معامله واقع شود یا فقط مقداری از مورد آن باشد.

- به هم زدن عقد، لازم به تراضی یکدیگر و آن را تفاسخ و تقابل نیز می‌نامند.

۹۳۰۴۰۶ - ایقاع [۸۰]

عملی است قضایی و یک طرفی که به صرف قصد انشاء و رضای یک طرف منشأ اثر حقوقی شود، بدون این که تأثیر یک طرفی قصد و رضای مذکور ضروری به غیر داشته باشد (مگر در موارد مصرح در قانون مانند طلاق)، ابراء و اعراض و فسخ از مصادیق ایقاعات است.

۹۳۰۴۰۷ - بیع [۸۰]

بیع عبارت است از تملک عین به عوض معلوم.

۹۳۰۴۰۸- معامله [۱۲۷]

معامله مترادف است با عقد، با این تفاوت که معامله اخص از عقد یا قرارداد است که بیشتر آثار مالی و تجاری را دربر می‌گیرد مانند مضاربه، سلف، بیع، اجاره ... (معاملات تجاری) طرفین معامله را «متعاملین» نامند.

۹۳۰۴۰۹- معاوضه [۸۰]

معاوضه عقدی است که به موجب آن یکی از طرفین، مالی می‌دهد به عوض مال دیگر که از طرف دیگر اخذ می‌کند بدون ملاحظه اینکه یکی از عوضین مبیع و دیگری ثمن باشد.

۹۳۰۴۱۰- اجاره [۸۰]

اجاره عقدی است که به موجب آن مستأجر مالک منافع عین مستأجره می‌شود، اجاره دهنده را موجر و اجاره کننده را مستأجر و مورد اجاره را عین مستأجره گویند.

۹۳۰۴۱۱- مضاربه [۸۰]

- مضاربه عقدی است که به موجب آن احد متعاملین سرمایه می‌دهد با قید اینکه طرف دیگر با آن تجارت کرده و در سود آن شریک باشند صاحب سرمایه مالک و عامل مضارب نامیده می‌شود.
- سرمایه باید وجه نقد باشد.
- مضاربه عقدی است جایز.

۹۳۰۴۱۲- شرکت [۸۰]

شرکت عبارتست از اجتماع حقوق مالکین متعدد در شیئی واحد به نحو اشاعه.

۹۳۰۴۱۳- وکالت [۸۰]

وکالت عقدی است که به موجب آن یکی از طرفین طرف دیگر را برای انجام امری، نایب خود می‌نماید.

۹۳۰۴۱۴- عقد ضمان [۸۰]

عقد ضمان عبارت است از اینکه شخصی مالی را که بر ذمه دیگری است به عهده بگیرد. متعهد را ضامن، طرف دیگر را مضمون‌له و شخصی ثالث را مضمون‌عنه یا مدیون اصلی می‌گویند.

۹۳۰۴۱۵- رهن [۸۰]

رهن عقدی است که به موجب آن مدیون، مالی را برای وثیقه به داین می‌دهد. رهن دهنده را رهن و طرف دیگر را مرتهن می‌گویند.

۹۳۰۴۱۶- هبه [۸۰]

هبه عقدی است که به موجب آن یک نفر مالی را مجاناً به کس دیگری تملیک می‌کند. تملیک کننده، واهب، طرف دیگر را متهب، مالی را که مورد هبه است عین موهوبه می‌گویند.

۹۳۰۴۱۷- صلح [۱۲۷]

صلح، عقدی است که در آن طرفین، توافق بر امری از امور کنند بدون اینکه توافق آنها عنوان یکی از عناوین معروف عقود (مانند رهن، بیع، اجاره و ...) را داشته باشد. عمل صلح را مصالحه، پیشنهاد دهنده را مصالح و قبول کننده را متصالح و طرفین عقد را متصالحین نامند.

۹۳۰۴۱۸- اقامتگاه [۸۰]

اقامتگاه هر شخصی عبارت از محلی است که شخص در آنجا سکونت داشته و مرکز مهم امور او نیز در آنجا باشد. اگر محل سکونت شخصی غیر از مرکز مهم امور او باشد مرکز امور او اقامتگاه محسوب است. اقامتگاه اشخاص حقوقی مرکز عملیات آنها خواهد بود.

۹۳۰۴۱۹- اقرار [۸۰]

اقرار عبارت از اخبار به حقی است برای غیر، بر ضرر خود.

۹۳۰۴۲۰- سند [۸۰]

سند، عبارت است از هر نوشته که در مقام دعوی یا دفاع، قابل استناد باشد.

۹۳۰۴۲۱- سند رسمی [۸۰]

اسنادی که در اداره ثبت اسناد و املاک و یا دفاتر اسناد رسمی یا در نزد سایر مأمورین رسمی در حدود صلاحیت آنها بر طبق مقررات قانونی تنظیم شده باشند سند رسمی است.

۹۴۰۰۰۰ - مالی

۹۴۰۱۰۱ - اموال منقول [۸۰]

اشیایی که نقل آن از محلی به محل دیگر ممکن باشد بدون اینکه به خود یا محل آن خرابی وارد آید منقول است.

۹۴۰۱۰۲ - اموال غیر منقول [۸۰]

مال غیر منقول آن است که از محلی به محل دیگر نتوان نقل نمود، اعم از اینکه استقرار آن ذاتی باشد یا به واسطه عمل انسان به نحوی که نقل آن مستلزم خرابی یا نقص خود مال یا محل آن شود.

۹۴۰۱۰۳ - اموال منقول مصرفی [۸۴]

اموالی هستند که بر اثر استفاده، به صورت جزئی یا کلی از بین می‌رود.

۹۴۰۱۰۴ - اموال منقول غیر مصرفی [۸۴]

اموالی هستند که بدون تغییر محسوس و از دست دادن مشخصات اصلی بتوان به طور مکرر آنها را مورد استفاده قرار داد.

Assets

۹۴۰۲۰۱ - دارایی [۱۲۵ و ۱۷۷]

- هر منبع تحت تملک که دارای ارزش اقتصادی باشد و انتظار رود که در آینده باعث ایجاد منفعتی برای واحد تجاری گردد.

- اموال، مطالبات و سایر منابع متعلق به شخصی (حقیقی یا حقوقی) یا در تسلط مالکانه وی که در نتیجه معاملات، عملیات مالی یا سایر رویدادها ایجاد شده و قابل تقویم به پول است و منافع آتی دارد.

Fixed assets

۹۴۰۲۰۲ - دارایی‌های ثابت [۱۲۵ و ۱۰۰]

- منظور دارایی‌های تولید شده‌ای است که طی مدت بیش از یک سال به طور مکرر و مستمر در فرایند تولید به کار برده می‌شود.

- دارایی‌های مشهودی که دارای عمر مفیدی بیشتر از یک سال هستند. واحدهای تجاری این گونه دارایی‌ها را جهت استفاده در خلال فرایند تولید کالا و یا ارائه خدمات نگهداری می‌کنند و هدف از نگهداری آن فروش مجدد به مشتریان نمی‌باشد. مانند ساختمان، ماشین‌آلات، اتومبیل و زمین.

Current assets ۹۴۰۲۰۳- دارایی‌های جاری [۱۲۵]

دارایی‌های محدود نشده‌ای که دارای عمری معادل یک سال یا کمتر و یا معادل عمر چرخه عملیاتی یک واحد تجاری هستند. به طور مثال اگر چرخه عملیاتی یک شرکت ساختمانی سه سال باشد، از آنجا که این واحد تجاری در حال انجام یک چرخه عمرانی بلندمدت می‌باشد، مجاز است تا اقلامی را که در طول این چرخه مصرف می‌شوند به عنوان «دارایی جاری» ارائه نمایند به هر حال این نمونه استثنا بوده و بیشتر، همان دوره یک ساله مد نظر است. وجوه نقد، اوراق بهادار قابل انتقال، موجودی کالا و پیش‌پرداخت هزینه، نمونه‌ای از دارایی‌های جاری می‌باشند.

Capital assets ۹۴۰۲۰۴- دارایی‌های سرمایه‌ای [۱۲۵ و ۱۰۰]

- منظور، دارایی‌های تولید شده یا تولید نشده‌ای است که طی مدت بیش از یک سال در فرایند تولید کالا و خدمات به کار می‌رود.

- دارایی‌های خریداری شده‌ای که معمولاً هدف از نگهداری آنها استفاده در فرایند تولید در طول یک دوره زمانی طولانی نامعین است، و نه فروش مجدد آنها. این دارایی‌ها شامل:

الف) زمین، ساختمان، زمین و تجهیزات، ذخایر معدنی و جنگلی.

ب) حق اختراع، سرقفلی علایم تجاری و اجاره‌ای.

ج) سرمایه‌گذاری در شرکتهای وابسته.

Production assets ۹۴۰۲۰۵- دارایی‌های تولید شده [۱۰۰]

منظور دارایی‌هایی است که در فرایند تولید حاصل گردیده است. دارایی تولید شده به سه گروه عمده دارایی‌های ثابت، موجودی انبار و اقلام گرانبها تقسیم می‌شود.

Unproductive assets ۹۴۰۲۰۶- دارایی‌های تولید نشده [۱۰۰]

منظور دارایی‌های مورد نیاز تولید است که خودشان تولید نشده‌اند (مانند زمین و ذخایر معدنی).

Long term assets ۹۴۰۳۰۷- دارایی‌های بلندمدت [۱۲۵]

دارایی‌هایی که انتظار می‌رود مزایای آن بیشتر از یک سال باشد مانند ساختمان، تجهیزات، دارایی‌های نامشهود.

Capital ۹۴۰۳۰۱- سرمایه [۱۲۲]

مبلغی است که به صورت نقدی یا غیر نقدی برای تشکیل مؤسسه یا شرکت در نظر گرفته می‌شود. در بازرگانی مبلغی است که برای خرید کالاها، تجهیزات، ساختمان، سهام و مانند آنها، سرمایه‌گذاری می‌شود. این مبلغ از سهم‌الشرکه سهامداران تأمین می‌شود. از این واژه برای دارایی‌های مالی هم استفاده می‌شود.

۹۴۰۳۰۲- سرمایه در گردش [۷۸]

منظور مازاد دارایی‌های جاری بر بدهی‌های جاری است.

Foreign capital ۹۴۰۳۰۳- سرمایه خارجی [۹۶]

عبارت است از:

الف- ارزی که از مجرای بانکها مجاز به ایران وارد شده باشد.

ب- ماشین‌آلات و لوازم و ابزار کار، قطعات یدکی ماشین و مواد اولیه و لوازم دیگری از این نوع، مشروط بر اینکه کارخانه‌ها و ماشین‌آلات باب روز بوده و مورد قبول هیئت رسیدگی باشد.

ج- وسائط حمل و نقل زمینی، دریایی، هوایی مربوط به بهره‌برداری از کاری که برای آن سرمایه وارد شده است.

د- حق اختراع، مشروط بر اینکه مربوط و توأم با عمل تولیدی که به آن منظور تقاضای ورود سرمایه خارجی شده است باشد و به تشخیص هیئت رسیدگی ارزیابی شود.

ه- حقوق ارزی متخصصین که به منظور ایجاد کارهای تولیدی مذکور در این آیین‌نامه قبل از شروع بهره‌برداری پرداخته شده باشد.

و- تمام و یا قسمتی از سود ویژه حاصله در ایران که بر سرمایه اصلی اضافه شده و یا در سازمان دیگری که مشمول مقررات قانون جلب و حمایت سرمایه‌های خارجی می‌باشد به کار انداخته شود.

Foreign investment ۹۴۰۳۰۴ - سرمایه‌گذاری خارجی [۱۲۱]

این واژه معمولاً به هر نوع سرمایه‌گذاری اطلاق می‌شود که فرد یا بنگاه خصوصی در کشوری دیگر انجام می‌دهد (در مقایسه با کمکهای خارجی که دولت در یک کشور دیگر انجام می‌دهد).

Investment ۹۴۰۳۰۵ - سرمایه‌گذاری [۹۸ و ۱۴۰]

- بخشی از درآمد ملی یا هزینه ملی که به امر تولید کالاهای سرمایه‌ای طی یک دوره مشخص، اختصاص می‌یابد. سرمایه‌گذاری ناخالص اشاره به کل هزینه برای کالاهای سرمایه‌ای جدید دارد. درحالی که سرمایه‌گذاری خالص مربوط است به تولید کالاهای سرمایه‌ای اضافی، افزون بر سرمایه‌های مستهلک شده که باید جایگزین گردند.

- تخصیص اعتبار و مصرف آن برای هدفهای معین و مخصوص.

Petty cash ۹۴۰۴۰۱ - تنخواه گردان [۱۰۲]

تنخواه گردان، وجوهی است که از محل اعتبار معین برای رفع احتیاجات نقدی از طرف اعتبار دهنده در اختیار اعتبار گیرنده قرار می‌گیرد و حداکثر تا پایان سال مالی مورد عمل باید واریز گردد.

۹۴۰۴۰۲ - تنخواه گردان خزانه [۷۸]

عبارت است از اعتبار بانکی در حساب درآمد عمومی نزد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران که به موجب قانون اجازه استفاده از آن به میزان معین در هر سال مالی برای رفع احتیاجات نقدی خزانه در همان سال به وزارت امور اقتصادی و دارایی داده می‌شود و منتها تا پایان سال واریز می‌گردد.

۹۴۰۴۰۳ - علی الحساب [۷۸]

عبارت است از پرداختی که به منظور ادای قسمتی از تعهد با رعایت مقررات صورت می‌گیرد.

۹۴۰۴۰۴ - درخواست وجه [۷۸]

سندی است که ذی حساب برای دریافت وجه به منظور پرداخت حواله‌های صادر شده موضوع ماده ۲۱ این قانون "قانون محاسبات عمومی" و سایر پرداختهایی که به موجب قانون از محل وجوه متمرکز شده در خزانه مجاز می‌باشد، حسب مورد از محل اعتبارات و یا وجوه مربوط عهده خزانه در مرکز و یا عهده نمایندگی خزانه در استان در وجه حساب بانکی پرداخت دستگاه اجرایی ذی ربط صادر می‌کند.

۹۴۰۴۰۵- حواله [۷۸]

اجازه‌های است که کتباً وسیله مقامات مجاز وزارتخانه یا مؤسسه دولتی و یا شرکت دولتی و یا دستگاه اجرایی محلی و یا نهادهای عمومی غیر دولتی و یا سایر دستگاههای اجرایی برای تأدیه تعهدات و بدهی‌های قابل پرداخت از محل اعتبارات مربوط عهده ذی‌حساب در وجه ذی‌نفع صادر می‌شود.

۹۴۰۵۰۱- اعتبار [۷۸]

عبارت از مبلغی است که برای مصرف یا مصارف معین به منظور نیل به اهداف و اجرای برنامه‌های دولت به تصویب مجلس شورای اسلامی می‌رسد.

۹۴۰۵۰۲- تأمین اعتبار [۷۸]

عبارت است از اختصاص دادن تمام یا قسمتی از اعتبار مصوب برای هزینه معین.

۹۴۰۶۰۱- تشخیص [۷۸]

عبارت است از تعیین و انتخاب کالا و خدمات و سایر پرداخته‌هایی که تحصیل یا انجام آنها برای نیل به اجرای برنامه‌های دستگاههای اجرایی ضروری است.

۹۴۰۶۰۲- تسجیل [۷۸]

عبارت است از تعیین میزان بدهی قابل پرداخت به موجب اسناد و مدارک اثبات کننده بدهی.

۹۴۰۶۰۳- تعهد [۷۸ و ۱۲۷]

از نظر این قانون "قانون محاسبات عمومی" عبارت است از ایجاد دین بر ذمه دولت ناشی از:

الف- تحویل کالا یا انجام دادن خدمت.

ب- اجرای قراردادهایی که با رعایت مقررات منعقد شده باشد.

ج- احکام صادر شده از مراجع قانونی و ذی‌صلاح.

د- پیوستن به قراردادهای بین‌المللی و عضویت در سازمانها یا مجامع بین‌المللی با اجازه قانون.

- تعهد، رابطه حقوقی است که به موجب آن، شخص یا اشخاصی ملتزم به دادن چیزی یا متعهد به

انجام فعل یا ترک فعل معینی به نفع شخص یا اشخاص معینی می‌شوند. تعهد کننده را متعهد و تعهد

شونده (ذی‌نفع) را متعهدله می‌نامند. تعهد مترادف با التزام می‌باشد.

۹۴۰۷۰۱ - پیش پرداخت [۷۸]

عبارت است از پرداختی که از محل اعتبارات مربوط، بر اساس احکام و قراردادها طبق مقررات پیش از انجام تعهد صورت می گیرد.

Letter of credit**۹۴۰۷۰۲ - اعتبار اسنادی [۱۳۳ و ۱۷۷]**

- تعهد برای مبلغ معین که به وسیله یک نهاد رسمی تأیید شده باشد. دوره اعتبار این تعهد نیز ممکن است مشخص باشد.

- اعتباری است که برای خرید کالا از خارج باید در بانک کارگزار باز نمود و پس از حمل و تحویل کالا در بنادر کشور خریدار (طبق قرارداد)، وجوه کالا به مبلغ ارزی درج شده در قرارداد برداشت می شود.

Credit card**۹۴۰۷۰۳ - کارت اعتباری [۱۲۲]**

کارتی که یک سازمان صادر می کند و دارنده آن می تواند با مراجعه به شعبه های آن سازمان یا سازمانهای مجاز، از امکانات اعتباری آن بهره مند شود.

Credit agency**۹۴۰۸۰۱ - مؤسسه اعتباری [۱۲۲]**

مؤسسه ای که تخصص آن تعیین اعتبار افراد یا سازمانها است و معمولاً اطلاعات لازم را در اختیار اعتبار دهنده قرار می دهد.

Debenture**۹۴۰۹۰۱ - اوراق قرضه دولتی، حواله دولتی [۱۲۷ و ۱۲۲]**

- عبارت است از اسنادی که دولت، شهرداری ها یا مؤسسات تابعه دولت برای تأمین هزینه های مشخص مانند هزینه های جاری، عمرانی یا دفاعی صادر، و برای فروش عرضه می کنند و غالباً برای اینکه نقل و انتقال آنها به آسانی صورت پذیرد، به صورت سند در وجه حامل صادر گردیده و در بازار سهام اوراق بهادار خرید و فروش می شود و برای استرداد اصل و یا پرداخت بهره آنها معمولاً کویچهایی به آنها ملحق می شود که در تاریخهای مشخصی به تعهد کننده داده و وجه دریافت می شود.

الف- نوعی اوراق قرضه است که بهره آن معادل درصدی از ارزش اسمی آن است و پرداخت بهره توسط مؤسسه صادر کننده سند ضمانت می شود.

ب- در بازارهای بین‌المللی به اوراق قرضه‌ای اطلاق می‌شود که پرداخت آنها با دارایی‌های آزاد مؤسسه تضمین می‌شود.

ج- سند تعهدی است که معمولاً مهر شده و طبق آن مبلغی مشخص که (ارزش اسمی) نامیده می‌شود در موعد معین باید پرداخت گردد و بهره‌های آن نیز به نرخ مقطوع در موعد مقرر قابل پرداخت است.

Cash ۹۴۱۰۰۱- وجه نقد [۱۲۵]

وجه نقد از لحاظ حسابداری عبارت است از آنچه که اگر به بانک ارائه شود معادل ارزش اسمی آن، بدون قید و شرط و فوراً توسط بانک پرداخت گردد و یا آن را به عنوان سپرده بپذیرد. مانند اسکناس، مسکوک، چک، حواله‌های بانکی، بروات دیداری، حسابهای پس‌انداز و دیداری.

۹۴۱۰۰۲- هزینه [۷۸]

عبارت از پرداخته‌هایی است که به طور قطعی به ذی‌نفع در قبال تعهد یا تحت عنوان کمک یا عناوین مشابه با رعایت قوانین و مقررات مربوط صورت می‌گیرد.

۹۴۱۰۰۳- هزینه‌های قابل قبول [۸۱]

هزینه‌های قابل قبول برای تشخیص درآمد مشمول مالیات به شرحی که ضمن مقررات این قانون "قانون مالیاتهای مستقیم" مقرر می‌گردد عبارت است از هزینه‌هایی که در حدود متعارف متکی به مدارک بوده و منحصرأً مربوط به تحصیل درآمد مؤسسه در دوره مالی مربوط با رعایت حد نصابهای مقرر باشد. در مواردی که هزینه‌ای در این قانون پیش‌بینی نشده یا بیش از نصابهای مقرر در این قانون بوده ولی پرداخت آن به موجب قانون و یا مصوبه هیئت وزیران صورت گرفته باشد قابل قبول خواهد بود. تبصره - از لحاظ مقررات این فصل مؤسسه عبارت است از هر شخص حقیقی یا حقوقی که دارای دفاتر قانونی باشد.

Cost recovery

۹۴۱۰۰۴- برگشت هزینه [۴۶]

جبران هزینه کالاها و خدمات و از جمله هزینه سرمایه، از طریق تعرفه تعیین شده، نشان دهنده برگشت هزینه است. از این اصطلاح هم در مورد برگشت هزینه‌های اقتصادی و هم در مورد برگشت هزینه‌های مالی استفاده می‌شود.

۹۴۱۱۰۱- دیون [۱۰۲]

عبارت است از بدهی‌های قابل پرداخت سنوات گذشته که ناشی از تعهد دستگاه اجرایی می‌باشد.

۹۴۱۱۰۲- دیون بلامحل [۷۸]

عبارتست از بدهی‌های قابل پرداخت سنوات گذشته که در بودجه مربوط اعتباری برای آنها منظور نشده و یا زاید بر اعتبار مصوب و در هر دو صورت به یکی از طرق زیر بدون اختیار دستگاه ایجاد شده باشد.

الف- احکام قطعی صادره از طرف مراجع صالحه.

ب- انواع بدهی به وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی و شرکت‌های دولتی، ناشی از خدمات انجام شده مانند حق اشتراک برق، آب، هزینه‌های مخابراتی، پست و هزینه‌های مشابه که خارج از اختیار دستگاه اجرایی ایجاد شده باشد.

ج- سایر بدهی‌هایی که خارج از اختیار دستگاه ایجاد شده باشد. انواع دیون بلامحل موضوع این بند از طرف وزارت امور اقتصادی و دارایی تعیین و اعلام خواهد شد.

Long-term debt

۹۴۱۲۰۱- بدهی بلندمدت [۱۲۵]

وجوهی که برای دوره‌ای بیشتر از یک سال استقراض شده باشد، مانند اوراق قرضه پرداختنی و اسناد پرداختنی بلندمدت، تعهد پرداختنی در قالب پول یا کالا برای دوره‌ای بیشتر از یک سال.

Short-term debt

۹۴۱۲۰۲- بدهی کوتاه‌مدت [۱۲۵]

نوعی بدهی که ظرف یک سال از جانب بدهکار به بستانکار قابل پرداخت باشد. این نوع بدهی‌ها در زمره «بدهی‌های جاری» طبقه‌بندی می‌شوند.

بدهی کوتاه‌مدت ممکن است شامل بخشی از یک بدهی بلندمدت باشد که قسمتی از آن در سال جاری قابل پرداخت است.

۹۴۱۳۰۱- سال مالی [۷۸]

یک سال هجری شمسی است که از اول فروردین ماه آغاز و به پایان اسفند ماه ختم می‌شود.

Finance ۹۴۱۳۰۲- تأمین مالی [۱۷۷ و ۱۲۱]

الف- عبارت است از تأمین سرمایه لازم توسط یک مؤسسه سرمایه‌گذار جهت اجرای یک کار که در آن امکان درآمد کافی برای بازپرداخت هزینه‌های انجام شده و بهره آن وجود دارد.

ب- تهیه تسهیلات مالی برای اجرای کارهای تجاری و اقتصادی، رشته‌ای از علوم اقتصادی که موضوع آن تجهیز منابع مالی است.

- تأمین پول در زمان و مکان لازم، تأمین پول ممکن است برای مصرف و یا سرمایه‌گذاری لازم باشد. تأمین مالی ممکن است برای کوتاه‌مدت، میان‌مدت و یا بلندمدت باشد. تقریباً مفهوم آن سرمایه در شکل پول است یعنی به صورت وجوه وام داده شده و یا وام گرفته شده.

معمولاً به عمل تهیه سرمایه از بازارهای مالی یا نهادهای مربوط اطلاق می‌شود، ولی در اصطلاح عمومی آن به معنی وجوه حاصل از هر منبع که برای هر نوع مخارجی مصرف می‌شود اطلاق می‌گردد.

Governmental transactions ۹۴۱۴۰۱- معاملات دولتی [۱۴۰]

عبارت از داد و ستدی است که حداقل یک طرف آن وزارتخانه‌ها، سازمانها، مؤسسات دولتی، شرکتهای دولتی یا وابسته به دولت، بانکها، شهرداریها و یا نهادهای عمومی باشد. این معاملات در صورتی که تمام یا قسمتی از اعتبارات آن از بودجه عمومی باشد یا از تسهیلات دولتی استفاده کند مشمول این تعریف هستند.

price bid ۹۴۱۴۰۲- استعلام بها [۱۴۰]

مدرکی است که در آن نوع کار یا کالای مورد معامله و مشخصات آن به طور کامل و معین و مشخصات فروشندگان یا انجام دهندگان آن و بهای پیشنهادی با قید مدت اعتبار اعلام شده است.

Auction ۹۴۱۴۰۳- مزایده [۱۲۱ و ۱۴۰]

- روش فروش کالا که در آن کالاهای حراجی به خریدارانی که بیشترین قیمت را پیشنهاد کنند فروخته می‌شود.

- عبارت است از احراز بیشترین بهای ممکن برای فروش یا به اجاره دادن اموال منقول و غیر منقول و کالا و خدمات.

Acquisition ۹۴۱۴۰۴- تملک [۱۲۱]

تملک، صاحب شدن مال، ملک، حقوق یا خدمتی بر خلاف خرید که همیشه با پرداخت قیمت عملی می‌شود، تملک ممکن است در نتیجه ارث، الحاق، هدیه، یا پاداش و یا جمع‌آوری و کسب مال، عتیقه و غیره باشد.

Balance of payment ۹۴۱۵۰۱- تراز پرداختها [۱۲۲]

صورتی از مطالبات و بدهی‌های یک کشور در رابطه تجاری با سایر کشورها طی یک دوره زمانی است، انواع مختلفی از مطالبات و بدهی‌ها مانند صادرات و واردات مرئی و نامرئی، پرداختهای جاری یا سرمایه‌ای، در تراز پرداختها منعکس هستند که جمع کل آنها باید با هم بخواند و متوازن باشد. اگر ستون مطالبات بیش از بدهی‌ها باشد، حالت مازاد تراز پرداخت و در حالت عکس، کسری تراز پرداخت وجود خواهد داشت.

Transfer payment ۹۴۱۵۰۲- پرداخت انتقالی [۴۶]

هر پرداختی که در قبال آن خدمت یا کالاهایی دریافت نشود، پرداخت انتقالی خوانده می‌شود. پرداختهای انتقالی در واقع حق استفاده منابع را از یک طرف به طرف دیگر منتقل می‌کنند، بدون آنکه هیچ کاهش یا افزایشی را در منابع یاد شده به وجود آورد. مالیات عوارض و یا یارانه از جمله اقلامی است که در برخی از شرایط، به عنوان پرداخت انتقالی تلقی می‌شود.

Balance of trade ۹۴۱۵۰۳- تراز بازرگانی [۱۷۷]

تفاوت بین ارزش صادرات و واردات یک کشور را تراز بازرگانی گویند. این اصطلاح معمولاً به تراز تجاری مرئی مربوط می‌شود. وقتی صادرات کالا بیشتر از واردات باشد. موازنه بازرگانی (تجاری) مثبت است و برعکس این حالت تراز یا موازنه بازرگانی منفی است.

Trade balance ۹۴۱۵۰۴- موازنه بازرگانی [۹۸]

عبارت است از تفاوت خالص در ارزش صادرات واردات کشور در یک دوره حسابداری (معمولاً یکسال).

Financial equilibrium ۹۴۱۵۰۵- تعادل مالی [۱۰۲]

هماهنگی بین دریافتها و پرداختهای کشور شامل ریالی و ارزی است. تعادل بین دریافتها و پرداختهای ریالی را تعادل بودجه می‌گویند و تعادل بین دریافتها و پرداختهای ارزی به تراز پرداختها موسوم است.

Public partnership ۹۴۱۵۰۶- مشارکت مردمی [۱۷۷]

همکاری و مشارکت مردم در انجام کارهای دولتی (غیر از کارهایی که جنبه حکومتی دارد) چه به صورت سرمایه‌گذاری یا انجام کارها یا همکاری فکری و مشورتی.

۹۴۱۶۰۱- ذی‌حساب [۷۸]

مأموری است که به موجب حکم وزارت امور اقتصادی و دارایی از بین مستخدمین رسمی واجد صلاحیت به منظور اعمال نظارت و تأمین هماهنگی لازم در اجرای مقررات مالی و محاسباتی در وزارتخانه‌ها و مؤسسات و شرکتهای دولتی و دستگاههای اجرایی محلی و مؤسسات و نهادهای عمومی غیر دولتی به این سمت منصوب می‌شود و انجام سایر وظایف مشروحه زیر را به عهده خواهد داشت:

۱- نظارت بر امور مالی و محاسباتی و نگاهداری و تنظیم حسابها بر طبق قانون و ضوابط و مقررات مربوط و صحت و سلامت آنها.

۲- نظارت بر حفظ اسناد و دفاتر مالی.

۳- نگاهداری و تحویل و تحول وجوه و نقدینها و سپرده‌ها و اوراق بهادار.

۴- نگاهداری حساب اموال دولتی و نظارت بر اموال مذکور.

تبصره ۱- ذی حساب زیر نظر رئیس دستگاه اجرایی وظایف خود را انجام می‌دهد.

تبصره ۲- ذی حساب مؤسسات و نهادهای عمومی غیر دولتی موضوع ماده (۵) این قانون "قانون محاسبات عمومی" در مورد وجوهی که از محل درآمد عمومی دریافت می‌دارند، با حکم وزارت امور اقتصادی و دارایی و با موافقت آن دستگاه منصوب خواهند شد.

۹۴۱۶۰۲- عامل ذی حساب [۷۸]

مأموری است که با موافقت ذی حساب و به موجب حکم دستگاه اجرایی مربوط از بین مستخدمین رسمی واجد صلاحیت در مواردی که به موجب آیین‌نامه اجرایی این ماده معین خواهد شد به این سمت منصوب و انجام قسمتی از وظایف و مسئولیتهای موضوع ماده (۳۱) این قانون "قانون محاسبات عمومی" توسط ذی حساب به او محول می‌شود. کارپردازان و واحدهای تدارکاتی و سایر مأموران و واحدهای دولتی، مادام که به اقتضای طبع و ماهیت وظایف قانونی خود و یا مأموریت‌های محوله مجاز به دریافت تنخواه گردان پرداخت از ذی حساب می‌باشند، از لحاظ مقررات مربوط به واریز تنخواه گردان دریافتی در حکم عامل ذی حساب محسوب می‌شوند.

۹۴۱۶۰۳- کارپرداز [۷۸]

مأموری است که از بین مستخدمین رسمی واجد صلاحیت دستگاه ذی ربط به این سمت منصوب می‌شود و نسبت به خرید و تدارک کالاها و خدمات مورد نیاز طبق دستور مقامات مجاز با رعایت مقررات اقدام می‌نماید.

Accountant

۹۴۱۶۰۴- حسابدار - حسابرس [۱۲۵]

شخصی است که مسئولیت انجام عملیات حسابداری را برعهده دارد. حسابداران، مسئولیت تهیه مالی، اظهارنامه مالیاتی، حسابرسی مدارک و سوابق مالی و ایجاد و تهیه برنامه‌های مالی را برعهده دارند.

۹۴۱۷۰۱- سند حسابداری [۸۱]

برگه یا مدارک حساب یا سند حسابداری عبارت از نوشته‌ای است که در آن یک یا چند مورد از عملیات مالی و پولی و محاسباتی انجام شده به حساب‌هایی که حسب مورد بدهکار یا بستانکار گردید،

تجزیه می‌شود و چنین مدرکی پس از امضای مرجع ذی‌صلاح و صدور آن قابل ثبت در دفاتر معین و روزنامه کل است.

Accounting system [۹۴۱۷۰۲- سیستم حسابداری] [۱۲۵]

سیستم حسابداری جزئی از یک سیستم اطلاعات مدیریت است که مسئولیت جمع‌آوری و پردازش داده‌ها را برعهده دارد تا با استفاده از آن بتوان اطلاعات مفیدی را در مورد برنامه‌ریزی و کنترل عملیات یک سازمان در اختیار تصمیم‌گیران قرار داد.

Accounts receivable [۹۴۱۷۰۳- حسابهای دریافتی] [۱۲۵]

مطالبات شرکت از مشتریان خود بابت کالاهای فروخته شده و یا ارائه خدمات به آنها به طور نسبه. در ترازنامه، حسابهای دریافتی را به عنوان نوعی دارایی جاری ارائه می‌دهند.

Accounts payable [۹۴۱۷۰۴- حسابهای پرداختی] [۱۲۵]

تعهد پرداخت بابت تحویل یا خرید کالا و خدماتی که به طور نسبه و اعتباری از فروشندگان یا عرضه کنندگان آن دریافت شده است. در ترازنامه، حسابهای پرداختی را به عنوان نوعی بدهی جاری نشان می‌دهند.

Cost accounting [۹۴۱۷۰۵- حسابداری صنعتی] [۱۲۵]

حسابداری صنعتی زیرمجموعه‌ای از حسابداری است که اساساً به منظور ارزیابی موجودی‌ها (هزینه‌یابی محصول) جهت تهیه صورتهای مالی، کنترل و تصمیم‌گیری، اطلاعات جامع و مفصلی را در مورد هزینه‌هایی که در ارتباط با واحدهای تولید و دواير هستند، جمع‌آوری می‌نماید. این سیستم شامل طبقه‌بندی، ثبت، تحلیل و گزارشگری و تفسیر هزینه‌های واقعی و همچنین مقایسه آنها با هزینه‌های استاندارد است.

Assessed value [۹۴۱۸۰۱- ارزش ارزیابی شده] [۱۲۵]

ارزشی که دولت برای املاک و مستغلات و سایر دارایی‌ها وضع نموده است تا از آن به عنوان مبانی جهت محاسبه مالیات استفاده شود.

Book value

۹۴۱۸۰۲- ارزش دفتری [۱۲۵]

مبلغ خالص یک دارایی صرف‌نظر از ارزش ذاتی یا بازار آن که در حسابها و ترازنامه ارائه می‌گردد. ارزش خالص دفتری عبارتست از ارزش دفتری ناخالص (بهای تمام شده اولیه) منهای حسابهای ارزیابی مرتبط (مانند استهلاک انباشته و ...).

۹۴۱۸۰۳- سپرده [۷۸]

طبق قانون محاسبات عمومی، سپرده عبارت است از:

- الف- وجوهی که طبق قوانین و مقررات به منظور تأمین و یا جلوگیری از تضييع حقوق دولت دریافت می‌گردد و استرداد و یا ضبط آن تابع شرایط مقرر در قوانین و مقررات و قراردادهای مربوط است.
- ب- وجوهی که به موجب قرارها و یا احکام صادره از طرف مراجع قضائی از اشخاص حقیقی و یا حقوقی دریافت می‌گردد و به موجب قرارها و احکام مراجع مذکور کلاً یا بعضاً قابل استرداد می‌باشد.
- ج- وجوهی که بر اساس مقررات قانونی توسط اشخاص نزد دستگاههای دولتی به نفع اشخاص ثالث تودیع می‌گردد تا با رعایت مقررات مربوط به ذی‌نفع پرداخت شود.
- تبصره - وجوهی که توسط دستگاههای دولتی به موجب مقررات تحت عنوان ودیعه و یا حق اشتراک آب و برق، تلفن، تلکس، گاز و نظایر آنها از اشخاص دریافت می‌شود از نظر این قانون سپرده تلقی نمی‌گردد و از هر نظر مشمول مقررات مربوط به خود می‌باشد.

Collateral

۹۴۱۹۰۱- وثیقه [۱۲۵ و ۱۲۱ و ۱۷۷]

- اقلامی که وام گیرنده به عنوان ضمانت وام اعطایی از طرف وام دهنده، نزد وی به امانت می‌سپارد. در صورت عدم ایفای شرط وام توسط وام گیرنده، شخص وام دهنده می‌تواند از دارایی‌ها جهت بازیافت وجوه خود استفاده کند.

- دارایی‌هایی که جهت تضمین بازپرداخت وام، نزد وام دهنده (مؤسسه اعتباری) به رهن گذارده شود.

- دارایی و مایملکی که وام گیرنده نزد وام دهنده برای تضمین بازپرداخت آن می‌گذارد.

Demand deposits سپرده‌های دیداری [۱۲۵] - ۹۴۱۹۰۲

سپرده‌هایی که به محض درخواست دارنده سپرده، به میزان مورد تقاضا، از طرف بانک در اختیار وی قرار می‌گیرد و یا به وسیلهٔ چک به شخص دیگری پرداخت می‌شود.

Guarantee ضمانت [۱۴۴] - ۹۴۱۹۰۳

- تضمینی برای کیفیت کار یا ارزش خدمات، برای یک دورهٔ معین که محمل قانونی نیز دارد. بیشتر قراردادهای ساختمانی شامل یک دوره ضمانت یک ساله پس از تکمیل ساختمان می‌باشند. وسایل و تجهیزات ساختمان نیز ممکن است دورهٔ تضمین طولانی تر را داشته باشند.

حساب منابع داخلی [۱۴۰] - ۹۴۲۰۰۱

حسابهایی که ناشی از ذخیره منابع مالی و یا سود حاصل از فعالیتهای بنگاه اقتصادی بوده و مدیریت آن تحت کنترل کامل مدیریت شرکت است.

درآمد مشمول مالیات حقوق [۸۱] - ۹۴۲۱۰۱

درآمد مشمول مالیات حقوق عبارت است از حقوق (مقرری یا مزد، یا حقوق اصلی) و مزایای مربوط به شغل اعم از مستمر و یا غیر مستمر قبل از وضع کسور و پس از کسر معافیهای مقرر در این قانون "قانون مالیاتهای مستقیم".

Tax مالیات [۱۲۵] - ۹۴۲۱۰۲

مالیات عبارتست از قسمتی از دارایی یا درآمد افراد که به منظور پرداخت هزینه‌های عمومی و یا حفظ منافع اقتصادی و اجتماعی و سیاسی کشور (اجرای سیاست مالی) به موجب قانون و به وسیلهٔ دولت وصول می‌شود. مالیات را می‌توان به دو نوع عمده تقسیم‌بندی کرد:

الف- مالیات مستقیم

ب- مالیات غیر مستقیم

Consumption tax مالیات بر مصرف [۴۶] - ۹۴۲۱۰۳

مالیات وضع شده بر مصرف کالاها و خدمات را مالیات بر مصرف می‌نامند، عوارض، مالیات کلی‌فروشی و خرده‌فروشی، مالیات ارزش افزوده، و یا هر نوع مالیاتی که بر داد و ستدهای کالاها و

خدمات تعلق گیرد، به عنوان مالیات بر مصرف تلقی می‌شود. در واقع، تفاوت قیمت پرداخت شده توسط خریدار و قیمت دریافت شده توسط عرضه کننده، مالیات بر مصرف را تشکیل می‌دهد. قیمت بازار کالا یا خدمت به علاوه مالیات بر مصرف و منهای یارانه، تعیین کننده قیمت تقاضای کالا یا خدمت است.

Precious items

۹۴۲۲۰۱- اقلام گرانبها [۱۰۰]

منظور، اقلام با ارزش قابل ملاحظه‌ای است که نه به منظور تولید و مصرف، بلکه به دلیل ارزشی که دارند نگهداری می‌شوند، مانند تابلو، کتب خطی، فلزهای گرانبها.

۹۴۲۲۰۲- موجودی انبار [۱۰۰]

منظور کالاها و خدماتی است که توسط تولید کنندگان به منظور فروش، استفاده در تولید و یا سایر مقاصد در آینده نگهداری می‌شوند.

۹۴۲۳۰۱- دفتر معین [۸۱]

دفتر معین دفتری است که برای تفکیک و مجزا ساختن هر یک از حسابهای دفتر کل بر حسب مقتضیات و شرایط حساب ممکن است نگاهداری شود. کارتهای حساب در حکم دفاتر معین است.

۹۵۰۰۰۰ - بیمه

Insurance

۹۵۰۱۰۱ - بیمه [۱۲۲ و ۱۲۱]

- نوعی حمایت و حفاظت در مقابل مخاطرات و حوادث در ازای دریافت حق بیمه می‌باشد. رابطه قراردادی بین دو طرف بیمه‌گر و بیمه‌گذار به نحوی است که بیمه‌گر در ازای دریافت مبلغ حق بیمه تعهد می‌کند در صورت وقوع حادثه، خسارت بیمه‌گذار را جبران کند.

- بیمه، عقدی است که بر حسب آن یک طرف تعهد می‌کند در ازای پرداخت وجه یا وجوهی از طرف دیگر در صورت وقوع حادثه، خسارت وارده را جبران کند. بیمه کردن اجازه می‌دهد که افراد ریسک خسارت زیاد را با ضرر حتمی کم مبادله کنند. خسارتهای عمده که در مقابل آنها بیمه انجام می‌شوند عبارتند از:

خسارت مالی، عمر و درآمد.

طرف متعهد را بیمه‌گر و طرف تعهد را بیمه‌گذار و وجهی را که بیمه‌گذار باید به بیمه‌گر بپردازد حق بیمه می‌گویند.

Policy

۹۵۰۱۰۲ - بیمه‌نامه [۱۲۱ و ۱۳۴]

- سند عقد بیمه (اعم از رسمی یا غیر رسمی) را بیمه‌نامه می‌گویند، و آن قراردادی است که طبق آن بیمه‌گر در قبال دریافت حق بیمه متعهد می‌شود که در صورت وقوع حادثه معینی مبلغی را برای جبران آن بپردازد.

- قرارداد بیمه است که بین بیمه‌گذار و بیمه‌گر با رعایت قوانین، ضوابط و مقررات مربوط مبادله می‌شود.

Underwriter-insurer

۹۵۰۱۰۳ - بیمه‌گر [۱۲۱ و ۱۳۴]

- شخصی است که به ازای دریافت حق بیمه از بیمه‌گذار، جبران خسارت وارده به موضوع بیمه را تعهد می‌کند.

- شرکتهای بیمه که طبق «قانون بیمه مصوب سال ۱۳۱۶ و قانون تأسیس بیمه مرکزی ایران و بیمه‌گری مصوب سال ۱۳۵۰» تأسیس شده و تحت نظارت بیمه مرکزی ایران فعالیت دارند و مشخصات آنها در بیمه‌نامه قید می‌گردد.

Insured ۹۵+۱۰۴- بیمه‌گذار [۱۳۴ و ۱۷۷]

- بیمه‌گذار شخص حقیقی یا حقوقی است که بیمه‌گر به نفع او تعهد می‌نماید که خسارت احتمالی وی را جبران کند.

- کارفرما یا پیمانکار و در مواردی مشاور است که بر حسب وظایف و مسئولیتهای خویش نسبت به تهیه و خریداری پوششهای لازم بیمه‌ای اقدام می‌نماید.

Insurance services ۹۵+۱۰۵- نوع بیمه [۱۳۴]

هر یک از انواع پوششهای بیمه که به صورت اجباری یا اختیاری خریداری می‌شود.

Subject matter of insured ۹۵+۱۰۶- موضوع بیمه [۱۳۴]

احتمال وقوع خطرهایی است که در طول اعتبار مدت بیمه‌نامه تحت پوشش قرار می‌گیرد.

Duration ۹۵+۱۰۷- مدت بیمه [۱۳۴]

زمانی است که بیمه‌گر و بیمه‌گذار در مقابل یکدیگر متعهد هستند. بیمه‌گر متعهد جبران خسارت مشمول بیمه و بیمه‌گذار متعهد پرداخت حق بیمه است. بر حسب انواع بیمه، مدت بیمه ممکن است کمتر یا بیشتر از یک سال باشد. در بیمه‌های مهندسی مورد بیمه به تناسب دوره انجام کار و مراحل آن از شروع کار تا بهره‌برداری آزمایشی تحت پوشش قرار می‌گیرد.

Insured ۹۵+۱۰۸- مورد بیمه [۱۳۴]

تمام یا قسمتی از موضوع پروژه است که طبق تشخیص کارفرما یا بر حسب قوانین و مقررات جاری باید برای آنها پوشش بیمه‌ای تأمین گردد.

Sum insured ۹۵+۱۰۹- ارزش مورد بیمه [۱۳۴]

ارزش کامل اموال و دارایی‌هایی که باید بر حسب مبلغ پیمان تحت پوشش بیمه قرار گیرند.

- Premium** ۹۵۰۲۰۱- حق بیمه [۱۳۴]
 ارزش احتمال وقوع خطرات بیمه شده‌ای است که قبل از شروع کار در وجه بیمه‌گر پرداخت شود یا بیمه‌گذار متعهد به پرداخت آن در طول مدت بیمه باشد.
- Extra premium** ۹۵۰۲۰۲- حق بیمه اضافی [۱۳۴]
 مبلغی است که به علت پرمخاطره بودن (ریسک) یا تشدید خطر تحت پوشش مازاد بر حق بیمه معمول دریافت می‌شود.
- Insurance declaration** ۹۵۰۲۰۳- اظهارنامه بیمه [۱۳۴]
 اظهاراتی است که بیمه‌گذار در زمان خرید بیمه به صورت کتبی یا شفاهی بیان داشته و از طریق آن اطلاعات لازم در اختیار بیمه‌گر قرار گرفته و بر اساس آن بیمه‌نامه صادر می‌شود.
- Application form** ۹۵۰۲۰۴- پرسشنامه ارزیابی خطر [۱۳۴]
 فرم ارزیابی خطرهاست که از سوی بیمه‌گر در اختیار بیمه‌گذار قرار می‌گیرد.
- Insurance law** ۹۵۰۲۰۵- اساس قرارداد بیمه [۱۳۴]
 قوانین و مقرراتی نظیر قانون بیمه مصوب سال ۱۳۱۶ است که بیمه‌نامه به موجب مفاد آنها صادر می‌شود.
- Insurable interest** ۹۵۰۲۰۶- اصل نفع بیمه‌ای [۱۳۴]
 یکی از اصول اساسی بیمه «نفع بیمه‌پذیر» است که به موجب آن بیمه‌گذار باید در موضوعی که حق بیمه می‌دهد دارای منافع مالی باشد. در غیر این صورت بیمه باطل و آثار آن نافذ نخواهد بود.
- Subrogation** ۹۵۰۲۰۷- اصل جانشینی [۱۳۴]
 به موجب این اصل در صورت پرداخت خسارت به زیان دیده، تعقیب عامل زیان (مقصر به جز بیمه‌گذار) تا میزان خسارتی که به ذی‌نفع پرداخت شده است و حقوق زیان دیده، به بیمه‌گر منتقل می‌شود.

Utmost good faith ۹۵۰۳۰۸- رعایت اصل حسن نیت بیمه‌گر [۱۳۴]

بیمه‌گر متعهد می‌شود که در کمال حسن نیت مواردی را که موجب اسقاط حقوق بیمه‌گذار از دریافت خسارت می‌گردد به طور شفاف در بیمه‌نامه بگنجانند.

Liability insurance ۹۵۰۳۰۱- بیمه شخص ثالث [۱۷۷]

این نوع بیمه، بیمه‌گذار را در مقابل ادعای شخص سوم به هنگام وارد شدن صدمات شخصی و یا خسارت مالی به وسیله خود بیمه‌گذار حفاظت می‌کند.

Property insurance ۹۵۰۳۰۲- بیمه اموال [۱۲۱]

بیمه اموال عبارت است از مبادلهٔ پرداخت مبلغی معین و اندک در مقابل زیان محتمل و سنگین. بیمه اموال، شرکت یا مؤسسهٔ تولیدی را در مقابل خسارتهای وارده به ساختمانها، ماشین‌آلات و دامها در اثر آتش‌سوزی، رعد و برق و مخاطرات دیگر بیمه می‌کند.

Credit nsurance ۹۵۰۳۰۳- بیمه اعتباری [۱۲۲]

ضمانت‌نامه‌ای که شرکت بیمه برای صاحبان صنایع، عمده‌فروشان و سازمانهای خدماتی صادر می‌کند و استمرار خدمات ارائه شده به آنان را، تعهد می‌نماید.

Reassurance ۹۵۰۳۰۴- بیمه اتکایی [۱۲۵ و ۱۷۷]

- قراردادی است که طبق مفاد آن یک بیمه‌گر تمام و یا بخشی از ریسک (خطرپذیری) قرارداد بیمه صادر شده توسط یک بیمه‌گر دیگر را تقبل می‌کند.

- روشی است در بیمه که طبق آن بیمه‌گر برای تضمین قرارداد بیمه از شرکت بیمه دیگری می‌خواهد تا یک بخش یا تمام خسارتهای احتمالی بیمه‌گذاران را جبران کند.

Comprehensive insurance ۹۵۰۳۰۵- بیمه جامع [۱۳۴]

بیمه‌نامه‌ای است که مجموعه‌ای از خطرهای مشخص را تحت پوشش می‌گیرد.

Mortgage insurance policy ۹۵۰۳۰۶- بیمه وثیقه [۱۳۴]

نوعی بیمه است که به عنوان تضمین طلب یا وثیقه طلب یا سپرده برای اطمینان از وصول طلب، مورد استفاده قرار می‌گیرد و بدهکار می‌تواند در برخی موارد به جای وثیقه ملکی بیمه‌نامه‌ای تهیه کند و به طلبکار خود بدهد. از این رو بیمه، خود نوعی وثیقه محسوب می‌شود.

Professional indemnity insurance ۹۵۰۳۰۷- بیمه‌نامه جبران خسارت حرفه‌ای [۱۳۴]

این بیمه‌نامه، متخصصان رشته‌های مختلف را در قبال خسارتهای ناشی از اشتباهات و غفلتهای هنگام کار تخصصی مربوط تحت پوشش قرار می‌دهد.

Policy conditions ۹۵۰۴۰۱- شرایط بیمه‌نامه [۱۳۴]

شرایطی است که منطبق با مواد (۲) و (۳) قانون بیمه در ایران تنظیم می‌شود. این شرایط شامل شرایط عمومی و خصوصی است. شرایط عمومی غیر قابل تغییر است و شرایط خصوصی به تناسب ویژگی پروژه تنظیم و ضمیمه بیمه‌نامه می‌شود.

Double insurance ۹۵۰۴۰۲- بیمه مضاعف [۱۳۴]

در صورتی که مورد بیمه در مدت زمانی مشابه نزد دو شرکت بیمه شود، به اعتبار اصل حسن نیت هر یک از بیمه‌گران به نسبت در جبران خسارت سهیم خواهند شد. بیمه کردن یک مورد پروژه در مدت مشابه نزد دو بیمه‌گر مجاز نیست.

Cancellation ۹۵۰۴۰۳- فسخ و بطلان بیمه‌نامه [۱۳۴]

شرایط فسخ و بطلان بیمه‌نامه منطبق با قوانین و مقررات بیمه‌ای کشور است مگر آنکه خلاف آن و بنابر ضرورت در قرارداد قید شده باشد.

۹۵۰۴۰۴- ذخیره ریاضی بیمه‌های زندگی [۸۱]

عبارت است از تفاوت بین ارزش فعلی تعهدات بیمه‌گر (اعم از سرمایه و مستمری) و ارزش فعلی تعهدات بیمه‌گذاران با رعایت مبانی فنی مورد استفاده در محاسبه حق بیمه که نسبت به سهم نگهداری مؤسسه بیمه محاسبه می‌شود.

Arbitration ۹۵+۴+۵- حل اختلاف [۱۳۴]

مراجعه به کارشناس منتخب یا محاکم حقوقی یا مرجعی که در بیمه‌نامه برای حل اختلاف تعیین شده است.

Full coverage ۹۵+۵+۱- پوشش کامل [۱۳۴]

در اصطلاح، بیمه تمام‌خطر نیز گفته می‌شود و مفهوم آن بیمه‌نامه‌ای است که کلیه خطرات متصوره با ریسک (خطرپذیری) مورد نظر را پوشش می‌دهد.

Endorsement ۹۵+۵+۲- پوشش‌های تکمیلی (تبعی) [۱۳۴]

هرگاه پوشش بیمه، بعضی از خطرها را به تنهایی پوشش ندهد، بر اساس نیاز بیمه‌گذار آن خطرها به عنوان خدمات تکمیلی در بیمه‌نامه تحت پوشش قرار می‌گیرد.

Extended coverage ۹۵+۵+۳- بسط حدود پوشش [۱۳۴]

پوشش‌های جدیدی است که حسب نیازهای اجرایی قرارداد و بر اساس نظر کارفرما به بیمه‌نامه‌ها اضافه می‌شود.

Limit ۹۵+۵+۴- حد [۱۳۴]

حداکثر میزانی که در بیمه‌نامه برای تحت پوشش قرار دادن خطر تعهد شده است.

Contractual Liability ۹۵+۵+۵- مسئولیت قراردادی [۱۳۴]

قانون جاری نوعی از مسئولیت قابل بیمه می‌باشد که به موجب نگرندیده بلکه به دلیل توافق قراردادی بین دو طرف قرارداد جاری می‌باشد.

Exclusion ۹۵+۵+۶- استثنائات عمومی [۱۳۴]

تمامی خطرهایی که خسارت ناشی از وقوع آنها تحت پوشش بیمه نیست.

Act of god ۹۵+۵+۷- حوادث قهری [۱۳۴]

شامل: سیل، زلزله، طغیان آب، انفجار، صاعقه، و بر حسب تعاریف مشخص شده در شرایط عمومی بیمه‌نامه‌ها.

Catastrophe ۹۵۰۵۰۸- فاجعه [۱۳۴]

بلا و مصیبتی که خسارات غیر قابل احتمالی را به همراه داشته باشد.

Public liability ۹۵۰۶۰۱- مسئولیت مدنی [۱۳۴]

تمامی مسئولیتهای قانونی و حقوقی اعم از قراردادی و غیر قراردادی.

Risk ۹۵۰۶۰۲- مخاطره- ریسک [۱۳۴ و ۱۷۷]

- نا اطمینانی از احتمال وقوع خطراتی است که منجر به خسارت می‌شود.

- احتمال وقوع رویدادی که در صورت رخ دادن آن خطرات و آثار زیانباری حاصل خواهد شد.

Risk management ۹۵۰۶۰۳- مدیریت ریسک [۱۳۴]

مدیریت ریسک شامل فرایندی است که طی آن با انتخاب تکنیکهای مناسب برای برخورد با ریسکهای خالص که شامل بیمه نیز می‌شود درگیر است و شامل ارزیابی ریسک، کنترل ریسک، تأمین مالی ریسک، اجرا و مراقبت از آن می‌باشد.

Included loss ۹۵۰۶۰۴- خطرهای مشمول بیمه [۱۳۴]

خطرهایی مشمول بیمه است که به صورت پوششهای اصلی یا الحاقی تأمین می‌شوند.

Uninsurable risks ۹۵۰۶۰۵- خطرهای بیمه‌ناپذیر [۱۳۴]

وقایعی که از نظر فنی و قانونی نمی‌توان آنها را بیمه کرد و در جایی که وقوع آنها اجتناب ناپذیر است، مانند جنایت، خسارت عمدی و جرمه‌ها.

Hazard ۹۵۰۶۰۶- تشدید خطر [۱۳۴]

در بیمه به وضعیتی اطلاق می‌گردد که احتمال زیان ناشی از تحقق حادثه را افزایش داده و یا در تحقق و توسعه آن مؤثر باشد.

Incurred loss ۹۵۰۷۰۱- خسارت وارده [۱۷۷]

یکی از اصطلاحات بیمه اتکایی می‌باشد و مفهوم آن زیانهایی می‌باشد که در دوره قرارداد اتکایی متوجه بیمه‌گر اتکایی گردیده است خواه پرداخت شده و یا معوق باشد.

Loss	۹۵۰۷۰۲- خسارت مادی [۱۳۴]
	میزان زیان وارده در اثر وقوع خطرهای بیمه شده.
Replacement value	۹۵۰۷۰۳- خسارت تعمیر [۱۳۴]
	میزان خسارتی است که توسط بیمه‌گر پس از کسر ارزش باقیمانده مورد بیمه برای به حال اول برگرداندن مورد بیمه به بیمه‌گزار پرداخت می‌شود.
Bodily injury	۹۵۰۷۰۴- خسارت بدنی [۱۳۴]
	زیانهای وارد به سلامتی یا حیات انسان مانند جرح، نقص عضو و از کار افتادگی دائم یا موقت، فوت بر اثر حادثه یا بیماری.
Maximum probable loss (MPL)	۹۵۰۷۰۵- حداکثر خسارت احتمالی [۱۳۴]
	بالاترین خسارت احتمالی که در اثر وقوع بزرگترین خطر بیمه شده به بار آمده باشد.
Claims amount	۹۵۰۷۰۶- خسارت قابل پرداخت [۱۳۴]
	میزان ضرر و زبانی است که در اثر وقوع خطر بیمه شده توسط بیمه‌گر جبران می‌شود.
Indemnity	۹۵۰۸۰۱- غرامت [۱۳۴]
	به مفهوم قرار دادن بیمه‌گزار در شرایط قبل از تحقق خطر از نظر مالی است. این تعریف در حقیقت مفهوم عملی بیمه و علت وجودی قراردادهای بیمه است.
Fatal and non fatal	۹۵۰۸۰۲- غرامت فوت و نقص عضو [۱۳۴]
	خسارتی است که طبق تعرفه معمول در بیمه بهداشت و درمان کشور برای نقص عضو و فوت پرداخت می‌شود.
Limit of indemnity	۹۵۰۸۰۳- غرامت مورد درخواست [۱۳۴]
	میزان زیان مورد انتظار بیمه‌گذار در چارچوب قرارداد بیمه.
Excluded loss	۹۵۰۸۰۴- زیانهای استثنا شده [۱۳۴]
	زیانهایی که به موجب قرارداد بیمه از شمول تعهدات بیمه‌گر خارج است.

Beneficiary ۹۵۰۹۰۱- ذی نفع [۱۳۴]

هر شخص حقیقی یا حقوقی است که بیمه‌نامه به نفع او صادر شده باشد و در تمام یا قسمتی از مورد بیمه نفع داشته باشد.

Rate ۹۵۰۹۰۲- تعرفه [۱۳۴]

مبنای محاسبه حق بیمه در ایران، تعرفه‌های مصوب شورای عالی بیمه است که مبنای محاسبه حق بیمه در ایران است.

Franchise ۹۵۰۹۰۳- فرانشیز [۱۳۴]

- درصد یا مبلغی از هر خسارت است که به منظور رعایت اصل نفع بیمه‌ای و جلوگیری از بی‌مبالاتی بیمه‌گذار در رعایت نکات ایمنی و انجام اقدامهای پیشگیرانه، بر عهده بیمه‌گذار است و میزان آن براساس توافق بیمه‌گذار و بیمه‌گر تعیین می‌شود.

Health insurance rate ۹۵۱۰۰۱- هزینه‌های پزشکی [۱۳۴]

جبران هزینه‌های پزشکی برابر با تعرفه‌های خدمات بیمه بهداشت و درمان کشور.

Deductible ۹۵۱۰۰۲- کسورات (ارائه حسن نیت کامل بیمه‌گر) [۱۳۴]

واگذاری درصدی از مسئولیت‌های بیمه‌گر به بیمه‌گذار فقط برای خساراتی که مبالغ آن از حد مشخصی بیشتر نیست. بیمه‌گذار در این موارد از جانب بیمه‌گر وکیل است که خود خسارات را ترمیم کرده و به حساب بیمه‌گر منظور کند. این واگذاری فقط برای بیمه‌گذاران معتبر امکانپذیر است و معمولاً از (۱۰٪) مبلغ بیمه تجاوز نمی‌کند.

Deductible clause ۹۵۱۰۰۳- تعدیل کسورات حق بیمه [۱۳۴]

به منظور ترغیب و تشویق بیمه‌گذار به مراقبت و انجام کارهای احتیاطی که نتیجه آن پیشگیری از بروز خسارت خواهد بود، بیمه‌گر شرط کسورات یا موافقت بیمه‌گذار در مورد تقبل بخشی از خسارت را در بیمه‌نامه می‌گنجاند. نتیجه این توافق آن است که بیمه‌گر درگیر خسارتهای کوچک و پرتعداد نمی‌شود. معمولاً خسارتهای جزئی بارها در طول عملیات اجرایی اتفاق می‌افتد که هزینه اداری بررسی آنها از بار مالی خسارت نیز بیشتر می‌شود.

Maintenance visit cover

۹۵۱۱۰۱- نگهداری ساده [۱۳۴]

به موجب این پوشش، مسئولیت بیمه‌گر طی دوره نگهداری محدود است به زیان یا خسارتی که بیمه‌گذار در اجرای وظایف خود تحت مقررات دوره نگهداری، به مورد بیمه وارد می‌سازد.

Extended maintenance cover

۹۵۱۱۰۲- نگهداری گسترده [۱۳۴]

علاوه بر تأمینی که در پوشش نگهداری ساده پیش‌بینی می‌گردد، زیان یا خسارتی هم که علت آن به دوره عملیات ساختمانی مربوط باشد، مشمول بیمه قرار می‌گیرد.

۹۸۰۰۰۰ - سازمانها و مراجع رسمی

۹۸۰۱۰۱ - نظام مهندسی و کنترل ساختمان [۸۸]

عبارت است از مجموعه قانون، آیین‌نامه‌ها، استانداردها و تشکلهای مهندسی، حرفه‌ای و صنعتی که در جهت رسیدن به اهداف منظور در این قانون، تدوین و به مورد اجرا گذاشته می‌شود.

Supreme technical council ۹۸۰۱۰۲ - شورای عالی فنی [۱۷۷]

شورای عالی فنی متشکل از سه نفر متخصص، با تجربه و ذی‌صلاح می‌باشند که به پیشنهاد سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و تأیید هیئت وزیران انتخاب می‌شوند. وظیفه آنها بررسی و تصویب قیمت‌های پایه و دستورالعمل‌های مربوط به آن، بررسی و تصویب قیمت کارهای خاص و تجدید نظر در نرخ پیمانها می‌باشد.

Trade union ۹۸۰۲۰۱ - اتحادیه‌های صنفی [۱۷۷]

الف - سازمانی که تمام کارگران یا کارکنان یک صنف را (صرف نظر از نوع کاری که انجام می‌دهند) با هم متشکل می‌سازد. و درباره شرایط کار و احقاق حقوق آنها تلاش می‌کنند.
ب - تشکیلات صنفی برای حمایت از منافع شغل و حرفه مشخص.

Professional organizations ۹۸۰۲۰۲ - سازمانهای حرفه‌ای [۱۷۷]

سازمانهای حرفه‌ای سازمانهایی هستند که بر اساس قانون تشکیل شده‌اند و وظیفه آنها تقویت و توسعه و سامان دادن به امور آن حرفه است، نظیر سازمان نظام مهندسی و کنترل ساختمان، سازمان نظام مهندسی معدن، سازمان نظام مهندسی کشاورزی و نظایر آن.

Society ۹۸۰۲۰۳ - انجمن [۹۶]

جمعیتی است که به طور مستمر و با شخصیت حقوقی برای وصول به غرض معین گرد آمده باشند و مقاصد غیر بازرگانی (از قبیل علمی - ادبی - امور خیریه و مانند اینها) داشته باشد خواه مؤسسين آن قصد انتفاع هم داشته باشند (مانند کانونهای فنی و حقوقی) یا نه.

Syndicate

۹۸۰۳۰۴ - سندیکا [۹۶ و ۱۴۰]

- اجتماع عده‌ای از افراد که دارای شغل واحد یا مشابه یا مرتبط هستند به منظور دفاع از منافع مربوط به حرفه خود. سندیکا شخصیت حقوقی دارد.

- سازمانی است که برای تأمین یا اصلاح وضع اجتماعی و اقتصادی اعضای خود از طریق اقدام‌های جمعی تأسیس می‌شود.

۹۸۰۳۰۱ - سازمان فرهنگی، علمی و آموزشی ملل متحد [۱۲۲]

United nations educational, scientific and cultural organization (UNESCO)

سازمان فرهنگی، علمی و آموزشی ملل متحد سازمانی است که به منظور کمک به صلح و امنیت جهانی از راه همکاری‌های فرهنگی، علمی و آموزشی بین کشورهای مختلف جهان در سال ۱۹۴۶ تأسیس شد. این سازمان همچنین مسئولیت توسعه عدالت، احترام به قانون و حقوق بشر و آزادی‌های اساسی مندرج در منشور ملل متحد را داراست.

۹۸۰۳۰۲ - سازمان خواربار و کشاورزی [۱۲۱]

Food and agricultural organization (F A O)

یکی از شاخه‌های تخصصی سازمان ملل است و به طور عمده در جهت اعطای کمک‌های فنی به کشورهای جهان سوم فعالیت می‌کند و هدف آن بهبود تولید و توزیع خواربار و محصولات کشاورزی است. سازمان خواربار و کشاورزی در سال ۱۹۴۵ تأسیس شد و مرکز آن در رم پایتخت ایتالیا است.

۹۸۰۳۰۳ - سازمان توسعه صنعتی ملل متحد [۱۲۲]

United nations industrial development organization (UNIDO)

سازمانی که هدف آن شتاب بخشیدن به فرایند صنعتی شدن کشورهای در حال توسعه است. این سازمان که در سال ۱۹۶۶ تأسیس شد، تا سال ۱۹۸۵ از ارگانه‌های (نهادهای) وابسته به مجمع عمومی بود، ولی از آن سال به بعد به عنوان یک سازمان مستقل در چارچوب سازمان ملل فعالیت دارد.

۹۸۰۳۰۴- سازمان بهداشت جهانی [۹۶]

World health organization (WHO)

از دواير تابع سازمان ملل متحد (قسمت شورای اقتصادی اجتماعی) که وظیفه آن مطالعه در روابط بهداشت کشورهای عضو سازمان و اقدامهای مناسب در این زمینه است. این سازمان در سال ۱۹۴۸ تأسیس و به وسیله مؤسسات محلی کار می‌کند. (مرکز آن در ژنو است.)

۹۸۰۳۰۵- سازمان بین‌المللی استاندارد [۱۷۷]

International standard organization (ISO)

این مؤسسه در سال ۱۹۴۷ با شرکت ۲۵ کشور به طور رسمی تشکیل گردید و در تمام رشته‌های فنی به جز در زمینه الکترونیک و الکترونیک، تهیه استانداردهای بین‌المللی را به عهده دارد و در حال حاضر حدود ۱۱۰ کشور عضو آن هستند و مرکز آن در ژنو می‌باشد.

۹۸۰۳۰۶- بانک جهانی [۱۲۲ و ۱۲۵]

World bank (International bank of reconstruction and development)

یکی از ارگانهای (نهادهای) وابسته به سازمان ملل که در سال ۱۹۴۶ میلادی تأسیس شد. هدف این ارگان (نهاد) کمک به توسعه اقتصادی اعضای فقیرتر جامعه ملل از راه (پرداخت وام) یا ارائه کمکهای مالی و فنی به آنهاست.

- سازمانی که به تقویت بهینه اقتصادی کشورهای عقب مانده کمک می‌کند.

۹۸۰۳۰۷- صندوق بین‌المللی پول [۱۲۲]

International monetary fund (IMF)

سازمانی که به منظور اصلاح و بهبود معاملات ارزی، ثبات مبادلات بین‌المللی و تأمین و توسعه بازرگانی متوازن در سال ۱۹۴۷ تأسیس شد. کشورهای عضو، می‌توانند در شرایط خاصی، ارزهای خارجی را از این صندوق وام بگیرند. عضویت در بانک جهانی عمران و توسعه، منوط به عضویت در صندوق بین‌المللی پول است.

۹۸۰۳۰۸- سازمان بین‌المللی کار [۱۲۲]

International labor organization (ILO)

سازمانی جهانی است که از نمایندگان کارگران، کارفرمایان و دولتها، به طور سه‌جانبه در سال ۱۹۱۹ تشکیل شده است و مقر آن در ژنو است. هدف از تشکیل این سازمان، حمایت از حقوق کارگران و ایجاد

شرایط مساعد کار و امکانات کافی برای اشتغال و سطح زندگی مناسب برای کارگران سراسر دنیا بوده است. این سازمان از بدو تأسیس برای تنظیم و تدوین مقررات مربوط به کار تلاش کرده و در زمینه‌های آموزشی نیز فعالیتهای چشمگیری داشته است. این سازمان برای نیل به هدفهای خود، سیاستها و برنامه‌هایی را تنظیم و مقوله‌نامه‌ها و توصیه‌نامه‌هایی را تدوین می‌کند که مجموعه آنها، قانون بین‌المللی کار را به وجود آورده است.

International trade organization ۹۸۰۳۰۹- سازمان تجارت بین‌المللی [۱۲۲]

از سازمانهای وابسته به سازمان ملل متحد است که در سال ۱۹۴۷ به منظور تنظیم سیاستهای توسعه و معیارهای بازرگانی بین‌المللی به وجود آمده است.

Stock exchange ۹۸۰۴۰۱- بازار بورس، بازار سهام [۱۲۲]

سازمانی که برای معامله اوراق بهادار و سهام، بازار به وجود می‌آورد. مؤسسه‌ای که برای اعضای خود امکان معامله سهام و اوراق بهادار را فراهم می‌آورد. نظر به اهمیت این معاملات، در اغلب موارد، دلالتها و کارگزاران بورس، به نیابت از طرف دیگران معاملات را انجام می‌دهند. این مؤسسه‌ها معمولاً در شهرهای بزرگ دنیا ایجاد می‌شوند.

980402- موافقت‌نامه عمومی تعرفه و تجارت (گات) [۱۲۲]

General agreement on tariffs and trade (GATT)

موافقت‌نامه بین‌المللی که چارچوبی برای تجارت جهانی است. در این موافقت‌نامه به ویژه، بر حقوق و عوارض واردات و مقررات مبادلات بازرگانی تأکید شده است. در نشستهای گات توافق‌نامه‌های دوجانبه‌ای میان کشورها صورت می‌گیرد.

Chamber of commerce ۹۸۰۴۰۳- اتاق تجارت [۱۲۲]

انجمنی که برای پیشبرد و توسعه امور تجاری در یک منطقه تشکیل می‌شود. اتاقهای تجارت، سازمانهای داوطلبانه‌ای هستند که عضویت در آنها در انحصار بازرگانان و تجار محلی است.

۹۸۰۴۰۴- اتاق بازرگانی بین‌المللی [۱۲۲]

International chamber of commerce

یک سازمان بین‌المللی که سال ۱۹۲۰ در فرانسه تشکیل شده است و فعالیتهای اتاقهای بازرگانی در کشورهای مختلف را هماهنگ می‌کند.

۹۸۰۵۰۱- انجمن آزمون و مواد آمریکا [۱۷۷]

American society for testing and materials (ASTM)

سازمانی است غیر انتفاعی که مشخصات فنی و آزمایشهای استاندارد را برای مصالح مختلف تدوین می‌کند.

۹۸۰۵۰۲- مؤسسه استاندارد ملی آمریکا [۱۷۷]

American national standard institute (ANSI)

مؤسسه استاندارد ملی آمریکا یک مرکز هماهنگ کننده استانداردهای بخش خصوصی است که فعالیتهای تشخیص استانداردهای مورد نیاز صنعت و تشویق مؤسسات به تدوین و یا تجدید نظر در آنها، هماهنگ نمودن استانداردهای تدوین شده، ارائه خدمات فنی به مؤسسات بین‌المللی را انجام می‌دهد.

۹۸۰۶۰۱- مؤسسه استاندارد آلمان [۱۷۷] **Deutsches institute for normeng (DIN)**

مؤسسه استاندارد آلمان در سال ۱۹۱۷ تأسیس شده و مرکز آن در برلن و شعبه آن در کلن واقع می‌باشد. این مؤسسه غیر انتفاعی بوده و هدف آن تدوین استاندارد و ارتقای نقش کاربردی آن است. این مؤسسه دارای ۱۲۰ کمیته استاندارد و حدود ۳۸۰۰ گروه کاری می‌باشد.

۹۸۰۷۰۱- مؤسسه استاندارد انگلستان [۱۷۷] **British standard institute (BSI)**

مؤسسه استاندارد انگلستان تشکیلاتی است که متولی تهیه استانداردهای ملی برای استفاده در صنایع و فناوری در کشور انگلستان می‌باشد. این مؤسسه غیر انتفاعی، و از سال ۱۹۰۱ تشکیل شده و اولین مؤسسه استاندارد در جهان است و تا کنون بالغ بر ۱۰,۰۰۰ استاندارد تهیه نموده است.

Profit organization ۹۸۰۸۰۱- مؤسسه انتفاعی [۱۲۷]

مؤسسه انتفاعی، مؤسسه‌ای است که مقصود از تشکیل آن ممکن است جلب منافع مادی و تقسیم منافع مزبور بین اعضای خود یا غیر باشد، مانند کانونهای فنی و حقوقی و مؤسسات حسابرسی، مؤسسات فنی، مؤسسات آموزشی.

Nonprofit organization ۹۸۰۸۰۲- مؤسسه غیر انتفاعی [۱۲۷]

مؤسسه غیر انتفاعی، مؤسسه‌ای است که بدون قصد انتفاع توسط شخص یا گروهی از اشخاص حقیقی یا حقوقی در جهت پیشبرد هدفهایی در راستای منافع جامعه تشکیل می‌شود و به فعالیت می‌پردازد. یک مؤسسه غیر انتفاعی تنها برای تأمین هزینه فعالیتهای مؤسسه به طرق مختلف، درآمد تحصیل می‌کند و درآمد حاصله را فقط برای نیل به هدفهای مؤسسه به مصرف می‌رساند. درآمد خالص و سود در این گونه مؤسسات معنی ندارد.

۹۸۰۹۰۱- فیدیک [۱۷۷]

Federation international des ingeniers conseil (FIDIC)**International federation of consulting engineers**

اتحادیه بین‌المللی مهندسان مشاور می‌باشد که از اتحادیه‌های مهندسان مشاور کشورهای مختلف تشکیل شده و با گروه بین‌المللی پیمانکاران نیز همکاری دارد و در جهت اعتلای کار مهندسان مشاور فعالیت دارد و برای کارهای خدمات مشاوره دستورالعمل و راهنماهای مختلفی تهیه و منتشر می‌کند و مرکز آن در لوزان سوئیس واقع است.

۹۹۰۰۰۰ - سایر

Technical and executive system [۹۹۰۱۰۱- نظام فنی و اجرایی [۱]

عبارت است از مجموعه اصول، روشها، مقررات و ضوابط فنی، حقوقی و مالی حاکم بر تهیه، اجرا و ارزشیابی طرحهای عمرانی کشور و چگونگی انتخاب و به‌کارگیری عوامل دست‌اندرکار مربوط به آن و نیز تعیین مشخصات عوامل یاد شده و نحوه ارتباط بین آنها.

Standard [۹۹۰۲۰۱- استاندارد [۱۴۰ و ۱۴۳]

- استاندارد به مشخصات فنی یا مدرک قابل دسترسی گفته می‌شود که بر نتایج جا افتاده علم، فن و تجربه مبتنی بوده و با هدف ارتقای سطح بهینه بهره‌وری جامعه و با همکاری و توافق ضمنی و یا تأیید کلی همه افراد ذی‌نفع تهیه شده و توسط نهادی معتبر به تصویب رسیده باشد.

- یک مدرک تهیه شده در مورد، محدودیتهای مهندسی و فنی و موارد کاربردی، مواد، فرایندها، روشها، طراحی و کارهای مهندسی می‌باشد و شامل ملاکهایی برای حصول بالاترین درجه کاربردی و یکنواختی در مواد و محصولات یا تعویض قطعات می‌باشد.

Standard [۹۹۰۲۰۲- استاندارد اجرایی [۷۷]

منظور از تعیین استانداردهای اجرایی طرحهای عمرانی ایجاد یک نظام فنی و اجرایی برای این طرحها است. به نحوی که هدفهای زیر تأمین گردد:

الف- بالابردن کیفیت اجرایی طرحها

ب- دقیق‌تر و گویاتر نمودن اسناد و مدارک و مشخصات و نقشه‌های اجرایی

پ- کاهش هزینه‌های اجرایی

ت- جلوگیری از صرف هزینه‌های زاید

ث- استفاده بهتر و مؤثرتر از نیروی انسانی موجود

ج- سریع‌تر کردن گردش انجام مطالعات و تهیه نقشه‌ها و مشخصات

چ- احتراز از تهیه مکرر نقشه‌ها و مشخصات و جزئیاتی که ممکن است به صورت تیپ قابل تهیه باشد.

ح- یکنواخت نمودن رویه‌های اجرایی

خ- فراهم نمودن زمینه و شرایط لازم برای تولید انبوه **Mass production** ملزومات و مصالح و اجزای ساختمانی مورد نیاز طرحها.

Code ۹۹۰۳۰۱- آیین‌نامه [۱۲۹]

مجموعه مقررات و روشهای اجرایی است که به استناد موازین قانونی تهیه و عموماً لازم‌الاجرا می‌گردد و می‌تواند دربرگیرنده استانداردهای فنی نیز باشد.

Instruction ۹۹۰۳۰۲- دستورالعمل [۱۲۹]

مجموعه روشها و دستوراتی است که برای انجام یک موضوع یا یک کار مشخص تدوین می‌گردد و عموماً رعایت آن الزامی است.

۹۹۰۳۰۳- دستورالعمل گروه اول [۷۷]

دستورالعملهایی که رعایت کامل مفاد آن از طرف دستگاههای اجرایی و مهندسان مشاور و پیمانکاران و عوامل دیگر ضروری است (نظیر فرم ضمانت‌نامه‌ها، فرم پیمانها، استانداردهای فنی، تجزیه واحد بها و غیره).

۹۹۰۳۰۴- دستورالعمل گروه دوم [۷۷]

دستورالعملهایی که به طور کلی و برای موارد عادی تهیه می‌گردد و بر حسب مورد، دستگاههای اجرایی و مهندسان مشاور، پیمانکاران و عوامل دیگر می‌توانند به تشخیص خود مفاد دستورالعمل و یا ضوابط و معیارهای آن را با توجه به کار مورد نظر و در حدود قابل قبولی که در دستورالعمل تعیین شده تغییر داده و آن را با شرایط خاص کار مورد نظر تطبیق دهند (نظیر حق‌الزحمه مهندسان مشاور و شرایط عمومی پیمان و مشخصات عمومی و غیره).

۹۹۰۳۰۵- دستورالعمل گروه سوم [۷۷]

دستورالعملهایی است که به عنوان راهنمایی و ارشاد دستگاههای اجرایی و مؤسسات مشاور و پیمانکاران و سایر عوامل تهیه می‌شود و رعایت مفاد آن در صورتی که دستگاههای اجرایی و مؤسسات مشاور روشهای بهتری داشته باشند اجباری نیست.

Code of Practice

۹۹۰۳۰۶- آیین کاربرد [۱۲۹]

تلفیقی از تجارب مفید و تحقیقات علمی است که روشهای عملی توصیه شده برای طراحی، ساخت، احداث، بهره‌برداری یا نگهداری از تجهیزات، تأسیسات، سازه‌ها و ... را تشریح می‌کند به طوری که استفاده کننده قادر باشد بی‌درنگ آخرین تجارب و پیشرفتها را در بخش مربوط به کار گیرد.

Guideline

۹۹۰۴۰۱- راهنما [۱۲۹]

به مجموعه اطلاعاتی اطلاق می‌شود که برای تسهیل در کاربرد روش یا روشهای خاصی تدوین شده باشد.

Specification

۹۹۰۵۰۱- مشخصات [۱۰۷]

مدرکی که الزامات و یا خواسته‌ها را بیان می‌کند. یادآوری- مشخصات می‌تواند مربوط به فعالیتها (مانند مدرک روش اجرایی، مشخصات فرایند و مشخصات آزمون) یا برای محصولات (مانند مشخصات محصول، مشخصات عملکرد و نقشه) باشد.

Technical characteristics

۹۹۰۵۰۲- مشخصه‌های فنی [۱۲۴]

آن دسته از مشخصه‌های تجهیزات که عمدتاً به اصول مهندسی دخیل در ساخت تجهیزات واجد مشخصه‌های مورد نظر مربوط می‌شوند. مثلاً در تجهیزات الکترونیکی، مشخصه‌های فنی شامل مداربندی و انواع آرایشهای اجزای الکترونیکی است.

Regulation

۹۹۰۶۰۱- مقررات [۹۶]

الف- به معنی عام شامل قانون، تصویبنامه، آیین‌نامه، بخشنامه و هر چه که ضمانت اجرا داشته باشد.
ب- به معنی خاص در مقابل قانون (به معنی اخص) استعمال شود.

۹۹۰۷۰۱- استاندارد بین‌المللی تضمین کیفیت ایزو ۹۰۰۰ [۱۴۰]

International standard organization 9000

استاندارد بین‌المللی است که در ارتباط با تضمین کیفیت است. اعتبارنامه ایزو ۹۰۰۰ یک سند مثبت و با ارزش است که اعطای آن به یک شرکت موجب می‌شود که این باور به وجود آید که آن شرکت به خوبی سازماندهی شده است.

ISO 9001

۹۹۰۷۰۲- ایزو ۹۰۰۱ [۱۰۸]

سیستم‌های کیفیت و الگو برای تضمین کیفیت در طراحی، توسعه، تولید، نصب و ارائه خدمات. این استاندارد هنگامی که عرضه کننده باید مطابقت با نیازمندیهای تعیین شده را در مراحل طراحی، توسعه، تولید، نصب و ارائه خدمات تضمین نماید به کار می‌رود.

ISO 9002

۹۹۰۷۰۳- ایزو ۹۰۰۲ [۱۰۸]

سیستم‌های کیفیت و الگو برای تضمین کیفیت در تولید، نصب و ارائه خدمات. این استاندارد هنگامی که عرضه کننده باید مطابقت با نیازمندیهای تعیین شده را در مراحل تولید، نصب و ارائه خدمات تضمین نماید به کار می‌رود.

ISO 9003

۹۹۰۷۰۴- ایزو ۹۰۰۳ [۱۰۸]

- سیستم‌های کیفیت و الگو برای تضمین کیفیت در بازرسی و آزمون نهایی. این استاندارد هنگامی که عرضه کننده باید مطابقت با نیازمندیهای تعیین شده را فقط در بازرسی و آزمون نهایی تنظیم نماید، به کار می‌رود.

ISO 9004

۹۹۰۷۰۵- ایزو ۹۰۰۴ [۱۴۰ و ۱۱۴]

- استاندارد راهنما به منظور تشخیص کامل نیازمندیهای سیستم کیفیت و با هدف مدیریت کیفیت داخلی و طراحی سیستم (ارکان ساختمانی).

- استانداردهای مدیریت کیفیت و تضمین کیفیت، راهنمایی برای اطمینان از دستور کار مدیریت.
- عناصر مدیریت کیفیت و سیستم کیفیت، راهنمایی برای خدمات، مواد اولیه فرایند شده، بهبود کیفیت، برنامه‌های کیفیت، هزینه‌های کیفیت، مدیریت ترکیب یا ساخت، مدیریت پروژه.

ISO 14000 ۹۹۰۷۰۶- ایزو ۱۴۰۰۰ [۱۴۰]

استاندارد بین‌المللی مدیریت محیط زیست که به منظور تدوین عوامل سیستم مؤثر مدیریت محیط زیست ایجاد شده و هدف کلی این استاندارد ایجاد پشتوانه حفاظت محیط زیست و پیشگیری از آلودگی آن، متناسب با نیازهای اجتماعی و اقتصادی است.

Documentation ۹۹۰۸۰۱- مستندسازی [۱۷۷]

مستندسازی عبارت است از، بررسی سیر تکوین و تحقق طرح از زمان پیدایش تا مرحله مطالعه و اجرا و بهره‌برداری و نگهداری، ثبت وقایع و رویدادها، ابتکارات، خلاقیتها، تنگناها و مشکلات فنی و حقوقی و اجرایی و مالی، تحلیل و ارائه راه حلها به صورت مستند از طریق گزارش، تصویر، فیلم، دیسکت و سی دی تنظیم و ثبت می‌شود و از آن برای اطلاعات و حل مشکلات بعدی طرح مورد استفاده قرار می‌گیرد و همچنین می‌تواند برای طرحهای بعد نیز کاربرد داشته باشد.

Algorithm ۹۹۰۹۰۱- الگوریتم (دستور کار منطقی) [۱۷۷ و ۱۲۱]

- یک روال ثابت گام به گام برای حل یک مسئله پیچیده که برای حصول نتایج، معمولاً به روال ساده شده‌ای تقسیم و مورد استفاده قرار می‌گیرد.
- مجموعه‌ای از قواعد و دستور کارهایی که باید به طور قانونمند برای حل مسئله‌ای انجام داد.

Model ۹۹۰۹۰۲- مدل [۱۷۷ و ۱۴۰]

قالب تحلیلی که در آن سعی شده است از پیچیدگی‌های موضوع مورد نظر و ویژگی‌هایی که برای درک روابط رفتاری، نهادی، و فنی آن موضوع لازم است نشان داده شود.
- الگویی که از واقعیتها گرفته شده و روابط بین متغیرها را نشان می‌دهد. در واقع برداشت و شمایی از واقعیتها است نه عین واقعیت، منظور آن است که توضیح پدیده‌های مورد نظر و اقدام به پیش‌بینی آن آسان شود.

Pattern ۹۹۰۹۰۳- الگو [۱۴۰]

الف- شکل یا نمونه ساخته شده که به عنوان راهنما برای ساختن اشیای مختلف در نظر گرفته و مورد استفاده قرار می‌گیرد.

ب- نمونه یا ملاکهای مشخص شده برای مصارف مختلف.

Schematic ۹۹۰۹۰۴- شماتیک [۱۴۴]

رسم تصویر درست که نشان دهنده تمام اعضای یک جسم است و به صورت نمایش هندسی با اطلاعات بیشتر شامل مواد، اندازه، رنگ و زیبایی آن ارائه می‌شود. ممکن است به صورت رنگی بوده یا با مدل و مشخصات و برآورد اولیه نیز ارائه شود.

Technique ۹۹۰۹۰۵- فن - تکنیک [۱۴۰]

روش یا مهارتی که در یک کار فنی یا عملی به کار می‌رود. روش انجام یا اجرای کار.

Statistic ۹۹۱۰۰۱- آمار [۱۱۹ و ۱۲۶ و ۱۷۷]

- داده‌های عددی مربوط به عده‌ای از افراد یا داده‌های کمی را که توسط تعداد زیادی از علل به وقوع می‌پیوندد، آمار گویند. علم جمع‌آوری تجزیه و تحلیل و تفسیر چنین داده‌ها را علم آمار نامند.
- گردآوری و طبقه‌بندی واقعیاتی که برای تسهیل و تفسیر داده‌های عددی به کار می‌رود و از گروه افراد یا از گروه مشاهدات یک فرد تنها به دست آمده است.
- آمار عبارت است از اطلاعات، آگهی‌ها و مشاهدات به صورت عدد و رقم.

Statistical inference ۹۹۱۰۰۲- قضاوت آماری یا استنباط آماری [۱۱۹]

روشهای آماری که برای نتیجه‌گیری یا اتخاذ تصمیم درباره جامعه بر اساس نمونه به کار می‌رود.

Free on board (FOB) ۹۹۱۱۰۱- تحویل روی عرشه کشتی (فوب) [۱۲۵ و ۱۴۰]

اصطلاحی است که به تحویل کالا توسط ارسال کننده تا عرشه کشتی یا وسیله حمل و نقل و بدون تقبل سایر هزینه‌ها و خسارت بعدی احتمالی اشاره دارد. معمولاً پس از این عبارت نام مقصد یا محلی که محموله باید در آنجا تحویل گردد ذکر می‌شود. قیمت سیاهه خرید بر مبنای FOB شامل کلیه هزینه‌ها تا زمان تحویل محموله در محل تعیین شده است. معمولاً در این مکان مالکیت کالا از فروشنده به خریدار انتقال می‌یابد

- اصطلاحی است در تجارت بین‌المللی و حاکی از آن است که بهای کالا شامل هزینه حمل و تحویل آن در کشتی در بندر مبدأ است. بقیه هزینه حمل و بیمه محمولات به عهده خریدار است.

Accessory ۹۹۱۲۰۱- لوازم جانبی [۱۲۴]

قطعه زیرمجموعه یا مجموعه‌ای که در کارایی دستگاهی تأثیر می‌گذارد بدون آن که کارکرد اصلی آن را تغییر دهد، برای آزمون، تنظیم، درجه‌بندی، ثبت یا مقاصد دیگر به کار می‌رود.

Copy right ۹۹۱۳۰۱- حق کپی [۱۴۰]

روشی قانونی برای محافظت حقوق ایجاد کننده یک کار خلاق مانند: مقاله، کتاب، نقاشی یا یک برنامه کامپیوتری است. کپی یا توزیع غیر مجاز از این موارد مشمول قانون حق کپی و جریمه‌های سنگین را به دنبال دارد.

Patent ۹۹۱۳۰۲- حق اختراع [۱۲۵ و ۱۴۰]

- حق انحصاری که از طرف دولت جهت استفاده، تولید یا فروش یک محصول یا فرایند خاصی به یک شرکت اعطا می‌شود.

- حق انحصاری استفاده از یک اختراع است که دولت (یا سازمان) به مخترع در مقابل افشای اختراع برای مدت معین اعطا می‌نماید.

Historical relics ۹۹۱۴۰۱- آثار تاریخی [۱۴۰]

اشیا و ابنیه‌ای که به علت گذشتن زمان طولانی بر آنها، یک قوم به آنها علاقه تاریخی پیدا کرده‌اند.

Seminar ۹۹۱۵۰۱- سمینار یا همایش [۱۷۷]

هر نوع گردهمایی برای بحث آموزشی.

Conference ۹۹۱۵۰۲- کنفرانس [۱۷۷]

یک گردهمایی رسمی وسیع که معمولاً در چند روز برگزار می‌شود و اشخاص علاقه‌مند برای بحث پیرامون آن موضوع مشخص و برای ارائه نظرات خود در آن شرکت می‌کنند و ممکن است همراه با نمایشگاه هم باشد.

Symposium ۹۹۱۵۰۳- سمپوزیوم - جلسه بحث و تبادل نظر [۱۲۲]

جلسه‌ای که به منظور بحث و تبادل نظر درباره موضوعی مشخص که مورد علاقه شرکت کنندگان منتخب است، ترتیب داده می‌شود.

Work shop

۹۹۱۵۰۴- کارگاه آموزشی [۱۲۲ و ۱۷۷]

- جلسه آموزشی که در آن شرکت کنندگان درباره مسائل خاصی به طور گروهی به بحث می پردازند.
- بحث آموزشی با کار عملی در مورد یک موضوع خاص که یک گروه از افراد در آن شرکت کنند.

پیوستها

سال انتشار	ناشر	عنوان	ردیف	ردیف
۱۳۷۵	سازمان برنامه و بودجه	نظام فنی و اجرایی طرح‌های عمرانی کشور	۱	۱
۱۳۸۳	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور	آیین‌نامه تشخیص صلاحیت مشاوران	۳	۲
۱۳۸۱	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور	آیین‌نامه طبقه‌بندی و تشخیص صلاحیت پیمانکاران	۴	۳
۱۳۸۱	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور	آیین‌نامه تشخیص صلاحیت پیمانکاران طرح و ساخت صنعتی	۵	۴
۱۳۷۷	سازمان برنامه و بودجه	دستورالعمل تشخیص صلاحیت واحدهای تحقیقات صنعتی و معدنی	۶	۵
۱۳۸۳	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور	آیین‌نامه نحوه انتخاب و ارجاع کار به مشاوران	۷	۶
۱۳۸۱	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور	آیین‌نامه ارجاع کار به پیمانکاران	۸	۷
۱۳۸۱	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور	آیین‌نامه ارجاع کار به پیمانکاران طرح و ساخت صنعتی	۹	۸
۱۳۸۰	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور	دستورالعمل ارزشیابی مشاوران	۱۴	۹
۱۳۸۱	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور	دستورالعمل ارزشیابی پیمانکاران	۱۵	۱۰
۱۳۸۱	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور	دستورالعمل تهیه اطلاعات و مدارک طرح و ساخت در پروژه‌های صنعتی	۱۸	۱۱
۱۳۸۰	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور	آیین‌نامه انتخاب مجریان طرح‌های عمرانی	۲۰	۱۲
۱۳۷۹	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور	موافقتنامه و شرایط عمومی همسان قراردادهای خدمات مشاوره	۲۲	۱۳
۱۳۷۹	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور	موافقتنامه و شرایط عمومی همسان قراردادهای خدمات مشاوره پژوهشی	۲۳	۱۴
۱۳۸۰	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور	موافقتنامه و شرایط عمومی همسان قراردادهای خدمات مدیریت طرح	۲۴	۱۵
۱۳۷۸	سازمان برنامه و بودجه	موافقتنامه، شرایط عمومی و شرایط خصوصی پیمان	۲۵	۱۶
۱۳۸۱	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور	موافقتنامه، پیوسته‌ها، شرایط عمومی و شرایط خصوصی پیمان E.P.C	۲۶	۱۷
	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور	شرایط عمومی پیمان کارهای طرح و ساخت غیر صنعتی (پیش‌نویس)	۲۷	۱۸
۱۳۷۹	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور	دستورالعمل ارجاع کار و انعقاد قرارداد با واحدهای خدمات مهندسی ارزش	۳۱	۱۹
۱۳۷۶	سازمان برنامه و بودجه	تهیه طرح توسعه و عمران (جامع) ناحیه - قرارداد همسان	۳۴	۲۰
۱۳۷۰	سازمان برنامه و بودجه	ضوابط عمومی و مشترک کارهای خدمات مشاوره که حق‌الزحمه آنها به روش درصدی تعیین می‌شود.	۳۶	۲۱
۱۳۸۲	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور	دستورالعمل نحوه تعدیل آحاد بهای پیمانها	۳۷	۲۲

سال انتشار	ناشر	عنوان	شماره زک	ردیف
۱۳۸۰	سازمان برنامه و بودجه	دستورالعمل تعیین حق الزحمه خدمات نظارت کارگاهی	۲۸	۲۳
۱۳۸۱	سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور	راهنمای تهیه گزارش توجیه طرح - جلد دوم	۴۶	۲۴
۱۳۸۰	سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور	فهرست بهای واحدهای پایه رشته ابنیه	۵۱	۲۵
۱۳۸۰	سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور	فهرست بهای واحدهای پایه رشته خطوط انتقال آب	۵۲	۲۶
۱۳۸۰	وزارت نفت	فهرست بهای رشته خطوط لوله بین شهری انتقال نفت و گاز	۵۳	۲۷
۱۳۷۸	سازمان برنامه و بودجه	شرح عمومی خدمات مدیریت طرح	۵۶	۲۸
۱۳۷۹	سازمان برنامه و بودجه	شرح خدمات مشاوره در دوره ساخت و تحویل برای طرحهای غیر صنعتی	۵۷	۲۹
۱۳۸۰	سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور	شرح خدمات تهیه طرحهای بزرگ صنعتی	۵۸	۳۰
۱۳۷۸	سازمان برنامه و بودجه	فهرست خدمات مطالعات مرحله توجیهی طرحهای مهندسی رودخانه	۶۱	۳۱
۱۳۷۹	سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور	مستندسازی طرحهای آب	۶۳	۳۲
۱۳۷۹	سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور	آیین نامه بتن ایران (آبا)	۶۶	۳۳
۱۳۷۵	سازمان برنامه و بودجه	آیین نامه طرح مهندسی راهها	۶۷	۳۴
۱۳۵۸	سازمان برنامه و بودجه	مشخصات فنی و مهندسی راههای روستایی	۶۸	۳۵
۱۳۷۹	سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور	نظام جامع برنامه ریزی و کنترل پروژه	۷۰	۳۶
۱۳۷۹	سازمان برنامه و بودجه	مشخصات فنی عمومی کارهای ساختمانی	۷۲	۳۷
۱۳۶۸	سازمان برنامه و بودجه	ضوابط و معیارهای فنی شبکه های آبیاری و زهکشی - مشخصات فنی عمومی	۷۳	۳۸
		قانون برنامه و بودجه کشور	۷۶	۳۹
		آیین نامه استانداردهای اجرایی طرحهای عمرانی	۷۷	۴۰
		قانون محاسبات عمومی کشور	۷۸	۴۱
		قانون تجارت	۷۹	۴۲
		قانون مدنی	۸۰	۴۳
		قانون مالیاتهای مستقیم	۸۱	۴۴
		قانون کار	۸۲	۴۵
		قانون تأمین اجتماعی	۸۳	۴۶
		آیین نامه اموال دولتی	۸۴	۴۷
		قانون معادن	۸۵	۴۸

سال انتشار	ناشر	عنوان	شماره	صفحه
		مجموعه قوانین و مقررات سرمایه‌گذاری خارجی در ایران و صادرات خدمات فنی و مهندسی	۸۷	۴۹
۱۳۷۶	وزارت مسکن و شهرسازی	قانون نظام مهندسی و کنترل ساختمان	۸۸	۵۰
۱۳۷۸	وزارت مسکن و شهرسازی	قانون تغییر نام وزارت آبادانی و مسکن به وزارت مسکن و شهرسازی و آیین‌نامه‌های آن	۸۹	۵۱
۱۳۷۶	محمد جعفر لنگرودی	ترمینولوژی حقوق	۹۶	۵۲
۱۳۷۷	سازمان برنامه و بودجه	مستندات برنامه سوم - جلد دوم	۹۸	۵۳
۱۳۸۱		قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت	۱۰۰	۵۴
۱۳۷۹	مرکز آموزش مدیریت دولتی	بودجه‌ریزی دولتی در ایران	۱۰۲	۵۵
۱۳۷۵	سازمان برنامه و بودجه	ایزو ۶۷۰۷ بخش اول - اصطلاحات کلی	۱۰۴	۵۶
۱۳۷۵	سازمان برنامه و بودجه	ایزو ۶۷۰۷ بخش دوم - اصطلاحات پیمان	۱۰۵	۵۷
۱۳۷۴	مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی	استاندارد ایران - ایزو ۸۴۰۲	۱۰۶	۵۸
۱۳۷۴	مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی	استاندارد ایران - ایزو ۲۰۰۰ - ۹۰۰	۱۰۷	۵۹
۱۳۸۱	مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی	استاندارد ایران ایزو ۹۰۰۱	۱۰۸	۶۰
۱۳۷۷	مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی	استاندارد ایران - ایزو ۱۴۰۰۱	۱۰۹	۶۱
۱۳۷۷	دانشگاه آزاد اسلامی	راهنمای ممیزی نظامهای تضمین کیفیت	۱۱۴	۶۲
۱۳۶۹	وزارت نیرو - استاندارد مهندسی آب	فرهنگ بین‌المللی هیدرولوژی	۱۱۶	۶۳
۱۳۷۷	وزارت نیرو - استاندارد مهندسی آب	فرهنگ مهندسی رودخانه	۱۱۷	۶۴
۱۳۷۴	وزارت نیرو - استاندارد مهندسی آب	فرهنگ فنی سدها	۱۱۸	۶۵
۱۳۷۶	وزارت نیرو - کمیته ملی آبیاری و زهکشی	فرهنگ فنی آبیاری و زهکشی	۱۱۹	۶۶
۱۳۷۸	فرهنگستان علوم - دانشگاه تهران	فرهنگ کشاورزی و منابع طبیعی - آبیاری	۱۲۰	۶۷
۱۳۷۹	فرهنگستان علوم - دانشگاه تهران	فرهنگ کشاورزی و منابع طبیعی - اقتصاد کشاورزی	۱۲۱	۶۸
۱۳۷۹	دانشگاه علامه طباطبایی	فرهنگ جامع مدیریت	۱۲۲	۶۹
۱۳۷۸	حمید آلاذپوش	فرهنگ مدیریت پروژه	۱۲۳	۷۰
۱۳۷۹	مک گروهیل	فرهنگ تشریحی علوم مهندسی	۱۲۴	۷۱
۱۳۷۹	نو روش	فرهنگ حسابداری	۱۲۵	۷۲
۱۳۷۹	دکتر فرهنگ	فرهنگ علوم اقتصادی	۱۲۶	۷۳
۱۳۸۰	مؤسسه عالی بانکداری ایران	عملیات بانکی داخلی	۱۲۷	۷۴

سال انتشار	ناشر	عنوان	شماره	ردیف
۱۳۷۰	وزارت نیرو - استاندارد مهندسی آب	تعاریف و دامنه کار مراحل مختلف خدمات مهندسی طرحهای آب	۱۲۹	۷۵
۱۳۷۸		فصلنامه صنایع - شماره ۱۸	۱۳۲	۷۶
۱۳۸۳	سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور	دستورالعمل بیمه پروژهها در قراردادهای پیمانکاری	۱۳۴	۷۷
۱۳۸۱	سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور	گزارش نظارتی پروژههای عمرانی ملی	۱۳۵	۷۸
		متفرقه	۱۴۰	۷۹
		فرهنگ نظام فنی و اجرایی (متن حاضر)	۱۷۷	۱۰۳

Number	Reference	Title	Publisher	Year
81	142	Value engineering	Thomas R.King	2000
82	143	Glossary dictionary of project management	Project manger	1996
83	144	Glossary of Project delivery system		
84	145	Procurement glossary	NASA	2001
85	146	Project management for the Process industries	Gillian Lawson	
86	147	A glossary of terms used in range management	Donald L HUSS	1974
87	148	Glossary contract/contracting	Webmaster	
88	149	Glossary of administrating terms	Webmaster	2002
89	150	Glossary	CICA	1994
90	151	Project management glossary	W.S.T Corporate	1999
91	152	Glossary		
92	153	Glossary of acquisition and contract terms	Department of veterans affair	1992
93	154	General requirements and Covenants		
94	155	Contract administration Plan	CEHNC	1998
95	156	Conditions of contract for plant and design-build	FIDIC	1987
96	157	Sub-Consultancy agreement	FIDIC	1992
97	158	Standard pre-qualification form for contractors	FIDIC	1982
98	159	Standard form of agreement between owner and design / builder	P/C, ASE	1995
99	160	Standard general condition of the contract between design/builder	P/E ,ASCE	1995
100	161	General Conditions	ENAA	1992
101	162	Agreement	ENAA	1992
102	163	Dictionary of architecture construction	Mc Graw Hill	1975